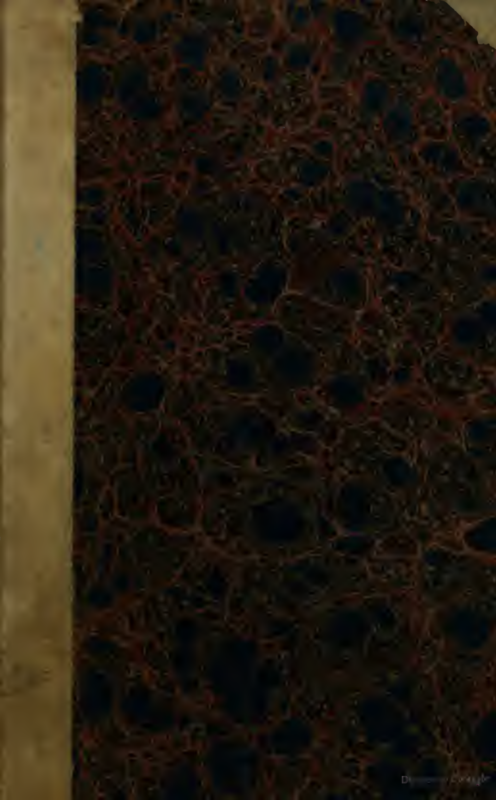
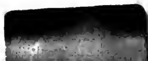

Spettante alla Guardiania.

CANONES ET DECRETA

SACROSANCTI OECUMENICI

CONCILII TRIDENTINI

SUB PAULO III. IULIO III. ET PIO IV.

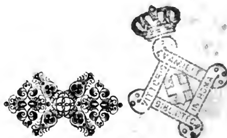
PONTIFICIBUS MAXIMIS

CUM APPENDICE

THEOLOGIAE CANDIDATIS PERUTILI.

Editio novissima

AD FIDEM OPTIMORUM EXEMPLARIUM
CASTIGATE IMPRESSA.

ROMAE

TYPIS S. CONGREGATIONIS DE PROPAGANDA FIDE

MDCCCXLV.

BULLA INDICTIONIS

SACROSANCTI OECUMENICI

CONCILII TRIDENTINI

SUB PAULO III. PONT. MAX.

Paulus episcopus, servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Initio nostri huius pontificatus, quem non ob merita nostra, sed propter suam magnam bonitatem, Dei omnipotentis providentia nobis commisit, cernentes iam tum in quas perturbationes temporum, quotque incommoda rerum fere omnium nostra pastoralis sollicitudo, et vigilia esset vocata; cupiebamus quidem mederi christianae reipublicae malis, quibus illa iamdudum vexata, et propemodum oppressa est, sed ipsi etiam, ut homines 1), circumdati infirmitate, ad tantum onus tollendum impares vires nostras esse sentiebamus. Nam cum pace opus esse intelligeremus ad liberandam et conservandam a plurimis impendentibus periculis rempublicam, omnia invenimus odiis et dissensionibus plena, dissentientibus praesertim principibus iis inter se, quibus summa rerum pene omnis a Deo permissa est. Cum 2) unum ovile, et unum pastorem dominici esse gregis, ad integritatem christianae religionis, et ad caelestium bonorum spem in nobis confirmandam, necessarium duceremus; schismatis, dissidiis, haeresibus erat christiani nominis divulsa iam pene, et lacerata unitas. Cum tutam, atque munitam ab infidelium armis, atque insidiis rempublicam optaremus; nostris erratis nostraque cunctorum culpa, Dei videlicet ira peccatis nostris imminente, Rhodus fuerat amissa, Hungaria vexata, conceptum, et medi-

1) Hebr. 5, 2. — 2) Ioan. 10, 16.

tatum contra Italiam, contra Austriam, et Illyricum, terra marique bellum; cum impius, et immitis hostis noster Turca nullo tempore requiesceret, nostrorumque inter se odia, et dissensiones, suam bene gerendae rei occasionem duceret. Igitur, ut dicebamus, in tanta haeresum, dissensionum, bellorumque tempestate, tantisque excitatis fluctibus, cum essemus ad moderandam, et gubernandam Petri naviculam vocati, nec viribus ipsi nostris satis fideremus; primum 1) coniecimus in Domino cogitatus nostros, ut ipse nos nutriret, animumque nostrum firmitate, et robore, mentem consilio sapientiaque instrueret. Deinde, animo repetentes, maiores nostros, sapientia admirabili, et sanctitate praeditos, saepe in summis christianae reipublicae periculis remedium optimum, atque opportunissimum, oecumenica concilia, et episcoporum generales conventus adhibuisse; ipsi quoque animum ad generale habendum concilium adiecimus: exquisitisque principum sententiis, quorum nobis videbatur utilis in primis, et opportuna ad hanc rem esse consensio, cum eos tunc non alienos ab hoc tam sancto opere invenissemus, oecumenicum concilium, et generalem eorum episcoporum, aliorumque patrum, ad quos pertineret, conventum in civitate Mantuae indiximus, anno incarnationis Domini, sicut litteris, et monumentis nostris testatum est, millesimo quingentesimo trigesimo septimo, pontificatus nostri tertio, ad x. kalend. iun. inchoandum; spem prope certam habentes fore, ut, cum illic in nomine Domini essemus congregati, ipse 2), sicut promisit, Dominus in medio nostrum affuturus, et bonitate, ac misericordia sua omnes temporum procellas, omniaque pericula spiritu oris sui facile depulsurus esset. Sed, ut semper insidiatur piis actionibus humani generis hostis, primum, contra omnem spem, et expectationem nostram, denegata fuit nobis mantuana civitas, nisi aliquas conditiones subiremus, ab institutis maiorum nostrorum, et conditione temporum, nostraque, ac huius sanctae sedis, ac nominis ecclesiastici dignitate, libertateque prorsus alienas; quas in aliis nostris litteris expressimus. Quapropter alium invenire locum, aliamque deligere civitatem necesse habuimus; quae cum non statim nobis occurreret idonea, et apta, ad sequentes kal. nov. prorogare concilii celebrationem fuimus coacti. Interim saevus, et perpetuus hostis noster Turca, ingenti classe Italiam

1) Psalm. 54. — 2) Matth. 18.

adortus, aliquot oppida in littoribus Apuliae caepit, vastavit, diripuit, praedas hominum abegit, nos in maximo timore, et periculo omnium, muniendis littoribus nostris, finitimisque auxilio iuvandis fuimus occupati: nec tamen interea destitimus consulere, et hortari christianos principes, ut de idoneo ad habendum concilium loco, quid sentirent, nobis exponerent; quorum cum essent incertae, variaeque sententiae, tempusque diutius, quam erat opus, videretur extrahi; nos optimo animo, atque, ut arbitramur, etiam consilio, Vincentiam elegimus, urbem copiosam, et venetorum, qui eam nobis concedebant, virtute, auctoritate, potentia cum aditum patentem, tum stationem omnibus liberam, atque tutam in primis in se habentem. Sed cum iam tempus longius progressum esset, novaeque urbis electionem omnibus significari conveniret, iamque kalendae novembris appetentes facultatem huius divulgationis excluderent, hyemsque esset propinqua; rursus altera prorogatione tempus concilii differre in proximum sequens ver, maiique futuras kalendas, compulsi fuimus. Qua re firmiter constituta, atque decreta, cum et nos ipsos, et cetera omnia ad eum bene agendum, Deo iuvante, celebrandumque conventum pararemus, plurium reputantes interesse cum celebrationis concilii, tum universae christianae reipublicae christianos principes pace inter se et concordia consentire; charissimos in Christo filios nostros, Carolum romanorum imperatorem semper augustum, et christianissimum regem Franciscum, duo praecipua christiani nominis firmamenta, atque subsidia, orare, atque obsecrare instituimus, ut ad colloquium inter se, et nobiscum una convenirent; quorum quidem apud utrumque litteris, nuntiis, et a latere nostro missis, ex venerabilium fratrum nostrorum numero, legatis, saepissime egeramus, ut ex simultate, et dissidiis ambo in unum foedus, et piam amicitiam vellent convenire, labentibusque succurrere christianis rebus: quarum servandarum cum esset illis potestas a Deo praecipue tributa, si id non agerent, et ad commune christianorum bonum sua consilia non dirigerent, acris, et severa ratio eidem Deo ab ipsis reddenda esset. Qui aliquando precibus nostris annuentes, Nicaeam se contulere; quo nos quoque longum iter, et senili aetati nostrae vehementer contrarium, Dei et pacis conciliandae causa suscepimus: neque praetermisimus interea, cum tempus concilii praestitutum, kalendae videlicet maiae, appropinquaret, tres legatos summae virtutis, ac auctori-

tatis, a latere nostro, de numero eorumdem fratrum nostrorum s. r. e. cardinalium, Vincentiam mittere, qui initium concilii facerent, praelatosque undique venientes exciperent, et ea, quae iudicarent esse opus, agerent, et tractarent; quoad nos, ab itinere et negotio pacis reversi, omnia accuratius dirigere possemus. Interim vero in illud sanctum opus, maximeque necessarium, tractationem videlicet pacis inter principes, incubuimus, et quidem omni animi studio, omni pietate, ac diligentia. Testis est nobis Deus, cuius freti clementia, nosmetipsos itineris, et vitae periculo exposuimus. Nostra testis conscientia, quae nihil habet in hac re quidem, in quo nos arguat, aut praetermissae, aut non quaesitae ad pacificandum occasionis: principes ipsi testes, quos tam saepe, tamque vehementer nuntiis, litteris, legatis, monitis, hortatu, precibusque omnibus obsecraveramus, ut simultates deponerent, ut in societatem coirent, ut christianae reipublicae in maximum, et propinquum iam adductae discrimen, communibus studiis, et subsidiis opitularentur. Iam vero testes illae vigiliae, atque curae, illi diurni, nocturnique animi nostri labores, gravesque sollicitudines, quas ob hanc rem, et causam plurimas iam suscepimus; nec tamen ad optatum exitum nostra consilia, et acta adhuc perducta sunt; ita enim visum domino Deo est: quem tamen non desperamus aliquando optata nostra benignius respecturum. Ipsi quidem, quantum in nobis fuit, nihil, quod esset nostro pastorali officio debitum, in hac re omisimus. Quod si qui sunt, qui actiones pacis nostras in aliam interpretentur partem, dolemus quidem, sed tamen in dolore nostro gratias Deo omnipotenti agimus, qui ad exemplum, et doctrinam patientiae nostrae, suos 1) voluit apostolos haberi dignos, qui pro nomine Iesu, qui pax nostra est, contumeliam paterentur. Verum in illo congressu, colloquioque nostro, quod Nicaeae habitum est, etsi, peccatis nostris impedientibus, inter duos principes vera, et perpetua pax non potuit confici, induciae tamen decennales factae sunt: quarum opportunitate nos sperantes, et sacrum concilium commodius celebratum iri, et deinde ex concilii auctoritate perfici posse pacem; apud principes institimus, ut et ipsi venirent ad concilium, et praelatos suos praesentes ducerent, absentesque accerserent. Qui cum de utroque se excusassent, quod et ipsis redire in regna sua tum

1) Actor. 5. in fin. et 2. Cor. 11, 10.

necesse esset, et praelatos, quos secum habuissent, itinere, atque impendiis fessos, atque exhaustos, recreari et refici oporteret; nos ortati sunt, ut aliam quoque prorogationem temporis habendi concilii decerneremus. Qua in re concedenda cum essemus aliquantum difficiles, litteras interim a legatis nostris, qui Vincentiae erant, accepimus, transacto iam, et longius praeterito concilii ineundi die, unum vix, aut alterum ex externis nationibus praelatum Vincentiam se contulisse. Quo nuntio accepto, cum videremus, eo tempore nulla iam ratione haberi concilium posse, ipsis principibus concessimus, ut differretur tempus agendi concilii usque ad sanctum pascha, diemque festum futurae dominicae resurrectionis. Cuius nostri praecepti, expectationisque decretae litterae Genuae anno incarnationis Domini M.D.XXXVIII. IV. kal. iul. factae, publicataeque sunt: atque hanc dilationem eo propensius fecimus, quod pollicitus est nobis uterque princeps, legatos suos Romam ad nos se missurum, ut ea, quae ad perfectionem pacis reliqua essent, neque Nicaeae ob brevitatem temporis potuerant omnia confici, Romae commodius coram nobis agerentur, et tractarentur; et ob hanc rationem etiam a nobis ambo petierunt, ut haec pacificationis procuratio concilii celebrationi praeponeretur, cum ipsum concilium, pace facta, multo deinde utilius, et salutarius christianae reipublicae futurum esset. Semper enim haec pacis spes nobis iniecta, principum nos voluntatibus assentiri hortata est: quam spem vehementer auxit, post discessum a Nicaea nostrum, ipsorum duorum principum inter se benevola, amicaque congressio: quae, maxima nostra cum laetitia, a nobis intellecta, confirmavit nos in bona spe, ut tandem aliquando nostras preces apud Deum exauditas, et vota pacis accepta esse crederemus. Hanc igitur pacis conclusionem cum expeteremus, et urgeremus, nec solum duobus antedictis principibus, verum etiam charissimo in Christo filio nostro Ferdinando, regi romanorum, videretur, actionem concilii, nisi pace facta, suscipi non oportere; cunctique a nobis per litteras, suosque oratores contenderent, ut alias rursus temporis prorogationes faceremus, praecipue autem instaret serenissimus Caesar, promisisse se demonstrans iis, qui a catholica unitate dissentiunt, se operam suam apud nos interpositurum, ut aliqua concordiae ratio iniretur, quod ante suam in Germaniam profectionem apte non posset fieri; nos, eadem semper spe pacis, et tantorum principum voluntate adducti, cum praesertim cerneremus, ne ad di-

ctum quidem resurrectionis festum alios praelatos Vincentiam convenisse, prorogationis nomen iam fugientes, quod tam saepe frustra fuerat repetitum, celebrationem generalis concilii ad nostrum, et sedis apostolicae beneplacitum suspendere maluimus: itaque fecimus, et de suspensione huiusmodi litteras ad singulos supradictorum principum decima die iun. MDXXXIX. dedimus, sicut ex illis perspicue potest intelligi. Ea itaque suspensione necessario per nos facta, dum tempus illud magis idoneum a nobis, pacisque aliqua conclusio expectatur, quae, et dignitatem postea, frequentiamque concilio, et christianae reip. praesentiorem salutem erat allatura; christianae interea res in deterius quotidie prolapsae sunt, hungaris, rege ipsorum mortuo, Turcam vocantibus; Ferdinando rege bellum in eos movente; belgis ad defectionem a Caesare ex parte quadam incitatis: cuius defectionis comprimendae causa per Galliam amicissime, et cum rege christianissimo concordissime, magno benevolae inter eos voluntatis iudicio transiens in belgas serenissimus Caesar, et illinc deinde in Germaniam profectus, conventus Germaniae principum, et civitatum, tractandae eius, quam dixerat, concordiae causa habere caepit. Sed cum, spe pacis iam deficiente, ille quoque modus curandae in conventibus tractandaeque concordiae ad maiores potius discordias concitandas aptus esse videretur; inducti fuimus ad pristinum concilii generalis remedium reverti, idque per legatos nostros s. r. e. cardinales ipsi Caesari obtulimus; quod etiam postremo, et praecipue in ratisbonensi conventu egimus, cum illic dilectus filius noster, Gaspar tit. s. Praxedis, cardinalis Contarenus, summa doctrina, et integritate, legatum nostrum ageret: nam cum id, quod ne accideret, antea veriti eramus, ex eius conventus sententia peteretur a nobis, ut ab ecclesia dissentientium quosdam articulos tolerandos declararemus, quoad per oecumenicum concilium illi executerentur, et deciderentur; idque nobis, ut concederemus, neque christiana, et catholica veritas, neque nostra, et sedis apostolicae dignitas permitteret; palam potius concilium, ut quam primum fieret, proponi mandavimus. Neque vero in alia umquam sententia, et voluntate fuimus, quam ut primo quoque tempore concilium oecumenicum, et generale congregaretur: sperabamus enim ex eo et pacem populo christiano, et christianae religionis integritatem posse recuperari: verumtamen id cum bona gratia, et voluntate christianorum principum habere volebamus. Quam volunta-

tem dum expectamus, dum observamus tempus absconditum, tempus 1) beneplaciti tui, o Deus; aliquando tandem decernere compulsi sumus, omne esse tempus beneplacitum Deo, cum de rebus sanctis, et ad christianam pietatem pertinentibus consilia ineuntur. Quapropter videntes, maximo quidem animi nostri cum dolore, rem christianam quotidie in peius ruere, Hungaria a turcis oppressa, germanis periclitantibus, ceteris omnibus metu moeroreque afflictis; nullius iam principis consensum expectare, sed tantum Dei omnipotentis voluntatem, et christianae reipublicae utilitatem attendere constituimus. Itaque cum Vincentiam amplius non haberemus, cuperemusque cum universae christianorum saluti, tum germanicae nationis incommodis in eligendo per nos novi concilii habendi loco consulere, aliquotque locis propositis, ipsam tridentinam civitatem ab ipsis desiderari videremus; nos etsi in citeriore Italia commodius omnia tractari posse iudicabamus, ad eorum tamen postulationes nostram voluntatem paterna charitate deflexìmus. Itaque Tridentum civitatem elegimus, qua in civitate oecumenicum concilium ad proxime venturas kalendas novembris haberetur, idoneum locum illum statuentes, quo ex Germania quidem, aliisque Germaniae finitimis nationibus facillime, ex Gallia, Hispania, ceterisque provinciis remotioribus non difficiliter episcopi, et praelati convenire possent. Dies autem concilii ea a nobis spectata est, quae spatium in se haberet et publicandi per christianas nationes nostri huius decreti, et facultatis omnibus praelatis ad veniendum tribuendae. Quo minus autem annuum tempus praefiniremus mutando concilii loco, sicut quibusdam constitutionibus alias praescriptum est, ea res fuit in causa, quod longius extrahi spem sanandae aliqua in parte christianae reipublicae, quae tot detrimentis, et calamitatibus affecta est, noluimus: et tamen videmus tempora, agnoscimus difficultates, quid sperari possit ex consiliis nostris incertum esse intelligimus. Sed quia scriptum est: (ps. 36.) Revela Domino viam tuam, et spera in eo, et ipse faciet; magis Dei clementiae, et misericordiae confidere, quam nostrae imbecillitati diffidere constituimus. Saepe enim fit in bonis operibus incipiendis, ut, quod humana consilia non valent, divina virtus efficiat. Huius igitur ipsius Dei omnipotentis, Patris, et Filii, et Spiritus sancti, ac beatorum eius apo-

1) Psalm. 68.

stolorum Petri, et Pauli auctoritate, qua nos quoque in terris fungimur, freti, atque subnixi, de venerabilium item fratrum nostrorum s. r. e. cardinalium consilio, et assensu, sublata, amotaque suspensione, de qua supra commemoratum est, quam per praesentes tollimus, et, amovemus, sacrum oecumenicum, et generale concilium in civitate tridentina, loco commodo, et libero, omnibusque nationibus opportuno, ad kalendas proximas novembris anni praesentis ab incarnatione Domini MDXLII. incipiendum, prosequendum, et eodem Domino adiuvante, ad ipsius gloriam, atque laudem, et christiani totius populi salutem, absolvendum, perficiendumque indicimus, annuntiamus, convocamus, statuimus, atque decernimus; omnes omnibus ex locis tam venerabiles fratres nostros patriarchas, archiepiscopos, episcopos, et dilectos filios abbates, quam alios quoscumque, quibus iure, aut privilegio in conciliis generalibus residendi, et sententias in eis dicendi permissa potestas est, requirentes, hortantes, admonentes, ac nihilominus eis vi iurisiurandi, quod nobis, et huic sanctae sedi praestiterunt, ac sanctae virtute obedientiae, aliisque sub poenis, iure, aut consuetudine in celebrationibus conciliorum adversus non accedentes ferri, et proponi solitis, mandantes, arcteque praecipientes, ut, ipsimet, nisi forte iusto detineantur impedimento, de quo tamen fidem facere compellantur, aut certe per suos legitimos procuratores, et nuntios, sacro huic concilio omnino adesse, et interesse debeant. Supra autem dictos, imperatorem, regemque christianissimum, necnon ceteros reges, duces, principes, quorum praesentia, si alias umquam, hoc quidem tempore maxime sanctissimae Christi fidei, et christianorum omnium futura est salutaris, rogantes, atque obsecrantes per viscera misericordiae Dei, et domini nostri Iesu Christi, cuius fidei veritas, et religio, et intus, et extra graviter iam oppugnatur, ut, si salvam volunt christianam esse rempublicam, si se Domino obstrictos, et obligatos pro maximis illius erga se beneficiis intelligunt, ne deserant ipsius Dei causam, et negotium; ipsimet ad sacri concilii celebrationem veniant, in quo ipsorum pietas, atque virtus communi utilitati, salutique suae, ac ceterorum, et temporali, et aeternae, plurimum est profutura. Sin autem (id quod nollemus) accedere ipsi non poterunt, at graves saltem viros legatos cum auctoritate mittant, qui personam principis sui quisque, et cum prudentia, et cum dignitate possint in concilio referre. In primis vero, ut id curent,

quod ipsis facillimum est, ut ex suis cuiusque regnis, ac provinciis episcopi, et praelati sine tergiversatione, et mora ad concilium proficiscantur; quod maxime quidem a praelatis, principibusque Germaniae Deum ipsum, atque nos impetrare aequum est; ut cum eorum praecipue causa, ipsisque cupientibus concilium indictum sit, et in ea civitate indictum, quae ab eis est desiderata, non graventur ipsi sua cunctorum praesentia id celebrare, et ornare; quo melius, atque commodius, quae ad integritatem, et veritatem christianae religionis, quae ad bonorum morum reductionem, emendationemque maiorum, quae ad christianorum inter se, tam principum, quam populorum pacem, unitatem, concordiamque pertineant, et quae ad repellendos impetus barbarorum, et infidelium, quibus illi universam christianitatem obruere moliuntur, sint necessaria, Deo nostris consultationibus praeeunte, et lumen sapientiae suae, ac veritatis mentibus nostris praeferente, agi in dicto sacro oecumenico concilio, et, conspirante omnium charitate, consuli, tractari, confici, ad optatosque exitus deduci quamprimum, et quam optime possint. Atque ut nostrae hae litterae, et quae in eis continentur, ad notitiam cunctorum, quorum oportet, perveniant, neve quis illorum ignorantiae excusationem praetendat, cum praesertim etiam non ad omnes eos, quibus nominatim illae essent intimandae, tutus forsitan pateat accessus; volumus, et mandamus, ut in basilica vaticana principis apostolorum, et in ecclesia lateranensi, cum ibi multitudo populi ad audiendam rem divinam congregari solita est; palam, clara voce per curiae nostrae cursores, aut notarios aliquos publicos legantur, lectaeque in valvis dictarum ecclesiarum, itemque cancellariae apostolicae portis, et campi Florae solito loco affigantur, ubi ad lectionem, et notitiam cunctorum aliquamdiu expositae pendeant: cumque inde amovebuntur, earum nihilominus exempla in eisdem locis remaneant affixa. Nos enim per lectionem, publicationem, affixionemque huiusmodi, omnes, et quoscumque, quos antedictae nostrae litterae comprehendunt, post spatium duorum mensium a die litterarum publicationis, et affixionis, ita volumus obligatos esse, atque adstrictos, ac si ipsismet illae coram lectae, et intimatae essent: transumptis quidem earum, quae manu publici notarii scripta, aut subscripta, et sigillo personae alicuius ecclesiasticae in dignitate constitutae munita fuerint, ut fides certa, et indu-

bitata habeatur, mandamus, atque decernimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae indictionis, annuntiationis, convocationis, statuti, decreti, mandati, praecepti, et obsecrationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, et Pauli apostolorum eius, se noverit incursurum. Datum Romae apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicae MDXLII. XI. kalendas iun. pontificatus nostri anno VIII.

Blosius.

Hier. Dand.

SESSIO PRIMA

SACROSANCTI OECUMENICI ET GENERALIS

CONCILII TRIDENTINI

SUB PAULO III. PONT. MAX.

CELEBRATA DIE XIII. MENSIS DECEMBRIS ANNO DOMINI MDXLV.

DECRETUM DE INCHOANDO CONCILIO.

Placet ne vobis, ad laudem, et gloriam sanctae, et individuae Trinitatis, Patris, et Filii, et Spiritus sancti, ad incrementum, et exaltationem fidei, et religionis christianae, ad extirpationem haeresum, ad pacem, et unionem ecclesiae, ad reformationem cleri, et populi christiani, ad depressionem, et extinctionem hostium christiani nominis, decernere, et declarare, sacrum tridentinum, et generale Concilium incipere, et incaeptum esse? *Responderunt*, placet.

INDICTIO FUTURAE SESSIONIS.

Et cum proxima sit celebritas nativitatis Domini nostri Iesu Christi, et subsequantur aliae festivitates labentis, et incipientis anni; placet ne vobis, primam futuram sessionem habendam esse die Iovis post Epiphaniam, quae erit septima mensis ian. anno Domini MDXLVI? *Responderunt*, placet.

SESSIO SECUNDA

CELEBRATA DIE VII. MENSIS IANUARII MDXLVI.

DECRETUM DE MODO VIVENDI, ET ALIIS IN CONCILIO SERVANDIS.

Sacrosancta tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, in ea praesidentibus eisdem tribus apostolicae sedis legatis, agnoscens cum beato Iacobo apostolo, quod 1) omne datum optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens

1) Iac. 1.

a Patre luminum, qui iis, qui postulant a se sapientiam, dat omnibus affluenter, et non improperat eis; et simul sciens, quod 1) initium sapientiae est timor Domini; statuit, et decrevit, omnes, et singulos Christifideles, in civitate tridentina congregatos, exhortandos esse, prout exhortatur, ut se a malis, et peccatis hactenus commissis emendare, ac de cetero in timore Domini ambulare 2), et desideria carnis non perficere, orationibus instare, saepius confiteri, Eucharistiae sacramentum sumere, ecclesias frequentare, praecepta denique dominica, quantum quisque poterit, adimplere; necnon quotidie pro pace principum christianorum, et unitate ecclesiae privatim orare velint: episcopos vero, et quoscumque alios, in ordine sacerdotali constitutos, oecumenicum concilium in ea civitate concelebrantes, ut assidue in Dei laudibus incumbere, hostias, laudes, et preces offerre, sacrificium missae, quolibet saltem die dominico, in quo Deus lucem condidit, et a mortuis resurrexit, ac 3) Spiritum sanctum in discipulos infudit, peragere satagant, facientes, sicut idem Spiritus sanctus per 4) apostolum praecipit, obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, pro sanctissimo domino nostro papa, pro imperatore, pro regibus, et ceteris, qui in sublimitate constituti sunt, et pro omnibus hominibus: ut quietam, et tranquillam vitam agamus, pace fruamur, et fidei incrementum videamus. Praeterea hortatur, ut ieiunent saltem singulis sextis feriis in memoriam passionis Domini, et eleemosynas pauperibus erogent: in ecclesia autem cathedrali singulis quintis feriis celebretur missa de Spiritu sancto, cum litaniis, et aliis orationibus ad hoc institutis: in aliis vero ecclesiis eadem die dicantur ad minus litaniae, et orationes 5): tempore autem, quo sacra peraguntur, collocutiones, et confabulationes non fiant: sed ore, et animo celebranti assistatur.

Et quoniam 6) oportet episcopos esse irreprehensibiles, sobrios, castos, domui suae bene praepositos, hortatur etiam, ut ante omnia quilibet in mensa servet 7) sobrietatem, moderationemque ciborum: deinde, cum in eo loco saepe otiosi sermones oriri soleant, ut 8) in ipsorum episcoporum mensis divinarum

1) Prov. 1. et 9; Psal. 110. Eccl. 1. — 2) Galat. 5. — 3) Act. 2. — 4) 1. Timoth. 2. — 5) Infra sessione 22. in decreto de observandis in cel Miss. — 6) 1. Tim. 3. — 7) Tit. 2; 1. Tim. 3; c. fin. 2. qu. 7. cum sim; conc. Tol. 3. c. 7; conc. Remen. c. 27; Euseb. in 4. decr. et infra sess. 25. cap. 1. de reform. — 8) C. pro reverentia, dist. 44.

scripturarum lectio admisceatur: familiares vero suos unusquisque instruat, et erudiat, ne sint rixosi, vinosi, impudici, cupidi, elati, blasphemi, et voluptatum amatores; vitia demum fugiant, et virtutes amplectantur, et in vestitu, et cultu, et omnibus actibus honestatem praeseferant, sicut decet ministros ministrorum Dei.

Ad haec, cum huius sacrosancti concilii praecipua cura, sollicitudo, et intentio sit, ut, propulsatis haeresum tenebris, quae per tot annos operuerunt terram, catholicae veritatis lux, Iesu Christo 1), qui vera lux est, annuente, candor, puritasque refulgeat; et ea, quae reformatione egent, reformentur; ipsa synodus hortatur omnes catholicos hic congregatos, et congregandos, atque eos praesertim, qui sacrarum litterarum peritiam habent, ut sedula meditatione diligenter secum ipsi cogitent, quibus potissimum viis, et modis ipsius synodi intentio dirigi, et optatum effectum sortiri possit; quo maturius, et consultius damnari damnanda, et probanda probari queant: ut per totum orbem omnes uno ore, et eadem fidei confessione glorificent Deum, et Patrem Domini nostri Iesu Christi.

In sententiis vero dicendis, iuxta 2) toletani concilii statutum, in loco benedictionis considentibus Domini sacerdotibus, nullus debeat, aut immodestis vocibus perstrepere, aut tumultibus perturbare; nullis etiam falsis, vanisve, aut obstinatis disceptationibus contendere: sed, quidquid dicatur, sic mitissima verborum prolatione temperetur, ut nec audientes offendantur, nec recti iudicii acies perturbato animo inflectatur.

Insuper ipsa sacra synodus statuit, ac decrevit, quod, si forte contigerit aliquos debito in loco 3) non sedere, et sententiam, etiam sub verbo, *placet*, proferre, congregationibus interesse, et alios quoscumque actus facere, concilio durante, nulli propterea praeiudicium generetur, nullique novum ius acquiratur.

Deinde indicta fuit futura sessio ad diem Iovis, quartam mensis februarii proxime venturi.

1) Ioan. 1. — 2) Conc. Tolet. 2. c. 1; conc. Constant. sess. 1. in princ. cap. In loco 5. q. 4. Vide et 4. Tolet. c. 3. — 3) Idem in conclusione repetitur. Episcopis forma praescripta est 1. Brac. cap. 24. et c. episcopos 17. Dist

SESSIO TERTIA

CELEBRATA DIE IV. MENSIS FEBRUARII MDXLVI.

DECRETUM DE SYMBOLO FIDEI.

In nomine sanctae, et individuae Trinitatis, Patris, et Filii, et Spiritus sancti.

Haec sacrosancta, oecumenica, et generalis tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, in ea praesidentibus eisdem tribus apostolicae sedis legatis, magnitudinem rerum tractandarum considerans, praesertim earum, quae duobus illis capitibus, de extirpandis haeresibus, et moribus reformandis, continentur, quorum causa praecipue est congregata; agnoscens autem cum 1) apostolo, non esse sibi colluctationem adversus carnem, et sanguinem, sed adversus spirituales nequitias in caelestibus, cum eodem omnes, et singulos in primis hortatur, ut confortentur in Domino, et in potentia virtutis eius, in omnibus sumentes 2) scutum fidei, in quo possint omnia tela nequissimi ignea extinguere, atque galeam spei salutis accipiant, cum gladio spiritus, quod est verbum Dei. Itaque, ut haec pia eius solicitudo principium, et progressum suum per Dei gratiam habeat, ante omnia statuit, et decernit praemittendam esse confessionem fidei 3), patrum exempla in hoc secuta, qui sacratioribus conciliis hoc scutum contra omnes haereses, in principio suarum actionum apponere consuevere: quo solo aliquando, et infideles ad fidem traxerunt, haereticos expugnarunt, et fideles confirmarunt. Quare symbolum fidei, quo sancta romana ecclesia utitur, tanquam principium illud, in quo omnes, qui fidem Christi profitentur, necessario conveniunt, ac fundamentum firmum, et unicum 4), contra quod portae inferi nunquam praevalebunt, totidem verbis, quibus in omnibus ecclesiis legitur, exprimendum esse censuit; quod quidem eiusmodi est:

Credo in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem caeli, et terrae, visibilium omnium, et invisibilium; et in unum Dominum Iesum Christum, Filium Dei unigenitum, et ex Patre natum ante omnia saecula; Deum de Deo, lumen de lumine,

1) Ephes. 6. — 2) Ephes. 6. — 3) Conc. Nicaen.; conc. Rom. sub Iul. 1.; conc. Hippon. in princip.; concil. Constan. 6. Action. 17. cum sim. c. 1.; Dist. 15. c. Baptizandos, cum seq. de Cons.; Dist. 4. cap. 1. de sum. Trin — 4) Matth. 16.

Deum verum de Deo vero; genitum, non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt: qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de caelis, et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria virgine, et homo factus est: crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus, et sepultus est: et resurrexit tertia die secundum scripturas, et ascendit in caelum, sedet ad dexteram Patris, et iterum venturus est cum gloria iudicare vivos, et mortuos; cuius regni non erit finis: et in Spiritum sanctum Dominum, et vivificantem, qui ex Patre, Filioque procedit; qui cum Patre, et Filio simul adoratur, et conglorificatur; qui locutus est per prophetas: et unam, sanctam, catholicam, et apostolicam ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum: et expecto resurrectionem mortuorum, et vitam venturi saeculi. Amen.

INDICTIO FUTURAE SESSIONIS.

Eadem sacrosancta oecumenica, et generalis tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, in ea praesidentibus eisdem tribus apostolicae sedis legatis, intelligens multos praelatos ex diversis partibus accinctos esse itineri, nonnullos etiam in via esse, quo huc veniant; cogitansque omnia ab ipsa sacra synodo decernenda eo maioris apud omnes existimationis, et honoris videri posse, quo maiori fuerint, et pleniori patrum consilio, et praesentia sancita, et corroborata; statuit et decrevit, futuram sessionem post praesentem celebrandam esse die Iovis, quae subsequetur dominicam *laetare*, proxime futuram: interim tamen non differri discussionem, et examinationem eorum, quae ipsi synodo discutienda, et examinanda videbuntur.

SESSIO QUARTA

CELEBRATA DIE VIII. MENSIS APRILIS MDXLVI.

DECRETUM DE CANONICIS SCRIPTURIS.

Sacrosancta, oecumenica, et generalis tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem tribus apostolicae sedis legatis, hoc sibi perpetuo ante oculos proponens, ut, sublatis erroribus, puritas ipsa evangelii in ecclesia conservetur; quod 1) promissum ante per prophetas in scripturis

1) Ierem. 31.

sanctis, dominus noster Iesus Christus, Dei filius, proprio ore primum promulgavit, deinde per suos apostolos, tanquam fontem omnis, et salutaris veritatis, et morum disciplinae 1), omni creaturae praedicari iussit; perspiciensque hanc veritatem, et disciplinam contineri in libris scriptis, et sine scripto traditionibus, quae ab ipsius Christi ore ab apostolis acceptae, aut 2) ab ipsis apostolis, Spiritu sancto dictante, quasi per manus traditae, ad nos usque pervenerunt; orthodoxorum patrum exempla secuta, omnes libros tam veteris, quam novi testamenti, cum utriusque unus Deus sit auctor, necnon traditiones ipsas, tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, tanquam vel oretenus a Christo, vel a Spiritu sancto dictatas, et continua successione in ecclesia catholica conservatas, pari pietatis affectu, ac reverentia suscipit, et veneratur. Sacrorum vero librorum 3) indicem huic decreto adscribendum censuit, ne cui dubitatio suboriri possit, quinam sint, qui ab ipsa synodo suscipiuntur. Sunt vero infrascripti. Testamenti veteris, quinque Moysi, id est, Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium, Iosue, Iudicum, Ruth, quatuor Regum, duo Paralipomenon, Esdrae primus, et secundus, qui dicitur Nehemias, Tobias, Iudith, Hester, Iob, Psalterium davidicum centum quinquaginta psalmorum, Parabolae, Ecclesiastes, Canticum canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Ieremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel, duodecim prophetae minores, id est, Osea, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Michaeas, Nahum, Habacuc, Sophonias, Aggaeus, Zacharias, Malachias, duo Machabaeorum, primus et secundus. Testamenti novi, quatuor evangelia, secundum Matthaeum, Marcum, Lucam, et Ioannem; actus apostolorum a Luca evangelista conscripti: quatuordecim epistolae Pauli apostoli, ad Romanos, duae ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, duae ad Thessalonicenses, duae ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebraeos: Petri apostoli duae, Ioannis apostoli tres, Iacobi apostoli una, Iudae apostoli una, et apocalypsis Ioannis apostoli. Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in ecclesia catholica legi consueverunt, et in

1) Matth. et Marc. ult. — 2) 2. Thess. 2; C. Ecclesiasticarum, Dist. 11. et c. Cum Marthae de celeb. Miss.; conc. Senonense tempore Clement. VII dec. 5. — 3) In can. apost. c. 84; Innocent. I. ep. 3. c. 7; Gelasius in conc. 70. ep.; conc. Laodic. c. 59; conc. Carth. 3. c. 47; c. sancta romana, Dist. 15. et in fine epist. Eugen. in conc. Florent. ad Armenos.

veteri vulgata latina editione habentur, pro sacris, et canonicis non susceperit; et traditiones praedictas sciens et prudens contempserit; anathema sit. Omnes itaque intelligant, quo ordine et via, ipsa synodus, post iactum fidei confessionis fundamentum, sit progressura, et quibus potissimum testimoniis, ac praesidiis in confirmandis dogmatibus, et instaurandis in ecclesia moribus sit usura.

DECRETUM DE EDITIONE, ET USU SACRORUM LIBRORUM.

Insuper eadem sacrosancta synodus considerans, non parum utilitatis accedere posse ecclesiae Dei, si ex omnibus latinis editionibus, quae circumferuntur, sacrorum librorum, quaenam pro authentica habenda sit, innotescat; statuit, et declarat, ut haec ipsa vetus, et vulgata editio, quae longo tot saeculorum usu in ipsa ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, praedicationibus, et expositionibus pro authentica habeatur; et ut nemo illam reiicere, quovis praetextu audeat, vel praesumat.

Praeterea, ad 1) coercenda petulantia ingenia, decernit, ut nemo, suae prudentiae innixus, in rebus fidei, et morum ad aedificationem doctrinae christianae pertinentium, sacram scripturam ad suos sensus contorquens, contra eum sensum, quem tenuit, et tenet sancta mater ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu, et interpretatione scripturarum sanctarum, aut etiam 2) contra unanimem consensum patrum, ipsam scripturam sacram interpretari audeat; etiamsi huiusmodi interpretationes nullo unquam tempore in lucem edendae forent. Qui contravenerint, per ordinarios declarentur, et poenis a iure statutis puniantur.

Sed et 3) impressoribus modum in hac parte, ut par est, imponere volens, qui iam sine modo, hoc est, putantes sibi licere, quidquid libet, sine licentia superiorum ecclesiasticorum, ipsos sacrae scripturae libros, et super illis annotationes, et expositiones quorumlibet indifferenter, saepe tacito, saepe etiam ementito praelo, et, quod gravius est, sine nomine auctoris imprimunt; alibi etiam impressos libros huiusmodi temere venales habent; decernit, et statuit, ut posthac sacra scriptura, potissimum vero haec ipsa vetus, et vulgata editio, quam emendatis-

1) C. Haeresis et c. Quidam, in fin. 24. q. 3. Infra sess. 13. c. 1. — 2) Sic synodus in Trul. c. 19. quam putant. Constant. 6; cap. Exiit circa, fin. de ver. sig. in 6. — 3) Vide infra de libr. prohibitis regulam 10. Nunc etiam censuris bullae *Coenae* impressores librorum prohibitorum innodantur.

sime imprimatur: nullique liceat imprimere, vel imprimi facere quosvis libros de rebus sacris sine nomine auctoris: neque illos in futurum vendere, aut etiam apud se retinere, nisi primum examinati, probatique fuerint ab ordinario, sub poena anathematis, et pecuniae in canone 1) concilii novissimi lateranensis apposita. Et, si regulares fuerint, ultra examinationem et probationem huiusmodi, licentiam quoque a suis superioribus impetrare teneantur, recognitis per eos libris, iuxta formam suarum ordinationum. Qui autem scripto eos communicant, vel evulgant, nisi antea examinati, probatique fuerint, eisdem poenis subiaceant, quibus impressores. Et, qui eos habuerint, vel legerint, nisi prodiderint auctores, pro auctoribus habeantur. Ipsa vero huiusmodi librorum probatio in scriptis detur, atque ideo in fronte libri, vel scripti, vel impressi, authentice appareat: idque totum, hoc est, et probatio, et examen, gratis fiat; ut probanda probentur, et reprobentur improbanda.

Post haec, temeritatem illam reprimere volens, qua ad profana quaeque convertuntur, et torquentur verba, et sententiae sacrae scripturae, ad scurrilia scilicet, fabulosa, vana, adulationes, detractiones, superstitiones, impias et diabolicas incantationes, divinationes, sortes, libellos etiam famosos; mandat, et praecipit, ad tollendam huiusmodi irreverentiam, et contemptum, ne de cetero quisquam quomodolibet verba scripturae sacrae, ad haec et similia audeat usurpare; ut omnes huius generis homines temeratores, et violatores verbi Dei, iuris et arbitrii poenis per episcopos coerceantur.

INDICTIO FUTURAE SESSIONIS.

Item haec sacrosancta synodus statuit, et decernit, proximam futuram sessionem tenendam, et celebrandam esse feria quinta post sacratissimum festum proximum pentecostes.

SESSIO QUINTA

CELEBRATA DIE XVII. MENSIS IUNII MDXLVI.

DECRETUM DE PECCATO ORIGINALI.

Ut fides nostra catholica 2), sine qua impossibile est placere Deo, purgatis erroribus, in sua sinceritate integra, et illibata

1) Vide infr. 1. — 2) Hebr. 11.

permaneat; et ne populus christianus 1) omni vento doctrinae circumferatur; cum serpens 2) ille antiquus, humani generis perpetuus hostis, inter plurima mala, quibus ecclesia Dei his nostris temporibus perturbatur, etiam de peccato originali, eiusque remedio non solum nova, sed vetera etiam dissidia excitaverit: sacrosancta oecumenica, et generalis tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem tribus apostolicae sedis legatis, iam ad revocandos errantes, et nutantes confirmandos accedere volens, sacrarum scripturarum, et sanctorum patrum, ac probatissimorum conciliorum testimonia, et ipsius ecclesiae iudicium, et consensum secuta, haec de ipso peccato originali statuit, fatetur, ac declarat.

I. Si 3) quis non confitetur, primum hominem Adam, cum mandatum Dei in paradiso fuisset transgressus, statim sanctitatem, et iustitiam, in qua constitutus fuerat, amisisse, incurrisseque per offensam praevaricationis huiusmodi iram, et indignationem Dei, atque ideo mortem, quam antea illi 4) comminatus fuerat Deus, et cum morte captivitatem sub eius potestate 5), qui mortis deinde habuit imperium, hoc est, diaboli, totumque Adam, per illam praevaricationis offensam, secundum corpus, et animam in deterius commutatum fuisse; anathema sit.

II. Si quis Adae praevaricationem sibi soli, et 6) non eius propagini asserit nocuisse; et acceptam a Deo sanctitatem, et iustitiam, quam perdidit, sibi soli, et non nobis etiam eum perdidisse; aut inquinatum illum per inobedientiae peccatum, mortem, et poenas corporis tantum in omne genus humanum transfudisse, non autem et peccatum, quod mors est animae; anathema sit: cum contradicat apostolo dicenti 7): Per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.

III. Si quis hoc Adae peccatum, quod origine unum est, et propagatione, non imitatione transfusum omnibus, inest unicuique proprium, vel per humanae naturae vires, vel per aliud remedium asserit tolli, quam per meritum unius mediatoris Domini nostri Iesu Christi 8), qui nos Deo reconciliavit in sanguine suo, factus nobis 9) iustitia, sanctificatio, et redemptio; aut negat

1) Ephes. 4. — 2) Gen. 3. — 3) Caelest. 1. epist. 1. c. 4. — 4) Gen. 3. — 5) Hebr. 2; conc. Arausican. 2. c. 1. — 6) Rom. 5; 1. Cor. 15; conc. Arausic. 2. c. 2. — 7) Rom. 5; c. Placuit, 153. c. Regenerante, et c. Quaeris, in fin. de cons. dist. 4. — 8) 1. Tim. 2; Coloss. 1. — 9) 1 Cor. 1.

ipsum Christi Iesu meritum per baptismi sacramentum in forma ecclesiae rite collatum, tam adultis, quam parvulis applicari; anathema sit: quia 1) non est alind nomen sub caelo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri. Unde illa vox 2): Ecce agnus Dei: ecce qui tollit peccata mundi. Et illa 3): Quicumque baptizati estis, Christum induistis.

4. Si quis parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, etiam si fuerint a baptizatis parentibus orti; aut dicit 4) in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro necesse sit expiari ad vitam aeternam consequendam; unde fit consequens, ut in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum non vera, sed falsa intelligatur; anathema sit: quoniam non aliter intelligendum est id, quod dixit apostolus 5): per unum hominem peccatum intravit in mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt: nisi quemadmodum ecclesia catholica ubique diffusa semper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei ex traditione apostolorum etiam parvuli, qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, ideo in remissionem peccatorum veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt. Nisi enim 6) quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.

5. Si quis per Iesu Christi Domini nostri gratiam, quae in baptismate confertur, reatum originalis peccati remitti negat; aut etiam asserit, non tolli totum id, quod veram, et propriam peccati rationem habet; sed illud 7) dicit tantum radi, aut non imputari; anathema sit. In renatis enim nihil odit Deus: quia 8) nihil est damnationis iis, qui vere 9) consepulti sunt cum Christo per baptisma in mortem: qui 10) non secundum carnem ambulant, sed 11) veterem hominem exuentes, et 12) novum, qui secundum Deum creatus est, induentes, innocentes, immaculati, puri, innoxii, ac Deo dilecti effecti sunt 13), heredes quidem

1) Act. 4. — 2) Ioan. 1. — 3) Gal. 3. — 4) Conc. Milev. c. 2; conc. Afric. c. 77. et c. Placuit 153. de cons. dist. 4. — 5) Rom. 5; c. Placuit c. Quaeris, in fin. et c. Regenerante, de cons. dist. 4. — 6) Ioan. 3; c. Filius et c. Non dubito, de cons. dist. 4; c. Debitum cum seq. de bapt. — 7) Ex c. 18. lib. 1. contra 2. epist. Pelag. — 8) Rom. 8. — 9) Rom. 6. et c. Proprie, de cons. dist. 4. — 10) Rom. 8. — 11) Coloss. 3. — 12) Ephes. 4.; c. Quomodo renovari, de poenit. dist. 1. — 13) Rom. 8; Gal. 3.

Dei, coheredes autem Christi, ita ut nihil prorsus eos ab ingressu caeli remoretur. Manere autem in baptizatis concupiscentiam, vel fomitem, haec sancta synodus fatetur, et sentit: quae cum ad agonem relicta sit, nocere non consentientibus, et viriliter per Christi Iesu gratiam repugnantibus non valet: quinimmo 1) qui legitime certaverit, coronabitur. Hanc concupiscentiam, quam aliquando 2) apostolus peccatum appellat, sancta synodus declarat, ecclesiam catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari, quod vere, et proprie in renatis peccatum sit 3), sed quia ex peccato est, et ad peccatum inclinat. Si quis autem contrarium senserit; anathema sit.

Declarat tamen haec ipsa sancta synodus, non esse suae intentionis comprehendere in hoc decreto, ubi de peccato originali agitur, beatam, et immaculatam virginem Mariam, Dei genitricem; sed observandas esse 4) constitutiones fel. rec. Sixti papae IV. sub poenis in eis constitutionibus contentis, quas innovat.

DECRETUM DE REFORMATIONE.

CAPUT I.

DE INSTITUENDA LECTIONE SACRAE SCRIPTURAE, ET LIBERALIUM ARTIUM.

Eadem sacrosancta synodus, piis summorum pontificum, et probatorum 5) conciliorum constitutionibus inhaerens, easque amplectens, et illis adiiciens, ne caelestis ille sacrorum librorum thesaurus, quem Spiritus sanctus summa liberalitate hominibus tradidit, neglectus iaceat, statuit, et decrevit, quod in illis ecclesiis, in quibus praebenda, aut praestimonium, seu aliud quovis nomine nuncupatum stipendium pro lectoribus sacrae theologiae deputatum reperitur, episcopi, archiepiscopi, primates, et alii locorum ordinarii eos, qui praebendam, aut praestimonium, seu stipendium huiusmodi obtinent, ad ipsius sacrae scripturae expositionem, et interpretationem per se ipsos, si idonei fuerint, alioquin per idoneum substitutum, ab ipsis episcopis, archiepiscopis, primatibus, et aliis locorum ordinariis eligendum, etiam

1) 2. Tim. 2. — 2) Rom. 6. 7. et 8; Coloss. 3. — 3) Respicit c. 23. I. 1. contra 2. ep. Pelag. et alios locos eiusdem. — 4) In Extrav. comm. de Reliq. et Vener. SS. cap. 2. — 5) Conc. Lateran. sub Innoc. 3. cap. 11; Cabilon. 2. c. 3; c. De quibusdam, distin. 37.

per subtractionem fructuum, cogant, et compellant. De cetero vero praebenda, praestimonium, aut stipendium huiusmodi nonnisi personis idoneis, et quae per se ipsas id munus explicare possint, conferantur: et aliter facta provisio nulla sit, et invalida 1). In ecclesiis autem metropolitanis, vel cathedralibus, si civitas insignis, vel populosa, ac etiam in collegiatis existentibus in aliquo insigni oppido, etiam nullius dioecesis, si ibi clerus numerosus fuerit, ubi nulla praebenda, aut praestimonium, seu stipendium huiusmodi deputatum reperitur, praebenda quomodocumque, praeterquam ex causa resignationis, primo vacatura, cui aliud onus incompatibile iniunctum non sit, ad eum usum ipso facto perpetuo constituta, et deputata intelligatur: et quatenus in ipsis ecclesiis nulla, vel non sufficiens praebenda foret 2), metropolitanus, vel episcopus ipse per assignationem fructuum alicuius simplicis beneficii, eiusdem tamen debitis supportatis oneribus, vel per contributionem beneficiatorum suae civitatis, et dioecesis, vel alias, prout commodius fieri poterit, de capituli consilio ita provideat, ut ipsa sacrae scripturae lectio habeatur, ita tamen, ut quaecumque aliae lectiones, vel consuetudine, vel quavis alia ratione institutae, propter id minime praetermittantur. Ecclesiae vero, quarum annui proventus tenues fuerint, et ubi tam exigua est cleri, et populi multitudo, ut theologiae lectio in eis commode haberi non possit, saltem 3) magistrum habeant, ab episcopo cum consilio capituli eligendum, qui clericos, aliosque scholares pauperes grammaticam gratis doceat, ut deinceps ad ipsa sacrae scripturae studia, annuente Deo, transire possint: ideoque illi 4) magistro grammatices, vel alicuius simplicis beneficii fructus, quos tamdiu percipiat, quamdiu in docendo perstiterit, assignentur; dum tamen beneficium ipsum suo debito non fraudetur obsequio; vel ex capitulari, vel episcopali mensa condigna aliqua merces persolvatur; vel alias episcopus ipse aliquam rationem ineat suae ecclesiae, et dioecesi accommodam; ne pia haec, utilis, atque fructuosa provisio quovis quaesito colore negligatur. In monasteriis quoque monachorum, ubi

1) C. Quia, et c. fin. de magist. et infr. sess. 23. de ref. cap. 18. — 2) Infra sess. 24. c. 15. de reform. — 3) Conc. Constant. 6. c. 5. c. 1. et c. Quia de Mag. Conc. later. sub Alex. 3. c. 18. et sub Inn. 3. cap. 11. et infr. sess. 23. cap. 18. de reform.; Clem. Ne in agro, de Statu mon. c. 2. de Mag. — 4) Is ad professionem fidei tenetur ex Bulla Pii IV. *In sacrosancta*, 1564.

commode fieri queat, etiam 1) lectio sacrae scripturae habeatur; qua in re si abbates negligentes fuerint, episcopi locorum, in hoc ut sedis apostolicae delegati, eos ad id opportunis remediis compellant. In conventibus vero aliorum regularium, in quibus studia commode vigere possunt, sacrae scripturae lectio similiter habeatur: quae lectio a capitulis generalibus, vel provincialibus assignetur dignioribus magistris. In gymnasiis etiam publicis, ubi tam honorifica, et ceterorum omnium maxime necessaria lectio hactenus instituta non fuerit, religiosissimorum principum, ac rerumpublicarum pietate, et charitate ad catholicae fidei defensionem, et incrementum, sanaeque doctrinae conservationem, et propagationem instituatur; et, ubi instituta foret, et negligeretur, restituatur. Et 2), ne sub specie pietatis impietas disseminetur, statuit eadem sancta synodus, neminem ad huiusmodi lectionis officium tam publice, quam privatim admittendum esse, qui prius ab episcopo loci de vita, moribus, et scientia examinatus, et approbatus non fuerit: quod tamen de lectoribus in claustris monachorum non intelligatur. Docentes vero ipsam sacram scripturam, dum publice in scholis docuerint, et 3) scholares, qui in ipsis scholis student, privilegiis omnibus de perceptione fructuum, praebendarum, et beneficiorum suorum, in absentia a iure communi concessis, plene gaudeant, et fruantur.

CAPUT II.

DE VERBI DEI CONCIONATORIBUS, ET QUAESTORIBUS ELEEMOSYNARIIS.

Quia vero christianae reipublicae 4) non minus necessaria est praedicatio evangelii, quam lectio, et 5) hoc est praecipuum episcoporum munus; statuit, et decrevit eadem sancta synodus, omnes episcopos, archiepiscopos, primates, et omnes alios ecclesiarum praelatos teneri per se ipsos, si legitime impediti non fuerint, ad praedicandum sanctum Iesu Christi evangelium. Si vero contigerit episcopos, et alios praedictos, legitimo detineri impedimento; iuxta formam 6) generalis concilii viros idoneos

1) Cui addidit Paulus V. lectionem hebraicam, graecam, et arabicam const. *Apostolicae*, an. 1610. — 2) Hinc emanavit bul. Pii IV. de profess. fidei 13. decemb. 1564. — 3) C. fin. de Mag. — 4) Infr. sess. 24. c. 4. de reformat. — 5) 11. Tol. c. 3 — 6) C. Inter cetera de off. iud. ord.; vide infra viii.

assumere 1) teneantur ad huiusmodi praedicationis officium salubriter exequendum: si quis autem hoc adimplere contempserit, districtae subiaceat ultioni. Archipresbyteri quoque, plebani, et quicumque parochiales, vel alias curam animarum habentes, ecclesias quocumque modo obtinent, per se, vel alios idoneos, si legitime impediti fuerint 2), diebus saltem dominicis, et festis solemnibus, plebes sibi commissas pro sua, et earum capacitate pascant salutaribus verbis, docendo ea, quae scire omnibus necessarium est ad salutem; annunciandoque eis cum brevitate et facilitate sermonis, vitia, quae eos declinare, et virtutes, quas sectari oporteat; ut poenam aeternam evadere, et caelestem gloriam consequi valeant. Id vero si quis eorum praestare negligat; etiam si ab episcopi iurisdictione, quavis ratione exemptum se esse praetenderet; etiam si ecclesiae, quovis modo exemptae dicerentur, aut alicui monasterio, etiam extra dioecesim existenti, forsan annexae, vel unitae, modo re ipsa in dioecesi sint, provida pastoralis episcoporum sollicitudo non desit, ne illud impleatur 3): Parvuli petierunt panem, et non erat, qui frangeret eis. Itaque, ubi ab episcopo moniti trium mensium spatio muneri suo defuerint, per censuras ecclesiasticas, seu alias ad ipsius episcopi arbitrium cogantur, ita ut etiam, si ei sic expedire visum fuerit, ex beneficiorum fructibus alteri, qui id praestet, honesta aliqua merces persolvatur, donec principalis ipse resipiscens officium suum impleat.

Si quae vero parochiales ecclesiae reperiantur subiectae monasteriis in nulla dioecesi existentibus; si abbates, et regulares praelati in praedictis negligentes fuerint; a metropolitanis, in quorum provinciis dioeceses ipsae sitae sunt, tanquam quoad hoc sedis apostolicae delegatis, compellantur: neque huius decreti executionem consuetudo, vel exemptio, aut appellatio, aut reclamatio, sive recursus impedire valeat, quousque desuper a competenti iudice, qui summarie, et sola facti veritate inspecta procedat, cognitum, et decisum fuerit 4). Regulares vero cuiuscumque ordinis, nisi a suis superioribus de vita, moribus, et scientia examinati, et approbati fuerint, ac de eorum licentia etiam in ecclesiis suorum ordinum, praedicare non possint: cum qua licentia personaliter se coram episcopis praesentare, et ab eis benedictionem petere teneantur, antequam praedicare incipiant. In ec-

1) Infra sess. 24. de reform. cap. 4. — 2) Conc. Constantinop. 6. cap. 8; c. Exiit, §. habetur etiam, de ver. sig. in 6; conc. Lat. ultimum, sess. 4. — 3) Ier. Thren. 4. — 4) Conc. Later. ultimum, sess. 11. de modo praed.

clesiis vero, quae suorum ordinum non sunt, ultra licentiam suorum superiorum 1), etiam episcopi licentiam habere teneantur; sine qua in ipsis ecclesiis non suorum ordinum nullo modo praedicare possint: ipsam autem licentiam gratis episcopi concedant. Si vero, quod absit, praedicator errores, aut scandala disseminaverit in populum, etiamsi in monasterio sui, vel alterius ordinis praedicet; episcopus ei praedicationem interdicat: quod si haereses praedicaverit, contra eum, secundum iuris dispositionem, aut loci consuetudinem, procedat; etiam si praedicator ipse generali, vel speciali privilegio exemptum se esse praetenderet: quo casu episcopus auctoritate apostolica, et tanquam sedis apostolicae delegatus procedat. Curent autem episcopi, ne quis praedicator vel ex falsis informationibus, vel alias calumniose vexetur, iustamve de eis conquerendi occasionem habeat. Caveant praeterea episcopi, ne aliquem, vel eorum, qui cum sint nomine regulares, extra claustra tamen, et obedientiam religionum suarum vivunt; vel presbyterorum saecularium, nisi ipsis noti sint, et moribus, atque doctrina probati, etiam quorumlibet privilegiorum praetextu, in sua civitate, vel dioecesi praedicare permittant, donec ab ipsis episcopis super ea re sancta sedes apostolica consulatur: a qua privilegia huiusmodi, nisi tacita veritate, et expresso mendacio, ab indignis extorqueri verisimile non est 2). Quaestores vero eleemosynarii, qui etiam quaestuarii vulgo dicuntur, cuiuscumque conditionis existant, nullo modo, nec per se, nec per alium praedicare praesumant: et contrafacientes ab episcopis, et ordinariis locorum, privilegiis quibuscumque non obstantibus, opportunis remediis omnino arceantur.

INDICTIO FUTURAE SESSIONIS.

Item haec sacrosancta synodus statuit, et decernit, primam futuram sessionem tenendam, et celebrandam esse die Iovis, feria quinta post festum b. Iacobi apostoli.

Prorogata deinde fuit sessio ad diem XIII. *mensis ianuarii* MDXLVII.

1) C. Excommunicamus, §. Quia vero, de haeret.; infra sess. 24. cap. 4. de reform. — 2) Conc. Later. sub Inn. III. c. 62; c. Cum ex eo, de poenit. et remiss.; Clem. abusionibus, eo tit.; infra sess. 21. de reform. c. 9. c. Ut officium, §. compescendi, de haeret. in 6. Ex bulla sancti Pii V. *Etsi dominici*, 1567. sublatae sunt indulgentiae etiam perpetuae, quae quaestuandi praebebant occasionem.

SESSIO SEXTA

CELEBRATA DIE XIII. MENSIS IANUARII MDXLVII.

DECRETUM DE IUSTIFICATIONE.

PROOEMIUM.

Cum hoc tempore, non sine multarum animarum iactura, et gravi ecclesiasticae unitatis detrimento, erronea quaedam disseminata sit de iustificatione doctrina; ad laudem, et gloriam omnipotentis Dei, ecclesiae tranquillitatem, et animarum salutem, sacrosancta oecumenica, et generalis tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea nomine sanctissimi in Christo patris, et domini nostri, domini Pauli divina providentia papae tertii, reverendissimis dominis, dominis Io. Maria episcopo Praenestino de Monte, et Marcello tit. s. Crucis in Ierusalem presbytero, sanctae romanae ecclesiae cardinalibus, et apostolicis de latere legatis, exponere intendit omnibus Christi fidelibus veram, sanamque doctrinam ipsius iustificationis, quam 1) sol iustitiae Christus Iesus, 2) fidei nostrae auctor, et consummator docuit, apostoli tradiderunt, et catholica ecclesia, Spiritu sancto suggerente, perpetuo retinuit: districtius inhibendo, ne deinceps audeat quisquam aliter credere, praedicare, aut docere, quam praesenti decreto statuitur, ac declaratur.

CAPUT I.

DE NATURAE, ET LEGIS AD IUSTIFICANDOS HOMINES IMBECILLITATE.

Primum declarat sancta synodus, ad iustificationis doctrinam probe, et sincere intelligendam, oportere, ut unusquisque agnoscat, et fateatur, quod 3) cum omnes homines in praevaricatione Adae innocentiam perdidissent; 4) facti immundi, et, ut apostolus inquit, 5) natura filii irae, quemadmodum in decreto de peccato originali exposuit, usque adeo servi erant peccati, et 6) sub potestate diaboli, ac mortis, ut non modo gentes

1) Malac. 4. — 2) Hebr. 12. — 3) Caelest. I. ep. 1. c. 4; 1. Cor. 15; Rom. 5. — 4) Is. 64. — 5) Ephes. 2. supra sess. 5. in princ. — 6) Rom. 3. et 6; Hebr. 2.

per vim naturae, sed ne Iudaei quidem per ipsam etiam litteram legis Moysi, inde liberari, aut surgere possent; tametsi in eis liberum arbitrium minime extinctum esset 1), viribus licet attenuatum, et inclinatum.

CAPUT II.

DE DISPENSATIONE, ET MYSTERIO ADVENTUS CHRISTI.

Quo factum est, ut caelestis Pater 2), Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, Christum Iesum, Filium suum, et ante legem, et legis tempore multis sanctis 3) patribus declaratum ac promissum, cum venit beata illa 4) plenitudo temporis, ad homines miserit, ut et Iudaeos, qui sub lege erant, redimeret, et 5) gentes, quae non sectabantur iustitiam, iustitiam apprehenderent, atque omnes adoptionem filiorum reciperent. Hunc 6) proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius pro peccatis nostris 7), non solum autem pro nostris, sed etiam pro totius mundi.

CAPUT III.

QUI PER CHRISTUM IUSTIFICANTUR.

Verum, etsi ille 8) pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis eius beneficium recipiunt; sed ii dumtaxat, quibus meritum passionis eius communicatur: nam, sicut re vera homines 9), nisi ex semine Adae propagati nascerentur, non nascerentur iniusti; cum ea propagatione, per ipsum dum concipiuntur, propriam iniustitiam contrahant: ita, nisi in Christo renascerentur, nunquam iustificarentur; cum ea renascentia per meritum passionis eius gratia, qua iusti fiunt, illis tribuatur. Pro hoc beneficio apostolus 10) gratias nos semper agere hortatur Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, et eripuit de potestate tenebrarum, transtulitque in regnum Filii dilectionis suae; in quo habemus redemptionem, et remissionem peccatorum.

1) Conc. 2. Araus. c. 25. — 2) 2. Cor. 1. — 3) Gen. 49. cum sim. — 4) Galat. 4. — 5) Rom. 9. — 6) Rom. 3. et 5; Coloss. 2; 1. Tim. 1; c. Multiplex de poenit. dist. 1. — 7) 1. Ioan. 2. — 8) 2. Cor. 5. — 9) Allusio ad verb. Aug. epist. 89. Omnes qui renascuntur in iustificationem etc. quae alibi crebro inculcat; infra can. 1. — 10) Coloss. 1.

CAPUT IV.

INSINUANTUR DESCRIPTIO IUSTIFICATIONIS IMPII, ET MODUS EIUS IN STATU GRATIAE.

Quibus verbis iustificationis impii descriptio insinuatur, ut sit translatio ab eo statu, in quo homo nascitur 1) filius primi Adae, in statum gratiae, et adoptionis filiorum Dei per secundum Adam Iesum Christum, salvatorem nostrum: quae quidem translatio post evangelium promulgatum, sine lavacro regenerationis, aut eius voto, fieri non potest: sicut scriptum est 2): Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.

CAPUT V.

DE NECESSITATE PRAEPARATIONIS AD IUSTIFICATIONEM IN ADULTIS, ET UNDE SIT.

Declarat praeterea, ipsius iustificationis exordium in adultis a Dei per Christum Iesum praeveniente gratia sumendum esse, hoc est, ab eius vocatione, qua, nullis eorum existentibus meritis, vocantur; ut, qui per peccata a Deo aversi erant, per eius excitantem, atque adiuvantem gratiam ad convertendum se ad suam ipsorum iustificationem, eidem gratiae libere assentiendo, et cooperando, disponantur: ita 3) ut, tangente Deo cor hominis per Spiritus sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat, inspirationem illam recipiens, quippe qui 4) illam et abiicere potest, neque tamen sine gratia Dei movere se ad iustitiam coram illo libera sua voluntate possit: unde in sacris litteris cum dicitur 5): Convertimini ad me, et ego convertar ad vos: libertatis nostrae admonemur. Cum respondemus: Converte nos, Domine, ad te, et convertemur: Dei nos gratia praeveniri confitemur.

CAPUT VI.

MODUS PRAEPARATIONIS.

Disponuntur autem ad ipsam iustitiam, dum excitati divina gratia, at adiuti, 6) fidem ex auditu concipientes, libere mo-

1) Gal. 4; Tit. 3. — 2) Ioan. 3; cap. Filius, et c. Non dubito, de cons. dist. 4. — 3) Infra can. 3. — 4) Prosp. lib. 2. de voc. gentium c. 28. et 29. — 5) Zach. 1; Ioel. 2; c. Convertimini, de poenit. dist. 1.; Thren. 5. 21. — 6) Rom. 10.

ventur in Deum, credentes vera esse, quae divinitus revelata, et promissa sunt; atque illud in primis, a Deo iustificari impium per gratiam eius 1), per redemptionem, quae est in Christo Iesu: et dum peccatores se esse intelligentes, a divinae iustitiae timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore; illumque, tamquam 2) omnis iustitiae fontem diligere incipiunt; ac propterea moventur 3) adversus peccata per odium aliquod, et detestationem, hoc est, per eam poenitentiam, quam ante baptismum agi oportet: denique dum proponunt suscipere baptismum, inchoare novam vitam, et servare divina mandata. De hac dispositione scriptum est 4): Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, et quod inquirentibus se remunerator sit: et 5), Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua: et 6), Timor Domini expellit peccatum: et 7), Poenitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Iesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, et accipietis donum Spiritus sancti: et 8), Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii et Spiritus sancti, docentes eos servare quaecumque mandavi vobis. Denique 9), Praeparate corda vestra Domino.

CAPUT VII.

QUID SIT IUSTIFICATIO IMPII, ET QUAE EIUS CAUSAE.

Hanc dispositionem, seu praeparationem iustificatio ipsa consequitur, quae non est sola peccatorum remissio, sed et sanctificatio, et renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiae, et donorum, unde homo ex iniusto fit iustus, et ex inimico amicus, ut sit 10) heres secundum spem vitae aeternae. Huius iustificationis causae sunt, finalis quidem, gloria Dei, et Christi, ac vita aeterna: efficiens vero, misericors Deus, qui gratuito 11) abluit, et 12) sanctificat signans, et ungens 13) Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostrae: meritoria autem, dilectissimus unigenitus suus, Dominus noster

1) Rom. 3. — 2) Psalm. 41. — 3) Infr. c. 14. et sess. 14. c. 4. de contritione. — 4) Hebr. 11. — 5) Marc. 2. et Matth. 9. — 6) Eccles. 1. — 7) Act. 2; c. Agunt, et c. Proprie, de cons. dist. 4. — 8) Matth. et Marc. ult.; c. Prima, c. Si quis 79. et c. Proprie, de cons. dist. 4. — 9) 1. Regum 7. — 10) Tit. 3. — 11) 1. Cor. 6. — 12) Tit. 3. — 13) Ephes. 1.

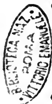
Iesus Christus, qui cum 1) essemus inimici 2), propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, sua sanctissima passione in ligno crucis nobis iustificationem meruit, et pro nobis Deo Patri satisfecit: instrumentalis item, sacramentum baptismi, quod 3) est sacramentum fidei, sine qua 4) nulli umquam contigit iustificatio: demum unica formalis causa est iustitia Dei; non qua ipse iustus est, sed qua nos iustos facit; qua videlicet ab eo donati, renovamur spiritu mentis nostrae, et non modo reputamur, sed vere iusti nominamur, et sumus, iustitiam in nobis recipientes, unusquisque suam secundum mensuram, quam 5) Spiritus sanctus partitur singulis prout vult et secundum propriam cuiusque dispositionem, et cooperationem. Quamquam enim nemo possit esse iustus, nisi cui merita passionis Domini nostri Iesu Christi 6) communicantur: id tamen in hac impii iustificatione fit, dum eiusdem sanctissimae passionis merito per Spiritum sanctum 7) charitas Dei diffunditur in cordibus eorum, qui iustificantur, atque ipsis inhaeret: unde in ipsa iustificatione cum remissione peccatorum haec omnia simul infusa accipit homo per Iesum Christum, cui inseritur, fidem, spem, et charitatem 8): nam fides, nisi ad eam spes accedat, et charitas, neque unit perfecte cum Christo, neque corporis eius vivum membrum efficit: qua ratione verissime dicitur 9), fidem sine operibus mortuam, et otiosam esse: et 10) in Christo Iesu neque circumcisionem aliquid valere, neque praeputium, sed fidem, quae per charitatem operatur. Hanc fidem ante baptismi sacramentum ex apostolorum traditione catechumeni ab ecclesia petunt, cum petunt fidem, vitam aeternam praestantem: quam sine spe, et charitate praestare fides non potest: unde et statim verbum Christi audiunt: Si vis 11) ad vitam ingredi, serva mandata. Itaque veram, et christianam iustitiam accipientes, eam 12) ceu primam stolam pro illa, quam Adam sua inobedientia sibi, et nobis perdidit, per Christum Iesum illis donatam, candidam, et immaculatam iubentur statim renati conservare, ut eam perferant ante tribunal Domini nostri Iesu Christi, et habeant vitam aeternam.

1) Rom. 5. — 2) Ephes. 2. — 3) C. Nihil est, de cons. dist. 4. — 4) Hebr. 11. — 5) 1. Cor. 12. Ephes. 4. — 6) Philip. 3. — 7) Rom. 5. — 8) Infr. cap. 10. — 9) Iac. 2. — 10) Galat. 5. et 6.; c. Circumcisio, de poenit. dist. 2. — 11) Matth. 19. — 12) Luc. 15; c. Quomodo renovari, de poenit. dist. 1.

CAPUT VIII.

QUOMODO INTELLIGATUR, IMPIUM PER FIDEM, ET GRATIS IUSTIFICARI.

Cum vero apostolus dicit 1), iustificari hominem per fidem, et gratis; ea verba in eo sensu intelligenda sunt, quem perpetuus ecclesiae catholicae consensus tenuit, et expressit: ut scilicet per fidem ideo iustificari dicamur, quia fides est humanae salutis initium, fundamentum, et radix omnis iustificationis 2), sine qua impossibile est placere Deo, et ad filiorum eius consortium pervenire: gratis autem iustificari ideo dicamur, quia nihil eorum, quae iustificationem praecedunt, sive fides, sive opera, ipsam iustificationis gratiam promeretur: si enim 3) gratia est, iam non ex operibus: alioquin, ut idem apostolus inquit, gratia iam non est gratia.

CAPUT IX.

CONTRA INANEM HAERETICORUM FIDUCIAM.

Quamvis autem necessarium sit credere, neque remitti, neque remissa unquam fuisse peccata, nisi gratis divina misericordia propter Christum: nemini tamen fiduciam 4), et certitudinem remissionis peccatorum suorum iactanti, et in ea sola quiescenti, peccata dimitti, vel dimissa esse dicendum est: cum apud haereticos, et schismaticos possit esse, imo nostra tempestate sit, et magna contra ecclesiam catholicam contentione praedicetur vana haec, et ab omni pietate remota fiducia. Sed neque illud asserendum est, oportere eos, qui vere iustificati sunt, absque ulla omnino dubitatione apud semetipsos statuere se esse iustificatos, neminemque a peccatis absolvi, ac iustificari, nisi eum 5), qui certo credat se absolutum, et iustificatum esse; atque hac sola fide absolutionem, et iustificationem perfici, quasi qui hoc non credit, de Dei promissis, deque mortis, et resurrectionis Christi efficacia dubitet: nam, sicut nemo pius de Dei misericordia, de Christi merito, deque sacramentorum virtute, et efficacia dubitare debet: sic quilibet, dum se ipsum, suamque propriam infirmitatem, et indispositionem re-

1) Rom. 3. — 2) Hebr. 11; infra can. 9. — 3) Rom. 11; Eph. 2; Tit. 3. — 4) Infra can. 12. et 13. — 5) Infra can. 14.

spicit, de sua gratia formidare, et timere potest; cum nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum.

CAPUT X.

DE ACCEPTAE IUSTIFICATIONIS INCREMENTO.

Sic ergo iustificati, et amici Dei, ac 1) domestici facti 2), euntes de virtute in virtutem, renovantur, ut apostolus inquit, de die in diem, hoc est 3), mortificando membra carnis suae, et 4) exhibendo ea arma iustitiae in sanctificationem, per observationem mandatorum Dei, et ecclesiae, in ipsa iustitia per Christi gratiam accepta, cooperante fide bonis operibus, crescunt, atque magis iustificantur, sicut scriptum est 5): Qui iustus est, iustificetur adhuc. Et iterum 6): Ne verearis usque ad mortem iustificari. Et rursus 7): Videtis, quoniam ex operibus iustificatur homo, et non ex fide tantum. Hoc vero iustitiae incrementum petit sancta ecclesia, cum orat 8): Da nobis Domine fidei, spei, et charitatis augmentum.

CAPUT XI.

DE OBSERVATIONE MANDATORUM, DEQUE ILLIUS NECESSITATE, ET POSSIBILITATE.

Nemo autem, quantumvis iustificatus, liberum se esse ab observatione mandatorum putare debet; nemo temeraria illa, et a patribus sub anathemate prohibita voce uti; Dei praecepta homini iustificato ad observandum esse impossibilia: nam 9) Deus 10) impossibilia non 11) iubet, sed 12) iubendo monet, et facere quod possis, et petere quod non possis; et adiuvat, ut possis. Cuius 13) mandata gravia non sunt: cuius 14) iugum suave est, et onus leve: qui enim sunt filii Dei, Christum diligunt 15): qui autem diligunt eum, ut ipsemet testatur, servant sermones eius, quod utique cum divino auxilio praestare possunt. Licet enim

1) Eph. 2. — 2) Psal. 83; infr. can. 24; 2. Cor. 4. in fin. — 3) Coloss. 3. — 4) Rom. 6. — 5) Apoc. ult. — 6) Eccl. 18. — 7) Iac. 2. — 8) Dominica 13. post pentecosten. — 9) Ex Aug. c. 43. lib. de nat. et gratia. — 10) 1. Ioan. 5; infr. can. 18. — 11) Conc. Araus. 2. c. 25. — 12) Hieron. in epist. ad Ctesiphon. — 13) 1. Ioan. 5. — 14) Matth. 11. — 15) Ioan. 14; conc. Africanum, c. 81. 82 et 83; conc. Milevitanum, cap. 7. 8. et 9.

in hac mortali vita quantumvis sancti, et iusti in levia saltem, et quotidiana, quae etiam venialia dicuntur, peccata quandoque cadant, non propterea desinunt esse iusti; nam iustorum 1) illa vox est, et humilis, et verax: Dimitte nobis debita nostra. Quo fit, ut iusti ipsi eo magis se obligatos ad ambulandum in via iustitiae sentire debeant, quo liberati iam a peccato 2), servi autem facti Deo 3), sobrie, iuste, et pie viventes proficere possunt per Christum Iesum 4), per quem accessnm habuerunt in gratiam istam 5). Deus namque sua gratia semel iustificatos non deserit, nisi ab eis prius deseratur 6). Itaque nemo sibi in sola fide blandiri debet, putans fide sola se heredem esse constitutum, hereditatemque consecuturum, etiam si Christo non 7) compatiatur, ut et conglorificetur: nam et Christus ipse, ut inquit apostolus 8), cum esset filius Dei, didicit ex iis, quae passus est, obedientiam; et consummatus, factus est omnibus obtemperantibns sibi, causa salutis aeternae. Propterea apostolus ipse monet iustificatos, dicens 9): Nescitis, quod ii, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium: sic currite, ut comprehendatis. Ego 10) igitur sic curro, non quasi in incertum, sic pugno, non qnasi aërem verberans, sed castigo corpus meum, et in servitutem redigo: ne forte, cum aliis praedicaverim, ipse reprobus efficiar. Item princeps apostolorum Petrus 11): Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, et electionem faciatis: haec enim facientes, non peccabitis aliquando. Unde 12) constat eos orthodoxae religionis doctrinae adversari, qui dicunt, iustum in omni bono opere saltem venialiter peccare: aut, quod intollerabilius est, poenas aeternas mereri: atque etiam eos, qui statuunt, in omnibus operibus iustos peccare, si in illis suam ipsorum socordiam excitando, et sese ad currendum in stadio cohortando, cum hoc, ut in primis glorificetur Deus, mercedem quoque intuentur aeternam 13); cum scriptum sit: Inclinavi cor meum ad faciendas iustificationes tuas propter retributionem. Et de Mose dicat 14) apostolus, quod aspiciebat in remunerationem.

1) Matth. 6; Luc. 11; c. Adhuc, et c. De quotidianis, de poenit. dist. 3. — 2) Rom. 6. — 3) Tit. 2. — 4) Rom. 5. — 5) Aug. lib. de nat. et gratia, c. 26; et Prosp. sent. 7. ad quaest. Gallorum, et resp. ad 7. obiect. Vincen. — 6) Infra can. 20. — 7) Rom. 8. — 8) Philip. 2; Hebr. 5. — 9) 1. Cor. 9. — 10) Ibid. — 11) 2. Petr. 2. — 12) Infra can. 25. — 13) Infra can. 31; Psal. 118. — 14) Hebr. 11; Infra can. 15. et 16; c. Corripiantur, in fin. 24. q. 3.

CAPUT XII.

PRAEDESTINATIONIS TEMERARIAM PRAESUMPTIONEM CAVENDAM ESSE.

Nemo quoque, quamdiu in hac mortalitate vivitur, de arcano divinae praedestinationis mysterio usque adeo praesumere debet, ut certo statuat, se omnino esse in numero praedestinatorum: quasi verum esset, quod iustificatus, aut amplius peccare non possit; aut si peccaverit 1), certam sibi resipiscentiam promittere debeat; nam, nisi ex speciali revelatione, sciri non potest, quos Deus sibi elegerit.

CAPUT XIII.

DE PERSEVERANTIAE MUNERE.

Similiter de perseverantiae munere, de quo scriptum est 2): Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit: quod quidem aliunde haberi non potest, nisi ab eo, qui potens est eum 3), qui stat, statuere, ut perseveranter stet, et eum, qui cadit, restituere: nemo sibi certi aliquid absoluta certitudine polliceatur: tametsi in Dei auxilio firmissimam spem collocare, et reponere omnes debent. Deus enim, nisi ipsi illius gratiae defuerint, sicut 4) coepit opus bonum, ita perficiet, operans velle, et perficere. Verumtamen, qui se 5) existimant stare, videant ne cadant, et 6) cum timore, ac tremore salutem suam operentur in laboribus, in vigiliis, in eleemosynis, in orationibus et oblationibus, in ieiuniis, et castitate: formidare enim debent, scientes 7) quod in spem gloriae, et nondum in gloriam renati sunt, de pugna, quae superest cum carne, cum mundo, cum diabolo; in qua victores esse non possunt, nisi cum Dei gratia apostolo obtemperent, dicenti 8): Debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus: si enim secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.

1) Ezech. 18; Gal. 3. — 2) Matth. 10. et 14; cap. Suggestum, 7. q. 1; et c. Non revertebantur, de poenit. dist. 2; Infr. can. 16. et 22; Ezech. 33. — 3) Rom. 14; Philip. 1; 2. Cor. 8. — 4) Philip. 1. et 2. — 5) 1. Cor. 10. — 6) Philip 2. — 7) 1. Petr. 1. — 8) Rom. 8.

CAPUT XIV.

DE LAPSIS, ET EORUM REPARATIONE.

Qui vero ab accepta 1) iustificationis gratia per peccatum exciderunt, rursus iustificari poterunt, cum, excitante Deo, per poenitentiae sacramentum merito Christi amissam gratiam recuperare procuraverint: hic enim iustificationis modus est lapsis reparatio: quam secundam post naufragium deperditae gratiae tabulam sancti 2) patres apte nuncuparunt: etenim pro iis qui post baptismum in peccata labuntur, Christus Iesus sacramentum instituit poenitentiae, cum dixit 3): Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: et quorum retinueritis, retenta sunt. Unde docendum est, christiani hominis poenitentiam post lapsum multo aliam esse a baptismali, eaque contineri non modo cessationem a peccatis, et eorum detestationem 4), aut cor contritum, et humiliatum, verum etiam eorumdem sacramentalem confessionem saltem in voto, et suo tempore faciendam, et sacerdotalem absolutionem; itemque satisfactionem per ieiunia, eleemosynas, orationes, et alia pia spiritualis vitae exercitia: non quidem pro poena aeterna, quae vel sacramento, vel sacramenti voto una cum culpa remittitur; sed pro poena temporali, quae, ut sacrae litterae docent, non tota semper, ut in 5) baptismo fit, dimittitur illis, qui gratiae Dei, quam 6) acceperunt, ingrati, Spiritum sanctum contristaverunt, et 7) templum Dei violare non sunt veriti. De qua poenitentia scriptum est 8): Memor esto, unde excideris, age poenitentiam, et prima opera fac. Et iterum 9): Quae secundum Deum tristitia est, poenitentiam in salutem stabilem operatur. Et rursus 10): Poenitentiam agite: et facite fructus dignos poenitentiae.

1) Infra can. 23. et 29. — 2) Hieron. tom. 1. in epist. ad Demetr. quae incipit, Inter omnes; Et in cap. Secunda post naufragium, de poenit. dist. 1. — 3) Ioan. 20; Matth. 16; c. Ut constitueretur, dist. 50; c. Ut evidenter, 1. q. 1. cum sim. infr. sess. 14. de poenit. cap. 3. — 4) Psal. 50; c. Sacrificium, de poenit. dist. 1. — 5) Florent. conc. in decretis Eugenii. — 6) Ephes. 4. — 7) 1. Cor. 3. — 8) Apoc. 2; c. Quia sanctitas, dist. 50; et c. Miror, de poenit. dist. 1. — 9) 2. Cor. 7. — 10) Matth. 3 et 4; Luc. 3. Infra can. 27.

CAPUT XV.

QUOLIBET MORTALI PECCATO AMITTI GRATIAM, SED NON FIDEM.

Adversus etiam hominum quorundam callida ingenia, qui 1) per dulces sermones, et benedictiones seducunt corda innocentium, asserendum est, non modo infidelitate, per quam et ipsa fides amittitur, sed etiam quocumque alio mortali peccato, quamvis non ammitatur fides, acceptam iustificationis gratiam amitti: divinae legis doctrinam defendendo 2), quae a regno Dei non solum infideles excludit, sed 3) et fideles quoque, fornicarios, adulteros, molles, masculorum concubitores, fures, avaros, ebriosos, maledicos, rapaces, ceterosque omnes, qui lethalia committunt peccata 4): a quibus cum divinae gratiae adiumento abstinere possunt, et pro quibus a Christi gratia separantur.

CAPUT XVI.

DE FRUCTU IUSTIFICATIONIS, HOC EST, DE MERITO BONORUM OPERUM, DEQUE IPSIUS MERITI RATIONE.

Hac igitur ratione iustificatis hominibus, sive acceptam gratiam perpetuo conservaverint, sive amissam recuperaverint, proponenda sunt apostoli verba 5): Abundate in omni opere bono, scientes, quod labor vester non est inanis in Domino 6); non enim iniustus est Deus, ut obliviscatur operis vestri, et dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius. Et, Nolite 7) amittere confidentiam vestram, quae magnam habet remunerationem. Atque ideo bene operantibus 8) usque in finem, et in Deo sperantibus proponenda est vita aeterna, et tanquam gratia filiis Dei per Christum Iesum misericorditer promissa, et 9) tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorum operibus, et meritis fideliter reddenda. Haec est enim illa 10) corona iustitiae, quam post suum certamen, et cursum repositam sibi esse aiebat apostolus, a iusto iudice sibi reddendam, non solum autem sibi, sed et omnibus, qui diligunt adventum eius: cum enim ille ipse

1) Rom. 16. — 2) 1. Timoth. 1. — 3) 1. Cor. 6. — 4) Philip 4; 2. Cor. 12; c. Quod dicit, distinct. 41. — 5) 1. Cor. 15. — 6) Hebr. 6; cap. Non est tam iniustus, de poenit. dist. 2. — 7) Hebr. 10. in fin. infra can 29. — 8) Matth. 10. — 9) Psal. 102; Rom. 6. — 10) 2. Timoth 4.

Christus Iesus, tanquam caput in membra, et tanquam 1) vitis in palmites, in ipsos iustificatos, iugiter virtutem influat: quae virtus bona eorum opera semper antecedit, et comitatur, et subsequitur, et sine qua nullo pacto Deo grata, et meritoria esse possent: nihil ipsis instificatis amplins deesse credendum est, quo minus plene illis quidem operibus, quae in Deo sunt facta, divinae legi pro huius vitae statu satisfecisse, et vitam aeternam suo etiam tempore 2), (si tamen in gratia decesserint) consequendam, vere promeruisse censeantur: cum Christus, Salvator noster, dicat 3): Si quis biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in aeternum: sed fiet in eo fons aquae salientis in vitam aeternam. Ita 4) neqne propria nostra iustitia, tanquam ex nobis propria statuitur: neque ignoratur, aut repudiatur iustitia Dei: quae enim iustitia nostra dicitur, quia per eam nobis inhaerentem iustificamur; ilia eadem Dei est, quia a Deo nobis infunditur per Christi meritum. Neque vero illud omittendum est; quod licet bonis operibns in sacris litteris usque adeo tribuatur, ut, etiam 5) qui uni ex minimis suis potum aquae frigidae dederit, promittat Christus eum non esse sua mercede cariturum: et apostolus 6) testetur, id quod in praesenti est momentaneum, et leve tribulationis nostrae, supra modnm in sublimitate aeternum gloriae pondus operari in nobis: absit tamen, ut christianus homo in se ipso vel confidat 7), vel glorietur, et non in Domino; cuius tanta est erga omnes homines bonitas, ut 8) eorum velit esse merita, quae sunt ipsius dona. Et quia 9) in mnltis offendimns omnes, unusquisque, sicut misericordiam, et bonitatem, ita severitatem, et iudicium ante oculos habere debet, neque se ipsum aliquis 10), etiam si nihil sibi conscius fuerit, iudicare: quoniam 11) omnis hominum vita non humano iudicio examinanda, et iudicanda est, sed Dei 12), qui illuminabit abscondita tenebrarnm, et manifestabit consilia cordium: et tunc laus erit unicuique a Deo, qui, ut scriptum est 13), reddet unicuique secundum opera sua.

Post hanc catholicam de iustificatione doctrinam, quam nisi quisque fideliter, firmiterque receperit, iustificari non poterit,

1) Ioan. 15. — 2) Apoc. 14. — 3) Ioan. 4. — 4) Rom. 10. — 5) Matth. 10. in fin.; et Marc. 9. circa fin. — 6) 2. Cor. 4. in fine. — 7) 1. Cor. 2. in fin.; 2. Cor. 10. in fin. — 8) Gal. 6; Ier. 9. — 9) Ex epist. Caelest. I. cap. 12. — 10) Iac. 3. — 11) 1. Cor. 4. — 12) Ibidem. — 13) Matth. 16; Rom. 2.

placuit sanctae synodo hos canones subiungere, ut omnes sciant, non solum quid tenere, et sequi, sed etiam quid vitare, et fugere debeant.

DE IUSTIFICATIONE.

Canon i. Si quis dixerit 1), hominem suis operibus, quae vel per humanae naturae vires, vel per legis doctrinam fiant, absque divina per Iesum Christum gratia posse iustificari coram Deo; anathema sit.

Canon ii. Si quis dixerit, ad hoc solum divinam gratiam per Christum Iesum dari, ut facilius homo 2) iuste vivere, ac vitam aeternam promereri possit; quasi per liberum arbitrium sine gratia utrumque, sed aegre tamen, et difficulter possit; anathema sit.

Canon iii. Si quis dixerit, sine praeveniente Spiritus 3) sancti inspiratione, atque eius adiutorio, hominem credere, sperare, diligere, aut poenitere posse, sicut oportet, ut ei iustificationis gratia conferatur; anathema sit.

Canon iv. Si quis dixerit 4), liberum hominis arbitrium a Deo motum, et excitatum nihil cooperari assentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quo ad obtinendam iustificationis gratiam se disponat ac 5) praeparet: neque posse dissentire, si velit; sed veluti inanime quoddam nihil omnino agere, mereque passive se habere; anathema sit.

Canon v. Si quis 6) liberum hominis arbitrium post Adae peccatum amissum, et extinctum esse dixerit; aut rem esse de solo titulo, imo titulum sine re, figmentum denique a satana invectum in ecclesiam; anathema sit.

Canon vi. Si quis dixerit 7), non esse in potestate hominis, vias suas malas facere, sed mala opera ita, ut bona, Deum operari, non permissive solum, sed etiam proprie, et per se, adeo ut sit proprium eius opus non minus proditio Iudae, quam vocatio Pauli; anathema sit.

1) Supra c. 1. et 3; Rom. 3; 1. Cor. 15. — 2) Conc. Afr. c. 80. et c. ult. de cons. dist. 4. ex conc. Miletiv. — 3) Conc. Arausic. 2. c. 6; supra c. 6; Rom. 5. — 4) Conc. Arausic. 2. c. 3. 4. 5. 6. 9. et 25. — 5) Eccli. 15. — 6) Vide Aug. lib. 1. contra 2. epist. Pelag. c. 2. — 7) Vide Aug. ibid. c. 3; et Pros. senten. 14. ad c. Gallorum, et resp. ad 10. obiect. Vincent. Io. 1. conc. Arausic. 2. circa fin.

Canon vii. Si quis dixerit, opera omnia, quae ante iustificationem fiunt, quaecumque ratione facta sint, vere esse peccata, vel odium Dei mereri; aut, quanto vehementius quis nititur se disponere ad gratiam, tanto eum gravius peccare; anathema sit.

Canon viii. Si quis dixerit 1), gehennae metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, vel a peccando abstinemus, peccatum esse, aut peccatores peiores facere; anathema sit.

Canon ix. Si quis dixerit 2), sola fide impium iustificari, ita ut intelligat nihil aliud requiri, quod ad iustificationis gratiam consequendam cooperetur, et nulla ex parte necesse esse, eum suae voluntatis motu praeparari, atque disponi; anathema sit.

Canon x. Si quis dixerit 3), homines sine Christi iustitia, per quam nobis meruit, iustificari, aut per eam ipsam formaliter iustos esse; anathema sit.

Canon xi. Si quis dixerit, homines iustificari, vel sola imputatione iustitiae Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia, et charitate, quae 4) in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur, atque illis inhaereat; aut etiam gratiam, qua iustificamur, esse tantum favorem Dei; anathema sit.

Canon xii. Si quis dixerit 5), fidem iustificantem nihil aliud esse, quam fiduciam divinae misericordiae peccata remittentis propter Christum; vel eam fiduciam solam esse, qua iustificamur; anathema sit.

Canon xiii. Si quis dixerit, omni homini ad remissionem peccatorum assequendam necessarium esse, ut credat certo, et absque ulla haesitatione propriae infirmitatis, et indispositionis peccata sibi esse remissa; anathema sit.

Canon xiv. Si quis dixerit 6), hominem a peccatis absolvi, ac iustificari ex eo quod se absolvi, ac iustificari certo credat; aut neminem vero esse iustificatum, nisi qui credat se esse iustificatum; et hac sola fide absolutionem, et iustificationem perfici; anathema sit.

Canon xv. Si quis dixerit 7), hominem renatum, et iustificatum teneri ex fide ad credendum se certo esse in numero praedestinatorum; anathema sit.

1) Psal. 18; Luc. 12; et Matth. 10. in fine. — 2) Supra cap. 7. et 8. — 3) Supra c. 7; Gal. 2. et 5; Eph. 1. et 4. — 4) Rom. 5. — 5) Supra c. 9. — 6) Supra c. 9. — 7) Aug. c. 13. de correp. et gratia; supra c. 12.

Canon xvi. Si quis 1) magnum illud usque in finem perseverantiae donum se certo habiturum absoluta, et infallibili certitudine dixerit, nisi hoc ex speciali revelatione didicerit; anathema sit.

Canon xvii. Si quis iustificationis gratiam non nisi praedestinatis ad vitam contingere dixerit: reliquos vero omnes, qui vocantur, vocari quidem, sed gratiam non accipere, utpote 2) divina potestate praedestinatos ad malum; anathema sit.

Canon xviii. Si quis dixerit 3), Dei praecepta homini etiam iustificato, et sub gratia constituto, esse ad observandum impossibilia; anathema sit.

Canon xix. Si quis dixerit 4), nihil praeceptum esse in evangelio praeter fidem, cetera esse indifferentia, neque praecepta, neque prohibita, sed libera; aut decem praecepta nihil pertinere ad christianos; anathema sit.

Canon xx. Si quis hominem iustificatum, et 5) quantumlibet perfectum dixerit non teneri ad observantiam mandatorum Dei, et ecclesiae, sed tantum ad credendum, quasi vero evangelium sit nuda, et absoluta promissio vitae aeternae sine conditione observationis mandatorum; anathema sit.

Canon xxi. Si quis dixerit, Christum Iesum a Deo hominibus datum fuisse, ut redemptorem, cui fidant 6), non etiam ut legislatorem, cui obediant; anathema sit.

Canon xxii. Si quis dixerit 7), iustificatum, vel sine speciali auxilio Dei in accepta iustitia perseverare posse, vel cum eo non posse; anathema sit.

Canon xxiii. Si quis hominem semel iustificatum dixerit 8) amplius peccare non posse, neque gratiam amittere, atque ideo eum qui labitur, et peccat, nunquam vere fuisse iustificatum; aut contra, posse in tota vita peccata omnia, etiam venialia, vitare, nisi ex speciali Dei privilegio, quemadmodum de beata Virgine tenet ecclesia; anathema sit.

Canon xxiv. Si quis dixerit 9), iustitiam acceptam non conservari, atque etiam non augeri coram Deo per bona opera; sed opera ipsa fructus solummodo, et signa esse iustificationis adeptae, non autem ipsius augendae causam; anathema sit.

1) Aug. lib. de bono persev. cap. 13; supra cap. 12. et 13; Galat. 5; Ezech. 18. — 2) Conc. Arausican. 2. c. 25. — 3) Supra c. 11; 1. Ioan. 5. — 4) Clem. Ad nostram, §. 4. de haeret. — 5) Supra c. 11. — 6) Isaiae 33. Matth. 1. — 7) Supra c. 13. — 8) Supra c. 14. — 9) Supra c. 10.

Canon xxv. Si quis in quolibet bono opere iustum 1) saltem venialiter peccare dixerit; aut, quod intolerabilius est, mortaliter, atque ideo poenas aeternas mereri; tantumque ob id non damnari, quia Deus opera non imputet ad damnationem; anathema sit.

Canon xxvi. Si quis dixerit 2), iustos non debere pro bonis operibus, quae in Deo fuerint facta, expectare, et sperare aeternam retributionem a Deo per eius misericordiam, et Iesu Christi meritum, si bene agendo, et divina mandata custodiendo usque 3) in finem perseveraverint; anathema sit.

Canon xxvii. Si quis dixerit 4), nullum esse mortale peccatum, nisi infidelitatis; aut nullo alio, quantumvis gravi, et enormi, praeterquam infidelitatis, peccato, semel acceptam gratiam amitti; anathema sit.

Canon xxviii. Si quis dixerit, amissa per peccatum gratia, simul et fidem semper amitti; aut fidem, quae remanet, non esse veram fidem, licet non sit viva; aut eum, qui fidem sine charitate habet, non esse christianum; anathema sit.

Canon xxix. Si quis dixerit 5), eum, qui post baptismum lapsus est, non posse per Dei gratiam resurgere; aut posse quidem, sed sola fide amissam iustitiam recuperare sine sacramento poenitentiae, prout sancta romana, et universalis ecclesia a Christo Domino, et eius apostolis edocta, hucusque professa est, servavit, et docuit; anathema sit.

Canon xxx. Si quis post acceptam iustificationis gratiam cuilibet peccatori poenitenti ita culpam remitti, et reatum aeternae poenae deleri dixerit 6), ut nullus remaneat reatus poenae temporalis exsolvendae, vel in hoc saeculo, vel in futuro in 7) purgatorio, antequam ad regna caelorum aditus patere possit; anathema sit.

Canon xxxi. Si quis dixerit, iustificatum peccare 8), dum intuitu aeternae mercedis bene operatur; anathema sit.

Canon xxxii. Si quis dixerit, hominis iustificati bona opera ita esse dona Dei, ut non sint etiam bona ipsius iustificati merita; aut ipsum iustificatum bonis operibus, quae ab eo per Dei gratiam, et Iesu Christi meritum, cuius vivum membrum est, fiunt, non vere mereri augmentum gratiae, vitam aeternam,

1) Supra c. 11. in fin. — 2) Supra c. 16. — 3) Matth. 24. — 4) 1. Cor. 6; supra cap. 15. — 5) Supra cap. 14. — 6) Infra sess. 14. c. 8. — 7) Infra sess. 25. in princ. — 8) Supra c. 11. in fin.

et ipsius vitae aeternae, si tamen in gratia decesserit, consecutionem, atque etiam gloriae augmentum; anathema sit.

Canon xxxiii. Si quis dixerit, per hanc doctrinam catholicam de iustificatione, a sancta synodo hoc praesenti decreto expressam, aliqua ex parte gloriae Dei, vel meritis Iesu Christi Domini nostri derogari, et non potius veritatem fidei nostrae, Dei denique, ac Christi Iesu gloriam illustrari; anathema sit.

DECRETUM DE REFORMATIONE.

CAPUT I.

PRAELATIS CONVENIT IN ECCLESIIS SUIS RESIDERE, SI SECUS FECERINT, IURIS ANTIQUI POENAE IN EOS INNOVANTUR, ET NOVAE DECERNUNTUR.

Eadem sacrosancta synodus, eisdem praesidentibus apostolicae sedis legatis, ad restituendam collapsam admodum ecclesiasticam disciplinam, depravatosque in clero, et populo christiano mores emendandos se accingere volens, ab iis, qui maioribus ecclesiis praesunt, initium censuit esse sumendum 1): integritas enim praesidentium salus est subditorum. Confidens itaque per Domini, ac Dei nostri misericordiam, providamque ipsius Dei in terris 2) vicarii solertiam, omnino futurum, ut ad ecclesiarum regimen (onus quippe angelicis humeris formidandum) qui maxime digni fuerint, quorumque prior vita, ac omnis aetas a puerilibus exordiis usque ad perfectiores annos per disciplinae stipendia ecclesiasticae laudabiliter acta, testimonium praebeat, secundum venerabiles beatorum 3) patrum sanctiones assumantur: omnes patriarchalibus, primatialibus, metropolitanis, et cathedralibus ecclesiis quibuscumque, quovis nomine, ac titulo, praefectos monet, ac monitos esse vult 4), ut attendentes sibi, et universo gregi, in quo Spiritus sanctus posuit eos regere ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo, vigilent, sicut apostolus praecipit 5), in omnibus laborent, et ministerium suum impleant: implere autem illud se nequaquam posse sciant, si greges sibi commissos mercenariorum more deserant; atque ovium

1) C. Miramur, 61. dist. 1. — 2) Cap. Inter corporalia, de translat. episc. — 3) C. In sacerdotibus, et c. Episcopum, dist. 61. conc. Sardic. c. 13. et infr. sess. 24. de reform. c. 1. — 4) Act. 20. — 5) 2. Tim. 4; Ioan. 10; cap. Si rector, dist. 43. c. Adversitas, 7. qu. 1; cap. Nisi, de renunc.

suarum, quarum 1) sanguis de eorum est manibus a supremo iudice requirendus, custodiae minime incumbant: cum certissimum sit 2) non admitti pastoris excusationem, si lupus oves comedit, et pastor nescit. Ac nihilominus, quia nonnulli, quod vehementer dolendum est, hoc tempore reperiuntur, qui propriae etiam salutis immemores, terrenaque caelestibus, ac divinis humana praeferentes, in diversis curiis vagantur, aut in negotiorum temporalium sollicitudine, ovili derelicto, atque ovium sibi commissarum cura neglecta, se detinent occupatos: placuit sacrosanctae synodo 3) antiquos canones, qui temporum, atque hominum iniuria pene in desuetudinem abierunt, adversus non residentes promulgatos innovare; quemadmodum virtute praesentis decreti innovat; ac ulterius pro firmiori eorumdem residentia, et reformandis in ecclesia moribus, in hunc, qui sequitur, modnm statuere, atque sancire 4). Si quis a patriarchali, primatiali, metropolitana, seu cathedrali ecclesia, sibi quocumque titulo, causa, nomine, seu iure commissa, quacumque ille dignitate, gradu, et praeeminentia praefulgeat, legitimo impedimento, seu iustis 5), et rationabilibus 6) causis cessantibus, sex mensibus continuis extra suam dioecesim morando abfuerit; quartae partis fructuum unius anni, fabricae ecclesiae, et pauperibus loci per superiorem ecclesiasticum applicandorum, poenam ipso iure incurrat 7). Quod si per alios sex menses in huiusmodi absentia perseveraverit, aliam quartam partem fructuum similiter applicandam eo ipso amittat. Crescente vero contumacia, ut severiori sacrorum canonum censurae subiiciatur, metropolitanus suffraganeos episcopos absentes; metropolitanum vero absentem suffraganeus episcopus antiquior residens, sub poena interdicti ingressus ecclesiae eo ipso incurrenda, infra tres menses per litteras, seu nuncium romano pontifici denunciare teneatur; qui in ipsos absentes, prout cuiusque maior, aut minor contumacia exegerit, suae supremae sedis auctoritate animadvertere, et ecclesiis ipsis de 8) pastoribus utilioribus providere poterit, sicut in Domino noverit salubriter expedire.

1) Ezech. 33. et 34; Act. 20. — 2) C. Eph. dist. 43. c. 1. 13. qu. 1. et infra sess. 24. c. 1. in fin. de refor. — 3) C. Pervenit, cum multis seq. 7. qu. 1. De dist. non resid. per totum, et cap. Cum ex eo, de elect. in 6. — 4) Novas adhuc poenas adiecit Pius IV. in bulla, in suprema 1564. — 5) Vide sess. 25. c. 1. de refor. ubi causae subindicantur. — 6) C. Ex tuae, de cler. non resid. c. Quoniam §. Porro ut lit. non contest. — 7) Infr. sess. 23. de refor. c. 1. — 8) C. Ex parte: de cler. non resid

CAPUT II.

NULLI BENEFICIUM EXIGENS PERSONALEM RESIDENTIAM OBTINENTI ABESSE LICET, NISI IUSTA DE CAUSA AB EPISCOPO APPROBANDA: QUI TUM ETIAM VICARIUM SUBDUCTA PARTE FRUCTUUM SUBSTITUAT, OB CURAM ANIMARUM.

Episcopis inferiores, quaevis beneficia ecclesiastica personalem residentiam de iure, sive consuetudine exigentia, in titulum, sive commendam obtinentes, ab eorum ordinariis, quemadmodum eis pro bono ecclesiarum regimine, et divini cultus augmento, locorum, et personarum qualitate pensata, expediens videbitur, opportunis iuris remediis residere cogantur: nullique privilegia, seu indulta perpetua de non residendo, aut de fructibus in absentia percipiendis 1), suffragentur: indulgentiis vero, et dispensationibus temporalibus, ex veris, et rationabilibus causis tantum concessis, et 2) coram ordinario legitime probandis, in suo robore permansuris: quibus casibus nihilominus officium sit episcoporum, tamquam in hac parte 3) a sede apostolica delegatorum, providere, ut per deputationem idoneorum vicariorum, et 4) congruae portionis fructuum assignationem, cura animarum nullatenus negligatur: nemini, quoad hoc, privilegio, seu exemptione quacumque suffragante.

CAPUT III.

EXCESSUS SAECULARIUM CLERICORUM, ET REGULARIUM DEGENTIUM EXTRA MONASTERIA, AB ORDINARIO LOCI CORRIGANTUR.

Ecclesiarum praelati ad corrigendum subditorum excessus prudenter, ac diligenter intendant: et nemo saecularis clericus, cuiusvis 5) personalis, vel regularis extra monasterium degens, etiam sui ordinis privilegii 6) praetextu, tutus censeatur, quo minus, si deliquerit, ab ordinario loci, tamquam super hoc a sede apostolica delegato, secundum canonicas sanctiones visitari, puniri, et corrigi valeat.

1) C. Si de resid. in 6. — 2) Roboratur declar. Pii IV. 1564. 24. nov. — 3) C. Cum ex eo, de elect. in 6; c. Beneficium de regul. eo. et infra sess. 7. c. 5. et 7. de refor. — 4) Vide const. s. Pii V. Ad exequendum 1567. — 5) Reser. ad vocem privilegii. — 6) Infra sess. 14. c. 4. et 5. de refor.

CAPUT IV.

ECCLESIAS QUASCUMQUE EPISCOPI, ET ALII MAIORES PRAELATI, QUOTIES OPUS FUERIT, VISITENT; OMNIBUS, QUAE HUIC DECRETO OBSTARE POSSENT, SUBLATIS.

Capitula 1) cathedralium, et aliarum maiorum ecclesiarum, illorumque personae, nullis exemptionibus, consuetudinibus, sententiis, iuramentis, concordiis, quae tantum suos obligent auctores, non etiam successores tueri se possint, quo minus a suis episcopis, et aliis maioribus praelatis, per se ipsos solos, vel illis, quibus sibi videbitur, adiunctis, iuxta 2) canonicas sanctiones, toties, quoties opus fuerit, visitari, corrigi, et emendari etiam auctoritate apostolica, possint et valeant.

CAPUT V.

EPISCOPI IN ALIENA DIOECESI NEC PONTIFICALIA EXERCEANT, NEC ORDINES CONFERANT.

Nulli episcopo liceat, cuiusvis privilegii praetextu 3), pontificalia in alterius dioecesi exercere, nisi de ordinarii loci expressa licentia, et in personas eidem ordinario subiectas tantum; si secus factum fuerit, episcopus ab exercitio pontificalium, et sic ordinati ab executione ordinum sint ipso iure suspensi.

INDICTIO FUTURAE SESSIONIS.

Piacetne vobis, proximam futuram sessionem celebrari die Iovis feria quinta post primam dominicam subsequentis quadragesimae, quae erit dies tertia mensis martii? *Responderunt*, placet.

SESSIO SEPTIMA

CELEBRATA DIE III. MENSIS MARTII MDXLVII.

DECRETUM DE SACRAMENTIS.

PROOEMIUM.

Ad consummationem salutaris de iustificatione doctrinae, quae in praecedenti proxima sessione uno omnium patrum consensu pro-

1) Sess. 25. c. 6. de reform. et c. 4. de refor. sess. 14. — 2) Infra sess. ult. de refor. dist. 6. — 3) Vide 1. Nicen. c. 15. et 16; et 2. Arelat. c. 23; et Antioch. sub Iul. 1. cap. 3; Sard. c. 18. et 19; et 3. Cart. c. 20. et 21; conc. Aurel. 3. cap. 15. c. Placuit cum seq. 7. qu. 1; et infra sess. 14. de reform. cap. 2. 3. et 8.

mulgata fuit; consentaneum visum est de sanctissimis ecclesiae sacramentis agere, per quae omnis vera iustitia, vel 1) incipit, vel coepta augetur, vel amissa reparatur: propterea sacrosancta, oecumenica, et generalis tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in eisdem apostolicae sedis legatis, ad errores eliminandos, et extirpandas haereses, quae circa sanctissima ipsa sacramenta hac nostra tempestate, tum de damnatis olim a patribus nostris haeresibus suscitatae, tum etiam de novo adinventae sunt, quae catholicae ecclesiae puritati, et animarum saluti magnopere officiunt; sanctarum scripturarum doctrinae, apostolicis traditionibus, atque aliorum conciliorum, et patrum consensui inhaerendo, hos praesentes canones statuendos, et decernendos censuit; reliquos, qui supersunt ad coepti operis perfectionem, deinceps, divino Spiritu adiuvante, editura.

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

Canon i. Si quis dixerit 2), sacramenta novae legis non fuisse omnia a Iesu Christo Domino nostro instituta; aut esse plura, vel pauciora, quam septem, videlicet, baptismum, confirmationem, eucharistiam 3), poenitentiam, extremam unctionem, ordinem, et matrimonium; aut etiam aliquod horum septem non esse vere, et proprie sacramentum; anathema sit.

Canon ii. Si quis dixerit, ea ipsa novae legis sacramenta a sacramentis antiquae legis non differre, nisi quia ceremoniae sunt aliae, et alii ritus externi; anathema sit.

Canon iii. Si quis dixerit, haec 4) septem sacramenta ita esse inter se paria, ut nulla ratione aliud sit alio dignius; anathema sit.

Canon iv. Si quis dixerit, sacramenta novae legis non esse ad salutem necessaria, sed superflua; et sine eis, aut eorum voto per solam fidem homines a Deo gratiam 5) iustificationis adipisci; licet omnia singulis necessaria non sint; anathema sit.

Canon v. Si quis dixerit, haec sacramenta propter solam fidem nutriendam instituta fuisse; anathema sit.

Canon vi. Si quis dixerit 6), sacramenta novae legis non continere gratiam, quam significant; aut gratiam ipsam non po-

1) C. nulla de cons. dist 4. — 2) Conc. Florentin. in decr. Eug. ad Armenos. — 3) C. Ad Abolendam, de haeret. — 4) C. Nihil de cons. dist. 2. cum sim. — 5) Supra sess. 6. de iustif. c. 5. et can. 7. — 6) Conc. Florent. sub Eug. 4. in decr. de sacr.

nentibus obicem non conferre; quasi signa tantum externa sint acceptae per fidem gratiae, vel iustitiae, et notae quaedam christianae professionis, quibus apud homines discernuntur fideles ab infidelibus; anathema sit.

Canon vii. Si quis dixerit, non dari gratiam per huiusmodi sacramenta semper, et omnibus, quantum est ex parte Dei, etiam si rite ea suscipiant, sed aliquando, et aliquibus; anathema sit.

Canon viii. Si quis dixerit, per ipsa novae legis sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem divinae promissionis ad gratiam consequendam sufficere; anathema sit.

Canon ix. Si quis dixerit 1), in tribus sacramentis, baptismo scilicet, confirmatione, et ordine, non imprimi characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale, et indelebile, unde ea iterari non possunt; anathema sit.

Canon x. Si quis dixerit 2), christianos omnes in verbo, et omnibus sacramentis administrandis habere potestatem; anathema sit.

Canon xi. Si quis dixerit 3), in ministris, dum sacramenta conficiunt, et conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi, quod facit ecclesia; anathema sit.

Canon xii. Si quis dixerit 4), ministrum in peccato mortali existentem, modo omnia essentialia, quae ad sacramentum conficiendum, aut conferendum pertinent, servaverit, non conficere, aut conferre sacramentum; anathema sit.

Canon xiii. Si quis dixerit, receptos, et approbatos ecclesiae catholicae ritus, in solemni sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato a ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque ecclesiarum pastorem mutari posse; anathema sit.

DE BAPTISMO.

Canon i. Si quis dixerit 5), baptismum Ioannis habuisse eamdem vim cum baptismo Christi; anathema sit.

1) Infra sess. 23. can. 4. ex decretis Eugenii in conc. Florent. — 2) Vide conc. Carth. 4. cap. 98; et conc. Constant. ad art. 13. Ioan. Wiclef. Infra sess. 14. de poenit. c. 6. — 3) Conc. Flor. in decretis Eugenii. — 4) Idem error damnatur in Wiclef. a conc. Constan. sess. 8. c. Multae c. Remissionem c. Christus, cum plur. seq. 1. q. 1. c. ult. 15. q. ult. — 5) Aug. Enchirid. c. 49. c. Aliud, et c. Non regenerabantur, de cons. dist. 4.

Canon ii. Si quis dixerit 1), aquam veram, et naturalem non esse de necessitate baptismi; atque ideo verba illa Domini nostri Iesu Christi 2): Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu sancto; ad metaphoram aliquam detorserit; anathema sit.

Canon iii. Si quis dixerit, in ecclesia romana, quae omnium ecclesiarum 3) mater est, et magistra, non esse veram de baptismi sacramento doctrinam; anathema sit.

Canon iv. Si quis dixerit 4), baptismum, qui etiam datur ab haereticis in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, cum intentione faciendi, quod facit ecclesia, non esse verum baptismum; anathema sit.

Canon v. Si quis dixerit 5), baptismum liberum esse, hoc est non necessarium ad salutem; anathema sit.

Canon vi. Si quis dixerit, baptizatum non posse, etiam si velit, gratiam amittere, quantumcumque peccet, nisi nolit credere; anathema sit.

Canon vii. Si quis dixerit 6), baptizatos per baptismum ipsum, solius tantum fidei debitores fieri, non autem universae legis Christi servandae; anathema sit.

Canon viii. Si quis dixerit, baptizatos liberos esse ab omnibus sanctae ecclesiae praeceptis, quae vel scripta, vel tradita sunt, ita ut ea observare non teneantur, nisi se sua sponte illis submittere voluerint; anathema sit.

Canon ix. Si quis dixerit, ita revocandos esse homines ad baptismi suscepti memoriam, ut vota omnia, quae post baptismum fiunt, vi promissionis in baptismo ipso iam factae, irrita esse intelligant, quasi per ea, et fidei, quam professi sunt, detrahatur, et ipsi baptismo; anathema sit.

Canon x. Si quis dixerit, peccata omnia, quae post baptismum fiunt, sola recordatione, et fide suscepti baptismi, vel dimitti, vel venialia fieri; anathema sit.

Canon xi. Si quis dixerit, verum, et rite collatum baptismum 7) iterandum esse illi, qui apud infideles fidem Christi negaverit, cum ad poenitentiam convertitur; anathema sit.

Canon xii. Si quis dixerit, neminem esse baptizandum,

1) C. poenit. de bapt. c. Filius, et c. Non dubito, de cons. dist. 4. — 2) Ioan. 3. — 3) C. Non decet. dist. 12; cap. Ad abolendam de haeret. — 4) Conc. Florent. in decret. Eug. c. Dictum §. quod vero cum 2. cap. seqq. 1. q. 1. — 5) Ioan. 3. c. Nulla praeter de cons. dist. 4. — 6) Gal. 1. — 7) C. Maiores, §. ult. de baptismo.

nisi ea aetate, qua Christus baptizatus est, vel in ipso mortis articulo; anathema sit.

Canon xiii. Si quis dixerit, parvulos, eo quod actum credendi non habent, suscepto baptismo 1) inter fideles computandos non esse; ac propterea, cum ad annos discretionis pervenerint, esse rebaptizandos; aut praestare, omitti eorum baptisma, quam eos non actu proprio credentes, baptizari in sola fide ecclesiae; anathema sit.

Canon xiv. Si quis dixerit, huiusmodi parvulos baptizatos, cum adoleverint, interrogandos esse, an ratam habere velint, quod patrini eorum nomine, dum baptizarentur, polliciti sunt; et, ubi se nolle responderint, suo esse arbitrio relinquendos; nec alia interim poena ad christianam vitam cogendos, nisi ut ab eucharistiae, aliorumque sacramentorum perceptione arceantur, donec resipiscant; anathema sit.

DE CONFIRMATIONE.

Canon i. Si quis dixerit 2), confirmationem baptizatorum otiosam ceremoniam esse, et non potius verum, et proprium sacramentum; aut olim nihil aliud fuisse, quam catechesim quamdam, qua adolescentiae proximi fidei suae rationem coram ecclesia expenebant; anathema sit.

Canon ii. Si quis dixerit 3), iniurios esse Spiritui sancto eos, qui sacro confirmationis chrismati virtutem aliquam tribuunt; anathema sit.

Canon iii. Si quis dixerit 4), sanctae confirmationis ordinarium ministrum non esse solum episcopum, sed quemvis simplicem sacerdotem; anathema sit.

DECRETUM DE REFORMATIONE.

Eadem sacrosancta synodus, eisdem praesidentibus, et legatis 5), incoeptum residentiae, et reformationis negotium ad Dei laudem, et christianae religionis incrementum prosequi intendens,

1) Aug. lib. 1. de Pec. mer. et rem. c. 19. et lib. 3. c. 2. — 2) C. Nullus ministrorum, de cons. dist. 4. — 3) Vide finem epist. Urbani I. Ad omnes; et c. 1. cum seq. de cons. dist. 5. — 4) C. Manus. de cons. dist. 6; conc. Florent in decr. Eug.; vide Euseb. Pap. 1. Epist. ad episc. Tusciae. Inn. 1. ep. 1. c. 3. et infr. sess. 23. c. 4. — 5) Supr. sess. 6. c. 2. et infr. sess. 23. c. 1.

ut sequitur, statuendum censuit 1), salva semper in omnibus sedis apostolicae auctoritate.

CAPUT I.

QUIS CAPAX REGIMINIS ECCLESIARUM CATHEDRALIUM.

Ad cathedralium 2) ecclesiarum regimen nullus, nisi ex legitimo matrimonio natus, et aetate matura, gravitate morum, litterarumque scientia, iuxta constitutionem Alexandri tertii, quae incipit, Cum in cunctis, in concilio lateranensi promulgatam, praeditus assumatur.

CAPUT II.

TENENTES PLURES CATHEDRALES ECCLESIAS IUBENTUR OMNES, EXCEPTA UNA, DIMITTERE, CERTO MODO, ET TEMPORE.

Nemo, quacumque etiam dignitate, gradu, aut praeeminentia praefulgens, plures metropolitanas, seu cathedrales ecclesiàs in titulum, sive commendam, aut alio quovis nomine, contra 3) sacrorum canonum instituta, recipere, et simul retinere praesumat: cum valde felix sit ille censendus, cui unam ecclesiam bene, ac fructuose, et cum animarum sibi commissarum salute regere contigerit. Qui autem plures ecclesias contra praesentis decreti tenorem nunc detinent, una, quam maluerint, retenta, reliquas infra sex menses, si ad liberam sedis apostolicae dispositionem pertineant; alias infra annum dimittere teneantur: alioquin ecclesiae ipsae, ultimo obtenta dumtaxat excepta, eo ipso vacare censeantur.

CAPUT III.

HABILIBUS DUMTAXAT PERSONIS BENEFICIA CONFERANTUR.

Inferiora beneficia ecclesiastica, praesertim curam animarum habentia, personis dignis, et habilibus, et quae in loco residere,

1) Infra sess. ult. de reform. cap. 1. — 2) Sess. 22. cap. 2. plus exigitur. — 3) C. Cum in cunctis §. cum vero; de elect. c. Sicut de excess. praelat. c. 1. et 2; 21. qu. 1; c. Sanctorum dist. 70; c. Unio, §. sed. 10. qu. 3. c. Quia in tantum; c. Ad haec et c. De multa, de praeb. c. Quia nonnulli, de magist.; c. Cum singula, de praeb. in 6; Clem. Gratiae, de reformat.; c. Execrab. §. qui vero, in extrav. com. de praeb. et infra sess. 4. cap. 17. de reform.

ac per se ipsos curam ipsam exercere valeant, iuxta constitutionem Alexandri III. in lateranensi, quae incipit 1), Quia nonnulli; et aliam Gregorii X. in generali lugdunensi concilio, quae incipit 2), Licet canon, editam, conferantur: aliter autem facta collatio, sive provisio, omnino irritetur, et ordinarius collator poenas constitutionis concilii generalis, quae incipit 3), Grave nimis, se noverit incursurum.

CAPUT IV.

PLURIUM BENEFICIORUM RETENTOR CONTRA CANONES, IIS PRIVATUR.

Quicumque de cetero plura curata, aut 4) alias incompatibilia beneficia ecclesiastica, sive per viam unionis ad vitam, seu commendae perpetuae, aut alio quocumque nomine, et titulo, contra formam sacrorum canonum, et praesertim constitutionis Innocentii III. quae incipit 5), De multa, recipere, ac simul retinere praesumpserit; beneficiis ipsis, iuxta ipsius constitutionis dispositionem, ipso iure, etiam praesentis canonis vigore, privatus existat.

CAPUT V.

PLURA BENEFICIA CURATA OBTINENTES ORDINARIO SUAS DISPENSATIONES EXHIBEANT, QUI DE VICARIO ECCLESIIS PROVIDEAT, CONGRUA PORTIONE FRUCTUUM ASSIGNATA.

Ordinarii locorum quoscumque plura curata, aut alias incompatibilia beneficia ecclesiastica obtinentes, dispensationes suas exhibere districte compellant, et alias procedant iuxta constitutionem Gregorii X. in generali lugdunensi concilio editam, quae incipit 6), Ordinarii, quam eadem sancta synodus innovandam censet, et innovat; addens insuper, quod ipsi ordinarii etiam per idoneorum vicariorum deputationem, et 7) congruae portionis fructuum assignationem omnino provideant, ut animarum cura nullatenus negligatur, et beneficia ipsa debitis obsequiis

1) C. Quia nonnulli, de cler. non resid. — 2) C. Licet can. de elect. in 6. — 3) C. Grave nimis de praeb. — 4) Infra sess. 24. de reform. c. 17. — 5) C. De multa, de praeben. — 6) Infra c. 7. et supra sess. de reform. c. 1. in fin.; c. Ordinarii de off. ord. in 6. — 7) Vide constitut. s. Pii V. Ad exequendum 1567.

minime defraudentur: appellationibus, privilegiis, et exemptionibus quibuscumque, etiam cum iudicum specialinm deputatione, et illorum inhibitionibus in praemissis nemini suffragantibus.

CAPUT VI.

QUAE BENEFICIORUM UNIONES VALIDAE CENSEANTUR.

Uniones perpetuae 1) a quadraginta annis citra factae, examinari ab ordinariis, tamquam a sede apostolica delegatis, possint: et quae per subreptionem, vel per obreptionem obtentae fuerint, irritae declarentur. Illae vero, quae a dicto tempore citra concessae, nondum in toto, vel in parte sortitae sunt effectum, et quae deinceps ad cuiusvis instantiam fient, nisi eas ex legitimis, aut aliis rationabilibus causis, coram loci ordinario, vocatis quorum interest, verificandis, factas fuisse constiterit, per subreptionem obtentae praesumantur; ac propterea, nisi aliter a sede apostolica declaratum fuerit, viribus omnino careant.

CAPUT VII.

BENEFICIA ECCLESIASTICA UNITA VISITENTUR: PER VICARIOS ETIAM PERPETUOS CURA ANIMARUM EXERCEATUR; QUORUM DEPUTATIO FIAT CUM PORTIONE ASSIGNANDA, ETIAM SUPER RE CERTA.

Beneficia ecclesiastica curata 2), quae cathedralibus, collegiatis, seu aliis ecclesiis, vel monasteriis, beneficiis, seu collegiis, aut piis locis quibuscumque perpetuo unita, et annexa reperiuntur, ab ordinariis locorum annis singulis visitentur 3): qui solicite providere procurent, ut per idoneos vicarios, etiam perpetuos, nisi ipsis ordinariis pro bono ecclesiarum regimine aliter expedire videbitur, ab eis cum tertiae partis fructuum, aut maiori, vel minori, arbitrio ipsorum ordinariorum 4), portione, etiam super certa re assignanda, ibidem deputandos, animarum cura laudabiliter exerceatur: appellationibus, privilegiis, exemptionibus, etiam cum iudicum deputatione, et illorum inhibitionibus quibuscumque in praemissis minime suffragantibus.

1) Vide sess. 13. c. 9. de reform. infr. sess. 24. de reform. c. 13. et sess. 25. de reform. cap. 9. — 2) Infra sess. 14. de ref. cap. 9. — 3) Vide sess. 25. c. 16. de reform. et supr. c 5. — 4) Qualiter sit assignanda, declarat bulla s. Pii V. 1567. Ad exequendum.

CAPUT VIII.

ECCLESIAE REPARENTUR: CURA ANIMARUM SOLICITE HABEATUR.

Locorum ordinarii ecclesias quascumque 1) quomodolibet exemptas, auctoritate apostolica singulis annis visitare teneantur, et opportunis iuris remediis providere, ut quae reparatione indigent, reparentur, et cura animarum, si qua illis immineat, aliisque debitis obsequiis minime defraudentur: appellationibus, privilegiis, consuetudinibus, etiam ab immemorabili tempore praescriptis, iudicum deputationibus, et illorum inhibitionibus penitus exclusis.

CAPUT IX.

MUNUS CONSECRATIONIS NON DIFFERENDUM.

Ad maiores ecclesias promoti 2) munus consecrationis infra tempus a iure statutum suscipiant, et prorogationes ultra sex menses concessae nulli suffragentur.

CAPUT X.

SEDE VACANTE, CAPITULA NULLI DENT REVERENDAS, NISI ARCTATO OCCASIONE OBTINENDI, AUT OBTENTI BENEFICII: VARIAE CONTROVENIENTIUM POENAE.

Non liceat capitulis ecclesiarum 3), sede vacante, infra annum a die vacationis, ordinandi licentiam, aut litteras dimissorias, seu reverendas, ut aliqui vocant, tam ex iuris communis dispositione, quam etiam cuiusvis privilegii, aut consuetudinis vigore, alicui, qui beneficii ecclesiastici recepti, sive recipiendi occasione arctatus non fuerit, concedere: si secus fiat 4), capitulum contraveniens ecclesiastico subiaceat interdicto: et sic ordinati, si in minoribus ordinibus constituti fuerint, nullo privilegio clericali, praesertim in criminalibus, gaudeant: in maioribus vero, ab executione ordinum, ad beneplacitum futuri praelati, sint ipso iure suspensi.

1) Infra sess. 24. de reform. c. 9. et sess. 21. de reform. c. 8; conc. Tol. 4. c. 35; conc. Braccaren. 2. c. 1; conc. Arel. sub Leone 3. cap. 17; c. Decernimus; c. Episcopum, et c. Placuit 10. qu. 1. — 2) C. Quoniam, dist. 100. — 3) Sess. 23. de reform c. 20; c. Cum nullus, de temp. ordin. in 6. — 4) Infra sess. 23. ibid.

CAPUT XI.

FACULTATES DE PROMOVENDO SINE IUSTA CAUSA NEMINI SUFFRAGENTUR.

Facultates de promovendo a quocumque non suffragentur, nisi habentibus legitimam causam, ob quam a propriis episcopis ordinari non possint, in litteris exprimendam; et tunc non ordinentur 1), nisi ab episcopo in sua dioecesi residente, aut pro eo pontificalia exercente, et diligenti praevio examine.

CAPUT XII.

FACULTAS DE NON PROMOVENDO ANNUM NON EXCEDAT.

Facultates de non promovendo 2), praeterquam in casibus a iure expressis, concessae, ad annum tantum suffragentur.

CAPUT XIII.

A QUOCUMQUE PRAESENTATI NON INSTITUANTUR SINE PRAEVIO EXAMINE ORDINARII, ET APPROBATIONE, CERTIS EXCEPTIS.

Praesentati, seu electi, vel nominati a quibusvis ecclesiasticis personis, etiam sedis apostolicae nuntiis, ad quaevis ecclesiastica beneficia non instituantur 3), nec confirmentur, neque admittantur, etiam praetextu cuiusvis privilegii, seu consuetudinis, etiam ab immemorabili tempore praescriptae, nisi fuerint prius a locorum ordinariis examinati, et idonei reperti. Et nullus appellationis remedio se tueri possit, quo minus examen subire teneatur. Praesentatis 4) tamen, electis, seu nominatis ab universitatibus, seu collegiis generalium studiorum exceptis.

CAPUT XIV.

QUAENAM CAUSAE CIVILES EXEMPTORUM AB EPISCOPIS COGNOSCI POSSINT.

In exemptorum causis constitutio Innocentii IV. quae incipit 5), Volentes, in generali concilio lugdunensi edita, servetur;

1) Supra sess. 6. cap. 5. de reform. Infra sess. 14. cap. 2. de reform. — 2) C. Licet can. et c. Cum ex eo, de elect. in 6. — 3) Infra sess. 25. c. 9. de reform. — 4) Vide sess. 24. c. 18. de reform. — 5) C. Volentes, de privil. in 6. Infra sess. 14. de reform. 6. in fin.

quam eadem sacrosancta synodus innovandam censuit, et innovat: addendo insuper, quod in civilibus causis mercedum, et miserabilium personarum, clerici saeculares, aut regulares extra monasterium degentes, quomodolibet exempti, etiam si certum iudicem a sede apostolica deputatum in partibus habeant; in aliis vero, si ipsum iudicem non habuerint, coram locorum ordinariis, tamquam in hoc ab ipsa sede delegatis, conveniri, et iure medio ad solvendum debitum cogi, et compelli possint: privilegiis, exemptionibus, conservatorum deputationibus, et eorum inhibitionibus adversus praemissa nequaquam valituris.

CAPUT XV.

ORDINARII CURENT, UT HOSPITALIA QUAECUMQUE, ETIAM EXEMPTA, A SUIS ADMINISTRANTIBUS FIDELITER GUBERNENTUR.

Curent ordinarii 1), ut hospitalia quaecumque a suis administratoribus, quocumque illi nomine censeantur, etiam quomodolibet exemptis, fideliter, et diligenter gubernentur; constitutionis concilii viennensis, quae incipit 2), Quia contingit, forma servata; quam quidem constitutionem eadem sancta synodus innovandam duxit, et innovat, cum derogationibus in ea contentis.

INDICTIO FUTURAE SESSIONIS.

Item haec sacrosancta synodus statuit, et decrevit, proximam futuram sessionem habendam, et celebrandam esse die Iovis, feria quinta post sequentem dominicam in albis, quae erit vigesima prima mensis aprilis praesentis anni MDXLVII.

BULLA FACULTATIS TRANSFERENDI CONCILII.

Paulus episcopus, servus servorum Dei, venerabili fratri Ioanni Mariae, episcopo praenestino, et dilectis filiis, Marcello titulo sanctae crucis in Hierusalem presbytero, ac Reginaldo sanctae Mariae in Cosmedin diacono cardinalibus, nostris et apostolicae sedis legatis de latere, salutem, et apostolicam benedictionem.

Regimini universalis ecclesiae, meritis licet imparibus, disponente Domino, praesidentes, nostri officii partes esse puta-

1) Sess. 25. c. 8. de reform. — 2) Clem. Quia contigit, de relig. dom.

mus, ut, si quid gravius causa reipublicae christianae constituendum sit, id non modo tempore opportuno, verum etiam loco commodo, et idoneo perficiatur. Cum itaque nos nuper, postquam suspensionem celebrationis sacri oecumenici, et universalis concilii, alias per nos in civitate tridentina, ex causis tunc expressis, de venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium consilio, et assensu indicti, ex certis aliis etiam tunc expressis causis, usque ad aliud opportunius, et commodius tempus per nos declarandum, de simili consilio, et assensu factam, audita pace inter charissimos in Christo filios nostros, Carolum Romanum imperatorem, semper augustum, et Franciscum Francorum regem christianissimum, conciliata, pari consilio, et assensu sustuleramus, et amoveramus; nequeuntes ipsi, tunc legitime impediti, ad dictam civitatem personaliter accedere, et eidem concilio interesse, vos nostros, et apostolicae sedis legatos de latere, in eodem concilio de simili consilio constituerimus, et deputaverimus, vosque ad eamdem civitatem, tamquam pacis angelos, destinaverimus, prout in diversis nostris desuper confectis litteris plenius continetur. Nos, ne tam sanctum celebrationis concilii huiusmodi opus ex incommoditate loci, aut alias quovis modo impediatur, aut plus debito differatur, opportune providere volentes, motu proprio, et certa scientia, ac de apostolicae potestatis plenitudine, parique consilio, et assensu, vobis insimul, aut duobus ex vobis, reliquo legitimo impedimento detento, seu inde forte absente, quandocunque vobis videbitur, concilium praedictum de eadem civitate tridentina ad quamcumque aliam commodiorem, et opportuniorem, seu tutiorem civitatem, de qua vobis etiam videbitur, transferendi, et mutandi; ac illud in ipsa civitate tridentina supprimendi, et dissolvendi: nec non praelatis, et aliis personis concilii huiusmodi, ne in eo ad ulteriora in dicta civitate tridentina procedant, etiam sub censuris, et poenis ecclesiasticis inhibendi, ac idem concilium in alia civitate huiusmodi, ad quam illud transferri, et mutari contigerit, continuandi, tenendi, et celebrandi, et ad illud praelatos, et alias personas concilii tridentini huiusmodi, etiam sub periurii, et aliis in litteris indictionis concilii huiusmodi expressis poenis, evocandi, eidemque sic translato, et mutato concilio, nomine, et auctoritate praedictis, praesidendi, ac in eo procedendi, ceteraque in praemissis, et circa ea necessaria, et opportuna, alias iuxta priorum vobis directarum litterarum continentiam, et tenorem, faciendi,

statuendi, ordinandi, et exequendi, plenam, et liberam apostolica auctoritate tenore praesentium concedimus potestatem, et facultatem; ratum, et gratum habituri quidquid per vos in praemissis factum, statutum, ordinatum, executumve fuerit, idque facturi, auctore Domino, inviolabiliter observari: non obstantibus constitutionibus, et ordinationibus apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, et Pauli apostolorum eius, se noverit incursurum. Datum Romae apud s. Petrum anno incarnationis dominicae MDXLVII. VIII. kalendas mart. pontificatus nostri anno XI.

FAB. EPISCOPUS SPOL.

B. MOTTA.

SESSIO OCTAVA

CELEBRATA DIE XI. MENSIS MARTII MDXLVII.

DECRETUM DE TRANSLATIONE CONCILII.

Placetne vobis decernere, et declarare, de huiusmodi morbo ex praemissis, et aliis allegatis ita manifeste, et notorie constare, ut praelati in hac civitate sine vitae discrimine commorari, et in ea idcirco inviti minime retineri possint, et debeant? itemque, attento recessu multorum praelatorum post proxime praeteritam sessionem, et attentis protestationibus aliorum complurium praelatorum in congregationibus generalibus factis, hinc omnino timore ipsius morbi abire volentium, qui iuste detineri non possunt, et ex quorum discessu concilium, vel dissolveretur, vel ex paucitate praelatorum, bonus eius progressus impediretur; et attento etiam imminenti periculo vitae, et aliis causis per aliquos ex patribus in ipsis congregationibus allegatis, utpote notorie veris, et legitimis; placetne vobis similiter decernere, et declarare, pro conservatione, et prosecutione ipsius concilii, securitate vitae ipsorum praelatorum, concilium ipsum ad civitatem Bononiae, veluti ad locum magis paratum, salubrem, et idoneum, pro tempore transferendum esse, et ex nunc transferri, et ibidem sessionem iam indictam, statuta die, vigesima prima aprilis, celebrandam esse, et celebrari; et successive ad ulteriora procedendum,

donec sanctissimo domino nostro, et sacro concilio expedire videbitur, ut ad hunc, seu alium locum, communicato etiam consilio cum invictissimo Caesare, christianissimo rege, et aliis regibus, ac principibus christianis, ipsum concilium reduci possit, et debeat? *Responderunt*, placet.

SESSIO NONA

BONONIAE

CELEBRATA DIE XXI. MENSIS APRILIS MDXLVII.

DECRETUM PROROGATIONIS SESSIONIS.

Haec sacrosancta oecumenica, et generalis synodus, quae dudum in civitate Tridenti congregata erat, nunc Bononiae in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea nomine sanctissimi in Christo patris, et domini nostri, domini Pauli, divina providentia papae III. eisdem reverendissimis dominis, dominis Ioanne Maria episcopo praenestino, de Monte, et Marcello titulo sanctae crucis in Hierusalem presbytero, S. R. E. cardinalibus, et apostolicis de latere legatis, considerans, quod die undecima mensis martii praesentis anni, in generali publica sessione, in eadem civitate Tridenti, et in loco consueto celebrata, omnibusque agendis de more peractis, ex causis tunc instantibus, urgentibus, et legitimis, interveniente etiam auctoritate sanctae sedis apostolicae, eisdem reverendissimis praesidentibus etiam specialiter concessa, decrevit, et ordinavit, concilium ex eo loco in hanc civitatem transferendum esse, sicuti transtulit; itemque sessionem pro praesenti die vigesima prima aprilis illic indictam, ut de sacramentorum, et reformationis materiis, de quibus tractandum proposuerat, canones sancirentur, et promulgarentur, in hac ipsa civitate Bononiae celebrari debere; consideransque nonnullos ex patribus, qui in hoc concilio interesse consueverunt, his superioribus maioris hebdomadae, et solemnitatis paschalis diebus, in propriis ecclesiis occupatos, aliquos etiam aliis impedimentis detentos, huc nondum accessisse, quos tamen brevi affuturos sperandum est; ac propterea factum esse, ut non ea, quam sancta synodus desiderabat, praelatorum frequentia potuerint materiae ipsae sacramentorum, et reformationis examinari, et discuti: ut omnia maturo consilio, cum dignitate, et gravitate debita fiant, bonum, opportunum, et expediens censuit, censetque sessionem praedictam, quae hoc ipso die, ut praefertur, celebranda erat,

ad diem Iovis, infra octavam Pentecostes proxime futuram, quoad ipsas materias expediendas, differendam, et propagandam esse, quemadmodum differt, ac prorogat; quam diem, et rei gerendae maxime opportunam, et patribus, praesertim absentibus, percommodam iudicavit, et iudicat: hoc tamen adiecto, quod terminum ipsum ipsa sancta synodus, pro eius arbitrio, et voluntate, sicuti rebus concilii putaverit expedire, etiam in privata congregatione restringere, et imminuere possit, et valeat.

SESSIO DECIMA

BONONIAE

CELEBRATA DIE II. MENSIS IUNII MDXLVII.

DECRETUM PROROGATIONIS SESSIONIS.

Quamvis haec sacrosancta oecumenica, et generalis synodus sessionem, quae die vigesima prima mensis aprilis proxime praeteriti, super sacramentorum, et reformationis materiis in hac inclyta civitate Bononiae, ex decreto in urbe tridentina, in publica sessione, die undecima mensis martii promulgato, celebranda erat, propter aliquas causas, ac praesertim propter absentiam nonnullorum patrum, quos brevi affuturos sperabat, ad hunc praesentem diem differendam, et prorogandam esse decrevit: volens tamen cum iis, qui non venerunt, etiam adhuc benigne agere, eadem sacrosancta synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem S. R. E. cardinalibus, et apostolicae sedis legatis, statuit, et decernit, sessionem ipsam, quam hac die secunda mensis iunii, praesentis anni millesimi quingentesimi quadragesimi septimi, celebrare decreverat, ad diem Iovis post festum nativitatis beatae Mariae virginis, quae erit decimaquinta mensis septembris proxime futuri, quoad praedictas, et alias materias expediendas, differendam, et prorogandam esse, quemadmodum differt, et prorogat; ita tamen, quod prosecutio discussionis, et examinationis eorum, quae tam ad dogmata, quam ad reformationem pertinent, interim non omittatur; et terminum ipsum ipsa sancta synodus, pro eius libito, et voluntate, etiam in privata congregatione, abbreviare, et prorogare libere possit, et valeat.

Die XIV. *septembris* MDXLVII. *in congregatione generali, Bononiae, prorogata fuit sessio, quae futura erat die sequenti, ad beneplacitum sacri concilii.*

BULLA RESUMPTIONIS

CONCILII TRIDENTINI

SUB IULIO III. PONT. MAX.

Iulius episcopus, servus servorum Dei, ad futuram rei memoriam. Cum ad tollenda religionis nostrae dissidia, quae in Germania longo tempore, non sine totius christiani orbis perturbatione, et scandalo, viguerunt, bonum, opportunum, et expediens esse videatur, sicuti etiam charissimus in Christo filius noster, Carolus Romanorum imperator semper Augustus, nobis per suas litteras, et nuncios significare fecit, ut sacrum oecumenicum, generale concilium per fel. rec. Paulum papam III. praedecessorem nostrum, indictum, et per nos tunc cardinalatus honore fungentes, atque ipsius praedecessoris nomine, una cum duobus aliis S. R. E. cardinalibus ipsi concilio praesidentes, incoeptum, ordinatum, et continuatum, in quo plures publicae, et solemnes habitae fuerunt sessiones, pluraque tam in causa fidei, quam reformationis promulgata decreta, multaque etiam ad utramque causam pertinentia examinata, et discussa, ad civitatem tridentinam reducatur: nos 1), ad quos, summos pro tempore pontifices spectat generalia concilia indicere, et dirigere, ut ecclesiae pacem, et christianae fidei, atque orthodoxae religionis incrementum, ad omnipotentis Dei laudem, et gloriam procuremus, et, quantum in nobis est, tranquillitati ipsius Germaniae, quae sane provincia retroactis temporibus in vera religione, ac sacrorum conciliorum, et sanctorum patrum doctrina excolenda, exhibendaque maximis pontificibus, Christi redemptoris nostri in terra vicariis, debita obedientia, et reverentia, nulli christianorum provinciae fuit umquam secunda, paterne consulamus; sperantes per ipsius Dei gratiam, et benignitatem futurum, ut reges omnes, ac principes christiani iustis, piisque nostris in hac re votis annuant, faveant, atque assistant; venerabiles fratres patriarchas, archiepiscopos, episcopos, et dilectos filios abbates, omnesque alios, et singulos, qui de iure, vel consuetudine, vel privilegio, conciliis

1) Teste Marcell. 1. in epist. 1. ad episc. prov. Antioch.; et Pelag. 2. in epist. sua decret.; et Bonifacio episc. ad Zachariam pap.; et synodo chalcedon. Act. 1; et 2. Nicaena tom. 1. Act. 6; et Nicolao 2. in epist. ad Michael. imperat.

generalibus interesse debent, quosque idem praedecessor noster in suis indictionis, et aliis quibuscumque desuper confectis, et publicatis litteris, concilio interesse voluit, per viscera misericordiae Domini nostri Iesu Christi hortamur, requirimus, et monemus, ut proximis fnturis kalendis maii, quem diem ad ipsum concilium, in eo, in quo nunc reperitur, statu resnmendum, et prosequendum, praevia matura deliberatione, et ex certa nostra scientia, et de apostolicae auctoritatis plenitudine, ac venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium consilio, et assensu, statuimus, et declaramus, in ipsa civitate Tridenti, legitimo cessante impedimento, convenire, et se congregare, ac ipsius concilii continuationi, et prosecutioni, omni mora postposita, incumbere velint. Nos enim operam sedulo daturi sumus, ut eodem tempore in eadem civitate nostri omnino adsint legati, per quos, si per aetatem nostram, valetudinemque, et sedis apostolicae necessitates, personaliter adesse nequiverimus, Spiritu sancto duce, ipsi concilio praesidebimns: quacumque ipsins concilii translatione, et suspensione, ceterisque contrariis non obstantibus quibuscumque, ac praesertim illis, quae idem praedecessor noster in suis litteris praedictis, quas cum omnibus, et singulis in eis contentis clausulis, et decretis in suo robore permanere volumus, atque decernimus, et, quatenus opus sit, innovamus, voluit non obstare: irritum nihilominus decernentes, et inane, si secus super his a quoquam, quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter, contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum, hortationis, requisitionis, monitionis, statuti, declarationis, innovationis, voluntatis, et decretorum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, et Pauli, apostolorum eius, se noverit incursurum. Datum Romae apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicae MDL. VIII. kalendas decembris, pontificatus nostri anno primo.

M. Card. Crescen.

Rom. Amasaeus.

SACROSANCTI OECUMENICI ET GENERALIS

CONCILII TRIDENTINI

SESSIO UNDECIMA

QUAE EST PRIMA

SUB IULIO III. PONT. MAX.

CELEBRATA KALENDIS MAII MDLI.

DECRETUM DE RESCMENDO CONCILIO.

Placetne vobis, ad laudem, et gloriam sanctae, et individuae Trinitatis, Patris, et Filii, et Spiritus sancti, ad incrementum, et exaltationem fidei, et religionis christianae, sacrum oecumenicum, et generale concilium tridentinum, iuxta formam, et tenorem litterarum sanctissimi domini nostri, resumi debere, et procedendum esse ad ulteriora? *Responderunt*, placet.

INDICTIO FUTURAE SESSIONIS.

Placetne vobis, proximam futuram sessionem habendam, et celebrandam esse in futuris kalend. septembris? *Responderunt*, placet.

SESSIO DUODECIMA

QUAE EST SECUNDA

SUB IULIO III. PONT. MAX.

CELEBRATA DIE PRIMA SEPTEMBRIS MDLI.

DECRETUM PROROGATIONIS SESSIONIS

Sacrosancta oecumenica, et generalis tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem sanctae sedis apostolicae legato, et nunciis, quae in proxime praeterita sessione sequentem hanc hodie habendam, et ad ulteriora procedendum esse decreverat, cum ob inclytae germanicae nationis, cuius praecipue causa agitur, absentiam, ac non magnam ceterorum patrum frequentiam, procedere hactenus distulerit, de venerabilium in Christo fratrum, et filiorum suorum,

moguntini, et trevirensis archiepiscoporum, ac sacri romani imperii principum electorum, et complurium ipsius, aliarumque provinciarum episcoporum, sub hanc ipsam diem adventu in Domino exultans, et dignas ipsi omnipotenti Deo agens gratias, firmamque spem concipiens, quamplurimos alios, tam ipsius Germaniae, quam aliarum nationum praelatos, et sui officii debito, et hoc exemplo commotos, propediem esse venturos: futuram sessionem ad quadragesimam diem, quae erit undecima mensis octobris proxime sequentis, indicit; et concilium ipsum in statu, in quo reperitur, prosequendo, cum praeteritis sessionibus de septem sacramentis novae legis in genere, et in specie de baptismate et confirmatione definitum fuerit, statuit, et decernit de sanctissimae eucharistiae sacramento, nec non, quod ad reformationem attinet, de reliquis, quae ad faciliorem, et commodiorem praelatorum residentiam pertinent, agi, et tractari debere: ac monet, et hortatur omnes patres, ut interim, Domini nostri Iesu Christi 1) exemplo, quantum tamen humana fragilitas patietur, ieiuniis, et orationibus vacent; ut tandem placatus, qui in saecula sit benedictus, Deus, corda hominum ad verae suae fidei agnitionem, et sanctae matris ecclesiae unitatem, ac recte vivendi normam reducere dignetur.

SESSIO DECIMATERTIA

QUAE EST TERTIA

SUB IULIO III. PONT. MAX.

CELEBRATA DIE XI. OCTOBRIS MDLI.

DECRETUM DE SANCTISSIMO EUCHARISTIAE SACRAMENTO.

Sacrosancta oecumenica, et generalis tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem sanctae sedis apostolicae legato, et nunciis, etsi in eum finem, non absque peculiari Spiritus sancti ductu et gubernatione, convenerit, ut veram, et antiquam de fide, et sacramentis doctrinam exponeret, et ut haeresibus omnibus, et aliis gravissimis incommodis, quibus Dei ecclesia misere nunc exagitatur, et in multas ac varias partes scinditur, remedium afferret, hoc prae-

1) Matth. 4.

sertim iam inde a principio in votis habuit 1), ut stirpitus convelleret zizania execrabilium errorum, et schismatum, quae inimicus homo his nostris calamitosis temporibus in doctrina fidei, usu, et cultu sacrosanctae eucharistiae superseminavit: quam alioqui Salvator noster in ecclesia sua, tamquam symbolum reliquit eius unitatis, et charitatis, qua christianos omnes inter se coniunctos, et copulatos esse voluit. Itaque eadem sacrosancta synodus sanam, et sinceram illam de venerabili hoc, et divino eucharistiae sacramento doctrinam tradens, quam semper catholica ecclesia, ab ipso Iesu Christo Domino nostro, et eius apostolis erudita, atque a Spiritu sancto, illi 2) omnem veritatem in dies suggerente, edocta, retinuit, et ad finem usque saeculi conservabit; omnibus christifidelibus interdicit, ne posthac de sanctissima eucharistia aliter credere, docere, aut praedicare audeant, quam ut est hoc praesenti decreto explicatum, atque definitum.

CAPUT I.

DE REALI PRAESENTIA DOMINI NOSTRI IESU CHRISTI IN SANCTISSIMO EUCHARISTIAE SACRAMENTO.

Principio docet sancta synodus, et aperte ac simpliciter profitetur, in almo sanctae eucharistiae sacramento, post panis, et vini consecrationem, Dominum nostrum Iesum Christum 3), verum Deum, atque hominem, vere, realiter, ac substantialiter sub specie illarum rerum sensibilium contineri; neque enim haec inter se pugnant 4), ut ipse Salvator noster semper ad dexteram Patris in caelis assideat iuxta modum existendi naturalem, et ut multis nihilominus aliis in locis sacramentaliter praesens sua substantia nobis adsit, ea existendi ratione, quam etsi verbis exprimere vix possumus 5), possibilem tamen esse Deo, cogitatione per fidem illustrata assequi possumus, et constantissime credere debemus: ita enim maiores nostri omnes, quotquot in vera Christi ecclesia fuerunt, qui de sanctissimo hoc sacramento disseruerunt, apertissime professi sunt, hoc tam admirabile sacra-

1) Matth. 13. — 2) Lucae 12; Io. 14. et 16. dist 21. in princ. vers. Ego rogavi; et infr. sess. 22. c. 1; et supra sess. 5. c. 1. — 3) Ioan 1. — 4) C. 1. de sum. Trin. supra sess. 3. in symbolo; Ephes 1; Matth. 16. in fin. — 5) Matth. 19; Luc. 18.

mentum 1) in ultima coena redemptorem nostrum instituisse, cum post panis, vinique benedictionem, se suum ipsius corpus illis praebere, ac suum sanguinem, disertis, et perspicuis verbis testatus est; quae verba a sanctis evangelistis commemorata 2), et a divo Paulo 3) postea repetita, cum propriam iiiam, et apertissimam significationem prae se ferant, secundum quam a patribus intellecta sunt; indignissimum sane flagitium est, et a quibusdam contentiosis, et pravis hominibus ad fictitios, et imaginarios tropos, quibus veritas carnis, et sanguinis Christi negatur, contra universum ecclesiae sensum detorqueri; quae tamquam 4) columna, et firmamentum veritatis, haec ab impiis hominibus excogitata commenta, velut satanica, detestata est, grato semper, et memore animo praestantissimum hoc Christi beneficium agnoscens.

CAPUT II.

DE RATIONE INSTITUTIONIS SANCTISSIMI HUIUS SACRAMENTI.

Ergo Salvator noster, discessurus ex hoc mundo ad Patrem, sacramentum hoc instituit, in quo divitias divini sui erga homines amoris velut effudit, memoriam faciens mirabilium suorum 5); et in illius sumptione colere nos sui memoriam praecepit, suamque annunciare mortem, donec ipse ad iudicandum mundum veniat 6). Sumi autem voluit sacramentum hoc, tamquam spiritualem animarum cibum, quo alantur, et confortentur viventes vita illius, qui dixit 7): Qui manducat me, et ipse vivet propter me: et tamquam antidotum, quo iiberemur a culpis quotidianis, et a peccatis mortalibus praeservemur. Pignus praeterea id esse voiuit futurae nostrae gloriae, et perpetuae felicitatis, adeoque symbolum unius illius corporis 8), cuius ipse caput existit, cuique nos, tamquam membra, arctissima fidei, spei et charitatis connexione adstrictos esse voluit, ut idipsum omnes diceremus 9), nec essent in nobis schismata.

1) C. cum Marthae, de celebr. Miss. c. unica. de rel. et ven. sanct. — 2) Matth. 26; Marci 14; Lucae 22. — 3) Cor. 11. — 4) 1. Timoth. 3. — 5) Psalm. 110; 1. Cor. 11; Lucae 22. c. Iteratur. de cons. dist 2. — 6) Matth. 26. — 7) Io. 6. — 8) 1. Cor. 6. et 11; Ephes. 5; Rom. 12. — 9) 1. Cor. 1.

CAPUT III.

DE EXCELLENTIA SANCTISSIMAE EUCHARISTIAE SUPER RELIQUA SACRAMENTA.

Commune hoc quidem est sanctissimae eucharistiae cum ceteris sacramentis 1), symbolum esse rei sacrae, et invisibilis gratiae formam visibilem: verum illud in ea excellens, et singulare reperitur 2), quod reliqua sacramenta tunc primum sanctificandi vim habent, cum quis illis utitur: at in eucharistia ipse sanctitatis auctor ante usum est; nondum enim eucharistiam 3) de manu Domini apostoli susceperant, cum vere tamen ipse affirmaret corpus suum esse, quod praebebat. Et semper haec fides in ecclesia Dei fuit, statim post consecrationem 4) verum Domini nostri corpus, verumque eius sanguinem sub panis, et vini specie una cum ipsius anima, et divinitate existere; sed corpus quidem sub specie panis, et sanguinem sub vini specie, ex vi verborum; ipsum autem corpus sub specie vini, et sanguinem sub specie panis, animamque sub utraque, vi naturalis illius connexionis, et concomitantiae, qua partes Christi Domini 5), qui iam ex mortuis resurrexit non amplius moriturus, inter se copulantur: divinitatem porro propter admirabilem illam eius cum corpore et anima hypostaticam unionem. Quapropter verissimum est 6), tantumdem sub alterutra specie, atque sub utraque contineri: totus enim, et integer Christus sub panis specie, et sub quavis ipsius speciei parte, totus item sub vini specie, et sub eius partibus existit.

CAPUT IV.

DE TRANSSUBSTANTIATIONE.

Quoniam autem Christus, redemptor noster, corpus suum id 7), quod sub specie panis offerebat, vere esse dixit; ideo persuasum semper in ecclesia Dei fuit, idque nunc denuo sancta

1) C. Sacrificium. de cons. dist. 2. — 2) C. Multi. 1. q. 1. — 3) Matth. 26; Marc. 24. — 4) Infra can. 1. — 5) Rom. 6; c. Semel Christus; c. Iteratur. c. Singuli; et c; Qui manducat. de cons. distinct. 2. — 6) Infra can. 3. sess. 21. cap. 3. Vide homil. 5. de pascha. inter eas, quae Euseb. Emisseno adscribuntur, et de cons. distin. 2. c. 35. Ubi pars est. — 7) Lucae 22; Io. 6; 1. Cor. 11.

haec synodus declarat, per consecrationem panis, et vini, conversionem fieri totius substantiae 1) panis in substantiam corporis Christi Domini nostri, et totius substantiae vini in substantiam sanguinis eius: quae conversio convenienter, et proprie a sancta catholica ecclesia transubstantiatio est appellata.

CAPUT V.

DE CULTU, ET VENERATIONE HUIC SANCTISSIMO SACRAMENTO EXHIBENDA.

Nullus itaque dubitandi locus relinquitur 2), quin omnes Christi fideles, pro more in catholica ecclesia semper recepto, latriae cultum, qui vero Deo debetur, huic sanctissimo sacramento in veneratione exhibeant: neque enim ideo minus est adorandum 3), quod fuerit a Christo Domino, ut sumatur, institutum: nam illum eumdem Deum praesentem in eo adesse credimus, quem Pater aeternus introducens in orbem terrarum, dicit 4): Et adorent eum omnes angeli Dei: quem 5) magi procidentes adoraverunt: quem 6) denique in Galilaea ab apostolis adoratum fuisse, scriptura testatur.

Declarat praeterea sancta synodus, pie, et religiose admodum in Dei ecclesiam 7) inductum fuisse hunc morem, ut singulis annis peculiari quodam, et festo die praecelsum hoc, et venerabile sacramentum singulari veneratione, ac solemniter celebraretur 8), utque in processionibus reverenter, et honorifice illud per vias, et loca publica circumferretur: aequissimum est enim, sacros aliquos statutos esse dies, cum christiani omnes singulari, ac rara quadam significatione gratos, et memores testentur animos erga communem Dominum, et redemptorem pro tam ineffabili, et plane divino beneficio 9), quo mortis eius victoria, et triumphus repraesentatur. Ac sic quidem oportuit victricem veritatem de mendacio, et haeresi triumphum agere; ut eius adversarii in conspectu tanti splendoris, et in tanta universae ecclesiae laetitia positi, vel debilitati, et fracti tabescant, vel pudore affecti, et confusi aliquando resipiscant.

1) C. Panis de cons. dist. 2. c. Cum Marthae de celeb. miss Infra can. 2. — 2) Infra can. 6. — 3) Matth. 26. — 4) Psal. 96; Hebr. 1. — 5) Matth. 2. — 6) Matth. 28; Lucae 24. — 7) Urbanus papa, citatus in Clementina unic. de reliq. et ven. sanct. — 8) Infr. can. 6. — 9) — 1. Cor 15; Hebr. 2.

CAPUT VI.

DE ASSERVANDO SACRAE EUCHARISTIAE SACRAMENTO, ET AD INFIRMOS DEFERENDO.

Consuetudo 1) asservandi in sacrario sanctam eucharistiam adeo antiqua est, ut eam saeculum etiam nicaeni concilii agnoverit. Porro deferri ipsam sacram eucharistiam ad infirmos, et in hunc usum diligenter in ecclesiis conservari, praeterquam quod cum summa aequitate, et ratione coniunctum est, tum multis in 2) conciliis praeceptum invenitur, et vetustissimo catholicae ecclesiae more est observatum. Quare sancta haec synodus retinendum omnino salutarem hunc, et necessarium morem statuit.

CAPUT VII.

DE PRAEPARATIONE, QUAE ADHIBENDA EST, UT DIGNE QUIS SACRAM EUCHARISTIAM PERCIPIAT.

Si non decet ad sacras ullas functiones quempiam accedere, nisi sancte; certe, quo magis sanctitas, et divinitas caelestis huius sacramenti viro christiano comperta est, eo diligentius cavere ille debet, ne absque magna reverentia, et sanctitate ad id percipiendum accedat; praesertim cum illa piena formidinis verba apud 3) apostolum legamus: Qui manducat, et bibit indigne, iudicium sibi manducat, et bibit, non diiudicans corpus Domini. Quare communicare volenti revocandum est in memoriam eius praeceptum: Probet 4) autem seipsum homo. Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius peccati mortalis, quantumvis sibi 5) contritus videatur, absque praemissa sacramentali confessione ad sacram eucharistiam accedere debeat. Quod a christianis omnibus, etiam ab iis sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, haec sancta synodus perpetuo servandum esse decrevit 6); mo-

1) Infra can. 7; cap. Sane. de celebrat. miss; c. Presbyter. de cons. distinct. 2; Nicaeni 1. c. 13. — 2) Conc. Rhemen. 2; conc. Lateranen. sub Inn. III. c. 26; c. Praesente 93. dist; Ancyran. cap. 6; Carth. 4. c. 77. et 78; Agathen. c. 15. etc. — 3) 1. Cor. 11; cap. Quid est; cap. Et sancta; cap. Sicut Iudas, et c. Timorem. de cons. dist 2. — 4) 1. Cor. 1; c. Quotidie; et c. Panem de cons. diss. 2; c. Omnis, qui cum seq. de poen dist. 1. Psal. — 5) Infr. can. 11. — 6) Infr. ibid.

do non desit illis copia confessoris. Quod si, necessitate urgente, sacerdos absque praevia confessione celebraverit, quamprimum confiteatur.

CAPUT VIII.

DE USU ADMIRABILIS HUIUS SACRAMENTI.

Quoad usum autem 1), recte, et sapienter patres nostri tres rationes hoc sanctum sacramentum accipiendi distinxerunt. Quosdam enim docuerunt sacramentaliter dumtaxat id sumere, ut peccatores: alios tantum spiritualiter, illos nimirum, qui voto propositum illum caelestem panem edentes, fide viva 2), quae per dilectionem operatur, fructum eius, et utilitatem sentiunt: tertios porro 3) sacramentaliter simul, et spiritualiter: hi autem sunt, qui ita se prius probant, et instruunt 4), ut vestem nuptialem induti, ad divinam hanc mensam accedant. In sacramentali autem sumptione semper in ecclesia Dei mos fuit, ut laici a sacerdotibus communionem acciperent 5); sacerdotes autem celebrantes seipsos communicarent: qui mos 6), tamquam ex traditione apostolica descendens, iure ac merito retineri debet. Demum autem paterno affectu admonet sancta synodus, hortatur, rogat, et obsecrat per viscera misericordiae Dei nostri, ut omnes, et singuli, qui christiano nomine censentur, in hoc unitatis signo, in hoc vinculo charitatis, in hoc concordiae symbolo iam tandem aliquando conveniant, et concordent, memoresque tantae maiestatis, et tam eximii amoris Iesu Christi, Domini nostri, qui 7), dilectam animam suam in nostrae salutis pretium, et carnem suam nobis dedit ad manducandum, haec sacra mysteria corporis, et sanguinis eius ea fidei constantia, et firmitate, ea animi devotione, ea pietate, et cultu credant, et venerentur, ut panem illum supersubstantialem frequenter suscipere possint, et is vere eis sit animae vita, et perpetua sanitas mentis, cuius vigore confortati, ex huius miserae peregrinationis itinere ad caelestem patriam pervenire valeant, eumdem 8) panem angelorum, quem modo sub sacris velaminibus edunt, absque ullo velamine manducaturi.

1) C. Quid est, cum seq. c. Dupliciter; et c. In illo, de cons. dist. 2; Augustinus contra Donat. saepe, Prosper in l. sent. — 2) Gal. 5. — 3) Inf. can. 8. — 4) Matth. 22. — 5) Cap. Relatum. de cons. distinct. 2; Infr. can. 10; — 6) Hebr 5. et 7. — 7) Ioan. 6; c. Prima de cons. dist. 2. — 8) Psal. 77; c. Revera, de cons. dist. 2.

Quoniam autem non est satis veritatem dicere, nisi detegantur, et refellantur errores; placuit sanctae synodo hos canones subiungere, ut omnes iam, agnita catholica doctrina, intelligant quoque, quae ab illis haereses caveri, vitarique debeant.

DE SACROSANCTO EUCHARISTIAE SACRAMENTO

Canon i. Si quis negaverit 1), in sanctissimae eucharistiae sacramento contineri vere, realiter, et substantialiter corpus, et sanguinem una cum anima, et divinitate Domini nostri Iesu Christi, ac proinde totum Christum; sed dixerit, tantummodo esse in eo, ut in signo, vel figura, aut virtute; anathema sit.

Canon ii. Si quis dixerit 2), in sacrosancto eucharistiae sacramento remanere substantiam panis, et vini, una cum corpore, et sanguine Domini nostri Iesu Christi; negaveritque mirabilem illam, et singularem conversionem totius substantiae panis in corpus, et totius substantiae vini in sanguinem, manentibus dumtaxat speciebus panis, et vini; quam quidem conversionem catholica ecclesia aptissime 3) transubstantiationem appellat; anathema sit.

Canon iii. Si quis negaverit 4), in venerabili sacramento eucharistiae sub unaquaque specie, et sub singulis cuiusque speciei partibus, separatione facta, totum Christum contineri; anathema sit.

Canon iv. Si quis dixerit, peracta consecratione, in admirabili eucharistiae sacramento non esse corpus, et sanguinem Domini nostri Iesu Christi, sed tantum in usu, dum sumitur, non autem ante, vel post 5); et in hostiis, seu particulis consecratis, quae post communionem reservantur, vel supersunt, non remanere verum corpus Domini; anathema sit.

Canon v. Si quis dixerit 6), vel praecipuum fructum sanctissimae eucharistiae esse remissionem peccatorum, vel ex ea non alios effectus provenire; anathema sit.

Canon vi. Si quis dixerit, in sancto eucharistiae sacramento Christum, unigenitum Dei Filium, non esse 7) cultu latriae, etiam externo, adorandum: atque ideo non festiva peculiari ce-

1) Supr. c. 3. concil. Constantiense. — 2) Idem cons. damnans articulos Ioann. Wiclef. — 3) Supra cap. 4. — 4) Concil Florent. in decretis Eugenii ad Armenos; Supra c 3. et infra sess. 21. cap. 1. de commun. — 5) Supra cap. 3. — 6) Concil. Florent. ibid; Supra cap. 2. — 7) Supra cap. 5.

lebritate venerandum, neque in processionibus, secundum laudabilem, et universalem ecclesiae sanctae ritum, et consuetudinem, solemniter circumgestandum, vel non publice, ut adoretur, populo proponendum, et eius adoratores esse idololatras; anathema sit.

Canon vii. Si quis dixerit, non licere sacram eucharistiam 1) in sacrario reservari, sed statim post consecrationem adstantibus necessario distribuendam; aut non licere, ut illa ad infirmos honorifice deferatur; anathema sit.

Canon viii. Si quis dixerit, Christum, in eucharistia exhibitum, spiritualiter tantum manducari 2), et non etiam sacramentaliter, ac realiter; anathema sit.

Canon ix. Si quis negaverit 3), omnes, et singulos Christi fideles utriusque sexus, cum ad annos discretionis pervenerint, teneri singulis annis, saltem in paschate, ad communicandum, iuxta praeceptum sanctae matris ecclesiae; anathema sit.

Canon x. Si quis dixerit 4), non licere sacerdoti celebranti seipsum communicare; anathema sit.

Canon xi. Si quis dixerit 5), solam fidem esse sufficientem praeparationem ad sumendum sanctissimae eucharistiae sacramentum; anathema sit. Et, ne tantum sacramentum indigne, atque ideo in mortem, et condemnationem sumatur, statuit, atque declarat ipsa sancta synodus, illis, quos conscientia peccati mortalis gravat 6), quantumcumque etiam se contritos existiment, habita copia confessoris, necessario praemittendam esse confessionem sacramentalem. Si quis autem contrarium docere, praedicare, vel pertinaciter asserere, seu etiam publice disputando defendere praesumpsit, eo ipso excommunicatus existat.

DECRETUM DE REFORMATIONE.

CAPUT I.

EPISCOPI PRUDENTER MORIBUS SUBDITORUM REFORMANDIS INVIGILENT: AB EORUM CORRECTIONE NON APPELLETUR.

Eadem sacrosancta tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem sanctae sedis

1) Supra cap. 6. — 2) Supra cap. 8. — 3) Infra sess. 14. can. 8. de poenit; c. Omnis, de poenit. — 4) Supra cap. 8. — 5) Supra cap. 7. — 6) Supra cap. 7.

apostolicae legato, et nunciis, intendens nonnulla statuere, quae ad iurisdictionem pertinent episcoporum, ut 1) iuxta proximae sesssionis decretum, illi in commissis sibi ecclesiis eo libentius resideant, quo facilius, et commodius sibi subiectos regere, et in vitae, ac morum honestate continere potuerint: illud primum eos admonendos censet 2), ut se pastores, non percussores esse meminerint, atque ita praeesse sibi subditis oportere, ut non eis dominentur, sed illos, tamquam filios, et fratres, diligant: elaborentque, ut hortando, et monendo ab illicitis deterreant; ne, ubi deliquerint, debitis eos poenis coercere cogantur. Quos tamen si quid per humanam fragilitatem peccare contigerit, illa 3) apostoli est ab eis servanda praeceptio, ut illos arguant, obsecrent, increpent in omni bonitate, et patientia: cum 4) saepe plus erga corrigendos agat benevolentia, quam austeritas; plus exhortatio, quam comminatio; plus charitas, quam potestas. Sin autem ob delicti gravitatem virga opus fuerit; tunc cum mansuetudine rigor, cum misericordia iudicium, cum lenitate severitas adhibenda est, ut sine asperitate disciplina populis salutaris, ac necessaria conservetur: et qui correcti fuerint, emendentur; aut, si resipiscere noluerint, ceteri, salubri in eos animadversionis exemplo, a vitiis deterreantur; cum sit diligentis, et pii simul pastoris officium, morbis ovium levia primum adhibere fomenta; post, ubi morbi gravitas ita postulet 5), ad acriora, et graviora remedia descendere: sin autem nec ea quidem proficiant illis submovendis, ceteras saltem oves a contagionis periculo liberare. Cum igitur rei criminum plerumque ad evitandas poenas, et episcoporum subterfugienda iudicia, querelas, et gravamina simulent, et appellationis diffugio iudicis processum impediant: 6) ne remedio, ad innocentiae praesidium instituto, ad iniquitatis defensionem abutantur, utque huiusmodi eorum calliditati, et tergiversationi occurratur; ita statuit, et decrevit: In 7) causis visitationis, et correctionis, sive habilitatis, et inhabilitatis, necnon criminalibus, ab episcopo, seu illius in spiritualibus vicario generali, ante definitivam senten-

1) Supra sess. 12. sub finem. — 2) Tit. 1; 1. Tim. 3; 1. Petr. 5; dist. 45. in prin; dist. 94. c. ult. et dist. 95. c. Esto subiectus. — 3) 2. Tim. 4. — 4) C. Quod Christus 23. q. 4; c. Licet nonnumquam, dist. 45. — 5) C. Resecandae; et c. Corripiantur. 24. q. 3. — 6) C. Cum speciali §. Porro; c. Ad nostram; c. Suggestum de appell. — 7) Infra sess. 22. c. 1. de reform. et sess. 24. c. 10. de reform.

tiam, ab interloculoria, vel alio quocumque gravamine non appelletur; neque episcopus, seu vicarius appellationi huiusmodi, tamquam frivolae, deferre teneatur; sed, ea, ac quacumque inhibitione ab appellationis iudice emanata, nec non omni stylo et consuetudine, etiam immemorabili, contraria non obstante, ad ulteriora valeat procedere 1), nisi gravamen huiusmodi per definitivam sententiam reparari, vel ab ipsa definitiva appellari non possit: quibus casibus, sacrorum, et antiquorum canonum statuta illibata persistant.

CAPUT II.

IN CRIMINALIBUS APPELLATIO AB EPISCOPO, QUANDO METROPOLITANO, AUT UNI EX VICINIORIBUS COMMITTENDA SIT.

A sententia 2) episcopi, vel ipsius in spiritualibus vicarii generalis, in criminalibus appellationis causa, ubi appellationi locus fuerit, si apostolica auctoritate in partibus eam committi contigerit, metropolitano, seu illius etiam vicario in spiritualibus generali; aut, si ille aliqua de causa suspectus foret, vel ultra duas legales 3) diaetas distet, seu ab ipso appellatum fuerit, uni ex vicinioribus episcopis, seu illorum vicariis, non autem inferioribus iudicibus, committatur.

CAPUT III.

ACTA PRIMAE INSTANTIAE INTRA TRIGINTA DIES DENTUR GRATIS REO APPELLANTI.

Reus, ab episcopo, aut eius vicario in spiritualibus generali, in criminali causa appellans, coram iudice, ad quem appellavit, acta primae instantiae omnino producat: et iudex, nisi illis visis, ad eius absolutionem minime procedat. Is autem, a quo appellatum fuerit, intra triginta dies acta ipsa postulanti gratis exhibeat; alioqui absque illis causa appellationis huiusmodi, prout iustitia suaserit, terminetur.

1) C. Ut debitus, de appell. — 2) C. 2. de consuet. — 3) C. Statutum de rescript. in 6.

CAPUT IV.

QUA RATIONE CLERICI OB GRAVIA CRIMINA SACRIS EXAUCTORANDI.

Cum vero tam gravia nonnnnquam sint delicta 1) ab ecclesiasticis commissa personis, ut ob eorum atrocitatem a sacris ordinibus deponendae, et curiae sint tradendae saeculari: in quo 2) secundum sacros canones certus episcoporum numerus requiritur; quos 3) si omnes adhibere difficile esset, debita iuris executio differretur; si quando antem intervenire possent, eorum residentia intermitteretur: propterea statuit, et decrevit: Episcopo per se, illius vicario in spiritualibus generali, contra clericum, in sacris etiam presbyteratus ordinibus constitutum, etiam ad illius condemnationem, nec non verbalem depositionem; et per seipsum, etiam ad actualem, atque solemnem degradationem ab ipsis ordinibus, et gradibus ecclesiasticis, in casibus, in quibus aliorum episcoporum praesentia, in numero a canonibus definito requiritur, etiam absque illis procedere liceat; adhibitis tamen, et in hoc sibi assistentibus totidem abbatibus, usum mitrae, et baculi ex privilegio apostolico habentibus, si in civitate, aut dioecesi reperiri, et commode interesse possint; alioquin aliis personis in ecclesiastica dignitate constitutis, quae aetate graves, ac iuris scientia commendabiles existant.

CAPUT V.

SUMMARIE COGNOSCAT EPISCOPUS DE GRATIIS, AUT ABSOLUTIONEM CRIMINIS, AUT REMISSIONEM POENAE RESPICIENTIBUS.

Et quoniam per fictas causas, quae tamen satis probabiles videntur, interdum accidit, ut nonnulli eiusmodi gratias extorqueant, per quas poenae illis episcoporum iusta severitate inflictae, aut remittuntur omnino, aut minuuntur: cum non ferendum sit, ut mendacium, quod tantopere Deo displicet, non modo ipsum 4) impunitum sit, verum etiam alterius delicti veniam impetret mentienti; idcirco, ut sequitur, statuit, et decrevit:

1) 3. qu. 8. c. Suggero; et 15. qu. c. Felix episcopus. — 2) Conc. 2. Hispalens. cap. 6. — 3) C. Si quis, cum seq. 15. qu. 7; c. Degradatio, de poen. in 6. — 4) Exod. 23; Lev. 19; Prov. 6. 10. 17. et 19; c. Si quis dixerit, cum seq. et cap. Nemo peritorum 11. qu. 3.

episcopus apud ecclesiam suam residens, de subreptione, et obreptione gratiae, quae super absolutione alicuius publici criminis, vel delicti, de quo ipse inquirere coeperat, aut remissione poenae, ad quam criminosus per eum condemnatus fuerit, falsis precibus impetratur, per seipsum, tamquam sedis apostolicae delegatus, etiam summarie cognoscat 1); ipsamque gratiam, postquam per falsi narrationem, aut veri taciturnitatem obtentam esse legitime constiterit, non admittat.

CAPUT VI.

NON CITETUR PERSONALITER EPISCOPUS, NISI DEPOSITIONIS, AUT PRIVATIONIS CAUSA.

Quoniam vero subditi episcopo 2), tametsi iure correpti fuerint, magnopere tamen eum odisse, et tamquam iniuria affecti sint, falsa illi crimina obiicere solent; ut, quoquo pacto possint, ei molestiam exhibeant: cuius, vexationis timor plerumque illum ad inquirenda, et punienda eorum delicta segniorem reddit; idcirco, ne is magno suo, et ecclesiae incommodo gregem sibi creditum relinquere, ac non sine episcopalis dignitatis diminutione vagari cogatur, ita statuit, et decrevit 3): Episcopus, nisi ob causam, ex qua deponendus, sive privandus veniret, etiamsi ex officio, aut per inquisitionem, seu denunciationem, vel accusationem, sive alio quovis modo procedatur, ut personaliter compareat, nequaquam citetur, vel moneatur.

CAPUT VII.

QUALITATES TESTIUM CONTRA EPISCOPUM DESCRIBUNTUR.

Testes in causa criminali 4), ad informationem, vel indicia, seu alias in causa principali, contra episcopum, nisi contestes, et bonae conversationis, existimationis, et famae fuerint, non recipiantur: et si odio, temeritate, aut cupiditate aliquid deposuerint, gravibus poenis mulctentur.

1) C. Super litteris, et cap. Cum dilecta. de rescript. — 2) C. Sunt nonnulli, 2. q. 7. — 3) Infra sess. 24. c. 5. de reform. — 4) C. Accusatio quoque; c. Accusatio episcoporum; c. Testes 2. qu. 7. et c. ult. 2. qu. 5; conc. rom. sub Sylvestr. 1 iuxta Anacleti papae ep. 2; et Carthag. 2. c. 6; et Carthag. 4. c. 96; et Sixt. III. epist. 3. c. 2.

CAPUT VIII.

GRAVES EPISCOPORUM CAUSAE A PONTIFICE MAXIMO COGNOSCANTUR.

Causae episcoporum, cum pro criminis obiecti qualitate comparere debeant 1), coram pontifice maximo referantur, ac per ipsum terminentur.

DECRETUM PROROGATIONIS DEFINITIONIS QUATUOR ARTICULORUM DE SACRAMENTO EUCHARISTIAE, ET SALVI CONDUCTUS PROTESTANTIBUS DANDI.

Eadem sancta synodus errores omnes, qui super hoc sanctissimo sacramento repullularunt, tamquam vepres ex agro dominico evellere, ac omnium fidelium saluti prospicere cupiens, quotidianis precibus, Deo omnipotenti pie oblatis, inter alios, ad hoc sacramentum pertinentes articulos, diligentissima veritatis catholicae inquisitione tractatos, plurimis, accuratissimisque pro rerum gravitate disputationibus habitis, cognitis quoque praestantissimorum theologorum sententiis, hos etiam tractabat. An necessarium sit ad salutem, et divino iure praeceptum, ut singuli Christi fideles sub utraque specie ipsum venerabile sacramentum accipiant. Et: Num minus sumat, qui sub altera, quam qui sub utraque communicat. Et: An erraverit sancta mater ecclesia, laicos, et non celebrantes sacerdotes, sub panis specie dumtaxat communicando. Et: An parvuli etiam communicandi sint. Sed quoniam ex nobilissima Germaniae provincia ii, qui se protestantes nominant, super his ipsis articulis, antequam definiantur, audiri a sancta synodo cupiunt, et eam ob causam fidem publicam ab illa postularunt, ut ipsis tuto huc venire, et in hac urbe commorari, ac libere coram synodo dicere, atque proponere, quae senserint, et postea, cum libuerit, recedere liceat; sancta ipsa synodus, licet magno desiderio eorum adventum multos antea menses expectarit, tamen, ut pia mater, quae ingemiscit, et parturit, summopere id desiderans, ac laborans, ut in iis, qui christiano nomine censentur, nulla sint schismata, sed, quemadmodum eumdem omnes Deum, et re-

1) Conc. Sard. cap. 3; c. Ad abolendam, de haeret.; et infra sess. 24, c. 5. de reform.

demptorem agnoscunt, ita idem dicant, idem credant, idem sapiant, coufidens Dei misericordiae, et sperans fore, ut illi in sanctissimam, et salutarem unius fidei, spei, charitatisque concordiam redigantur, libenter eis in bac re morem gerens, securitatem, et fidem, ut petierunt, publicam, quam salvum conductum vocant, quod ad se pertinet, eius, qui infrascriptus erit, tenoris, dedit, atque concessit: et eorum causa definitionem illorum articulorum ad secundam sessionem distulit, quam, ut illi commode ei interesse possint, in diem festum conversionis divi Pauli, qui erit xxv. die mensis ianuarii anni sequentis, indixit. Illudque praeterea statuit, ut in eadem sessione de sacrificio missae agatur, propter magnam utriusque rei connexionem. Interea sessione proxima de poenitentiae, et extremae unctionis sacramentis tractandum. Illam autem die festo divae Catharinae virginis, et martyris, qui erit xxv. novembris, babendam esse decrevit, simulque, ut in utraque materiam reformationis prosequatur.

SALVUS CONDUCTUS

DATUS PROTESTANTIBUS.

Sacrosancta generalis tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem sanctae sedis apostolicae legato, et nunciis, omnibus, et singulis, sive ecclesiasticis, sive saecularibus personis universae Germaniae, cuiuscumque gradus, status, conditionis, et qualitatis sint, quae ad oecumenicum boc, et generale concilium accedere voluerint, ut de iis rebus, quae in ipsa synodo tractari debent, omni libertate conferre, proponere, et tractare, ac ad ipsum oecumenicum concilium libere et tuto venire, et in eo manere, et commorari, ac articulos, quot illis videbitur, tam scripto, quam verbo offerre, proponere, et cum patribus, sive iis, qui ab ipsa sancta synodo delecti fuerint, conferre, et absque ullis conviciis, et contumeliis disputare, nec non, quando illis placuerit, recedere possint, et valeant, publicam fidem, et plenam securitatem, quam salvum conductum appellant, cum omnibus, et singulis clausulis, et decretis necessariis, et opportunis, etiam si specialiter, et non per verba generalia exprimi deberent, quae pro expressis baberi voluit, quantum ad ipsam sanctam synodum spectat, concedit. Placuit praeterea sanctae synodo,

ut, si pro maiori libertate, ac securitate eorum, certos, tam pro commissis, quam pro committendis per eos delictis, iudices eis deputari cupiant, illos sibi benevolos nominent, etiam si delicta ipsa quantumcunque enormia, ac haeresim sapientia fuerint.

SESSIO DECIMAQUARTA

QUAE EST QUARTA

SUB IULIO III. PONT. MAXIMO

CELEBRATA DIE XXV. NOV. MDLI.

DOCTRINA DE SANCTISSIMIS POENITENTIAE, ET EXTREMAE UNCTIONIS SACRAMENTIS.

Sacrosancta, oecumenica, et generalis tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem sanctae sedis apostolicae legato, et nunciis, quamvis in decreto de 1) iustificatione multus fuerit de poenitentiae sacramento, propter locorum cognationem, necessaria quadam ratione sermo interpositus; tanta nihilominus circa illud nostra hac aetate diversorum errorum est multitudo, ut non parum publicae utilitatis retulerit, de eo exactiorem, et pleniorem definitionem tradidisse; in qua demonstratis, et convulsis, Spiritus sancti praesidio, universis erroribus, catholica veritas perspicua, et illustris fieret; quam nunc sancta haec synodus christianis omnibus perpetuo servandam proponit.

CAPUT I.

DE NECESSITATE, ET INSTITUTIONE SACRAMENTI POENITENTIAE.

Si ea in regeneratis omnibus gratitudo erga Deum esset, ut iustitiam in baptismo, ipsius beneficio, et gratia, susceptam, constanter tuerentur, non fuisset opus, aliud ab ipso baptismo sacramentum ad peccatorum remissionem esse institutum 2). Quoniam autem Deus, dives in misericordia, cognovit figmentum nostrum, illis etiam vitae remedium contulit, qui se postea

1) Supra sess. cap. 14. de iustificatione. — 2) Infra can. 1. de poenit. psal. 102; Ephes. 2.

in peccati servitutem, et daemonis potestatem tradidissent, sacramentum videlicet poenitentiae, quo lapsis post baptismum, beneficinm mortis Christi applicatur 1). Fuit quidem poenitentia universis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quovis tempore ad gratiam, et iustitiam assequendam necessaria, illis etiam, qui baptismi sacramento ablui petivissent, ut, perversitate abiecta, et emendata, tantam Dei offensionem, cum peccati odio, et pio animi dolore detestarentur: nnde propheta ait 2): Convertimini, et agite poenitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris; et non erit vobis in ruinam iniquitas. Dominus etiam dixit 3): Nisi poenitentiam egeritis, omnes similiter peribitis. Et princeps apostolorum Petrus peccatoribus baptismo initiandis 4), poenitentiam commendans, dicebat: Poenitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum. Porro nec ante adventum Christi poenitentia erat sacramentum, nec est post adventum illius cuiquam ante baptismum. Dominus autem sacramentum poenitentiae tunc praecipue instituit, cum a mortuis excitatus, insufflavit in discipulos suos, dicens 5): Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt. Quo tam insigni facto, et verbis tam perspicnis, potestatem remittendi, et retinendi peccata, ad reconciliandos fideles, post baptismum lapsos, apostolis, et eorum legitimis successoribus fuisse communicatam, universorum patrum consensus semper intellexit: et 6) novatianos rĕmittendi potestatem olim pertinaciter negantes, magna ratione ecclesia catholica, tamquam haereticos, explosit, atque condemnavit. Quare verissimum hunc illorum verborum Domini sensum sancta haec synodus probans, et recipiens, damnat eorum commentitias interpretationes, qui verba illa ad potestatem praedicandi verbum Dei, et Christi evangelium annuntiandi, contra huiusmodi sacramenti institutionem, falso detorquent.

1) Supr sess. 6. c. 14. de iustific.; conc. Cabilon. sub Vitaliano 2. c. 8. — 2) Ezech. 18. — 3) Lucae 13. — 4) Act. 2.; c. Agunt, et c. Proprie, de consec. dist. 4. — 5) Io. 20.; Matth. 16.; c. Ut constitueretur dist.50. et infra c. 8. in fin. et can. 3. — 6) Euseb. Caesariens. hist. eccles. lib. 6. c.18.; Cyprian. contra Novat.

CAPUT II.

DE DIFFERENTIA SACRAMENTI POENITENTIAE, ET BAPTISMI.

Ceterum hoc sacramentum 1) multis rationibus a baptismo differre dignoscitur: nam praeterquam quod materia, et forma, quibus sacramenti essentia perficitur, longissime dissidet; constat certe, baptismi ministrum iudicem esse non oportere, cum ecclesia in neminem iudicium exerceat, qui non prius in ipsam per baptismi ianuam fuerit ingressus. Quid 2) enim mihi, inquit apostolus, de iis, qui foris sunt, iudicare? Secus est de domesticis fidei, quos Christus dominus 3) lavacro baptismi, sui corporis membra semel effecit; nam hos, si se postea crimine aliquo contaminaverint, non iam repetito baptismo ablui, cum id in ecclesia catholica nulla ratione liceat, sed ante hoc tribunal, tamquam reos, sisti voluit, ut per sacerdotum sententiam non semel, sed quoties ab admissis peccatis ad ipsum poenitentes confugerint, possent liberari. Alius praeterea est baptismi, et alius poenitentiae fructus; per baptismum enim Christum 4) induentes, nova prorsus in illo efficimur creatura, plenam, et integram peccatorum omnium remissionem consequentes: ad quam tamen novitatem, et integritatem per sacramentum poenitentiae, sine magnis nostris fletibus et laboribus, divina id exigente iustitia, pervenire nequaquam possumus: ut merito poenitentia laboriosus quidam baptismus a sanctis patribus dictus fuerit. Est autem hoc sacramentum poenitentiae lapsis post baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse baptismus.

CAPUT III.

DE PARTIBUS, ET FRUCTIBUS HUIUS SACRAMENTI.

Docet praeterea sancta synodus, sacramenti poenitentiae formam, in qua praecipue ipsius vis sita est, in illis ministri verbis positam esse: Ego te absolvo, etc. Quibus quidem de ecclesiae sanctae more preces quaedam laudabiliter adiunguntur: ad ipsius tamen formae essentiam nequaquam spectant, neque ad ipsius sacramenti administrationem sunt necessariae. Sunt autem quasi

1) Supra sess. 6. de iustif. c. 14. et infra can. 2. — 2) 1. Cor. 5. in fin.; c. Multi 2. qu. 1.; c. Gaudemus. de conver. coniug. — 3) 1. Cor. 13.; cap. Verbum. de poenit. dist. 1. — 4) Galat. 3.

materia huius sacramenti ipsius poenitentis actus 1), nempe contritio, confessio, et satisfactio. Qui quatenus in poenitente ad integritatem sacramenti, ad plenamque, et perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione poenitentiae partes dicuntur. Sane vero res, et effectus huius sacramenti, quantum ad eius vim, et efficaciam pertinet, reconciliatio est cum Deo, quam interdum in viris piis, et cum devotione hoc sacramentum percipientibus, conscientiae pax, ac serenitas cum vehementi spiritus consolatione consequi solet. Haec de partibus, et effectu huius sacramenti sancta synodus tradens, simul eorum sententias damnat, qui poenitentiae partes incussos conscientiae terrores, et fidem esse contendunt.

CAPUT IV.

DE CONTRITIONE.

Contritio 2), quae primum locum inter dictos poenitentis actus habet, animi dolor, ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero. Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius; et in homine post baptismum lapso, ita demum praeparat ad remissionem peccatorum, si cum fiducia divinae misericordiae, et voto praestandi reliqua, coniunctus sit, quae ad rite suscipiendum hoc sacramentum requiruntur. Declarat igitur sancta synodus, hanc contritionem, non solum 3) cessationem a peccato, et vitae novae propositum, et inchoationem, sed veteris etiam odium continere, iuxta illud 4): Proiicite a vobis omnes iniquitates vestras, in quibus prevaricati estis; et facite vobis cor novum, et spiritum novum. Et certe, qui illos sanctorum clamores consideraverit: Tibi 5) soli peccavi, et malum coram te feci: Laboravi 6) in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum: Recogitabo 7) tibi omnes annos meos in amaritudine animae meae; et alios huius generis, facile intelliget, eos ex vehementi quodam anteactae vitae odio, et ingenti peccatorum detestatione manasse. Docet praeterea, etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque

1) Supra sess. 6. de iustif. cap. 14. et inf. can. 4. — 2) Supra sess. 6. de iustific. c. 6. et 14. — 3) Infra can. 5. — 4) Ezech. 18. — 5) Psalm. 50.; c. Et venit. de poenit. dist.1.; c. Totam de poenit. dist. 3. — 6) Psalm. 6. — 7) Isaiae 38.

Deo reconciliare, priusquam hoc sacramentum actu suscipiatur; ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni, sine sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam. Illam vero contritionem imperfectam, quae attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennae, et poenarum metu communiter concipitur, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniae, declarat, non solum non facere hominem hypocritam, et magis peccatorem, verum etiam donum Dei esse, et Spiritus sancti impulsum, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo poenitens adiutus, viam sibi ad iustitiam parat. Et quamvis sine sacramento poenitentiae per se ad iustificationem perducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in sacramento poenitentiae impetrandam disponit: hoc enim timore utiliter 1) concussi Ninivitae, ad Ionae praedicationem, plenam terroribus poenitentiam egerunt, et misericordiam a Domino impetrarunt. Quamobrem falso quidam calumniantur catholicos scriptores, quasi tradiderint, sacramentum poenitentiae absque bono motu suscipientium gratiam conferre: quod numquam ecclesia Dei docuit, neque sensit: sed et falso docent, contritionem esse extortam, et coactam, non liberam, et voluntariam.

CAPUT V.

DE CONFESSIONE.

Ex 2) institutione sacramenti poenitentiae iam explicata, universa ecclesia semper intellexit, institutam etiam esse a Domino integram peccatorum confessionem, et omnibus post baptismum lapsis iure divino necessariam existere: quia Dominus noster Iesus Christus 3), e terris ascensurus ad caelos, sacerdotes sui ipsius vicarios reliquit, tamquam praesides, et iudices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quae Christi fideles ceciderint; quo, pro potestate clavium, remissionis, aut retentionis peccatorum sententiam pronuncient: constat 4) enim, sacerdotes iudicium hoc, incognita causa, exercere non potuisse, nec aequitatem quidem illos in poenis iniungendis servare potuisse, si

1) Ionae 3.; Matth. 12.; Lucae 11.; cap. Quamobrem. de poen. dist. 1. 2) Lucae 5. et 17.; Iac. 5.; 1. Ioan. 1.; infra can 6. — 3) Ioan. 20.; Matth. 15.; cap. Verbum. de poenit. dist. 1.; et cap. Adhuc de poenit. dist. 3. — 4) Hieron. exponens illud Eccles. 10. Si mordeat serpens in silentio.

in genere dumtaxat, et non potius in specie, ac sigillatim sua ipsi peccata 1) declarassent. Ex 2) his colligitur, oportere a poenitentibus omnia peccata mortalia, quorum, post diligentem sui discussionem, conscientiam habent, in confessione recenseri, etiam si occultissima illa sint, et tantum adversus duo ultima 3) decalogi praecepta commissa, quae nonnunquam animum gravius sauciant, et periculosiora sunt iis, quae in manifesto admittuntur: nam venialia, quibus a gratia Dei non excludimur 4), et in quae frequentius labimur, quamquam recte, et utiliter citraque omnem praesumptionem in confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt. Verum, cum universa mortalia peccata, etiam cogitationis 5), homines irae filios, et Dei inimicos reddant; necessum est, omnium etiam veniam, cum aperta, et verecunda confessione, a Deo quaerere. Itaque dum omnia, quae memoriae occurrunt, peccata Christi fideles confiteri student, procul dubio omnia divinae misericordiae ignoscenda exponunt. Qui vero secus faciunt, et scienter aliqua retinent, nihil divinae bonitati per sacerdotem remittendum proponunt. Si enim 6) erubescat aegrotus vulnus medico detegere, quod ignorat, medicina non curat. Colligitur praeterea, etiam eas circumstantias in confessione explicandas esse, quae speciem peccati mutant; quod sine illis peccata ipsa neque a poenitentibus integre exponantur, nec iudicibus innotescant; et fieri nequeat, ut de gravitate criminum recte censere possint, et poenam, quam oportet, pro illis, poenitentibus imponere. Unde alienum a ratione est, docere circumstantias has ab hominibus otiosis excogitatas fuisse; aut unam tantum circumstantiam confitendam esse, nempe peccasse in fratrem. Sed et impium est, confessionem, quae hac ratione fieri praecipitur, impossibilem dicere, aut carnificinam illam conscientiarum appellare: constat enim, nihil aliud in ecclesia a poenitentibus exigi, quam ut, postquam quisque diligentius se excusserit, et conscientiae suae sinus omnes, et latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus se Dominum, et Deum suum mortaliter offendisse meminerit: reliqua autem peccata, quae diligenter cogitanti non occurrunt, in

1) An tamen per litteras, seu internuntium, consule bullam Clem. VIII. Sanctissimus. 1602. — 2) Infra can 6. — 3) Deuter. 5. — 4) Supra sess. 6. can. 23.; cap.Adhuc.; et c. De quotidianis. de poenit. dist.3. — 5) Ephes.2. — 6) Hieron. dicto loco.

universum eadem confessione inclusa esse intelliguntur: pro quibus fideliter cum propheta dicimus: Ab 1) occultis meis munda me Domine. Ipsa vero huiusmodi confessionis difficultas, ac peccata detegendi verecundia, gravis quidem videri posset, nisi tot, tantisque commodis, et consolationibus levaretur, quae omnibus, digne ad hoc sacramentum accedentibus, per absolutionem certissime conferuntur. Ceterum quoad modum confitendi secreto apud solum sacerdotem, etsi Christus non vetuerit, quin aliquis in vindictam suorum scelerum, et sui humiliationem, cum ob aliorum exemplum, tum ob ecclesiae offensae aedificationem, delicta sua publice confiteri possit: non est tamen hoc divino praecepto mandatum, nec satis consulte humana aliqua lege praeciperetur, ut delicta, praesertim secreta, publica essent confessione aperienda: unde cum a sanctissimis 2), et antiquissimis patribus, magno, unanimique consensu, secreta confessio sacramentalis, qua ab initio ecclesia sancta usa est, et modo etiam utitur, fuerit semper commendata; manifeste refellitur inanis eorum calumnia, qui eam a divino mandato alienam, et inventum humanum esse, atque a 3) patribus in concilio lateranensi congregatis, initium habuisse, docere non verentur: neque enim per 4) lateranense concilium ecclesia statuit, ut Christi fideles confiterentur, quod iure divino necessarium, et institutum esse intellexerat; sed ut praeceptum confessionis, saltem semel in anno, ab omnibus, et singulis, cum ad annos discretionis pervenissent, impleretur: unde iam in universa ecclesia, cum ingenti animarum fidelium fructu, observatur mos ille salutaris confitendi sacro illo, et maxime acceptabili tempore quadragesimae: quem morem haec sancta synodus maxime probat, et amplectitur, tamquam pium, et merito retinendum.

CAPUT VI.

DE MINISTRO HUIUS SACRAMENTI, ET ABSOLUTIONE.

Circa ministrum autem huius sacramenti, declarat sancta synodus, falsas esse, et a veritate evangelii penitus alienas doctrinas 5) omnes, quae ad alios quosvis homines, praeter episcopos, et sacerdotes, clavium ministerium perniciose extendunt;

1) Psal. 18. — 2) Conc. Cabilon. cap. 33. — 3) Infra can. 8; et 15. — 4) Cap. Omnis de poenit. et remis. — 5) Infra can. 10.

putantes verba illa Domini 1): Quaecumque alligaveritis super terram, erunt ligata et in caelo; et quaecumque solveritis super terram, erunt soluta et in caelo: et, Quorum 2) remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt: ad omnes Christi fideles, indifferenter, et promiscue 3), contra institutionem huius sacramenti, ita fuisse dicta, ut quivis potestatem habeat remittendi peccata, publica quidem per correptionem, si correptus acquieverit; secreta vero per spontaneam confessionem, cuicumque factam. Docet quoque, etiam sacerdotes, qui peccato mortali tenentur, per virtutem Spiritus sancti in ordinatione collatam, tamquam Christi ministros, functionem remittendi peccata exercere, eosque prave sentire, qui in malis sacerdotibus hanc potestatem non esse contendunt. Quamvis 4) autem absolutio sacerdotis alieni beneficii sit dispensatio; tamen non est solum nudum ministerium, vel annuntiandi evangelium, vel declarandi remissa esse peccata; sed 5) ad instar actus iudicialis, quo ab ipso, velut a iudice, sententia pronuntiatur. Atque ideo non debet poenitens adeo sibi de sua ipsius fide blandiri, ut, etiam si nulla illi adsit contritio, aut sacerdoti animus serio agendi et vere absolvendi desit; putet tamen se, propter suam solam fidem, vere, et coram Deo esse absolutum: nec enim fides sine poenitentia remissionem ullam peccatorum praestaret; nec is esset, nisi salutis suae negligentissimus, qui sacerdotem loco se absolventem cognosceret, et non alium, serio agentem, sedulo requireret.

CAPUT VII.

DE CASUUM RESERVATIONE.

Quoniam igitur natura, et ratio iudicii illud exposcit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur 6), persuasum semper in ecclesia Dei fuit, et verissimum esse synodus haec confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet iurisdictionem. Magnopere vero ad christiani populi disciplinam pertinere, sanctissimis patribus nostris visum est, ut atrociora

1) Matth. 16. et 18. — 2) Ioan. 20. — 3) Supra sess. 7. de sacrament. can. 10. — 4) C. Secundum ecclesiae 19. Dist.; et c. Non nocet. 1. quaest. 1. — 5) Infra can. 9. — 6) C. Si episc. de poenit. in 6.

quaedam, et graviora crimina non a quibusvis, sed a 1) summis dumtaxat sacerdotibus absolverentur: unde 2) merito pontifices maximi pro suprema potestate sibi in ecclesia universa tradita, causas aliquas criminum graviores suo potuerunt peculiari iudicio reservare 3). Neque dubitandum est, quando omnia, quae a Deo sunt, ordinata sunt, quin hoc idem 4) episcopis omnibus in sua cuique dioecesi, in aedificationem tamen, non in destructionem liceat, pro illis in subditos tradita supra reliquos inferiores sacerdotes auctoritate, praesertim quoad illa, quibus excommunicationis censura annexa est. Hanc autem delictorum reservationem, consonum est divinae auctoritati, non tantum in externa politia, sed etiam coram Deo vim habere. Verumtamen pie admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut 5) nulla sit reservatio in articulo mortis: atque ideo omnes sacerdotes quoslibet poenitentes a quibusvis peccatis, et censuris absolvere possunt; extra quem articulum sacerdotes cum nihil possint in casibus reservatis, id unum poenitentibus persuadere nitantur, ut 6) ad superiores, et legitimos iudices pro beneficio absolutionis accedant.

CAPUT VIII.

DE SATISFACTIONIS NECESSITATE, ET FRUCTU.

Demum quoad satisfactionem, quae ex omnibus poenitentiae partibus, quemadmodum a patribus nostris christiano populo fuit perpetuo tempore commendata, ita una maxime nostra aetate, summo pietatis praetextu, impugnatur ab iis, qui speciem pietatis habent, virtutem autem eius abnegarunt: sancta synodus declarat, falsum omnino esse, et a verbo Dei alienum 7), culpam a Domino numquam remitti, quin universa etiam

1) Cyprian. in epist. quae incipit. Ingemiscere; et in epist cuius init. Miror; Origenes hom. 10. in Gen. — 2) C. si quis suadente 17. q. 4.; c. Ita quorundam. de Iudaeis; c. Conquesti. de sent.excomm.; c. Quicumque. eod. tit. in 6.; c. 2. eod. tit. in Clem.; et cap. Et si dominici. de poenit. in Extrav. com. cum sim. — 3) Rom. 13. — 4) Infr. sess. 24.; c. 6. de reform. — 5) C.Felicis. de poenis in 6.; c. Pastoralis. de off. ord. Clem. Cupientes de poenis in 6.; cap. Inter cunctas §. Duos, de priv. in Extrav. commun.; conc. Carthag. 4. c. 76. et Toletan. 12. c. 12. — 6) Quos casus superiores regularium reservare possint, vide in decreto Clementis VIII. Incip. Sanctissimus 16. Mai; 1593. — 7) Supra sess. 6. c. 14. et can. 30. de iustificatione; infra can. 13. de hoc sacram.

poena condonetur. Perspicua enim, et 1) illustria in sacris litteris exempla reperiuntur, quibus, praeter divinam traditionem, hic error quam manifestissime revincitur. Sane et divinae iustitiae ratio exigere videtur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante baptismum per ignorantiam deliquerint; aliter vero qui semel a peccati et daemonis servitute liberati, et accepto Spiritus sancti dono, scientes 2) templum Dei violare, et 3) Spiritum sanctum contristare non formidaverint: et divinam clementiam decet, ne ita nobis, absque ulla satisfactione, peccata dimittantur, ut, occasione accepta, peccata leviora putantes, velut iniurii, et 4) contumeliosi Spiritui sancto, in graviora labamur 5), thesaurizantes nobis iram in die irae: procul dubio enim magnopere a peccato revocant, et quasi fraeno quodam coercent hae satisfactoriae poenae, cautioresque, et vigilantiores in futurum poenitentes efficiunt; medentur quoque peccatorum reliquiis, et vitiosos habitus, male vivendo comparatos, contrariis virtutum actionibus tollunt 6). Neque vero securior ulla via in ecclesia Dei umquam existimata fuit ad amovendam imminentem 7) a Domino poenam, quam ut haec poenitentiae opera homines cum vero animi dolore frequentent. Accedit ad haec, quod, dum satisfaciendo patimur pro peccatis, Christo Iesu 8), qui pro peccatis nostris satisfecit 9), ex quo omnis nostra sufficientia est, conformes efficimur; certissimam quoque inde arrham habentes, quod, si 10) compatimur, et conglorificabimur. Neque vero ita nostra est satisfactio haec, quam pro peccatis nostris exsolvimus, ut non sit per Christum Iesum: nam qui 11) ex nobis, tamquam ex nobis, nihil possumus, eo cooperante, qui nos confortat, omnia possumus. Ita non habet homo, unde glorietur 12); sed omnis gloriatio nostra in Christo est: in quo 13) vivimus, in quo meremur, in quo satisfacimus: facientes 14) fructus dignos poenitentiae, qui ex illo vim habent, ab illo offeruntur Patri, et per illum acceptantur a Patre. Debent ergo sacer-

1) Gen. 3.; 2. Reg. 12. Num.;12. et 20. — 2) 1. Cor. 3. — 3) Ephes. 4. — 4) Hebr. 10. — 5) Rom. 2. — 6) Ezec. 33.; Ionae 3.; Ier. 3. 18. et 23. — 7) Is. 30.; Eccl.17.; Matth. 3. 4. 11. et 18. cum sim. — 8) Rom. 5.; 1.; Ioan. 2. in princ. — 9) 2. Cor 3. — 10) Rom 8. — 11) 2. Cor.3.; Philip. 4.; 2. Cor. 1. in fin. — 12) 2. Cor. 10. in fin.; Gal 6. — 13) Act. 17. — 14) Matth.3. et 4.; Luc.3. 10. 17.; c. Tempora cum multis seq. 26. qu. 7.; cap. De poenitentibus. de cons. dist 3.; conc. Chartag. 3. cap. 31.; et conc. Carthag. 4. c. 74.; conc. Cabilon. c. 34. et 38.; conc. Afric. c. 9.

dotes Domini, quantum spiritus, et prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, et poenitentium facultate, salutares, et convenientes satisfactiones iniungere: ne, si forte peccatis conniveant, et indulgentius cum poenitentibus agant, levissima quaedam opera pro gravissimis delictis iniungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem prae oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novae vitae custodiam, et infirmitatis medicamentum, sed etiam ad praeteritorum peccatorum vindictam, et castigationem: nam 1) claves sacerdotum, non ad solvendum dumtaxat, sed et ad ligandum concessas, etiam antiqui patres et credunt, et docent. Nec propterea existimarunt, sacramentum poenitentiae esse forum irae, vel poenarum; sicut nemo umquam catholicus sensit, ex huiusmodi nostris satisfactionibus, vim meriti et 2) satisfactionis Domini nostri Iesu Christi, vel obscurari, vel aliqua ex parte imminui: quod dum novatores intelligere nolunt, ita optimam poenitentiam, novam vitam esse docent, ut omnem satisfactionis vim, et usum tollant.

CAPUT IX.

DE OPERIBUS SATISFACTIONIS.

Docet praeterea, tantam esse divinae munificentiae largitatem, ut non solum poenis sponte a nobis pro vindicando peccato susceptis, aut sacerdotis arbitrio pro mensura delicti impositis, sed etiam, quod maximum amoris 3) argumentum est, temporalibus flagellis a Deo inflictis, et a nobis patienter toleratis, apud Deum Patrem per Christum Iesum satisfacere valeamus.

DOCTRINA DE SACRAMENTO EXTREMAE UNCTIONIS.

Visum est autem sanctae synodo, praecedenti doctrinae de poenitentia adiungere ea, quae sequuntur de sacramento extremae unctionis; quod non modo poenitentiae, sed et totius christianae vitae, quae perpetua poenitentia esse debet, consummativum existimatum est a patribus. Primum itaque circa illius institutionem declarat, et docet, quod 4) clementissimus Redem-

1) Matth. 16; et Ioan. 20; Sup. c. 1. in fin. et infr. can. 8. et ult. de poenit. — 2) Infr. can. 13. — 3) C. Sunt plures in fin. de poenit. dist. 3. — 4) Infra can. 1. de sacram. extremae unct.

ptor noster, qui servis suis quovis tempore voluit de salutaribus remediis 1) adversus omnia omnium hostium tela esse prospectum, quemadmodum auxilia maxima in sacramentis aliis praeparavit, quibus christiani conservare se integros, dum viverent, ab omni graviori spiritus incommodo possint, ita extremae unctionis sacramento finem vitae, tamquam firmissimo quodam praesidio, munivit: nam etsi 2) adversarius noster occasiones per omnem vitam quaerat, et captet, ut devorare animas nostras quoquo modo possit: nullum tamen tempus est, quo vehementius ille omnes suae versutiae nervos intendat ad perdendos nos penitus, et a fiducia etiam, si 3) possit, divinae misericordiae deturbandos, quam cum impendere nobis exitum vitae prospicit.

CAPUT I.

DE INSTITUTIONE SACRAMENTI EXTREMAE UNCTIONIS.

Instituta est autem sacra unctio infirmorum, tamquam vere, et proprie sacramentum novi testamenti, a Christo Domino nostro 4) apud Marcum quidem insinuatum, per 5) Iacobum autem apostolum, ac Domini fratrem, fidelibus commendatum, ac promulgatum. Infirmatur, inquit, quis in vobis? inducat presbyteros ecclesiae, et orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: et oratio fidei salvabit infirmum; et alleviabit eum Dominus; et, si in peccatis sit, dimittentur ei. Quibus verbis, ut ex apostolica traditione, per manus accepta, ecclesia didicit, docet materiam, formam, proprium ministrum, et effectum huius salutaris sacramenti: intellexit enim ecclesia, materiam esse oleum ab episcopo benedictum; nam unctio aptissime Spiritus sancti gratiam, qua invisibiliter anima aegrotantis inungitur, repraesentat; formam deinde esse illa verba: Per istam unctionem etc.

CAPUT II.

DE EFFECTU HUIUS SACRAMENTI.

Res porro, et effectus huius sacramenti illis verbis explicatur: Et 6) oratio fidei salvabit infirmum; et alleviabit eum Do-

1) Ephes. 6. — 2) 1. Petr. 5; c. Nulli dubium. 3. q. 1. — 3) Gen. 3. et infr. c. 2. in fin. — 4) Marc. 6. — 5) Iacob. 5; c. Presbyteros 95. dist. c. 1. §. de sacra unctione; conc. Cabilon. c. 48; Innoc. 1. epist. 1. cap. 8. — 6) Iacob. 5.

minus; et, si in peccatis sit, dimittentur ei: res 1) etenim haec gratia est Spiritus sancti, cuius unctio delicta, si quae sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit; et aegroti animam alleviat, et confirmat, magnam in eo divinae misericordiae fiduciam excitando; qua infirmus sublevatus, et morbi incommoda, ac labores levius fert; et tentationibus daemonis 2), calcaneo insidiantis, facilius resistit; et sanitatem corporis interdum, ubi saluti animae expedierit, consequitur.

CAPUT III.

DE MINISTRO HUIUS SACRAMENTI, ET TEMPORE, QUO DARI DEBEAT.

Iam vero, quod attinet ad praescriptionem eorum, qui et suscipere, et ministrare hoc sacramentum debent, haud obscure fuit illud etiam in verbis praedictis traditum: nam et ostenditur illic, proprios huius sacramenti ministros esse ecclesiae presbyteros: quo nomine eo loco, non aetate seniores, aut primores in populo intelligendi veniunt, sed 3) aut episcopi, aut sacerdotes ab ipsis ordinati 4) per impositionem manuum presbyterii. Declaratur etiam, esse hanc unctionem infirmis adhibendam, illis vero praesertim, qui tam periculose decumbunt, ut in exitu vitae constituti videantur: unde et sacramentum exeuntium nuncupatur. Quod si infirmi post susceptam hanc unctionem convaluerint; iterum huius sacramenti subsidio iuvari poterunt, cum in aliud simile vitae discrimen inciderint. Quare nulla ratione audiendi sunt, qui contra tam apertam, et dilucidam apostoli 5) Iacobi sententiam docent, hanc unctionem, vel figmentum esse humanum, vel ritum a patribus acceptum, nec mandatum Dei, nec promissionem gratiae habentem: et qui illam iam cessasse asserunt, quasi ad gratiam curationum dumtaxat in primitiva ecclesia referenda esset: et qui dicunt, ritum, et usum, quem sancta romana ecclesia in huius sacramenti administratione observat 6), Iacobi apostoli sententiae repugnare, atque ideo in alium commutandum esse: et denique, qui hanc extremam unctionem a fidelibus sine peccato contemni posse affirmant: haec enim omnia manifestissime pugnant cum perspicuis tanti apostoli

1) Infra can. 2. de sacram. extremae unct. — 2) Gen. 3. — 3) C. Illud superfluum. 95. dist. et inf. can. ult. — 4) 1. Tit. 4; c. Ecce ego. §. Presbyteri dist. 95. — 5) Iacob. 5. — 6) Infra can. 3. de sacram. extr. unct.

verbis. Nec profecto ecclesia romana 1), aliarum omnium mater, et magistra, aliud in hac administranda unctione, quantum ad ea, quae huius sacramenti substantiam perficiunt, observat, quam quod beatus Iacobus praescripsit. Neque vero tanti sacramenti contemptus absque ingenti scelere, et ipsius Spiritus sancti iniuria esse posset.

Haec sunt, quae de poenitentiae, et extremae unctionis sacramentis sancta haec oecumenica synodus profitetur, et docet, atque omnibus Christi fidelibus credenda, et tenenda proponit. Sequentes autem canones inviolabiliter servandos esse tradit; et asserentes contrarium perpetuo damnat, et anathematizat.

DE SANCTISSIMO POENITENTIAE SACRAMENTO.

Canon i. Si quis dixerit, in catholica ecclesia 2) poenitentiam non esse vere, et proprie sacramentum pro fidelibus, quoties post baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis, a Christo domino nostro institutum; anathema sit.

Canon ii. Si quis sacramenta confundens 3), ipsum baptismum poenitentiae sacramentum esse dixerit, quasi haec duo sacramenta distincta non sint, atque ideo poenitentiam non recte 4) secundam post naufragium tabulam appellari; anathema sit.

Canon iii. Si quis dixerit, verba illa Domini Salvatoris 5): Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et, quorum retinueritis, retenta sunt: non esse intelligenda de potestate remittendi, et retinendi peccata in sacramento poenitentiae, sicut ecclesia catholica ab initio semper intellexit: detorserit autem, contra institutionem huius sacramenti, ad auctoritatem praedicandi evangelium; anathema sit.

Canon iv. Si quis negaverit 6), ad integram, et perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in poenitente, quasi materiam sacramenti poenitentiae, videlicet, contritionem, confessionem, et satisfactionem, quae tres poenitentiae partes dicuntur; aut dixerit, duas tantum esse poenitentiae partes, terrores scilicet incussos conscientiae, agnito peccato, et fidem conceptam ex evangelio, vel absolutione, qua credit quis sibi per Christum remissa peccata; anathema sit.

1) C. non decet. 12. dist. c. 2. in fin. de sum. Trin.; et cap. fin. de for. compet. — 2) Supra cap. 1. de poenit. — 3) Supra c. 1. — 4) C. Secunda post naufragium, de poenit. dist. 1. — 5) Io. 20; Matth. 16; supra c. 1. et sess. 6. de iustific. c. 14. — 6) Supra cap. 3. de poenit.

Canon v. Si quis dixerit 1) eam contritionem, quae paratur per discussionem, collectionem, et detestationem peccatorum, qua quis 2) recogitat annos suos in amaritudine animae suae, ponderando peccatorum suorum gravitatem, multitudinem, foeditatem, amissionem aeternae beatitudinis, et aeternae damnationis incursum, cum proposito melioris vitae, non esse verum, et utilem dolorem, nec praeparare ad gratiam, sed facere hominem hypocritam, et magis peccatorem; demum, illum esse dolorem coactum, et non liberum, ac voluntarium; anathema sit.

Canon vi. Si 3) quis negaverit, confessionem sacramentalem vel institutam, vel ad salutem necessariam esse iure divino; aut dixerit, modum secrete confitendi soli sacerdoti, quem ecclesia catholica ab initio semper observavit, et observat, alienum esse ab institutione, et mandato Christi, et inventum esse humanum; anathema sit.

Canon vii. Si quis dixerit 4), in sacramento poenitentiae ad remissionem peccatorum necessarium non esse iure divino confiteri omnia, et singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita, et diligenti praemeditatione habeatur, etiam occulta, et quae sunt contra 5) duo ultima decalogi praecepta, et circumstantias, quae peccati speciem mutant, sed eam confessionem tantum esse utilem ad erudiendum, et consolandum poenitentem, et olim observatam fuisse tantum ad satisfactionem canonicam imponendam; aut dixerit, eos, qui omnia peccata confiteri student, nihil relinquere velle divinae misericordiae ignoscendum; aut demum, non licere confiteri peccata venialia; anathema sit.

Canon viii. Si quis dixerit, confessionem omnium peccatorum, qualem ecclesia servat 6), esse impossibilem, et traditionem humanam, a piis abolendam; aut, ad eam non teneri omnes, et singulos utriusque sexus Christi fideles, iuxta magni concilii lateranensis constitutionem, semel in anno; et ob id, suadendum esse Christi fidelibus, ut non confiteantur tempore quadragesimae; anathema sit.

Canon ix. Si quis dixerit 7), absolutionem sacramentalem sacerdotis, non esse actum iudicialem, sed nudum ministerium pronunciandi, et declarandi remissa esse peccata confitenti, modo tantum credat, se esse absolutum; aut sacerdos non serio, sed

1) Supra c. 14. de poenit. — 2) Is. 38. p. — 3) Supra c. 5. de poenit.; Clemen. 1. in ep. 1. ad Iacobum; conc. Cabilon. c. 8. — 4) Supra c. 5. — 5) Deut. 5 — 6) Supra c. 5. — 7) Supra c. 6. in fin.

loco absolvat; aut dixerit, non requiri confessionem poenitentis, ut sacerdos ipsum absolvere possit; anathema sit.

Canon. x. Si quis dixerit, sacerdotes, qui in 1) peccato mortali sunt, potestatem ligandi, et solvendi non habere; aut, non solos sacerdotes esse ministros absolutionis, sed omnibus, et singulis Christi fidelibus esse dictum 2): Quaecumque ligaveritis super terram, erunt ligata et in caelo; et quaecumque solveritis super terram, erunt soluta et in caelo: et 3), Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt: quorum verborum virtute quilibet absolvere possit peccata, publica quidem per correptionem dumtaxat, si correptus acquieverit; secreta vero per spontaneam confessionem; anathema sit.

Canon. xi. Si quis dixerit, episcopos non habere ius 4) reservandi sibi casus, nisi quoad externam politiam, atque ideo casuum reservationem non prohibere, quo minus sacerdos a reservatis vere absolvat; anathema sit.

Canon xii. Si quis dixerit, totam poenam simul cum 5) culpa remitti semper a Deo, satisfactionemque poenitentium non esse aliam, quam fidem, qua apprehendunt, Christum pro eis satisfecisse; anathema sit.

Canon xiii. Si quis dixerit, pro 6) peccatis, quoad poenam temporalem, minime Deo pro Christi merita satisfieri poenis ab eo inflictis, et patienter toleratis, vel a sacerdote iniunctis, sed neque sponte susceptis, ut ieiuniis, orationibus, eleemosynis, vel aliis etiam pietatis operibus; atque ideo optimam poenitentiam esse tantum novam vitam; anathema sit.

Canon xiv. Si quis dixerit 7) satisfactiones, quibus poenitentes per Christum Iesum peccata redimunt, non esse cultus Dei, sed traditiones hominum, doctrinam de gratia, et verum Dei cultum, atque ipsum beneficium mortis Christi obscurantes; anathema sit.

Canon xv. Si quis dixerit, claves ecclesiae esse 8) datas tantum ad solvendum, non etiam ad ligandum, et propterea sacerdotes, dum imponunt poenas confitentibus, agere contra finem clavium, et contra institutionem Christi; et fictionem esse,

1) Supra c. 1. et c. 6. de poenit. — 2) Matth. 16. et 18. — 3) Io. 20. — 4) Supra c. 7; c. si episc. de poen. in 6; c. De caetero; et c. de monialib. de sent. excom. cum sim. — 5) Supra c. 8. de poen. — 6) Supra c. 3. et 9. — 7) Supra c. 8. — 8) Supra c. 1. et c. 8. in fin. de poenit.

quod, virtute clavium, sublata poena aeterna, poena temporalis plerumque exsolvenda remaneat; anathema sit.

DE SACRAMENTO EXTREMAE UNCTIONIS.

CANON I. Si quis dixerit, extremam unctionem non esse vere, et proprie sacramentum 1), a Christo domino nostro institutum, et 2) a beato Iacobo apostolo promulgatum; sed ritum tantum acceptum a patribus, aut figmentum humanum; anathema sit.

CANON II. Si quis dixerit, sacram infirmorum 3) unctionem non conferre gratiam, nec remittere peccata, nec alleviare infirmos; sed iam cessasse, quasi olim tantum fuerit gratia curationum; anathema sit.

CANON III. Si quis dixerit 4), extremae unctionis ritum, et usum, quod observat sancta romana ecclesia, repugnare sententiae 5) beati Iacobi apostoli, ideoque eum mutandum, posseque a christianis absque peccato contemni; anathema sit.

CANON IV. Si quis dixerit 6), presbyteros ecclesiae, quos beatus Iacobus adducendos esse ad infirmum inungendum hortatur, non esse sacerdotes ab episcopo ordinatos, sed aetate seniores in quavis communitate; ob idque proprium extremae unctionis ministrum non esse solum sacerdotem; anathema sit.

DECRETUM DE REFORMATIONE

PROOEMIUM

EPISCOPORUM MUNUS EST, SUBDITOS, PRAESERTIM AD ANIMARUM CURAM CONSTITUTOS, ADMONERE OFFICII SUI.

Cum proprie episcoporum munus sit 7), subditorum omnium vitia redarguere; hoc illis praecipue cavendum erit, ne clerici, praesertim ad animarum curam constituti, criminosi sint, neve inhonestam vitam, ipsis conniventibus, ducant: nam si eos pravis, et corruptis moribus esse permittant, quo pacto laicos de ipsorum vitiis 8) redarguent, qui uno ab eis sermone convinci possent, quod clericos ipsis patiantur esse deteriores? qua etiam

1) Supra de hoc sacramento in princ.; et cap. 1. — 2) Marc. 6; Iac. 5. — 3) Supra cap. 2. de hoc sacramento. — 4) Supra c. ult. conc. Cabilon. c. 48. — 5) Iac. 5. — 6) D. v. ult.; Iac. 5. — 7) Sic praefatur fere conc. 9. Toletan; supr. sess. 6. de refor. cap. 3. — 8) 1. Cor. 9; c. Quid autem. 8. q. 1.

libertate laicos corripere poterunt sacerdotes 1), cum tacite sibi ipsi respondeant, eadem se admisisse, quae corripiunt? Monebunt propterea episcopi suos clericos 2), in quocumque ordine fuerint, ut conversatione, sermone, et scientia, commisso sibi Dei populo praeeant; memores eius, quod scriptum est 3): Sancti estote, quia et ego sanctus sum. Et iuxta apostoli vocem 4): Nemini dent ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium eorum; sed in omnibus exhibeant se, sicut ministros Dei: ne illud prophetae dictum impleatur in eis 5): Sacerdotes Dei contaminant sancta, et reprobant legem. Ut autem ipsi episcopi id liberius exequi, ac quoquam praetextu desuper impediri nequeant; eadem sacrosancta oecumenica, et generalis tridentina synodus, praesentibus in ea eisdem apostolicae sedis legato, et nunciis, hos qui sequuntur, canones statuendos, et decernendos duxit.

CAPUT I.

SI PROHIBITI ASCENDERE AD ORDINES, ASCENDANT, SI INTERDICTI, SI SUSPENSI, PUNIANTUR.

Cum honestius ac tutius sit subiecto, debitam praepositis obedientiam impendendo, in inferiori ministerio deservire, quam cum praepositorum scandalo graduum altiorum appetere dignitatem; ei, cui ascensus ad sacros ordines a suo praelato, ex quacumque causa, etiam ob occultum crimen, quomodolibet, etiam extraiudicialiter, fuerit interdictus; aut qui a suis ordinibus, seu gradibus, vel dignitatibus ecclesiasticis fuerit suspensus; nulla contra ipsius praelati voluntatem concessa licentia de se promoveri faciendo; aut ad priores ordines, gradus, dignitates, sive honores, restitutio suffragetur.

CAPUT II.

SI EPISCOPUS QUOSCUMQUE ORDINES CONTULERIT SIBI NON SUBDITO, ETIAM FAMILIARI, SINE EXPRESSO PROPRII PRAELATI CONSENSU, UTERQUE DECRETAE POENAE SUBIACEAT.

Et quoniam nonnulli episcopi ecclesiarum, quae in partibus infidelium consistunt, clero carentes, et populo christiano, cum

1) C. ult. 25. distin. 1; c. una tantum 26. dist.; cap. Sicut ii §. Necesse. pal. 45. dist.; c. In sacerdotibus. 61. dist.; et c. Proposuisti. 82. dist. — 2) Levit. 11; 1. Petr. 1; sess. 22. cap. 1. de reform. — 3) Levit. 19. — 4) 2. Cor. 6. in princ. — 5) Ezech. 22; Sophon. 3.

fere vagabundi sint, et permanentem sedem non habeant, non quae Iesu Christi 1), sed alienas oves, inscio proprio pastore, quaerentes, dum per hanc sanctam synodum se pontificalia officia in alterius dioecesi, nisi de loci ordinarii expressa licentia, et in personas eidem ordinario subiectas tantum, exercere prohibitos vident, in legis fraudem et contemptum, quasi episcopalem cathedram in loco nullius dioecesis sua temeritate eligunt, et quoscumque ad se venientes, etiam si suorum episcoporum, seu praelatorum litteras commendatitias non habeant, clericali charactere insignire, et ad sacros etiam presbyteratus ordines promovere praesumunt: quo plerumque fit, ut minus idonei, et rudes, ac ignari, et qui a suo episcopo tamquam inhabiles, et indigni reiecti fuerint, ordinati, nec divina officia peragere, nec ecclesiastica sacramenta recte valeant ministrare: nemo episcoporum, qui titulares vocantur, etiam si in loco nullius dioecesis, etiam exempto, aut aliquo monasterio cuiusvis ordinis resederint, aut moram traxerint, vigore cuiusvis privilegii sibi de promovendo quoscumque ad se venientes pro tempore concessi, alterius subditum, etiam praetextu familiaritatis continuae commensalitatis suae, absque sui proprii praelati expresso consensu, aut litteris 2) dimissoriis, ad aliquos sacros, aut minores ordines, vel primam tonsuram promovere, seu ordinare valeat. Contra faciens ab exercitio pontificalium per annum; taliter vero promoti ab executione ordinum sic susceptorum, donec suo praelato visum fuerit, ipso iure sint suspensi.

CAPUT III.

EPISCOPUS SUOS CLERICOS AB ALIO MALE PROMOTOS SUSPENDERE POTEST, SI MINUS IDONEOS REPERERIT.

Episcopus quoscumque 3) suos clericos, praesertim in sacris constitutos, absque suo praecedenti examine, et commendatitiis litteris, quacumque auctoritate promotos, licet tamquam habiles, ab eo, a quo ordinati sunt, probatos, quos tamen ad divina officia celebranda, seu ecclesiastica sacramenta ministranda minus idoneos, et capaces repererit, a susceptorum ordinum exer-

1) Infra cap. 8; supra sess. 6. c. 5. de reform. — 2) Sup. sess. 6. c. 5. de ref. et inf. sess. 23. c. 8; et 10. de ref.; conc. Nicaen. 1. c. 15; conc. Aurelianen. 3. c. 15; concil. 6. Maguntiens. cap. 14; cap. 1. 21. qu. 2; cap. 1. cum seqq. de temp. ord. in 6. — 3) Supra cap. pravi, et infra sess. 23. de reform. cap. 6.

citio ad tempus, de quo ei videbitur, suspendere, et illis, ne in altari, aut aliquo ordine ministrent, interdicere possit.

CAPUT IV.

NULLUS CLERICUS EXIMATUR A CORRECTIONE EPISCOPI ETIAM EXTRA VISITATIONEM.

Omnes 1) ecclesiarum praelati, qui ad corrigendos subditorum excessus diligenter intendere debent, et a quibus nullus clericus per huius sanctae synodi statuta, cuiusvis privilegii praetextu, tutus censetur, quo minus iuxta canonicas sanctiones visitari, puniri, et corrigi possit; si in ecclesiis suis resederint, quoscumque saeculares clericos, qualitercumque exemptos, qui alias suae iurisdictioni subessent, de eorum excessibus, criminibus, et delictis, quoties, et quando opus fuerit, etiam extra visitationem, tamquam ad hoc apostolicae sedis delegati, corrigendi et castigandi 2) facultatem habeant: quibuscumque exemptionibus, declarationibus, consuetudinibus, sententiis, iuramentis, concordiis, quae suos tantum obligent auctores, ipsis clericis, ac eorum consanguineis, cappellanis, familiaribus, procuratoribus, et aliis quibuslibet, ipsorum exemptorum contemplatione et intuitu, minime suffragantibus.

CAPUT V.

CONSERVATORUM IURISDICTIO CERTIS FINIBUS CONCLUDITUR.

Insuper cum nonnulli, qui sub praetextu, quod super bonis, et rebus, ac iuribus suis diversae eis iniuriae, ac molestiae inferantur, 3) certos iudices per litteras conservatorias deputari obtinent, qui illos a molestiis, et iniuriis huiusmodi tueantur, ac defendant, et in possessione, seu quasi bonorum, rerum, ac iurium suorum manuteneant, et conservent, neque super illis eos molestari permittant, eiusmodi litteras in plerisque contra concedentis mentem in reprobum sensum detorqueant: Idcirco nemini omnino, cuiuscumque dignitatis, et conditionis sit, etiam si capitulum fuerit, 4) conservatoriae litterae cum quibuscumque

1) Supra cap. 1. et sess. 6. de ref. cap. 3; c. Irrefragabili in princ. de off. ordin. — 2) Supra sess. 6. c. 4. de reform. et infra sess 24. de reform. c. 5. — 3) Cap. 1. c. ult. de off. deleg. — 4) Vid. const. Pauli V. Religiosorum. 1607.

clausulis, aut decretis, et quorumcumque iudicum deputatione, quocumque etiam alio praetextu, aut colore concessae suffragentur ad hoc, ut coram suo episcopo, sive alio superiore ordinario, in criminalibus, et mixtis causis accusari, et conveniri, ac contra eum inquiri, et procedi non possit; aut quo minus, si qua iura ei ex concessione competierint, super illis libere valeat apud iudicem ordinarium conveniri. In civilibus etiam causis, si ipse actor extiterit, aliquem ei apud suos conservatores iudices in iudicium trahere minime liceat. Quod si in iis causis, in quibus ipse reus fuerit, contigerit, ut electus ab eo conservator ab actore suspectus esse dicatur; aut si qua inter ipsos iudices, conservatorem, et ordinarium, controversia super competentia iurisdictionis orta fuerit; nequaquam in causa procedatur, donec per arbitros in forma iuris electos, super suspicione, aut iurisdictionis competentia fuerit iudicatum. Familiaribus vero eius, qui huiusmodi litteris conservatoriis tueri se solent, nihil illae prosint, praeterquam duobus dumtaxat; si tamen illi propriis eius sumptibus vixerint. Nemo etiam similium litterarum beneficio ultra quinquennium gaudere possit. Non liceat quoque conservatoribus iudicibus ullum habere tribunal erectum. In causis vero mercedem aut miserabilium personarum, huius sanctae synodi super 1) hoc decretum in suo robore permaneat. Universitates autem generales, ac collegia doctorum, seu scholarium, et regularia loca, nec non hospitalia actu hospitalitatem servantia, ac universitatum, collegiorum, locorum, et hospitalium huiusmodi personae in praesenti canone minime comprehensae, sed exemptae omnino sint, et esse intelligantur.

CAPUT VI.

POENA DECERNITUR IN CLERICOS, QUI IN SACRIS CONSTITUTI, AUT BENEFICIA POSSIDENTES ORDINI SUO CONGRUENTE VESTE NON UTUNTUR.

Quia vero, 2) etsi habitus non facit monachum, oportet tamen clericos 3) vestes proprio congruentes ordini semper deferre, ut per decentiam habitus extrinseci, morum honestatem intrinsecam ostendant; tanta autem hodie aliquorum inolevit temeritas

1) Sup. sess. 7. c. 14. de reform. — 2) C. Porrectum, et cap. Ex parte. de regul. — 3) Conc. 1. Matisconen. c. 5; cap. ult. 41. distin. Vide constit. Sixti V. Cum sacrosanctam, et Pastoralis 1589.

religionisque contemptus, ut propriam dignitatem, et honorem clericalem parvi pendentes, 1) vestes etiam publice deferant laicales, pedes in diversis ponentes, unum in divinis, alterum in carnalibus: propterea omnes ecclesiasticae personae, quantumcumque exemptae, quae aut in sacris fuerint, aut dignitates, personatus, officia, aut beneficia qualiacumque ecclesiastica obtinuerint, si postea quam ab episcopo suo, etiam per edictum publicum, moniti fuerint, honestum habitum clericalem, illorum ordini, ac dignitati congruentem, et iuxta ipsius episcopi ordinationem, et mandatum non detulerint, per suspensionem ab ordinibus, ac officio, et beneficio, ac fructibus, redditibus, et proventibus ipsorum beneficiorum; nec non, si semel correpti, denuo in hoc deliquerint, etiam per privationem officiorum, et beneficiorum huiusmodi coerceri possint, et debeant, constitutionem Clementis V., in concilio viennensi editam, 2) quae incipit, Quoniam, innovando, et ampliando.

CAPUT VII.

VOLUNTARII HOMICIDAE NUNQUAM, CASUALES QUOMODO ORDINANDI.

Cum etiam qui 3) per industriam occiderit proximum suum, et per insidias, ab altari avelli debeat; qui sua voluntate 4) homicidium perpetraverit, 5) etiam si crimen id nec ordine iudiciario probatum, nec alia ratione publicum, sed occultum fuerit, nullo tempore ad sacros ordines promoveri possit; nec illi aliqua ecclesiastica beneficia, etiam si curam non habeant animarum, conferre liceat; sed omni ordine, ac beneficio, et officio ecclesiastico perpetuo careat: si vero homicidium non ex proposito, sed 6) casu, vel vim vi repellendo, ut quis se a morte defenderet, fuisse commissum narretur, quam ob causam etiam ad sacrorum ordinum, et altaris ministerium, et beneficia quaecumque, ac dignitates iure quodammodo dispensatio debeatur; committatur loci ordinario, aut ex causa metropolitano, seu vi-

1) 21. q. 4. per totam concil. Constantien. ult. sess. 43. de vit. et hon. cler. — 2) Clem. Quoniam. de vit. et honest. cleric. — 3) Exodi 21; c. 1. de homic. — 4) Extendit illud ad abortum procurantes. Bulla Sixti V. Effraenatam. 1588. quam ad foetum animatum restrinxit Gregorius XIV. per bullam Sedes apostolica 1591. — 5) C. inquisitionis. de accus. et c. Cum non ab homine. de Iud. — 6) C. studeat 50. dist.; et cap. significasti. de homic.

clniori episcopo; qui non nisi causa cognita, et probatis precibus, ac narratis, nec aliter, dispensare possit.

CAPUT VIII.

NULLI ALIENOS CLERICOS EX PRIVILEGIO PUNIRE LICEAT.

Praeterea, 1) quia nonnulli, quorum etiam aliqui veri sunt pastores, ac proprias oves habent, alienis etiam ovibus praeesse quaerunt, et ita alienis subditis quandoque intendunt, ut suorum curam negligant; quicumque etiam episcopali praeditus dignitate, qui alienos subditos puniendi privilegium habuerit, contra clericos 2) sibi non subiectos, praesertim in sacris constitutos, quorumcumque etiam atrocium criminum reos, nisi cum proprii ipsorum clericorum episcopi, si apud ecclesiam suam resederit, aut personae ab ipso episcopo deputandae interventu nequaquam procedere debent: alias processus, et inde secuta quaecumque viribus omnino careant.

CAPUT IX.

BENEFICIA UNIUS DIOECESIS NULLA DE CAUSA UNIANTUR BENEFICIIS ALTERIUS.

Et, quia iure optimo 3) distinctae fuerunt dioeceses, et parochiae, ac unicuique gregi proprii attributi pastores, et inferiorum ecclesiarum rectores, qui, suarum quisque ovium, curam habeant, ut ordo ecclesiasticus non confundatur, aut una, et eadem ecclesia duarum quodammodo dioecesum fiat, non sine gravi eorum incommodo, qui illi subditi fuerint; beneficia unius dioecesis, etiam si parochiales ecclesiae, vicariae perpetuae, aut simplicia beneficia seu praestimonia, aut praestimoniales portiones fuerint, etiam ratione augendi cultum divinum, aut numerum beneficiatorum, aut alia quacumque de causa, alterius dioecesis beneficio, aut monasterio, seu collegio, vel loco etiam pio perpetuo 4) non uniantur; decretum huius sanctae synodi super huiusmodi unionibus in hoc declarando.

1) Supra c. 2. et sess. 6. c. ult. de reform. — 2) Concil. Maguntien. sub Arnulpho imperatore. cap. 14. et 15. — 3) A Dionysio papa in can. Ecclesias, 13. q. 1; cap. Pastoral. de his, quae fiunt a praelat.; conc. 1. Constantinop. c. 2; infra sess. 24. de ref. c. 13. in fin. et cap. 17. — 4) Supra sess. 7. cap. 6. et 7. et infra sess. 24. de reform. cap. 13. et 15.

CAPUT X.

REGULARIA BENEFICIA REGULARIBUS CONFERANTUR.

Regularia 1) beneficia, in titulum regularibus professis provideri consueta, cum per obitum, aut resignationem, vel alias illa in titulum obtinentis vacare contigerit, religiosis tantum illius ordinis, vel iis, qui habitum omnino suscipere, et professionem emittere teneantur, et non aliis, ne 2) vestem lino lanaque contextam induant, conferantur.

CAPUT XI.

TRANSLATI AD ALIUM ORDINEM IN CLAUSTRO SUB OBEDIENTIA MANEANT, ET BENEFICIORUM SAECULARIUM INCAPACES EXISTANT.

Quia vero regulares, de uno ad alium ordinem translati, facile a suo superiore licentiam standi extra monasterium obtinere solent, ex quo vagandi, et apostatandi occasio tribuitur; 3) nemo cuiuscumque ordinis praelatus, 4) vel superior vigore cuiusvis facultatis aliquem ad habitum, et professionem admittere possit; nisi ut in ordine ipso, ad quem transfertur, sub sui superioris obedientia in claustro perpetuo maneat; ac taliter translatus, etiam si canonicorum regularium fuerit, ad beneficia saecularia, etiam curata, omnino incapax existat.

CAPUT XII.

NEMO, NISI EX FUNDATIONE, VEL DOTATIONE, IUS PATRONATUS OBTINEAT.

Nemo, etiam cuiusvis 5) dignitatis ecclesiasticae, vel saecularis, quacumque ratione, nisi ecclesiam, beneficium, aut cappellam de novo fundaverit et construxerit; seu iam erectam, quae tamen sine sufficienti dote fuerit, de suis propriis, et patrimonialibus bonis competenter dotaverit; 6) ius patronatus impetra-

1) C Cum. de beneficio. de praeb. in 6. et infra sess. ult. c. 21. circa med. de regul. et mon. — 2) Deut. 21. c. Cum causam de elect.; et cap. Quidnam de apostol.; cap. In nona 16. qu. 7. — 3) Additio ad c. 27. concilii agathensis. — 4) Vid. const. sancti Pii V. Quaecumque 1569. — 5) Sess. 25. cap. 9. de reform. — 6) Cap. Piae mentis. cum seq. 16. q. 7; et cap. Nobis. de iur. patr.; in infra sess. ult. cap. 9. de ref. in princ.

re, aut obtinere possit, aut debeat. In casu autem fundationis, aut dotationis huiusmodi institutio episcopo, et non alteri inferiori, reservetur.

CAPUT XIII.

PRAESENTATIO FIAT ORDINARIO, ALIAS PRAESENTATIO, ET INSTITUTIO SIT NULLA.

Non liceat praeterea 1) patrono, cuiusvis privilegii praetextu, aliquem ad beneficia sui iuris patronatus, nisi episcopo loci ordinario, ad quem provisio, seu institutio ipsius beneficii, cessante privilegio, iure pertineret, quoquo modo praesentare: alias praesentatio, ac institutio, forsan secutae, nullae sint, et esse intelligantur.

CAPUT XIV.

Declarat praeterea sancta synodus, in futura sessione, quam ad XXV. diem ian. subsequentis anni MDLII. habendam esse iam decrevit, una cum sacrificio missae agendum et tractandum etiam esse de sacramento ordinis, et prosequendam esse materiam reformationis.

SESSIO DECIMAQUINTA

QUAE EST QUINTA

SUB IULIO III. PONT. MAX.

CELEBRATA DIE XXV. IANUAR. MDLII.

DECRETUM PROROGATIONIS SESSIONIS.

Cum ex eo, quod proximis sessionibus decretum fuit, sancta haec, et universalis synodus per hos dies accuratissime, diligentissimeque tractaverit ea, quae ad sanctissimum missae sacrificium, et ad sacramentum ordinis spectant, ut hodierna sessione, quemadmodum Spiritus sanctus suggessisset, decreta de his rebus, et quatuor praeterea articulos, ad sanctissimum eucharistiae sacramentum pertinentes, in hanc tandem sessionem dilatos, publicaret; atque interim affuturos esse putaverit ad hoc sacrosan-

1) Infr. sess. 25. de ref. cap. 9; cap. Illud. et cap. Relatum. de iur. patr.; conc. Maguntien. temp. Arnulphi cap. 4; conc. Salegustadiense cap. 13.

ctum concilium eos, qui se protestantes vocant; quorum causa eorum publicationem articulorum distulerat, et, ut libere, ac sine cunctatione ulla huc venirent, fidem eis publicam, sive 1) salvum conductum concesserat: tamen, cum illi nondum venerint, et eorum nomine supplicatum huic sanctae synodo fuerit, ut publicatio, quae hodierno die facienda fuerat, in sequentem sessionem differatur, certa spe allata affuturos esse omnino multo ante illam sessionem, salvo conductu amplioris formae interim accepto; eadem sancta synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, iisdem legato, et nunciis praesidentibus, nihil magis optans, quam ex praestantissima natione germanica omnes de religione dissensiones, et schismata tollere, ac eius quieti, paci, otioque consulere, parata ipsos, si venerint, et humaniter excipere, et benigne audire; confidensque eos non fidei catholicae pertinaciter oppugnandae, sed veritatis cognoscendae studio esse venturos, et, ut evangelicae veritatis studiosos decet, sanctae matris ecclesiae decretis, et disciplinae ad extremum esse acquieturos, sequentem sessionem ad edenda, et publicanda ea, quae supra commemorata sunt, in diem festum sancti Iosephi, qui erit die XIX. mensis martii, distulit, ut illi satis temporis, et spatii habeant, non solum ad veniendum, verum etiam ad ea, quae voluerint, antequam is dies veniat, proponenda. Quibus ut omnem diutius cunctandi causam adimat, fidem publicam, sive salvum conductum eius, qui recitabitur, tenoris, et sententiae, libenter dat, et concedit. Interea vero de matrimonii sacramento agendum, et de eo, praeter superiorum decretorum publicationem, definiendum esse eadem sessione, statuit, et decernit, et prosequendam esse materiam reformationis.

SALVUS CONDUCTUS

DATUS PROTESTANTIBUS.

Sacrosancta oecumenica, et generalis tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem sanctae sedis apostolicae legato, et nunciis, inhaerendo salvo conductui, in penultima sessione dato, et illum iuxta tenorem infrascriptum ampliando, universis fidem facit, quod omnibus, et singulis, sacerdotibus, electoribus, principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, nobilibus, militaribus, popu-

1) Supra sess. 13.

laribus, et aliis quibuscumque viris, cuiuscumque status, et conditionis, aut qualitatis existant, germanicae provinciae et nationis civitatibus, et aliis locis eiusdem, et omnibus aliis ecclesiasticis, et saecularibus, praesertim augustanae confessionis, personis, qui, aut quae una cum ipsis ad hoc generale tridentinum concilium venient, aut mittentur, ac profecturi sunt, aut hucusque venerunt, quocumque nomine censeantur, aut valeant nuncupari, tenore praesentium publicam fidem, et plenissimam, virissimamque securitatem, quam salvum conductum appellant, libere ad hanc civitatem tridentinam veniendi, ibidemque manendi, standi, morandi, proponendi, loquendi, una cum ipsa synodo de quibuscumque negotiis tractandi, examinandi, discutiendi, et omnia, quaecumque ipsis libuerit, ac articulos quoslibet, tam scripto, quam verbo, libere offerendi, propalandi, eosque scripturis sacris, et beatorum patrum verbis, sententiis, et rationibus declarandi, adstruendi et persuadendi, et, si opus fuerit, etiam ad obiecta concilii generalis respondendi, et cum iis, qui a concilio delecti fuerint, disputandi christiane, aut charitative absque omni impedimento conferendi, opprobriis, conviciis ac contumeliis penitus semotis: et signanter, quod causae controversae 1) secundum sacram scripturam, et apostolorum traditiones, probata concilia, et catholicae ecclesiae consensum, et sanctorum patrum auctoritates, in praedicto concilio tridentino tractentur: illo etiam addito, ut, religionis praetextu, aut delictorum circa eam commissorum, aut committendorum minime puniantur, impartitur, ac omnino concedit: sic etiam, ut propter illorum praesentiam, neque in itinere, aut quocumque locorum, eundo, manendo, aut redeundo, nec in ipsa civitate tridentina a divinis officiis quovis modo cessetur: et ut, his peractis, vel non peractis, quandocumque ipsis libuerit, aut maiorum suorum mandato, et assensu ad propria reverti optabunt, aut aliquis eorum optabit, mox absque ulla renitentia, et occasione, aut mora, salvis rebus eorum, et suorum pariter honore et personis, vice versa possint iuxta beneplacitum libere, et secure redire, de scientia tamen ab eadem synodo deputandorum, ut tunc opportune eorum securitati absque dolo, et fraude provideatur. Vult etiam sancta synodus, in hac publica fide, salvoque conductu omnes quascumque clausulas includi, et contineri, ac pro inclusis haberi, quae pro plena, efficaci, et sufficienti se-

1) Supra sess. 3. in princ.

curitate in eundo, stando, et redeundo necessariae, et opportunae fuerint. Illud etiam, ad maiorem securitatem, et pacis, ac conciliationis bonum, exprimens, quod, si quispiam, aut illorum aliqui, sive in itinere, Tridentum veniendo, sive ibidem morando, aut redeundo, aliquod enorme, quod absit, egerint, aut commiserint, quo posset huius fidei publicae, et assecurationis beneficium, eis concessum, annullari, aut cassari; vult, et concedit, ut, in huiusmodi facinore deprehensi, ab ipsis dumtaxat, et non ab aliis, condigna animadversione cum emenda sufficienti, per partem ipsius synodi merito approbanda, et laudanda, mox puniantur: illorum assecurationis forma, conditionibus, et modis omnino manentibus illibatis. Pariformiter etiam vult, ut, si quisquam, vel aliqui ex ipsa synodo, sive in itinere, aut manendo, aut redeundo, aliquod enorme, quod absit, egerint, aut commiserint, quo posset huius fidei publicae, et assecurationis beneficium violari, aut quoquo modo tolli, in huiusmodi facinore deprehensi, ab ipsa synodo dumtaxat, et non ab aliis, condigna animadversione, et emenda sufficienti, per partem dominorum germanorum augustanae confessionis, tunc hic praesentium, merito laudanda, et approbanda, mox puniantur: praesenti assecurationis forma, conditionibus, et modis omnino manentibus illibatis. Vult praeterea ipsa synodus, quod liceat ipsis ambasciatoribus omnibus, et singulis, toties, quotiescumque opportunum fuerit, seu necessarium, ad auram capiendam exire de civitate tridentina, et reverti ad eamdem, necnon nuncium, vel nuncios suos ad quaecumque loca pro suis necessariis negotiis ordinandis libere mittere, seu destinare, ac ipsos missos, seu destinatos, seu missum, et destinatum suscipere toties, quoties eis videbitur expedire; ita, quod aliqui, vel aliquis per deputandos concilii socientur, qui eorum securitati provideant, vel provideat. Qui quidem salvus conductus, et securitas stare, ac durare debent, et a tempore, et per tempus, quo in ipsius synodi, et suorum tuitionis curam ipsos suscipi contigerit, et usque ad Tridentum perduci, ac toto tempore mansionis eorum ibidem, et rursum post sufficientem audientiam habitam, spatio viginti dierum praemisso, cum ipsi petierint, aut concilium, habita huiusmodi audientia, ipsis recessum indixerit, a Tridento usque in quem quisque elegerit sibi locum tutum, Deo favente, restituet, dolo, et fraude prorsus exclusis. Quae quidem omnia pro universis, et singulis Christi fidelibus, pro omnibus principibus, tam eccle-

siasticis, quam saecularibus quibuscumque, atque omnibus aliis ecclesiasticis, et saecularibus personis, cuiuscumque status, et conditionis existant, aut quocumque nomine censeantur, inviolabiliter observanda esse promittit, et bona fide spondet. Insuper, omni fraude et dolo exclusis, vera, et bona fide promittit, ipsam synodum nullam, vel manifeste, vel occulte occasionem quaesituram, aut aliqua auctoritate, potentia, iure, vel statuto, privilegio legum, vel canonum, aut quorumcumque conciliorum, praesertim 1) constantiensis et senensis, quacumque forma verborum expressa, in aliquod huius fidei publicae, et plenissimae assecurationis, ac publicae, et liberae audientiae, ipsis per ipsam synodum concessae, praeiudicium quovis modo usuram, aut quemquam uti permissuram: quibus in hac parte pro hac vice derogat. Quod si sancta synodus, aut aliquis ex ea, vel suis, cuiuscumque conditionis, vel status, aut praeeminentiae existens, praescriptae assecurationis, et salvi conductus formam, et modum in quocumque puncto, vel clausula violaverit; quod tamen avertere dignetur Omnipotens, et sufficiens emenda non fuerit mox subsecuta, ipsorum arbitrio merito approbanda, et laudanda; habeant, ipsam synodum, et habere poterunt, incidisse in omnes poenas, quas iure divino, et humano, aut consuetudine, huiusmodi salvorum conductuum violatores incurrere possunt, absque omni excusatione, aut quavis in hac parte contradictione.

SESSIO DECIMASEXTA

QUAE EST SEXTA, ET ULTIMA

SUB IULIO III. PONT. MAX.

CELEBRATA DIE XXVIII. APRILIS MDLII.

DECRETUM SUSPENSIONIS CONCILII.

Sacrosancta oecumenica, et generalis tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea reverendissimis dominis, Sebastiano, archiepiscopo sipontino, et Aloysio, episcopo veronensi, apostolicis nunciis, tam eorum proprio, quam reverendissimi, et illustrissimi domini Marcelli, tit. s. Marcelli, sanctae romanae ecclesiae cardinalis Crescentii, legati, ob

1) Concil. Constantien. sess. 19. in cap. Quod non obstantibus salvis conductibus.

adversam eius gravissimam valetudinem absentis, nomine, non dubitat, christianis omnibus patere, hoc concilium oecumenicum Tridentum primo a Paulo fel. rec. convocatum, et collectum fuisse; deinde a sanctissimo domino nostro Iulio III, efflagitante Carolo quinto, augustissimo imperatore, ea praecipue de causa fuisse restitutum, ut religionem in multis orbis partibus, et praesertim in Germania, in diversas opiniones miserabiliter distractam, in statum pristinum revocaret; abusus, et mores christianorum corruptissimos emendaret; cumque ad hoc agendum quamplurimi patres nulla laborum suorum, periculorumque habita ratione, e diversis regionibus alacriter confluxissent; resque strenue magno fidelium concursu, feliciterque procederet; ac spes esset non levis, illos Germanos, qui eas novitates excitarant, in concilium venturos, sic animatos, ut veris ecclesiae rationibus unanimiter acquiescerent; lux denique quaedam rebus affulsisse videretur, caputque attollere inciperet profligata antea, et afflicta respublica christiana: ii repente tumultus, ea bella hostis generis humani versutia exarserunt, ut concilium velut haerere, ac suum cursum interrumpere satis incommode cogeretur; spesque omnis ulterioris progressus hoc in tempore tolleretur: tantumque aberat, ut sancta synodus christianorum malis, et incommodis mederetur, ut multorum mentes, praeter sui animi sententiam, irritaret potius, quam placaret. Cum igitur ipsa sancta synodus omnia, et praecipue Germaniam, armis ardere, et discordiis videret, omnes fere episcopos germanos, praesertim principes electores, suis consultum ecclesiis e concilio abiisse; decrevit tantae necessitati non reluctari, et ad meliora tempora reticere, ut patres, quod eis nunc agere non licet, suis ovibus prospectum ad suas ecclesias regredi valerent; ne diutius utrobique inutili otio conterantur. Atque ita quoniam sic temporum conditio tulit, huius oecumenici concilii tridentini progressum per biennium suspendendum fore decernit, prout praesenti decreto suspendit; ea tamen lege, ut, si citius pacata res sit, ac tranquillitas pristina revertatur, quod sperat Dei optimi maximi beneficio non longo forsan spatio futurum, ipsius concilii progressus eodemmet tempore suam vim, firmitatem, vigoremque habere censeatur. Sin autem, quod Deus avertat, peracto biennio, praedicta legitima impedimenta non fuerint submota; cum primum cessaverint, talis suspensio eo ipso sublata esse intelligatur, ac suus vigor, et robur concilio sit restitutum, et esse intelligatur sine alia nova con-

cilii convocatione, accedente ad hoc decretum consensu, et auctoritate sanctitatis suae, et sanctae sedis apostolicae.

Interea tamen eadem sancta synodus exhortatur omnes principes christianos, et omnes praelatos, ut observent, et respective, quatenus ad eos spectat, observare faciant in suis regnis, dominiis, et ecclesiis omnia, et singula, quae per hoc sacrum oecumenicum concilium fuerunt hactenus statuta, et decreta.

BULLA CELEBRATIONIS

CONCILII TRIDENTINI

SUB PIO IV. PONT. MAX.

Pius episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Ad ecclesiae regimen, licet tanto oneri impares, sola Dei dignatione vocati, statim circumferentes mentis oculos per omnes reipublicae christianae partes, cernentesque non sine magno horrore, quam longe, lateque pestis haeresum, et schismatis pervasisset, et quanta christiani populi mores correctione indigerent; in eam curam, et cogitationem, pro suscepti muneris officio, incumbere coepimus, quemadmodum ipsas haereses extirpare, tantumque, et tam perniciosum schisma tollere, moresque adeo corruptos, et depravatos emendare possemus. Cum autem intelligeremus, ad haec sananda mala aptissimum esse remedium, quod sancta haec sedes adhibere consuevisset, oecumenici, generalisque concilii; eius congregandi, et, Deo iuvante, celebrandi consilium cepimus. Indictum illud quidem antea fuit a fel. rec. Paulo III, et eius successore Iulio, praedecessoribus nostris; sed variis de causis saepius impeditum, et interpellatum perfici non potuit. Siquidem Paulus 1), cum id primo in urbem Mantuam, deinde Vincentiam indixisset; quasdam ob causas, in litteris eius expressas, id primo suspendit, postea Tridentum transtulit: deinde cum quibusdam de causis ibi quoque eius celebrandi tempus dilatum fuisset, tandem, suspensione sublata, in eadem civitate tridentina inchoatum fuit. Verum, sessionibus aliquot habitis, et nonnullis decretis factis, ipsum se postea concilium, aliquibus de causis, accedente etiam sedis apostolicae auctoritate 2), Bononiam transtulit. Iulius autem, qui ei successit, in eamdem

1) Supra in prima bulla. — 2) Supra sess. 8.

civitatem tridentinam id revocavit: quo quidem tempore facta alia quaedam decreta sunt 1). Sed, cum novi in propinquis Germaniae locis tumultus excitati fuissent, et bellum in Italia et Gallia gravissimum exarsisset; rursus concilium suspensum, et dilatum fuit: adnitente nimirum humani generis hoste, aliasque ex aliis difficultates, et impedimenta obiiciente, ut tantum ecclesiae commodum, quod prorsus auferre non poterat, saltem quam diutissime retardaret. Quantopere vero interea auctae fuerint, et multiplicatae, ac propagatae haereses, quantopere schisma creverit, sine maximo animi dolore, nec meminisse possumus, nec referre. Sed tandem pius, et misericors Dominus 2), qui numquam ita irascitur, ut misericordiae obliviscatur; regibus, et principibus christianis pacem et unanimitatem donare dignatus est. Qua nos occasione oblata, maximam in spem venimus, ipsius misericordia freti, fore, ut his tantis quoque ecclesiae malis eadem concilii via finis imponatur. Nos itaque ad schisma, haeresesque tollendas, ad corrigendos, et reformandos mores, ad pacem inter christianos principes conservandam, celebrationem eius non esse duximus diutius differendam. Habita igitur cum venerabilibus fratribus nostris, sanctae romanae ecclesiae cardinalibus, deliberatione matura, factis etiam consilii nostri certioribus carissimis in Christo filiis nostris, Ferdinando romanorum imperatore electo, et aliis regibus, atque principibus, quos quidem, sicut de eorum summa pietate, et sapientia nobis pollicebamur, paratissimos ad ipsius concilii celebrationem adiuvandam invenimus; ad Dei omnipotentis laudem, honorem, et gloriam, atque universalis ecclesiae utilitatem, de eorumdem fratrum nostrorum consilio, et assensu, sacrum oecumenicum, et generale concilium, ex auctoritate eiusdem Dei, et beatorum Petri et Pauli, apostolorum, qua nos quoque in terris 3) fungimur, freti et subnixi, in civitate tridentina, ad sanctissimum diem resurrectionis dominicae proxime futurum indicimus, et ibi celebrandum, sublata suspensione quacumque, statuimus, atque decernimus. Quocirca venerabiles fratres nostros, omnibus ex locis, patriarchas, archiepiscopos, episcopos, et dilectos filios abbates, ceterosque, quibus in concilio generali sedere, et sententiam dicere, iure communi, vel ex privilegio, vel ex antiqua consuetudine licet, vehementer in Domino

1) Sess. 11. cum seqq. — 2) Habac. 3. — 3) Matth. 16; c. Quanto. de transl. episc.; c. un. Ut eccl. benefic. ad apostolicae §. penn. de re iud. in 6; Pelagius 2. in 1. epistol. circa princ.

hortamur, et monemus, atque etiam districte praecipiendo mandamus, in virtute sanctae obedientiae, in vi quoque iuramenti, quod praestiterunt, et sub poenis, quas in eos, qui ad concilia generalia convenire neglexerint, 1) sacris sciunt esse canonibus constitutas, ut ad concilium ibi celebrandum conveniant, intra eam diem; nisi forte impedimento fuerint legitimo praepediti: quod tamen impedimentum per legitimos procuratores synodo probare debebunt. Monemus praeterea omnes, et singulos, quorum interest, interesseve poterit, ut in concilio adesse ne negligant. Carissimos vero in Christo filios nostros, Romanorum imperatorem electum, ceterosque reges, et principes, quos optandum sane esset concilio interesse posse, hortamur, et rogamus, ut, si ipsi concilio interesse non potuerint, at oratores suos, prudentes, graves, et pios viros, utique mittant, qui ipsorum nomine illi intersint, curentque diligenter pro sua pietate, ut ex eorum regnis, atque dominiis praelati, sine recusatione, ac mora, tam necessario tempore, Deo, et ecclesiae officium suum praestent; eosdem etiam curatoros esse minime dubitantes, ut per ipsorum regna, et dominia tutum, ac liberum iter praelatis eorumque familiaribus, comitibus, et aliis omnibus, ad concilium euntibus, et ab illo redeuntibus pateat; benigneque, ac comiter omnibus in locis recipiantur, atque tractentur; sicut, quod ad nos attinet, ipsi quoque curabimus, qui nihil omnino praetermittere decrevimus, quod ad tam pium, et salutare opus perficiendum, a nobis in hoc loco constitutis, praestari possit; nihil, ut Deus scit, quaerentes aliud, nihil propositum habentes in hoc concilio celebrando, nisi honorem ipsius Dei, dispersarum ovium reductionem, ac salutem, et perpetuam christianae reipublicae tranquillitatem, ac quietem. Ut vero hae litterae, et quae in eis continentur, ad omnium, quorum oportet, notitiam perveniant; nec quisquam ea excusatione uti possit, quod illa ignoraverit, praesertim cum non ad omnes, quos de his litteris certiores fieri oporteret, tutus forsitan pateat aditus; volumus, et mandamus, ut in basilica vaticana principis apostolorum, et in ecclesia lateranensi, tunc, cum in eis populus, ut missarum solemnibus intersit, congregari solet, palam clara voce a curiae nostrae cursoribus, seu notariis aliquibus publicis recitentur; et, postquam recitatae fuerint, ad valvas earum ecclesiarum, itemque cancellariae apostolicae, in

1) Conc. Carthag. 3. c. 43; infra sess. 24 c. 2. in fin. de reform.

loco solito Campi Florae affigantur; ibique, quo legi, et omnibus innotescere possint, aliquamdiu relinquantur: cum autem inde amovebuntur, earum exempla in eisdem locis affixa remaneant. Nos enim per recitationem hanc, publicationem, et affixionem, omnes et singulos, qui his litteris comprehenduntur, post duos menses a die publicationis, et affixionis earum, volumus perinde adstrictos, et obligatos esse, ac si ipsismet illae coram editae, et lectae fuissent. Transumptis quoque earum, quae manu publici alicuius notarii scripta, subscriptave, et sigillo, ac subscriptione alicuius personae in dignitate ecclesiastica constitutae munita fuerint, ut sine dubitatione ulla fides habeatur, mandamus, atque decernimus. Nulli ergo omnino hominum liceat, hanc paginam nostrae indictionis, statuti, decreti, praecepti, admonitionis, et adhortationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli, apostolorum eius, se noverit incursurum. Datum Romae, apud s. Petrum, anno incarnationis dominicae MDLX. III. kal. decembris, pontificatus nostri anno primo.

ANTONIUS FLOREBELLUS LAVELLINUS.

BARENGUS.

SACROSANCTI OECUMENICI ET GENERALIS

CONCILII TRIDENTINI

SESSIO DECIMASEPTIMA

QUAE EST PRIMA

SUB PIO IV. PONT. MAX.

CELEBRATA DIE XVIII. IANUARII MDLXII.

DECRETUM DE CELEBRANDO CONCILIO.

Placetne vobis, ad laudem, et gloriam sanctae, et individuae Trinitatis, Patris, et Filii, et Spiritus sancti, ad incrementum, et exaltationem fidei, et religionis christianae, sacrum oecumenicum, et generale concilium tridentinum, in Spiritu sancto legitime congregatum, ab hodierno die, qui est decimus octavus ianuarii, anni a nativitate Domini millesimi quingentesimi sexagesimi secundi, cathedrae romanae b. Petri, apostolorum principis, consecrato, sublata quacumque suspensione, iuxta formam, et tenorem litterarum sanctissimi domini nostri, Pii IV. pont. max. celebrari; et in eo ea, debito servato ordine, tractari, quae proponentibus legatis, ac praesidentibus, ad horum temporum levandas calamitates, sedandas de religione controversias, coercendas linguas dolosas, depravatorum morum abusus corrigendos, ecclesiae veram, atque christianam pacem conciliandam, apta, et idonea ipsi sanctae synodo videbuntur? *Responderunt*, placet.

INDICTIO FUTURAE SESSIONIS.

Placetne vobis, proximam futuram sessionem habendam, et celebrandam esse feria quinta, post secundam dominicam quadragesimae, quae erit die vigesima sexta mensis februarii? *Responderunt*, placet.

SESSIO DECIMAOCTAVA

QUAE EST SECUNDA

SUB PIO IV. PONT. MAX.

CELEBRATA DIE XXVI. FEBRUARII MDLXII.

DECRETUM DE LIBRORUM DELECTU, ET OMNIBUS AD CONCILIUM FIDE PUBLICA INVITANDIS.

Sacrosancta oecumenica, et generalis tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem apostolicae sedis legatis, non humanis quidem viribus confisa, sed Domini nostri, Iesu Christi, 1) qui os, et sapientiam ecclesiae suae daturum se promisit, ope, et auxilio freta, illud praecipue cogitat, ut catholicae fidei doctrinam, multorum inter se dissidentium opinionibus, pluribus locis inquinatam, et obscuratam, in suam puritatem, et splendorem aliquando restituat; et mores, qui a veteri instituto deflexerunt, ad meliorem vitae rationem revocet; corque 2) patrum ad filios, et cor filiorum ad patres convertat. Cum 3) itaque omnium primum animadverterit, hoc tempore, suspectorum, ac perniciosorum librorum, quibus doctrina impura continetur, et longe, lateque diffunditur, numerum nimis excrevisse; quod quidem in causa fuit, ut multae censurae in variis provinciis, et praesertim in alma urbe Roma, pio quodam zelo editae fuerint; neque tamen huic tam magno, ac pernicioso morbo salutarem ullam profuisse medicinam; 4) censuit, ut delecti ad hanc disquisitionem patres de censuris, librisque quid facto opus esset, diligenter considerarent; atque etiam ad eamdem sanctam synodum suo tempore referrent; quo facilius ipsa possit varias, et peregrinas doctrinas, tamquam 5) zizania, a christianae veritatis tritico saparare; deque his commodius deliberare, et statuere, quae ad scrupulum ex complurium animis eximendum, et tollendas multarum querelarum causas, magis opportuna videbuntur. Haec autem omnia ad notitiam quorumcumque deducta esse vult, prout etiam praesenti decreto deducit; ut, si quis ad se pertinere aliquo modo putaverit, quae vel de hoc librorum, et censurarum negotio, vel de aliis, quae in hoc generali concilio tractanda praedixit, non dubitet a sancta

1) Lucae 21. — 2) Lucae 1. — 3) Infra sess. ult. circa fin. — 4) Infra sess. 25. in fin. — 5) Matth. 13; c. Ita nos in fin. 25. q. 2.

synodo se benigne auditum iri. Quoniam vero eadem sancta synodus ex corde optat, Deumque enixe rogat, 1) quae ad pacem sunt ecclesiae, ut universi, communem matrem in terris agnoscentes, quae, 2) quos peperit, oblivisci non potest, unanimes 3), uno ore, glorificemus Deum, et Patrem Domini nostri Iesu Christi; per viscera misericordiae eiusdem Dei, et Domini nostri, omnes, qui nobiscum communionem non habent, ad concordiam, et reconciliationem, et ut ad hanc sanctam synodum veniant, invitat, atque hortatur; utque charitatem 4), quod est vinculum perfectionis, amplectantur, pacemque Christi, exultantem in cordibus suis, prae se ferant, in quam vocati sunt, in uno corpore. Hanc ergo non humanam, sed Spiritus sancti vocem audientes, ne 5) obdurent corda sua, sed in suo sensu non 6) ambulantes, neque sibi 7) placentes, ad tam piam, et salutarem matris suae admonitionem excitentur, et convertantur; omnibus enim charitatis officiis sancta synodus eos, ut invitat, ita complectetur.

Insuper eadem sancta synodus decrevit, fidem publicam in congregatione generali concedi posse, et eamdem vim habituram, eiusdemque roboris, et momenti futuram, ac si in publica sessione data, et decreta fuisset.

INDICTIO FUTURAE SESSIONIS.

Eadem sacrosancta tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem apostolicae sedis legatis, statuit, et decernit, proximam futuram sessionem habendam, et celebrandam esse feria quinta post sacratissimum festum ascensionis Domini, quae erit die XIV. mensis maii.

SALVUS CONDUCTUS

CONCESSUS GERMANICAE NATIONI

IN CONGREGATIONE GENERALI DIE IV. MARTII MDLXII.

Sacrosancta 8) oecumenica, et generalis tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem apostolicae sedis legatis, universis fidem facit, quod omnibus, et singulis sacerdotibus, electoribus, principibus, ducibus, mar-

1) Psalm. 121. — 2) Isaiae 49. — 3) Rom. 15. — 4) Coloss. 3. — 5) Psal. 94; et Hebr. 3. — 6) Ephes. 4. — 7) Rom. 15. — 8) Hic salvus conductus, excepta extensione ad alias nationes, habetur supra sess. 15.

chionibus, comitibus, baronibus, nobilibus, militaribus, popularibus, et aliis quibuscumque viris, cuiuscumque status, et conditionis, aut qualitatis existant, germanicae provinciae, et nationis, civitatibus, et aliis locis eiusdem, et omnibus aliis ecclesiasticis, et saecularibus, praesertim augustanae confessionis, personis, qui, aut quae, una cum ipsis ad hoc generale tridentinum concilium venient, aut mittentur, ac profecturi sunt, aut hucusque venerunt, quocumque nomine censeantur, aut valeant nuncupari, tenore praesentium publicam fidem, et plenissimam, verissimamque securitatem, quam salvum conductum appellant, libere ad hanc civitatem tridentinam veniendi, ibidemque manendi, standi, morandi, proponendi, loquendi, una cum ipsa synodo de quibuscumque negotiis tractandi, examinandi, discutiendi, et omnia, quaecumque ipsis libuerit, ac articulos quoslibet, tam scripto, quam verbo libere offerendi, propalandi, eosque scripturis sacris, et beatorum patrum verbis, sententiis, et rationibus declarandi, adstruendi, et persuadendi, et, si opus fuerit, etiam ad obiecta concilii generalis respondendi; et cum iis, qui a concilio delecti fuerint, disputandi, aut charitative, absque omni impedimento, conferendi, opprobriis, conviciis, ac contumeliis penitus semotis; et signanter, quod causae controversae 1), secundum sacram scripturam, et apostolorum traditiones, probata concilia, catholicae ecclesiae consensum, et sanctorum patrum auctoritates in praedicto concilio tridentino tractentur: illo etiam addito, ut religionis praetextu, aut delictorum circa eam commissorum, aut committendorum, minime puniantur, impertitur, ac omnino concedit: sic etiam, ut propter illorum praesentiam, neque in itinere, aut quocumque locorum, eundo, manendo, aut redeundo, nec in ipsa civitate tridentina a divinis officiis quovis modo cessetur; et, ut, his peractis, vel non peractis, quandocumque ipsis libuerit, aut maiorum suorum mandato, et assensu ad propria reverti optabunt, aut aliquis eorum optabit, mox absque ulla renitentia, et occasione, aut mora, salvis rebus eorum, et suorum pariter honore, et personis, vice versa possint iuxta beneplacitum libere, et secure redire, de scientia tamen ab eadem synodo deputandorum, ut tunc opportune eorum securitati absque dolo, et fraude provideatur. Vult etiam sancta synodus in hac publica fide, salvoque

1) Supra sess. 5. in princ.

conductu omnes quascumque clausulas includi, et contineri, ac pro inclusis haberi, quae pro plena, efficaci, et sufficienti securitate in eundo, stando, ac redeundo, necessariae, et opportunae fuerint. Illud etiam ad maiorem securitatem, et pacis, ac conciliationis bonum exprimens, quod, si quispiam, aut illorum aliqui, sive in itinere, Tridentum veniendo, sive ibidem morando, aut redeundo, aliquod enorme, quod absit, egerint, aut commiserint, quo posset huius fidei publicae, et assecurationis beneficium, eis concessum, annullari, aut cassari; vult, et concedit, ut, in huiusmodi facinore deprehensi, ab ipsis dumtaxat, et non ab aliis, condigna animadversione, cum emenda sufficienti, per partem ipsius synodi merito approbanda, et laudanda, mox puniantur; illorum assecurationis forma, conditionibus, et modis omnino manentibus illibatis. Pariformiter etiam vult, ut, si quisquam, vel aliqui ex ipsa synodo, sive in itinere, aut manendo, aut redeundo, aliquod enorme, quod absit, egerint, aut commiserint, quo posset huius fidei publicae, et assecurationis beneficium violari, aut quoquo modo tolli, in huiusmodi facinore deprehensi, ab ipsa synodo dumtaxat, et non ab aliis, condigna animadversione, et emenda sufficienti, per partem dominorum germanorum, augustanae confessionis, tunc hic praesentium, merito laudanda, et approbanda, mox puniantur: praesenti assecurationis forma, conditionibus, et modis omnino manentibus illibatis. Vult praeterea ipsa synodus, quod liceat ipsis ambasciatoribus omnibus, et singulis, toties quoties cumque opportunum fuerit, seu necessarium, ad auram capiendam, exire de civitate tridentina, et reverti ad eamdem, nec non nuntium, vel nuntios suos ad quaecumque loca pro suis necessariis negotiis ordinandis libere mittere, seu destinare; ac ipsos missos, seu destinatos, seu missum, et destinatum suscipere toties, quoties eis videbitur expedire; ita quod aliqui, vel aliquis, per deputandos concilii socientur, qui eorum securitati provideant, vel provideat. Qui quidem salvus conductus, et securitates stare, ac durare debeant, et a tempore, et per tempus, quo in ipsius synodi, et suorum tuitionis curam ipsos suscipi contigerit, et usque ad Tridentum perduci, ac toto tempore mansionis eorum ibidem; et rursum post sufficientem audientiam habitam, spatio viginti dierum praemisso, cum ipsi petierint, aut concilium, habita huiusmodi audientia, ipsis recessum indixerit, a Tridento usque in quem quisque elegerit sibi locum

tutum, Deo favente, restituet: dolo, et fraude prorsus exclusis. Quae quidem omnia pro universis, et singulis Christi fidelibus, pro omnibus principibus, tam ecclesiasticis, quam saecularibus quibuscumque, atque omnibus aliis ecclesiasticis, et saecularibus personis, cuiuscumque status, et conditionis existant, aut quocumque nomine censeantur, inviolabiliter observanda esse promittit, et bona fide spondet. Insuper, omni fraude, et dolo exclusis, vera, et bona fide promittit, ipsam synodum nullam, vel manifeste, vel occulte occasionem quaesituram, aut aliqua auctoritate, potentia, iure, vel statuto, privilegio legum, vel canonum, aut quorumcumque conciliorum, praesertim 1) constantiensis, et senensis, quacumque forma verborum expressa, in aliquod huius fidei publicae, et plenissimae assecurationis, ac publicae, et liberae audientiae, ipsis per ipsam synodum concessae, praeiudicium, quovis modo usuram, aut quemquam uti permissuram: quibus in hac parte pro hac vice derogat. Quod si sancta synodus, aut aliquis ex ea, vel suis, cuiuscumque conditionis, vel status, aut praeeminentiae existens, praescriptae assecurationis, et salvi conductus formam, et modum in quocumque puncto, vel clausula violaverit, quod tamen avertere dignetur Omnipotens, et sufficiens emenda non fuerit mox subsecuta, et ipsorum arbitrio merito approbanda et laudanda, habeant ipsam synodum, et habere poterunt, incidisse in omnes poenas, quas iure divino, et humano, aut consuetudine, huiusmodi salvorum conductuum violatores incurrere possunt, absque omni excusatione, aut quavis in hac parte contradictione.

EXTENSIO AD ALIAS NATIONES.

Eadem sacrosancta synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem apostolicae sedis de latere legatis, omnibus, et singulis aliis, qui nobiscum in iis, quae sunt fidei, communionem non habent, ex quibuscumque regnis, nationibus, provinciis, civitatibus, ac locis, in quibus publice, et impune praedicatur, vel docetur, sive creditur contrarium eius, quod sancta romana sentit ecclesia, dat fidem publicam, sive salvum conductum, sub eadem forma, et eisdem verbis, quibus datur Germanis.

1) Concil. Constantien. sess. 19. in cap. 1. Quod non obstantibus salvis conductibus.

SESSIO DECIMANONA

QUAE EST TERTIA

SUB PIO IV. PONT. MAX.

CELEBRATA DIE XIV. MAII MDLXII.

DECRETUM PROROGATIONIS SESSIONIS.

Sacrosancta oecumenica, et generalis tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem apostolicae sedis legatis, decreta ea, quae hodie in praesenti sessione statuenda, ac sancienda erant, iustis nonnullis, ac honestis causis, in feriam quintam, post proximam solemnitatem corporis Christi, quae erit pridie nonas iunii, proroganda esse censuit, ac prorogat; dictaque die sessionem habendam esse, ac celebrandam omnibus indicit. Interea rogandus est Deus, et Pater Domini nostri Iesu Christi, auctor pacis, ut sanctificet corda omnium; quo adiuvante, sancta synodus et nunc, et semper meditari, atque peragere valeat, quae ad eius laudem, et gloriam pertineant.

SESSIO VIGESIMA

QUAE EST QUARTA

SUB PIO IV. PONT. MAX.

CELEBRATA DIE IV. IUNII MDLXII.

DECRETUM PROROGATIONIS SESSIONIS.

Sacrosancta oecumenica, et generalis tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem apostolicae sedis legatis, propter varias difficultates, ex diversis causis exortas, atque etiam ut congruentius, maiorique cum deliberatione omnia procedant, nempe ut dogmata cum iis, quae ad reformationem spectant, simul tractentur, et sanciantur; ea, quae statuenda videbuntur, tam de reformatione, quam de dogmatibus, in proxima sessione, quam omnibus indicit in diem sextam decimam subsequentis mensis iulii, definienda esse decre-

vit: 1) hoc tamen adiecto, quod dictum terminum ipsa sancta synodus pro eius arbitrio, et voluntate, sicuti rebus concilii putaverit expedire, etiam in generali congregatione restringere, et prorogare libere possit, et valeat.

SESSIO VIGESIMAPRIMA

QUAE EST QUINTA

SUB PIO IV. PONT. MAX.

CELEBRATA DIE XVI. IULII MDLXII.

DOCTRINA DE COMMUNIONE SUB UTRAQUE SPECIE, ET PARVULORUM.

Sacrosancta oecumenica, et generalis tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem apostolicae sedis legatis, cum de tremendo, et sanctissimo eucharistiae sacramento varia diversis in locis errorum monstra nequissimi daemonis artibus circumferantur, ob quae in nonnullis provinciis multi a catholicae ecclesiae fide, atque obedientia videantur discessisse; censuit ea, quae ad communionem sub utraque specie, et parvulorum pertinent, hoc loco exponenda esse. Quapropter cunctis Christi fidelibus interdicit, ne posthac de iis aliter vel credere, vel docere, vel praedicare audeant, quam est his decretis explicatum, atque definitum.

CAPUT I.

LAICOS, ET CLERICOS NON CONFICIENTES, NON ADSTRINGI IURE DIVINO AD COMMUNIONEM SUB UTRAQUE SPECIE.

Itaque sancta ipsa synodus, a Spiritu sancto, qui spiritus est 2) sapientiae, et intellectus, spiritus consilii, et pietatis, edocta, atque ipsius ecclesiae 3) iudicium, et consuetudinem secuta, declarat, ac docet, nullo divino praecepto laicos et clericos non conficientes, obligari ad eucharistiae sacramentum sub utraque specie sumendum; neque ullo pacto, salva fide, dubitari posse, quin illis alterius speciei communio ad salutem sufficiat: nam 4), etsi Christus Dominus in ultima coena venerabile hoc sacramentum in panis, et vini speciebus instituit, et apostolis tradidit;

1) Idem supra sess. 9. — 2) Isaiae 11. — 3) Concil. Constant. sess. 13; Infra can. 2. — 4) Matth. 26; Marc. 14; Lucae 22; 1. Cor. 11.

non tamen illa institutio, et traditio eo tendunt, ut omnes Christi fideles statuto Domini ad utramque speciem accipiendam adstringantur. Sed neque ex sermone illo, apud Ioannem VI., recte colligitur, utriusque speciei communionem a Domino praeceptam esse; utcumque iuxta varias sanctorum patrum, et doctorum interpretationes intelligatur: namque, qui dixit 1): Nisi manducaveritis carnem filii hominis, et biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis: dixit quoque 2): Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in aeternum. Et qui dixit 3): Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, habet vitam aeternam: dixit etiam 4): Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Et denique qui dixit 5): Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, in me manet, et ego in illo: dixit nihilominus 6): Qui manducat hunc panem, vivet in aeternum.

CAPUT II.

ECCLESIAE POTESTAS CIRCA DISPENSATIONEM SACRAMENTI EUCHARISTIAE.

Praeterea declarat, hanc potestatem perpetuo in ecclesia fuisse, ut in sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret, vel mutaret, quae suscipientium utilitati, seu ipsorum sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum et locorum veritate, magis expedire iudicaret. Id autem apostolus non obscure visus est innuisse, cum ait 7): Sic nos existimet homo, ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei: atque ipsum quidem hac potestate usum esse satis constat, cum in multis aliis, tum in hoc ipso sacramento, cum, ordinatis nonnullis circa eius usum 8), Cetera, inquit, cum venero, disponam. Quare agnoscens sancta mater ecclesia hanc suam in administratione sacramentorum auctoritatem, licet ab initio christianae religionis non infrequens utriusque speciei usus fuisset: tamen progressu temporis, latissime iam mutata illa consuetudine, gravibus, et iustis causis adducta, hanc consuetudinem sub altera specie communicandi 9) approbavit, et pro lege habendam decrevit: quam reprobare, aut sine ipsius ecclesiae auctoritate pro libito mutare non licet.

1) Ioan. 6. — 2) Ibid. — 3) Ibid. — 4) Ibid. — 5) Ibid. — 6) Ibid. — 7) 1. Corinth. 4; 2. Cor. 6. — 8) 1. Cor. 11. — 9) Concil. Constantien. sess. 13.

CAPUT III.

TOTUM ET INTEGRUM CHRISTUM, AC VERUM SACRAMENTUM SUB QUALIBET SPECIE SUMI.

Insuper declarat, quamvis Redemptor noster, ut antea ditum est 1), in suprema illa coena hoc sacramentum in duabus speciebus instituerit, et apostolis tradiderit; tamen fatendum esse, etiam sub altera tantum specie totum 2), atque integrum Christum, verumque sacramentum sumi; ac propterea, quod ad fructum attinet, nulla gratia, necessaria ad salutem, eos defraudari, qui unam speciem solam accipiunt.

CAPUT IV.

PARVULOS NON OBLIGARI AD COMMUNIONEM SACRAMENTALEM.

Denique eadem sancta synodus docet 3), parvulos, usu rationis carentes, nulla obligari necessitate ad sacramentalem eucharistiae communionem: siquidem, per 4) baptismi lavacrum regenerati, et Christo incorporati, adeptam iam filiorum Dei gratiam in illa aetate amittere non possunt: neque ideo tamen damnanda est antiquitas, si eum morem in quibusdam locis aliquando servavit: ut enim sanctissimi illi patres sui facti probabilem causam pro illius temporis ratione habuerunt; ita certe, eos nulla salutis necessitate id fecisse, sine controversia credendum est.

DE COMMUNIONE SUB UTRAQUE SPECIE, ET PARVULORUM.

Canon i. Si quis dixerit 5), ex Dei praecepto, vel necessitate salutis omnes, et singulos Christi fideles utramque speciem sanctissimi eucharistiae sacramenti sumere debere; anathema sit.

Canon ii. Si quis dixerit, sanctam ecclesiam 6) catholicam non iustis causis, et rationibus adductam fuisse, ut laicos, atque etiam clericos, non conficientes, sub panis tantummodo specie communicaret, aut in eo errasse; anathema sit.

1) Matth. 26; Marc. 14; 1. Cor. 11; supra cap. 1. — 2) C. Qui manducant.; c. Invitat.; c. Singul. de cons. dist. 2; Supr. sess. 13. c. 3. et can. 3. de sacram. eucharist. — 3) Infra can. 4. — 4) Tit. 3. — 5) Supra cap. 1; concil. Constant. sess. 13. — 6) Supra cap. 2; et conc. Constant. ibid.

Canon iii. Si quis negaverit, totum 1), et integrum Christum, omnium gratiarum fontem et auctorem, sub una panis specie sumi, quia, ut quidam falso asserunt, non secundum ipsius Christi institutionem sub utraque specie sumatur; anathema sit.

Canon iv. Si quis dixerit 2), parvulis, antequam ad annos discretionis pervenerint, necessariam esse eucharistiae communionem; anathema sit.

Duos vero articulos 3), alias propositos, nondum tamen excussos, videlicet: An rationes, quibus sancta catholica ecclesia adducta fuit, ut communicaret laicos, atque etiam non celebrantes sacerdotes, sub una tantum panis specie, ita sint retinendae, ut nulla ratione calicis usus cuiquam sit permittendus: et, An, si honestis, et christianae charitati consentaneis rationibus concedendus alicui, vel nationi, vel regno calicis usus videatur, sub aliquibus conditionibus concedendus sit; et quaenam sint illae: eadem sancta synodus 4), in aliud tempus, oblata sibi quamprimum occasione, examinandos, atque definiendos reservat.

DECRETUM DE REFORMATIONE.

PROOEMIUM.

Eadem sacrosancta oecumenica, et generalis tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem apostolicae sedis legatis, ad Dei omnipotentis laudem, et sanctae ecclesiae ornamentum, ea, quae sequuntur de reformationis negotio in praesenti statuenda esse censuit.

CAPUT I.

EPISCOPI GRATIS CUM ORDINES CONFERANT, TUM DIMISSORIAS, ET TESTIMONIALES LITTERAS DENT: PRO QUIBUS EORUM MINISTRI NIHIL PRORSUS, NOTARII AUTEM, QUOD IN DECRETO PRAEFINITUM EST ACCIPIANT.

5) Quoniam 6) ab ecclesiastico ordine omnis avaritiae suspicio abesse debet; nihil pro collatione quorumcumque ordinum,

1) Supra c. 3. et sess. 13. can. 3; et can. 8. concil. Constantien. ibi. — 2) Sup. in princ. et c. 4. — 3) Sup. sess. 13. in fin. Vide etiam infr. sess. 22. in decreto ult. — 4) Infr. sess. 22 — 5) Vide, quae circa simoniacos statuit s. Pius V. in const. Cum primum. 1560. — 6) Concil. 2. Later. c. 1, et Later. 4. c. 63; Chalced. c. 2; Braccaren. 2. c. 3; Aurelian. 2. c. 3; et Tolet. 8. can. 3. c. sicut episc. 1. q. 2. et c. de simon.

etiam clericalis tonsurae; nec pro 1) litteris dimissoriis, aut testimonialibus, nec pro sigillo, nec alia quacumque de causa, etiam sponte oblatum, episcopi, et alii ordinum collatores, aut eorum ministri, quovis praetextu accipiant. Notarii vero in iis tantum locis, in quibus non viget laudabilis consuetudo nihil accipiendi, pro singulis litteris dimissoriis, aut testimonialibus, decimam tantum unius aurei partem accipere possint, dummodo eis nullum salarium sit constitutum pro officio exercendo; nec episcopo ex notarii commodis aliquod emolumentum ex eisdem ordinum collationibus directe, vel indirecte provenire possit: tunc enim gratis operam suam eos praestare omnino teneri decernit: contrarias taxas, ac statuta, et consuetudines, etiam immemorabiles, quorumcumque locorum, quae potius abusus, et corruptelae, simoniacae pravitati faventes, nuncupari possunt, penitus cassando, et interdicendo: et, qui secus fecerint, tam dantes, quam accipientes, ultra divinam ultionem 2), poenas a iure inflictas ipso facto incurrant.

CAPUT II.

ARCENTUR A SACRIS ORDINIBUS, QUI NON HABENT, UNDE VIVERE POSSINT.

Cum non deceat eos, qui divino ministerio adscripti sunt, cum ordinis dedecore 3) mendicare, aut sordidum aliquem quaestum exercere; compertumque sit, complures plerisque in locis ad sacros ordines nullo fere delectu admitti, qui variis artibus, ac fallaciis confingunt, se beneficium ecclesiasticum, aut etiam idoneas facultates obtinere: statuit sancta synodus, ne quis deinceps clericus 4) saecularis, quamvis alias sit idoneus moribus, scientia, et aetate, ad sacros ordines promoveatur, nisi prius legitime constet, eum beneficium ecclesiasticum, quod sibi ad victum honeste sufficiat, pacifice possidere. Id vero beneficium resignare non possit, nisi facta mentione, quod ad illius beneficii titulum sit promotus; neque ea resignatio admittatur, nisi con-

1) De quibus Milevit. concil. cap. 14. — 2) Locis supra citatis. — 3) C. Diaconi sunt §. Nunc autem. 93. Distinct. — 4) Bulla s. Pii V. 1568. quae incipit, Romanus, extendit ad clericos regul. non professos; quae tamen non ligat religiosos societatis Iesu, licet vota tantum simplicia emiserint, quia vere nihilominus sunt religiosi professi, uti declararunt Gregorius XIII. bulla Ascendente. 1584. et Gregorius XIV. bulla Ecclesiae 1591.

stito, quod aliunde vivere commode possit; et aliter facta resignatio nulla sit. Patrimonium vero 1), vel pensionem obtinentes ordinari posthac non possint, nisi illi, quos episcopus indicaverit assumendos pro necessitate, vel commoditate ecclesiarum suarum; eo quoque prius perspecto, patrimonium illud, vel pensionem vere ab eis obtineri, taliaque esse, quae eis ad vitam sustentandam satis sint: atque illa deinceps sine licentia episcopi alienari, aut extingui, vel remitti nullatenus possint, donec beneficium ecclesiasticum sufficiens sint adepti; vel aliunde habeant 2) unde vivere possint: antiquorum canonum poenas super his innovando.

CAPUT III.

RATIO DISTRIBUTIONES QUOTIDIANAS AUGENDI PRAESCRIBITUR; QUIBUS ILLAE DEBEANTUR: NON SERVIENTIUM CONTUMACIA PUNITUR.

Cum 3) beneficia ad divinum cultum, atque ecclesiastica munia obeunda sint constituta; ne qua in parte minuatur divinus cultus, sed ei debitum omnibus in rebus obsequium praestetur; statuit sancta synodus, in ecclesiis, tam cathedralibus, quam collegiatis, in 4) quibus nullae sunt distributiones quotidianae, vel ita tenues, ut verisimiliter negligantur, tertiam partem fructuum, et quorumcumque proventuum, et obventionum, tam dignitatum, quam canonicatuum, personatuum, portionum, et officiorum, separari debere; et in distributiones quotidianas converti, quae inter dignitates obtinentes, et ceteros divinis interessentes, proportionabiliter, iuxta divisionem ab episcopo, etiam tamquam apostolicae sedis delegato, in ipsa prima fructuum deductione faciendam, dividantur: salvis tamen consuetudinibus earum ecclesiarum, in quibus non residentes, seu non servientes, nihil, vel minus tertia parte percipiunt: non obstantibus exemptionibus, ac aliis consuetudinibus, etiam immemorabilibus, et appellationibus quibuscumque. Crescenteque non servientium contumacia, liceat contra eos procedere, iuxta iuris 5), ac sacrorum canonum dispositionem.

1) Vide bullam Innocentii XII. Speculatores. an. 1694. — 2) C. Non liceat; c. Episcopus; c. Cum secundum. et c. Tuis de praeb.; cap. Si episcopus. eod. in 6. conc. Later. sub Alex. III. parte 1. c. 9. — 3) C. fin. de rescript. in 6. — 4) Infr. sess. 22. de ref. c. 3. — 5) Infr. sess. 23. de ref. c. 1; c. Cum ad hoc et seq. de cler. non resid.

CAPUT IV.

COADIUTORES CURAE ANIMARUM QUANDO SINT ASSUMENDI RATIO NOVAS PAROCHIAS ERIGENDI TRADITUR.

Episcopi, etiam tamquam apostolicae sedis delegati, in omnibus ecclesiis parochialibus, vel baptismalibus, in quibus populus ita numerosus sit, ut unus rector non possit sufficere ecclesiasticis sacramentis ministrandis, et cultui divino peragendo, cogant 1) rectores, vel alios, ad quos pertinet, sibi tot sacerdotes ad hoc munus adiungere, quot sufficiant ad sacramenta exhibenda, et cultum divinum celebrandum. In iis vero, in quibus ob locorum distantiam, sive difficultatem, parochiani, sine magno incommodo ad percipienda sacramenta, et divina officia audienda accedere non possunt; novas parochias, etiam invitis rectoribus, iuxta formam constitutionis Alexandri III. quae incipit, Ad 2) audientiam, constituere possint. Illis autem sacerdotibus, qui de novo erunt ecclesiis noviter erectis praeficiendi, competens assignetur portio arbitrio episcopi ex fructibus, ad ecclesiam matricem quomodocumque pertinentibus: et, si necesse fuerit, compellere possit populum ea subministrare, quae sufficiant ad vitam dictorum sacerdotum sustentandam: quacumque reservatione generali, vel speciali, vel affectione, super dictis ecclesiis, non obstantibus. Neque huiusmodi ordinationes, et erectiones possint tolli, nec impediri, ex quibuscumque provisionibus, etiam vigore resignationis, aut quibusvis aliis derogationibus, vel suspensionibus.

CAPUT V.

POSSINT EPISCOPI FACERE UNIONES PERPETUAS IN CASIBUS A IURE PERMISSIS.

Ut etiam ecclesiarum status, ubi sacra Deo officia ministrantur, ex dignitate conservetur; possint episcopi, etiam tamquam apostolicae sedis delegati, iuxta formam iuris, sine tamen praeiudicio obtinentium, facere 3) uniones perpetuas quarum-

1) Cap. fin. de eccl. aedif. — 2) Cap. Ad audientiam de eccl. aedif. — 3) C. Sicut unire de excess. praelator.; concil. Later. sub Leone X. sess. 9. de reform. curiae; et infra sess. 24. de reform. cap. 13; supra sess. 14. cap. 9. de reform.

cumque ecclesiarum parochialium, et baptismalium, et aliorum beneficiorum curatorum, vel non curatorum cum curatis propter earum paupertatem, et in ceteris casibus a iure permissis, etiam si dictae ecclesiae, vel beneficia essent generaliter, vel specialiter reservata, aut qualitercumque affecta. Quae 1) uniones etiam non possint revocari, nec quoquo modo infringi vigore cuiuscumque provisionis, etiam ex causa resignationis, aut derogationis, aut suspensionis.

CAPUT VI.

IMPERITIS PAROCHIS VICARII, ASSIGNATA PARTE FRUCTUUM DEPUTENTUR: IN SCANDALO PERSEVERANTES PRIVARI BENEFICIIS POSSINT.

Quia 2) illiterati, et imperiti parochialium ecclesiarum rectores sacris minus apti sunt officiis, et alii propter eorum vitae turpitudinem potius destruunt, quam aedificant; episcopi, etiam tamquam apostolicae sedis delegati, eisdem illiteratis, et imperitis, si alias honestae vitae sint, coadiutores, aut vicarios pro tempore deputare, partemque fructuum eisdem pro sufficienti victu assignare, vel aliter providere possint, quacumque appellatione, et exemptione remota. Eos 3) vero, qui turpiter, et scandalose vivunt, postquam praemoniti fuerint, coerceant, ac castigent; et, si adhuc incorrigibiles in sua nequitia perseverent, eos beneficiis, iuxta sacrorum 4) canonum constitutiones, exemptione, et appellatione quacumque remota, privandi facultatem habeant.

CAPUT VII.

EPISCOPI TRANSFERANT BENEFICIA EX ECCLESIIS, QUAE NEQUEUNT RESTAURARI: ALIAS VERO REPARARI CURENT: QUID IN HOC SERVANDUM SIT.

Cum illud quoque valde curandum sit, ne ea, quae sacris ministeriis dicata sunt, temporum iniuria obsolescant, et ex ho-

1) Cap. Unio in fin. 17. quaest. 3. cap. et temporis, cum seq. 16. q. 1. — 2) Cap. Illiteratos. 36. dist.; c. Nisi cum pridem. de renun. c. 1; 38. dist.; c. Cum ex eo de elec. in 6; conc. Toletan. 8. can. 8. — 3) Cap. Quia frater. 7. q. 1; c. Ut clericorum. et seq. de vit. et honest. cler. — 4) Cap. Felicis de poenis. in 6. et Clem. Multorum. de poenis.

minum memoria excidant: episcopi, etiam tamquam apostolicae sedis delegati, transferre possint beneficia simplicia, etiam iuris patronatus, ex ecclesiis, quae vetustate, vel aiias collapsae sint, et ob eorum inopiam nequeant instaurari, vocatis iis, quorum interest, in matrices, aut alias ecclesias locorum eorumdem, seu viciniorum, arbitrio suo; atque in eisdem ecclesiis erigant altaria, vel cappellas sub eisdem invocationibus; vel in iam erecta altaria, vel cappellas transferant cum omnibus emolumentis, et oneribus, prioribus ecclesiis impositis. Parochiales 1) vero ecclesias, etiam si iuris patronatus sint, ita collapsas refici, et instaurari procurent ex fructibus, et proventibus quibuscumque, ad easdem ecclesias quomodocumque pertinentibus: qui si non fuerint sufficientes, omnes patronos, et alios, qui fructus aliquos, ex dictis ecclesiis provenientes, percipiunt, aut, in illorum defectum, parochianos omnibus remediis opportunis ad praedicta cogant, quacumque appellatione, exemptione, et contradictione remota. Quod si nimia egestate omnes laborent; ad matrices, seu viciniores ecclesias transferantur, cum facultate tam dictas parochiales, quam alias ecclesias dirutas, in profanos usus, non sordidos, erecta tamen ibi cruce, convertendi.

CAPUT VIII.

MONASTERIA COMMENDATA, IN QUIBUS NON VIGET REGULARIS OBSERVANTIA, ET BENEFICIA QUAECUMQUE QUOTANNIS AB EPISCOPIS VISITENTUR.

Quaecumque in dioecesi ad Dei cultum spectant, ab ordinario diligenter curari, atque iis, ubi oportet, provideri aequum est: propterea commendata monasteria, etiam abbatiae, prioratus, et praepositurae nuncupatae, in quibus non viget regularis observantia; nec non beneficia, tam curata, quam non curata, saecularia et regularia, qualitercumque commendata, etiam exempta, ab episcopis etiam tamquam apostolicae sedis delegatis, annis singulis 2) visitentur; curentque iidem episcopi congruentibus remediis, etiam per sequestrationem fructuum, ut, quae renovatione indigent, aut restauratione, reficiantur; ut cura anima-

1) Cap. 1. et c. pen. de eccl. aedif. vel repar. Infra cap. 8. et supra sess. 7. c. 8. de reform. — 2) Supra sess. 7. de reform. c. 8. et infra sess. 24. c. 9. et sess. ult. de regul. c. 20; concil. Tarracon. 1. cap. 7; et concil. Braccaren. 2. c. 1.

rum, si qua illis vel eorum annexis immineat, aliaque debita obsequia recte exerceantur: appellationibus quibuscumque, privilegiis, consuetudinibus, etiam immemorabili tempore praescriptis, conservatoriis, iudicum deputationibus, et eorum inhibitionibus non obstantibus. Et 1), si in eis vigeret observantia regularis, provideant episcopi paternis admonitionibus, ut eorum regularium superiores iuxta eorum regularia instituta debitam vivendi rationem observent, et observari faciant, et sibi subditos in officio contineant, ac moderentur. Quod si admoniti, intra sex menses eos non visitaverint, vel correxerint; tunc iidem episcopi, etiam ut delegati sedis apostolicae, eos visitare possint, et corrigere, prout ipsi superiores possent, iuxta eorum instituta: quibuscumque appellationibus, privilegiis, et exemptionibus penitus remotis, et non obstantibus.

CAPUT IX.

QUAESTORUM ELEEMOSYNARUM NOMEN, ET USUS TOLLITUR. INDULGENTIAS, ET SPIRITUALES GRATIAS ORDINARII PUBLICENT. DUO DE CAPITULO ELEEMOSYNAS GRATIS ACCIPIANT.

Cum multa a diversis antea conciliis, tam 2) lateranensi, ac lugdunensi, quam 3) viennensi, adversus pravos eleemosynarum quaestorum abusus remedia, tunc adhibita, posterioribus temporibus reddita fuerint inutilia; potiusque eorum malitia ita quotidie magno fidelium omnium scandalo, et querela excrescere deprehendatur, ut de eorum emendatione nulla spes amplius relicta videatur: statuit, ut posthac in quibuscumque christianae religionis locis eorum nomen, atque usus aboleatur; nec ad officium huiusmodi exercendum ullatenus admittantur: non obstantibus privilegiis, ecclesiis, monasteriis, hospitalibus, piis locis, et quibusvis cuiuscumque gradus, status, et dignitatis personis, concessis, aut consuetudinibus, etiam immemorabilius. Indulgentias vero, aut alias spirituales gratias, quibus non ideo Christi fideles decet privari, deinceps per ordinarios locorum, adhibitis duobus de capitulo, debitis temporibus populo publicandas esse decernit: quibus etiam eleemosynas, atque oblata sibi charitatis subsidia, nulla prorsus mercede accepta, fideliter colligendi facultas datur: ut

1) Infr. sess. ult. d. 1. — 2) Conc. Lateran. cap. 62. sub Innoc. III. c. Cum ex eo; de poenitent. et rem. — 3) Clem. Abusionibus eod. tit. et infr. sess. ult. in decreto de indulg.; supra sess. 5. cap. 2. de reform.

tandem caelestes hos ecclesiae thesauros 1) non ad quaestum, sed ad pietatem exerceri, omnes vere intelligant.

INDICTIO FUTURAE SESSIONIS.

Sacrosancta oecumenica, et generalis tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem apostolicae sedis legatis, statuit, et decrevit, proximam futuram sessionem habendam, et celebrandam esse feria quinta, post octavam festi nativitatis beatae Mariae Virginis, quae erit decima septima mensis septembris proxime futuri: hoc 2) tamen adiecto, quod dictum terminum, ac unicuique sessioni in posterum praefigendum, ipsa sancta synodus, pro eius arbitrio, et voluntate, sicuti rebus concilii putaverit expedire, etiam in generali congregatione, restringere, et prorogare libere possit, et valeat.

SESSIO VIGESIMASECUNDA

QUAE EST SEXTA

SUB PIO IV. PONT. MAX.

CELEBRATA DIE XVII. SEPTEMBRIS MDLXII.

DOCTRINA DE SACRIFICIO MISSAE.

Sacrosancta oecumenica, et generalis tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem apostolicae sedis legatis, ut vetus, absoluta, atque omni ex parte perfecta 3) de magno eucharistiae mysterio in sancta catholica ecclesia fides, atque doctrina retineatur, et in sua puritate, propulsatis erroribus, atque haeresibus, conservetur; de ea, quatenus verum, et singulare sacrificium est, Spiritus sancti illustratione edocta, haec, quae sequuntur, docet, declarat, et fidelibus populis praedicanda decernit.

CAPUT I.

DE INSTITUTIONE SACROSANCTI MISSAE SACRIFICII.

Quoniam sub priori testamento, teste apostolo Paulo, propter 4) levitici sacerdotii imbecillitatem, consummatio non erat;

1) Vide const. s. Pii V. Etsi Dominici 1567. — 2) Idem supra sess. 9. —3) Supra sess. 13. in princ. — 4) Hebr. 7. d.

oportuit, Deo, patre misericordiarum, ita ordinante, sacerdotem alium secundum ordinem Melchisedech surgere, Dominum nostrum, Iesum Christum, qui posset omnes, quotquot sanctificandi essent, consummare, et ad perfectum adducere. Is igitur Deus, et Dominus noster, etsi 1) semel se ipsum in ara crucis, morte intercedente, Deo patri oblaturus erat, ut aeternam illic redemptionem operaretur: quia tamen per mortem sacerdotium eius extinguendum non erat; in coena novissima, qua nocte tradebatur, ut dilectae sponsae suae ecclesiae visibile, sicut hominum natura exigit, relinqueret 2) sacrificium, quo cruentum illud, semel in cruce peragendum, repraesentaretur; eiusque memoria 3) in finem usque saeculi permaneret; atque illius salutaris virtus in remissionem eorum, quae a nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur; sacerdotem 4) secundum ordinem Melchisedech se in aeternum constitutum declarans, corpus, et sanguinem suum sub speciebus panis, et vini Deo Patri obtulit; ac sub earumdem rerum symbolis, apostolis, quos tunc novi testamenti sacerdotes constituebat, ut sumerent, tradidit; et eisdem, eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent, praecepit per haec verba 5): Hoc facite in meam commemorationem: uti semper catholica ecclesia intellexit, et docuit. Nam celebrato veteri pascha, quod in memoriam 6) exitus de Aegypto multitudo filiorum Israel immolabat, novum instituit pascha, se ipsum ab ecclesia per sacerdotes sub signis visibilibus immolandum in memoriam transitus sui ex hoc mundo ad Patrem, quando per sui sanguinis effusionem nos redemit, eripuitque 7) de potestate tenebrarum, et in regnum suum transtulit. Et haec quidem 8) illa munda oblatio est, quae nulla indignitate, aut malitia offerentium inquinari potest: quam Dominus per Malachiam nomini suo, quod magnum futurum esset in gentibus, in omni loco mundam offerendam praedixit: et quam non obscure innuit apostolus Paulus 9), Corinthiis scribens, cum dicit: Non posse eos, qui participatione mensae daemoniorum polluti sint, mensae Domini participes fieri: per mensam altare utrobique intelligens. Haec denique illa est, quae 10) per varias sacrificiorum,

1) Hebr. 7. 9. et 10; c. Semel immolatus. cum seq. de cons. dist. 2. — 2) Concil. Tolet. 12. c. 5. — 3) 1. Cor. 11. 4) Psal. 109; c. In calicem, et c. Accipite. de cons. dist. 2. — 5) Matth. 26; Lucae 22. — 6) Exod. 13. — 7) Col. 1. — 8) Malach. 1. — 9) 1. Cor. 10. d.; c. Non satis 84. q. 1. — 10) Gen. 4. et 22; Lev. 1. 2. et 8. et alibi.

naturae et legis tempore, similitudines figurabatur; utpote quae bona omnia, per illa significata, velut illorum omnium consummatio, et perfectio complectitur.

CAPUT II.

SACRIFICIUM MISSAE EST PROPITIATORIUM, TAM PRO VIVIS, QUAM PRO DEFUNCTIS.

Et quoniam in divino hoc sacrificio, quod in missa peragitur, idem ille Christus continetur, et incruente immolatur, qui in ara crucis semel se ipsum 1) cruente obtulit; docet sancta synodus, sacrificium istud vere propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut, si cum vero corde, et recta fide, cum metu, et reverentia, contriti, ac poenitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Huius 2) quippe oblatione placatus Dominus gratiam, et donum poenitentiae concedens, crimina, et peccata, etiam ingentia, dimittit: una enim eademque est hostia, idem nunc offerens sacerdotum ministerio, qui se ipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa. Cuius quidem oblationis, cruentae, inquam, fructus per hanc incruentam uberrime percipiuntur: tantum abest, ut illi per hanc quovis modo derogetur. Quare non solum pro fidelium vivorum peccatis, poenis, satisfactionibus, et aliis necessitatibus, sed pro defunctis in 3) Christo, nondum ad plenum purgatis, rite, iuxta apostolorum traditionem, offertur.

CAPUT III.

DE MISSA IN HONOREM SANCTORUM.

Et quamvis 4) in honorem, et memoriam sanctorum nonnullas interdum missas ecclesia celebrare consueverit; non tamen illis sacrificium offerri docet, sed Deo soli, qui illos coronavit: unde nec sacerdos dicere solet, offero tibi sacrificium, Petre vel Paule; sed Deo de illorum victoriis gratias agens, eorum patrocinia implorat, ut ipsi pro nobis intercedere dignentur in caelis, quorum memoriam facimus in terris.

1) Hebr. 9. — 2) August. 10. de civit. Dei cap. 20. — 3) Infra can. 3. et sess. 25. in princ. — 4) August. de civit. Dei lib. 8. c. 27; infr. can. 5; et sess. 25. de invoc. sanctorum.

CAPUT IV.

DE CANONE MISSAE.

Et cum sancta sancte administrari conveniat 1), sitque hoc omnium sanctissimum sacrificium; ecclesia catholica, ut digne, reverenterque offerretur, ac perciperetur, sacrum canonem 2) multis ante saeculis instituit, ita ab omni errore purum, ut nihil in eo contineatur, quod non maxime sanctitatem, ac pietatem quamdam redoleat, mentesque offerentium in Deum erigat: is enim constat cum ex ipsis Domini verbis, tum ex apostolorum traditionibus, ac sanctorum quoque pontificum piis institutionibus.

CAPUT V.

DE MISSAE CERIMONIIS, ET RITIBUS.

Cumque 3) natura hominum ea sit, ut non facile queat sine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem sustolli; propterea pia mater ecclesia ritus quosdam, ut scilicet quaedam summissa voce, alia vero elatiore, in missa pronunciarentur, instituit. Cerimonias 4) item adhibuit, ut mysticas benedictiones, lumina, thymiamata, vestes, aliaque id genus multa ex apostolica disciplina, et traditione, quo et maiestas tanti sacrificii commendaretur, et mentes fidelium per haec visibilia religionis, et pietatis signa ad rerum altissimarum, quae in hoc sacrificio latent, contemplationem excitarentur.

CAPUT VI.

DE MISSA, IN QUA SOLUS SACERDOS COMMUNICAT.

Optaret 5) quidem sacrosancta synodus, ut in singulis missis fideles adstantes non solum spirituali affectu, sed sacramentali etiam eucharistiae perceptione communicarent, quod ad eos san-

1) C. Nihil. de cons. dist. 2. — 2) Ambros. de sacram. l. 4. c. 6; Augustin. ad Ianuar. super illis verbis Pauli, Cetera, cum venero, disponam, et serm. de corp. Christi; et epist. ad Paulin. Ex apostolica vero traditione emanasse, testantur c. Iacobus. cum gloss. de cons. dist. 1; Vigilius pp. epist. ad Eleuther. et Innoc. III. in c. Cum Marthae de cel. Miss. — 3) Aug. l. 5. de liber. arbitr. c. 10. — 4) Infra can. 7. — 5) Sicut in primitiva ecclesia factum testatur c. Omnes fideles de cons. dist. 1. et c. Peracta. eod. dist. 2.

ctissimi huius sacrificii fructus uberior proveniret: nec tamen, si id non semper fiat, propterea missas illas, in quibus solus sacerdos sacramentaliter communicat, ut privatas, et illicitas damnat, sed probat, atque adeo commendat; siquidem illae quoque missae vere communes censeri debent, partim, quod in eis populus spiritualiter communicet, partim vero, quod a publico ecclesiae ministro non pro se tantum, sed pro omnibus fidelibus, qui ad corpus Christi pertinent, celebrentur.

CAPUT VII.

DE AQUA MISCENDA VINO IN CALICE OFFERENDO.

Monet deinde sancta synodus, praeceptum esse 1) ab ecclesia sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent, tum quod Christum dominum ita fecisse credatur, tum etiam quia 2) e latere eius aqua simul cum sanguine exierit, quod sacramentum hac mixtione recolitur: et cum 3) aquae in apocalypsi beati Ioannis populi dicantur, ipsius populi fidelis cum capite Christo unio repraesentatur.

CAPUT VIII.

MISSA VULGARI LINGUA NON CELEBRETUR. EIUS MYSTERIA POPULO EXPLICENTUR.

Etsi missa magnam contineat populi fidelis eruditionem; non 4) tamen expedire visum est patribus, ut vulgari passim lingua celebraretur. Quamobrem, retento ubique cuiusque ecclesiae antiquo, et a sancta romana ecclesia, omnium ecclesiarum matre, et magistra, probato ritu, ne oves Christi esuriant 5), neve parvuli panem petant, et non sit qui frangat eis; mandat sancta synodus 6) pastoribus, et singulis curam animarum gerentibus, ut frequenter inter missarum celebrationem, vel per se, vel per alios, ex iis, quae in missa leguntur, aliquid exponant;

1) Syn. 6. cap. 32; concil. Carth. 3. cap. 24; Braccaren. 3. cap. 1; ex Cyprian. lib. 2. epist. 3; Triburien. c. 19. et Florentin. de sacram. Euchar.; c. In sacram.; c. Non oportet.; c. Cum omne, et c. In calicem, de cons. dist. 2; cap. Cum Marthae §. Quaesivisti de celebr. miss. — 2) Ioan. 19. — 3) Apoc. 17. — 4) Latini graece, et vicissim Graeci latine celebrare prohibentur, ex constit. s. Pii V. Providentia. 1566. — 5) Thren. 4. — 6) Supr. sess. 5. cap. 2. de reform. et infra sess. 24. cap. 7. de reform.

atque inter cetera sanctissimi huius sacrificii mysterium aliquod declarent, diebus praesertim dominicis, et festis.

CAPUT IX.

PROLEGOMENON CANONUM SEQUENTIUM.

Quia vero adversus veterem hanc, in sacrosancto evangelio, apostolorum traditionibus, sanctorumque patrum doctrina fundatam fidem, hoc tempore multi disseminati sunt errores, multaque a multis docentur, et disputantur; sancta synodus, post multos, gravesque his de rebus mature habitos tractatus, unanimi omnium consensu, quae huic purissimae fidei, sacraeque doctrinae adversantur, damnare, et a sancta ecclesia eliminare, per subiectos hos canones constituit.

DE SACRIFICIO MISSAE

Canon i. Si quis dixerit, in missa non offerri Deo verum, et proprium sacrificium; aut quod offerri non sit aliud, quam nobis Christum ad manducandum dari; anathema sit.

Canon ii. Si quis dixerit, illis verbis 1), Hoc facite in meam commemorationem, Christum 2) non instituisse apostolos sacerdotes; aut non ordinasse, ut ipsi, aliique sacerdotes offerrent corpus, et sanguinem suum; anathema sit.

Canon iii. Si quis dixerit, missae sacrificium tantum esse laudis, et gratiarum actionis, aut nudam commemorationem sacrificii in cruce peracti 3), non autem propitiatorium; vel soli prodesse sumenti; neque pro vivis, et defunctis, pro peccatis, poenis, satisfactionibus, et aliis necessitatibus offerri debere; anathema sit.

Canon iv. Si quis dixerit, blasphemiam irrogari sanctissimo Christi sacrificio, in cruce peracto, per missae sacrificium, aut illi per hoc derogari; anathema sit.

Canon v. Si quis dixerit, imposturam esse, missas celebrare 4) in honorem sanctorum, et pro illorum intercessione apud Deum obtinenda, sicut ecclesia intendit; anathema sit.

Canon vi. Si quis dixerit, canonem missae 5) errores continere, ideoque abrogandum esse; anathema sit.

1) 1. Cor. 11. — 2) Lucae 22; supra c. 1. de hoc sacrif. — 3) Supra c. 2. ibid. — 4) Supra cap. 3. ibid. — 5) Supra c. 4. ibid.

Canon vii. Si quis dixerit 1), cerimonias, vestes, et externa signa, quibus in missarum celebratione ecclesia catholica utitur, irritabula impietatis esse magis, quam officia pietatis; anathema sit.

Canon viii. Si quis dixerit, missas 2), in quibus solus sacerdos sacramentaliter communicat, illicitas esse, ideoque abrogandas; anathema sit.

Canon ix. Si quis dixerit, ecclesiae romanae ritum, quo submissa voce pars canonis, et verba consecrationis proferuntur, damnandum esse; aut 3) lingua tantum vulgari missam celebrari debere; aut aquam non miscendam esse vino in calice offerendo, eo quod sit contra Christi institutionem; anathema sit.

DECRETUM DE OBSERVANDIS, ET EVITANDIS IN CELEBRATIONE MISSAE.

Quanta cura adhibenda sit, ut sacrosanctum missae sacrificium omni religionis cultu, ac veneratione celebretur, quivis facile existimare poterit, qui cogitarit, maledictum in sacris litteris eum vocari 4), qui facit opus Dei negligenter. Quod si necessario fatemur, nullum aliud opus adeo sanctum, ac divinum a Christi fidelibus tractari posse, quam hoc ipsum tremendum mysterium, quo vivifica illa hostia, qua Deo Patri reconciliati sumus, in altari per sacerdotes quotidie immolatur; satis etiam apparet, omnem operam, et diligentiam in eo ponendam esse, ut 5) quanta maxima fieri potest interiori cordis munditia, et puritate, atque exteriori devotionis, ac pietatis specie peragatur. Cum igitur multa iam sive temporum vitio, sive hominum incuria, et improbitate irrepsisse videantur, quae a tanti sacrificii dignitate aliena sunt; ut ei debitus honor et cultus ad Dei gloriam, et fidelis populi aedificationem restituatur; decernit sancta synodus, ut ordinarii locorum episcopi ea omnia prohibere, atque e medio tollere sedulo curent, ac teneantur, quae vel avaritia 6), idolorum servitus, vel irreverentia, quae ab impietate vix seiuncta esse potest, vel superstitio, verae pietatis falsa imitatrix, induxit.

Atque ut multa paucis comprehendantur; in primis, quod ad avaritiam pertinet, cuiusvis generis mercedum conditiones,

1) C. Sane de celebrat. Miss. supra c. 5. ibid. — 2) Supra cap. 6. de hoc sacrif. — 3) Supr. c. 8. ibid.; c. In sacramentorum. de cons. dist. 2. — 4) Ier. 48. — 5) Supr. sess. 13. c. 7. de scr. euch. — 6) Eph. 5.

pacta, et quidquid pro missis novis celebrandis datur, nec non importunas, atque illiberales eleemosynarum exactiones potius, quam postulationes, aliaque huiusmodi, quae a simoniaca labe, vel certe a turpi quaestu non longe absunt, omnino prohibeant.

Deinde, ut irreverentia vitetur; singuli in suis dioecesibus interdicant, ne cui vago, et ignoto sacerdoti missas celebrare liceat. Neminem praeterea, qui publice, et notorie criminosus sit, aut sancto altari ministrare, aut sacris interesse permittant; neve patiantur 1) privatis in domibus, atque omnino extra ecclesiam, et ad divinum tantum cultum dedicata oratoria, ab eisdem ordinariis designanda, et visitanda, sanctum hoc sacrificium a saecularibus 2), aut regularibus quibuscumque peragi: ac nisi prius, qui intersint, decenter composito corporis habitu, declaraverint se mente etiam, ac devoto cordis affectu, non solum corpore, adesse. Ab ecclesiis vero 3) musicas eas, ubi sive organo, sive cantu lascivum aut impurum aliquid miscetur, item 4) saeculares omnes actiones, vana, atque adeo profana colloquia, deambulationes, strepitus, clamores arceant; ut 5) domus Dei, vere domus orationis esse videatur, ac dici possit.

Postremo, ne superstitionis locus aliquis detur; edicto, et poenis propositis caveant, ne sacerdotes aliis, quam debitis horis celebrent; neve ritus alios, aut alias cerimonias et preces in missarum celebratione adhibeant, praeter eas, quae ab ecclesia probatae, ac frequenti et laudabili usu receptae fuerint. Quarumdam vero missarum, et candelarum certum numerum, qui magis a superstitioso cultu, quam a vera religione, inventus est, omnino ab ecclesia removeant; doceantque populum, quis sit, et a quo potissimum proveniat sanctissimi huius sacrificii tam pretiosus, ac caelestis fructus. Moneant etiam eumdem populum, ut frequenter 6) ad suas parochias, saltem diebus dominicis, et maioribus festis accedant. Haec igitur omnia, quae summatim enumerata sunt, omnibus locorum ordinariis ita proponuntur, ut non solum ea ipsa, sed quaecumque alia huc pertinere visa fuerint, ipsi, pro data sibi a sacrosancta synodo potestate, ac etiam

1) Conc. Laodicen. cap. 58; conc. Carthag. 2. can. 9; c. Sicut, cum seq.; c. Hic ergo; c. Nullus presbyter; et c. Clericos. de cons. dist. 1; Anacletus epist. 1. — 2) C. Auctoritate. de priv. in 6. — 3) Conc. Antisiod. c. 9; et Cabilon. sub Vitaliano, cap. 19. — 4) Poenas pecuniar. adiecit s. Pius V. in bulla, Cum primum. 1562. — 5) Isaiae 59; Matth. 22. — 6) Cap. 2. de paroch.; conc. Agath. cap. 21. et 26.

ut delegati sedis apostolicae, prohibeant, mandent, corrigant, statuant; atque ad ea inviolate servanda, censuris ecclesiasticis, aliisque poenis, quae illorum arbitrio constituentur, fidelem populum compellant: non obstantibus privilegiis, exemptionibus, appellationibus, ac consuetudinibus quibuscumque.

DECRETUM DE REFORMATIONE.

Eadem sacrosancta oecumenica, et generalis tridentina synodus, in Spiritu sancto legitime congregata, praesidentibus in ea eisdem apostolicae sedis legatis, ut reformationis negotium prosequatur, haec in praesenti sessione statuenda censuit.

CAPUT I.

DECRETA DE VITA, ET HONESTATE CLERICORUM INNOVANTUR.

Nihil est, quod alios magis ad pietatem, et Dei cultum assidue instruat, quam 1) eorum vita, et 2) exemplum, qui se divino ministerio dedicarunt. Cum enim a rebus saeculi in altiorem sublati locum conspiciantur; in eos, tamquam 3) in speculum reliqui oculos coniiciunt, ex iisque sumunt, quod imitentur. Quapropter sic decet omnino clericos, in sortem Domini vocatos, vitam, moresque suos omnes componere 4), ut habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque omnibus rebus nil, nisi grave, moderatum, ac religione plenum, prae se ferant; levia etiam delicta, quae in ipsis maxima essent, effugiant; ut eorum actiones cunctis afferant venerationem. Cum igitur, quo maiore in ecclesia Dei, et utilitate, et ornamento haec sunt, ita etiam diligentius sint observanda; statuit sancta synodus, ut quae alias a summis pontificibus, et a sacris conciliis de clericorum vita, honestate, cultu, doctrinaque retinenda, ac simul de luxu, comessationibus, choreis, aleis, lusibus, ac quibuscumque criminibus, necnon saecularibus negotiis fugiendis copiose, ac salubriter sancita fuerunt; eadem in posterum iisdem poenis, vel maioribus, arbitrio ordi-

1) Infra sess. ult. de reform. cap. 1. — 2) C. His igitur. dist. 23. — 3) Matth. 5; tit. 2. c. Qualiter 17. de accusat.; c. Clericos. 21. dist. — 4) Sess. 14. in prooemio; et sess. 24. de reform. c. 12. tot. tit. de vit. et hon. cler. in 6; et Clem. c. Non oportet. in 2. de cons. dist. 5; c. Canonum. 14. qu. 4; c. Credo. 21. q. 3; conc. Carthag. 3. cap. 15; conc. Chalced. can. 3; conc. Arelat. 2. c. 14. 1; concil. Matiscon. c. 5; et 2. Nicaen. c. 16; et 4. Carth. c. 44. et seq.

narii imponendis, observentur: nec appellatio executionem hanc, quae ad morum correctionem pertinet, suspendat. Si qua vero ex his in desuetudinem abiisse compererint; ea quamprimum in usum revocari, et ab omnibus accurate custodiri studeant; non obstantibus consuetudinibus quibuscumque, ne subditorum neglectae emendationis ipsi condignas, Deo vindice, poenas persolvant.

CAPUT II.

QUINAM AD CATHEDRALES ECCLESIAS ASSUMENDI.

Quicumque posthac ad ecclesias cathedrales erit assumendus, is non solum natalibus, aetate, moribus, et vita, ac aliis, quae a sacris 1) canonibus requiruntur, plene sit praeditus, verum etiam in sacro ordine antea, saltem sex mensium spatio, constitutus: quarum rerum instructio, si eius notitia nulla, aut recens in curia fuerit, a sedis apostolicae legatis seu nuntiis provinciarum, aut eius ordinario, eoque deficiente, a vicinioribus ordinariis sumatur. Scientia vero praeter haec eiusmodi polleat, ut muneris sibi iniungendi necessitati possit satisfacere; ideoque antea in 2) universitate studiorum magister, sive doctor, aut licentiatus in sacra theologia, vel iure canonico, merito sit promotus; aut publico alicuius academiae testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur. Quod si regularis fuerit, a superioribus suae religionis similem fidem habeat. Praedicti autem omnes, unde instructio, seu testificatio erit sumenda, haec fideliter, et gratis referre teneantur: alioquin eorum conscientias graviter oneratas esse scient; ac Deum, et superiores suos habebunt ultores.

CAPUT III.

STATUENDAE DISTRIBUTIONES QUOTIDIANAE EX TERTIA PARTE QUORUMCUMQUE FRUCTUUM: PORTIO ABSENTIUM QUIBUS CEDAT: CERTI CASUS EXCEPTI.

Episcopi, etiam tamquam delegati apostolici, ex fructibus, et proventibus quibuscumque omnium dignitatum, personatuum, et

1) C. Cum in cunctis. et c Cum nobis. de elect.; cap. Grave nimis. de praeb. et infra sess. 24. cap. 1. de reform.; concil. Sardicen. cap. 13; concil. Rom. sub Nicol. I. vers. Ut nullius laicus; conc. Braccaren. 1. cap. 20; c. De Syracusanae, 28. dist. et 61. dist. per totam.; supr. sess. 7. c. 1. de reform.
2) — Vide const. Pii V. Quamvis 1568.

officiorum, in ecclesiis cathedralibus, vel collegiatis existentium 1), tertiam partem in distributiones, eorum arbitrio assignandas, dividere possint: ut scilicet, qui eas obtinent, si personaliter competens sibi servitium iuxta formam, ab eisdem episcopis praescribendam, quolibet die statuto non impleverint; illius diei distributionem amittant, nec eius quoquo modo dominium acquirant, sed fabricae ecclesiae, quatenus indigeat, aut alteri pio loco, arbitrio ordinarii, applicetur 2). Crescente vero contumacia, contra eos iuxta sacrorum canonum constitutiones procedant. Quod si alicui ex praedictis dignitatibus in ecclesiis cathedralibus, vel collegiatis, de iure, seu consuetudine, iurisdictio, administratio, vel officium non competat, sed extra civitatem in dioecesi 3) cura animarum immineat, cui is, qui dignitatem obtinet, incumbere voluerit; tunc pro tempore, quo in curata ecclesia resederit, ac ministraverit, tamquam praesens sit, ac divinis intersit, in ecclesiis cathedralibus, ac collegiatis habeatur. Haec in iis tantum ecclesiis constituta intelligantur, in quibus nulla est consuetudo, vel statutum, ut dictae dignitates non servientes aliquid amittant, quod ad tertiam partem dictorum fructuum, et proventuum ascendat: non obstantibus consuetudinibus, etiam immemorabilibus, exemptionibus, et constitutionibus, etiam iuramento, et quavis auctoritate firmatis.

CAPUT IV.

IN ECCLESIA CATHEDRALI, VEL COLLEGIATA, SACRO ORDINE NON INITIATI VOCEM IN CAPITULO NON HABEANT. QUALITATES, ET ONERA OBTINENTIUM BENEFICIA IN ILLIS.

Quicumque in cathedrali, vel collegiata, saeculari, vel regulari ecclesia divinis mancipatus officiis, in subdiaconatus ordine saltem constitutus non sit; vocem in huiusmodi ecclesiis in capitulo non habeat, etiam si hoc sibi aliis libere fuerit concessum. Ii vero, qui dignitates, personatus, officia, praebendas, portiones, ac quaelibet alia beneficia in dictis ecclesiis obtinent, aut in posterum obtinebunt, quibus onera varia sunt annexa, videlicet, ut alii missas, alii evangelium, alii epistolas dicant, seu cantent; quocumque ii privilegio, exemptione, praerogativa, ge-

1) Supra sess. 21. de reform. cap. 3. — 2) Toto tit. de cler. non resid. et c. Cum ex cod. de elect. in 6. — 3) Vid. const. 65. s. Pii V. Cupientes 1568.

neris nobilitate sint insigniti, teneantur, iusto impedimento cessante, infra annum 1) ordines suscipere requisitos: alioquin poenas incurrant, iuxta constitutionem concilii viennensis 2), quae incipit, Ut ii, qui: quam praesenti decreto innovat; cogantque episcopi eos diebus statutis dictos ordines per seipsos 3) exercere, ac cetera omnia officia, quae debent, in cultu divino praestare, sub eisdem, et aliis, etiam gravioribus poenis, arbitrio eorum imponendis. Nec aliis in posterum fiat provisio, nisi iis, qui iam aetatem, et ceteras habilitates integre habere dignoscantur: aliter irrita sit provisio.

CAPUT V.

DISPENSATIONES EXTRA CURIAM EPISCOPO COMMITTANTUR, ET AB EO EXAMINENTUR.

Dispensationes, quacumque auctoritate concedendae, si extra romanam curiam committendae erunt, committantur ordinariis illorum, qui eas impetraverint. Eae vero, quae gratiose conceduntur, suum non sortiantur effectum, nisi prius ab eisdem tamquam delegatis apostolicis, summarie tantum, et extraiudicialiter cognoscatur, expressas preces surreptionis, vel obreptionis vitio non subiacere.

CAPUT VI.

CIRCUMSPECTE COMMUTANDAE ULTIMAE VOLUNTATES.

In commutationibus ultimarum voluntatum 4), quae nonnisi ex iusta, et necessaria causa fieri debent; episcopi, tamquam delegati sedis apostolicae, summarie, et extraiudicialiter cognoscant, nihil in precibus, tacita veritate, vel suggesta falsitate fuisse narratum, priusquam commutationes praedictae executioni demandentur.

CAPUT VII.

INNOVATUR CAP. ROMANA DE APPELLATIONIBUS, IN SEXTO.

Legati, et nuncii apostolici, patriarchae, ac primates, et metropolitani in appellationibus ad eos interpositis, in quibusvis causis,

1) Iuxta c. Praeterea. cum gl. de aet. et qual. et c. Si is. de inst. in 6. — 2) Clement. Ut ii, qui de aetat. et qual. praef. — 3) Infr. sess. 24. c. 11. de reform. — 4) Infra sess. ult. de reform. cap. 4.

tam in admittendis appellationibus, quam in concedendis inhibitionibus post appellationem, servare teneantur formam, et tenorem sacrarum constitutionum, et praesertim 1) Innocentii IV. quae incipit, Romana: quacumque consuetudine, etiam immemorabili, aut stylo, vel privilegio, in contrarium non obstantibus: aliter inhibitiones, et processus, et inde secuta quaecumque sint ipso iure nulla.

CAPUT VIII.

EPISCOPI PIAS OMNIUM DISPOSITIONES EXEQUANTUR: QUAECUMQUE PIA LOCA VISITENT, DUMMODO NON SUB IMMEDIATA REGUM PROTECTIONE SINT.

Episcopi 2), etiam tamquam sedis apostolicae delegati, in casibus a iure concessis, omnium piarum dispositionum, tam in ultima voluntate, quam inter vivos, sint exsecutores; habeant ius visitandi hospitalia, collegia quaecumque, ac 3) confraternitates laicorum, etiam quas scholas, sive quocumque alio nomine vocant; non tamen quae sub regum immediata protectione sunt, sine eorum licentia: eleemosynas montis pietatis, sive charitatis, et pia loca omnia, quomodocumque nuncupentur, etiam si praedictorum locorum cura ad laicos pertineat, atque eadem pia loca exemptionis privilegio sint munita; ac omnia, quae ad Dei cultum, aut animarum salutem, seu pauperes sustentandos instituta sunt; ipsi ex officio suo 4), iuxta sacrorum canonum statuta, cognoscant, et exsequantur: non obstantibus, quacumque consuetudine, etiam immemorabili, privilegio, aut statuto.

CAPUT IX.

ADMINISTRATORES QUORUMCUMQUE PIORUM LOCORUM REDDANT RATIONEM ORDINARIO, NISI ALITER IN FUNDATIONE SIT CAUTUM.

Administratores, tam ecclesiastici, quam laici, fabricae cuiusvis ecclesiae, etiam cathedralis 5), hospitalis, confraternitatis, eleemosynae montis pietatis, et 6) quorumcumque piorum loco-

1) Cap. Romana. de appell. in 6. — 2) Clem. Quia contingit. de relig. dom. — 3) Vide. constit. Clement. VIII. Quaecumque 1602. — 4) C. Nos quidem; c. Si haeredes; c. Tua; et c. Ioannes. de testam. — 5) Supra sess 7. cap. ult. de reform. — 6) Clem. Quia contingit. §. Ut autem praemissa. de relig. domib. Infra sess. 25. c. 8. de reform.

rum, singulis annis teneantur reddere rationem administrationis ordinario: consuetudinibus, et privilegiis quibuscumque in contrarium sublatis, nisi secus forte in institutione, et ordinatione talis ecclesiae, seu fabricae expresse cautum essset. Quod si ex consuetudine, aut privilegio, aut ex constitutione aliqua loci, aliis ad id deputatis ratio reddenda esset; tunc cum iis adhibeatur etiam ordinarius: et aliter factae liberationes dictis administratoribus minime suffragentur.

CAPUT X.

NOTARII EPISCOPORUM EXAMINI, ET IUDICIO SUBIACEANT.

Cum ex notariorum imperitia plurima damna, et multarum occasio litium oriatur; possit episcopus quoscumque notarios, etiamsi apostolica, imperiali, aut regia auctoritate creati fuerint, etiam tamquam delegatus sedis apostolicae, examinatione adhibita, eorum sufficientiam scrutari; illisque non idoneis repertis, aut quandocumque in officio delinquentibus, officii eius in negotiis, litibus, et causis ecclesiasticis, ac spiritualibus exercendi usum perpetuo, aut ad tempus prohibere; neque eorum appellatio interdictionem ordinarii suspendat.

CAPUT XI.

BONORUM CUIUSCUMQUE ECCLESIAE, AUT PII LOCI OCCUPATORES PUNIUNTUR.

Si 1) quem clericorum, vel laicorum, quacumque is dignitate, etiam imperiali, aut regali, praefulgeat, in tantum malorum 2) omnium radix, cupiditas occupaverit, ut alicuius ecclesiae, seu cuiusvis saecularis, vel regularis beneficii, montium pietatis, aliorumque piorum locorum iurisdictiones, bona, census, ac iura, etiam feudalia, et emphyteutica, fructus, emolumenta, seu quascumque obventiones, quae in ministrorum, et pauperum necessitates converti debent; per se, vel alios vi, vel timore incusso, seu etiam per suppositas personas clericorum,

1) Conc. 5. Aurelian. c. 13. et seqq.; conc. Triburiens. 1. c. 7; Aurelian. 3. cap. 17; conc. Turonen. 2. c. 25; conc. Moguntien. sub Leone IV. c. 6. et 11; conc. Aquisgran. sub Steph. 5. c. 88; conc. Lateranen. sub Leone X. sess. 9. et 10; c. Praedia. cum. seqq. 12. q. 2. — 2) 1. Tim. 6.

aut laicorum, seu quacumque arte, aut quocumque quaesito colore, in proprios usus convertere, illosque usurpare praesumpserit, seu impedire, ne ab iis, ad quos iure pertinent, percipiantur: is 1) anathemati tamdiu subiaceat, quamdiu iurisdictiones, bona, res, iura, fructus, et redditus, quos occupaverit, vel qui ad eum quomodocumque, etiam ex donatione suppositae personae, pervenerit, ecclesiae, eiusque administratori, sive beneficiato, integre restituerit; ac deinde a romano pontifice absolutionem obtinuerit. Quod si eiusdem ecclesiae patronus fuerit, etiam iure patronatus, ultra praedictas poenas, eo ipso privatus existat. Clericus vero, qui nefandae fraudis, et usurpationis huiusmodi fabricator, seu consentiens fuerit, eisdem poenis subiaceat; nec non quibuscumque beneficiis privatus sit, et ad quaecumque alia beneficia inhabilis efficiatur; et a suorum ordinum executione, etiam post integram satisfactionem, et absolutionem sui ordinarii arbitrio suspendatur.

DECRETUM SUPER PETITIONE CONCESSIONIS CALICIS.

Insuper 2) cum eadem sacrosancta synodus superiori sessione duos articulos, alias propositos, et tum nondum discusso, videlicet: An rationes, quibus sancta catholica ecclesia adducta fuit, ut communicaret laicos, atque etiam non celebrantes sacerdotes sub una panis specie, ita sint retinendae, ut nulla ratione calicis usus cuiquam sit permittendus: et, An, si honestis, et christianae charitati consentaneis rationibus concedendus alicui vel nationi, vel regno calicis usus videatur, sub aliquibus conditionibus concedendus sit, et quaenam illae sint, in aliud tempus oblata sibi occasione, examinandos, atque definiendos reservaverit; nunc, eorum, pro quibus petitur, saluti optime consultum volens, decrevit, integrum negotium ad sanctissimum dominum nostrum esse referendum, prout praesenti decreto refert: qui pro sua singulari prudentia id efficiat, quod utile reipublicae christianae, et salutare petentibus usum calicis, fore iudicaverit.

INDICTIO FUTURAE SESSIONIS.

Insuper eadem sacrosancta tridentina synodus diem futurae sessionis ad feriam quintam, post octavam festivitatis omnium sanctorum, quae erit dies XII. mensis novembris, indicit; et in

1) Vide bullam Coenae clausula 17. — 2) Supra, sess. 21. can. 4. sess. 13. in decreto prorog.

ea decernetur de sacramento ordinis, et de sacramento matrimonii, etc.

Prorogata fuit sessio usque ad diem XV. *iulii* MDLXIII.

SESSIO VIGESIMATERTIA

QUAE EST SEPTIMA

SUB PIO IV. PONT. MAX.

CELEBRATA DIE XV. MENSIS IULII MDLXIII.

VERA ET CATHOLICA DOCTRINA DE SACRAMENTO ORDINIS, AD CONDEMNANDOS ERRORES NOSTRI TEMPORIS, A SANCTA SYNODO TRIDENTINA DECRETA, ET PUBLICATA SESSIONE SEPTIMA.

CAPUT I.

DE INSTITUTIONE SACERDOTII NOVAE LEGIS.

Sacrificium, et sacerdotium ita Dei ordinatione coniuncta sunt 1), ut utrumque in omni lege exstiterit. Cum igitur in novo testamento sanctum eucharistiae sacrificium visibile ex Domini institutione catholica ecclesia acceperit 2), fateri etiam oportet, in ea novum esse visibile et externum sacerdotium, in quod vetus translatum est. Hoc autem ab eodem Domino Salvatore nostro institutum esse, atque apostolis, eorumque successoribus in sacerdotio, potestatem traditam consecrandi, offerendi 3), et ministrandi corpus et sanguinem eius, necnon et peccata dimittendi et retinendi, sacrae litterae ostendunt, et catholicae ecclesiae traditio semper docuit.

CAPUT II.

DE SEPTEM ORDINIBUS.

Cum autem divina res sit tam sancti sacerdotii ministerium; consentaneum fuit, quo dignius et maiori cum veneratione exerceri posset, ut in ecclesiae ordinatissima dispositione 4) plures, et diversi essent ministrorum ordines, qui sacerdotio ex officio de-

1) Cyprian. lib. 1. advers. iudaeos. — 2) Hebr. 7. — 3) Matth. 26; Marc. 14; Luc. 22; Ioan. 20. — 4) Infra, can. 2. et cap. 17. de reform.

servirent; ita distributi, ut, qui iam clericali tonsura insigniti essent, per minores ad maiores ascenderent. Nam non solum de sacerdotibus 1), sed et de diaconis sacrae litterae apertam mentionem faciunt; et quae maxime in illorum ordinatione attendenda sunt, gravissimis verbis docent; et ab ipso ecclesiae initio sequentium ordinum nomina, atque uniuscuiusque eorum propria ministeria, subdiaconi scilicet, acolythi, exorcistae, lectoris, et ostiarii in usu fuisse cognoscuntur; quamvis non pari gradu; nam subdiaconatus ad maiores ordines 2) a patribus, et 3) sacris conciliis refertur, in quibus et de aliis inferioribus frequentissime legimus.

CAPUT III.

ORDINEM VERE ESSE SACRAMENTUM.

Cum scripturae testimonio, apostolica traditione, et patrum unanimi consensu perspicuum sit, per sacram ordinationem, quae verbis et signis exterioribus perficitur, gratiam conferri; dubitare nemo debet ordinem esse vere, et proprie unum ex septem sanctae ecclesiae sacramentis. Inquit enim apostolus 4): Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quae est in te, per impositionem manuum mearum: non 5) enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis, et dilectionis, et sobrietatis.

CAPUT IV.

DE ECCLESIASTICA HIERARCHIA, ET ORDINATIONE.

Quoniam vero in sacramento 6) ordinis, sicut et in baptismo, et confirmatione, character imprimitur, qui nec deleri, nec auferri potest; merito sancta synodus damnat eorum sententiam, qui asserunt novi testamenti sacerdotes temporariam tantummodo potestatem habere; et semel rite ordinatos, iterum laicos effici posse, si verbi Dei ministerium non exerceant. Quod si quis omnes christianos promiscue novi testamenti sacerdotes esse, aut

1) Philip. 1, 1I. Tim. 3, 8. 12. et Act. 6, 5. 21, 8. — 2) Ignatius ep. ad Antioch.; Tertullian. de praescript. lib. 1. c. 41; Cyprian. ep. 55. — 3) Conc. rom. 3. sub Silvestro; Eliberit. c. 33; Carthagin. 4. c. 5. et seq.; c. Nullus, ult. 60. dist.; c. Si quis eorum; c. Erubescant, et c. Nemo dist. 32; c. A multis, de aetat. et qual. et c. Miramur, de serm. non ord. — 4) 2. Tim. 1, 6; 1. Tim. 4, 14. — 5) 2. Tim. 1, 7. — 6) Supra, sess. 7. de sacr. in genere, can. 9. et infr. can. 4.

omnes pari inter se potestate spirituali praeditos affirmet; nihil aliud facere videtur, quam ecclesiasticam hierarchiam, quae 1) est ut castrorum acies ordinata, confundere; perinde ac si contra beati Pauli 2) doctrinam omnes apostoli, omnes prophetae, omnes evangelistae, omnes pastores, omnes sint doctores. Proinde sacrosancta synodus declarat, praeter ceteros ecclesiasticos gradus, episcopos, qui in apostolorum locum successerunt, ad hunc hierarchicum ordinem praecipue pertinere; et positos 3), sicut idem apostolus ait, a Spiritu sancto regere ecclesiam Dei; eosque 4) presbyteris superiores esse; ac 5) sacramentum confirmationis conferre; ministros ecclesiae ordinare; atque alia pleraque peragere ipsos posse; quarum functionum potestatem reliqui inferioris ordinis nullam habent. Docet insuper sacrosancta synodus, in ordinatione episcoporum, sacerdotum, et ceterorum ordinum, nec 6) populi, nec cuiusvis saecularis potestatis, et magistratus consensum, sive vocationem, sive auctoritatem ita requiri, ut sine ea irrita sit ordinatio: quin potius decernit, eos qui tantummodo a populo, aut saeculari potestate, ac magistratu vocati, et instituti, ad haec ministeria exercenda adscendunt; et qui ea propria temeritate sibi sumunt; omnes non ecclesiae ministros 7), sed fures et latrones, per ostium non ingressos, habendos esse. Haec sunt, quae generatim sacrae synodo visum est Christi fideles de sacramento ordinis docere. His autem contraria, certis et propriis canonibus in hunc, qui sequitur, modum damnare constituit; ut omnes, adiuvante Christo, fidei regula utentes, in tot errorum tenebris, catholicam veritatem facilius agnoscere, et tenere possint.

DE SACRAMENTO ORDINIS.

Canon I. Si quis dixerit 8), non esse in novo testamento sacerdotium visibile et externum; vel non esse potestatem aliquam consecrandi, et offerendi verum corpus et sanguinem Domini 9), et peccata remittendi, et retinendi; sed officium tan-

1) Can. 6. — 2) 1. Cor. 12, 29; Eph. 4. 11; c. Cum ex iniuncto. de haeret. — 3) Act. 10, 28. — 4) Caelest. 1. epist. ad episc. Gall. c. 1. — 5) Supra, sess. 7. de confirm. can. 3; conc. Hispalen. 2. c. 5. 53. et alibi. — 6) Laodicen. concil. c. 13. — 7) Ioan. 10; c. Ordinationes. 1. q. 1. et c. Relatum, de iure part. — 8) Supra, cap. 1. de hoc sacram. — 9) Matth. 16, 19. Ioan. 20, 25. c. Manet, cum seq. 24. q. 1.

tum, et nudum ministerium praedicandi evangelium; vel eos, qui non praedicant, prorsus non esse sacerdotes; anathema sit.

Canon ii. Si quis dixerit, praeter sacerdotium 1) non esse in ecclesia catholica alios ordines et maiores, et minores, per quos, velut per gradus quosdam, in sacerdotium 2) tendatur; anathema sit.

Canon iii. Si quis 3) dixerit, ordinem, sive sacram ordinationem non esse vere, et proprie sacramentum, a Christo Domino institutum, vel esse figmentum quoddam humanum, excogitatum a viris rerum ecclesiasticarum imperitis; aut esse tantum ritum quemdam eligendi ministros verbi Dei, et sacramentorum; anathema sit.

Canon iv. Si quis dixerit per sacram ordinationem non dari Spiritum sanctum; ac proinde frustra episcopos dicere: Accipe Spiritum sanctum; aut per eam non imprimi characterem; vel eum, qui sacerdos semel fuit 4), laicum rursus fieri posse; anathema sit.

Canon v. Si quis dixerit sacram unctionem, qua ecclesia in sancta ordinatione utitur, non tantum non requiri, sed contemnendam, et perniciosam esse; similiter et alias ordinis caerimonias; anathema sit.

Canon vi. Si quis dixerit in ecclesia catholica non esse hierarchiam divina ordinatione institutam, quae constat ex episcopis, presbyteris, et ministris; anathema sit.

Canon vii. Si quis dixerit episcopos non esse presbyteris superiores; vel non habere potestatem confirmandi et ordinandi; vel eam, quam habent, illis esse cum presbyteris communem; vel ordines ab ipsis collatos sine populi, vel potestatis saecularis consensu, aut vocatione, irritos esse; aut eos qui nec ab ecclesiastica, et canonica potestate rite ordinati, nec missi sunt, sed aliunde veniunt, legitimos esse verbi, et sacramentorum ministros; anathema sint.

Canon viii. Si quis dixerit episcopos, qui auctoritate romani pontificis assumuntur, non esse legitimos et veros episcopos, sed figmentum humanum; anathema sit.

1) In singulis, cum seq. dist. 77; supra, c. 2. de hoc sacr. — 2) Infra, de reform. c. 13. — 3) Supra, cap. 2. de hoc sacram. — 4) Conc. Tolet. 8. cap. 7.

DECRETUM DE REFORMATIONE.

Eadem sacrosancta tridentina synodus, reformationis materiam prosequens, haec quae sequuntur, in praesenti decernenda esse statuit, et decernit.

CAPUT I.

RECTORUM ECCLESIARUM IN RESIDENDO NEGLIGENTIA VARIE COERCETUR; ANIMARUM CURAE PROVIDETUR.

Cum 1) praecepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere; pro his sacrificium offerre, verbique divini praedicatione, sacramentorum administratione, ac 2) bonorum omnium operum exemplo pascere; pauperum aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerere, et in cetera munia pastoralia incumbere; quae omnia nequaquam ab iis praestari et impleri possunt, qui gregi suo non invigilant, neque assistunt, sed 3) mercenariorum more deserunt: sacrosancta synodus eos admonet, et hortatur, ut divinorum praeceptorum memores, factique 4) forma gregis, in iudicio, et veritate pascant, et regant. Ne vero ea, quae de residentia sancte, et utiliter iam 5) antea sub fel. rec. Paulo III. sancita fuerunt, in sensus a sacrosanctae synodi mente alienos trahantur, ac si vigore illius decreti quinque mensibus continuis abesse liceat; illis inhaerendo, declarat sacrosancta synodus 6), omnes patriarchalibus, primatialibus, metropolitanis, ac cathedralibus ecclesiis quibuscumque, quocumque nomine et titulo praefectos, etiamsi sanctae romanae ecclesiae cardinales sint, obligari ad personalem in sua ecclesia, vel dioecesi residentiam, ubi iniuncto sibi officio defungi teneantur; neque abesse posse, nisi ex causis et modis infra scriptis 7). Nam cum christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, ac evidens ecclesiae vel reipub. utilitas aliquos nonnumquam abesse postulent, et exigant; decernit eadem sacrosancta synodus, has legitimae absentiae causas a beatis-

1) Ioan. 21, 15. Act. 20, 28. — 2) C. Ephes. 4. 12. et dist.; c. Sicut 7. q. 1; c. Qui episcopatum 8. q.; c. Praecipue 11. q. 3; c. Gloria episc. 12. q. 2. — 3) Ioan. 10, 12. 13. — 4) 1. Petr. 5, 2. — 5) Supra sess. 6. de reform. cap. 1. — 6) Vide bullam Pii IV. an. 1564. In suprema. — 7) C. De cetero; c. Inter quatuor; c. Tuae, et c. Relatum de cleric. non residen.; c. Ad supplicationem, de renunt.; c. Quorumdam 74. dist.; c. Praesentium 7. q. 1. et c. Postulastis, de voto.

simo romano pontifice, aut metropolitano, vel, eo absente, suffraganeo episcopo antiquiori residente, qui idem metropolitani absentiam probare debebit, in scriptis esse approbandas; nisi cum absentia inciderit propter aliquod munus, et reipub. officium, episcopatibus adiunctum: cuius quoniam causae sunt notoriae, et interdum repentinae, ne eas quidem significari metropolitano necesse erit: ad eumdem tamen cum concilio provinciali spectabit iudicare de licentiis a se, vel a suffraganeo datis, et videre, ne quis eo iure abutatur, et ut poenis canonicis errantes puniantur 1). Interea meminerint discessuri, ita ovibus suis providendum, ut, quantum fieri poterit, ex ipsorum absentia nullum damnum accipiant. Quoniam autem, qui aliquantisper tantum absunt, ex veterum canonum sententia non videntur abesse, quia statim reversuri sunt; sacrosancta synodus vult, illud absentiae spatium singulis annis, sive continuum, sive interruptum, extra praedictas causas, nullo pacto debere duos, aut ad summum tres menses excedere; et haberi rationem, ut id aequa ex causa fiat, et absque ullo gregis detrimento: quod an ita sit, abscedentium conscientiae relinquit, quam sperat religiosam, et timoratam fore 2), cum Deo corda pateant 3), cuius opus non fraudulenter agere, suo periculo tenentur. Eosdem interim admonet, et in Domino hortatur 4), ne per illius temporis spatium, dominici adventus, quadragesimae, nativitatis, resurrectionis Domini, pentecostes item, et corporis Christi diebus, quibus refici maxime, et in Domino gaudere pastoris praesentia oves debeant, ipsi ab ecclesia sua cathedrali ullo pacto absint, nisi episcopalia munia in sua dioecesi eos alio vocent.

Si quis autem, quod utinam numquam eveniat, contra huius decreti dispositionem abfuerit; statuit sacrosancta synodus praeter alias poenas, adversus non residentes sub 5) Paulo III. impositas et innovatas, ac mortalis peccati reatum, quem incurrit, eum, pro rata temporis absentiae, fructus suos non facere, nec tuta conscientia, alia etiam declaratione non secuta, illos sibi detinere posse; sed teneri, aut, ipso cessante, per superiorem ecclesiasticum illos fabricae ecclesiarum, aut pauperibus loci erogare: prohibita quacumque conventione, vel compositione, quae

1) C. Cum ex eo, de elect. in 6; cap. Beneficium de regul. eod. et cap. 2, in fin.; supra, sess. 6. de reform.; Sardicen. conc. cap. 14. — 2) Psal. 7, 10. — 3) Ierem. 48, 10. — 4) C. Si quis in clero 7. q. 1. ex conc. Agathens. — 5) Supra sess. 6. de reform. c. 1. c. 2; c. Conquerente. et fere per totum, de cler. non resid.

pro fructibus male perceptis appellatur; ex qua etiam praedicti fructus in totum, aut pro parte ei remitterentur: non obstantibus quibuscumque privilegiis cuicumque collegio aut fabricae concessis.

Eadem omnino, etiam quoad culpam, amissionem fructuum, et poenas de curatis inferioribus 1), et aliis quibuscunque, qui beneficium aliquod ecclesiasticum, curam animarum habens, obtinent, sacrosancta synodus declarat et decernit 2); ita tamen, ut, quandocumque eos, causa prius per episcopum cognita et probata, abesse contigerit, vicarium idoneum, ab ipso ordinario approbandum, cum debita mercedis assignatione relinquant. Discedendi autem licentiam, in scriptis, gratisque concedendam, ultra bimestre tempus, nisi ex gravi causa, non obtineant.

Quod si, per edictum citati, etiam non personaliter, contumaces fuerint; liberum esse vult ordinariis, per censuras ecclesiasticas et sequestrationem, et subtractionem fructuum, aliaque iuris remedia, etiam usque ad privationem, compellere; nec exsecutionem hanc, quolibet privilegio, licentia, familiaritate, exemptione, etiam ratione cuiuscumque beneficii, pactione, statuto, etiam iuramento, vel quacumque auctoritate confirmato, consuetudine, etiam immemorabili, quae potius corruptela censenda est, sive appellatione, aut inhibitione; etiam in romana curia, vel vigore 3) Eugenianae constitutionis suspendi posse.

Postremo, tam decretum illud sub Paulo III. 4), quam hoc ipsum in conciliis provincialibus, et episcopalibus publicari, sancta synodus praecipit: cupit enim, quae adeo ex pastorum munere animarumque salute sunt, frequenter omnium auribus, mentibusque infigi, ut in posterum, Deo iuvante, nulla temporum iniuria, aut hominum oblivione, aut desuetudine aboleantur.

CAPUT II.

ECCLESIIS PRAEFECTI CONSECRATIONIS MUNUS INTRA TRES MENSES SUSCIPIANT; CONSECRATIO QUO LOCO PERAGENDA.

Ecclesiis 5) cathedralibus seu superioribus, quocumque nomine, ac titulo praefecti, etiamsi sanctae romanae ecclesiae car-

1) Supra, sess. 6. de reform. c. 2. — 2) C. Benef. de regul. in 6. — 3) C. Divina de privilegiis in extrav. com. — 4) Supra, sess. 6. de reform. c. 1. — 5) Concil. Chalc. actio 16. c. 25; concil. Vormatien. c. 76;

dinales sint, si munus consecrationis intra tres menses non susceperint, ad fructuum perceptorum restitutionem teneantur. Si intra totidem menses postea id facere neglexerint; ecclesiis ipso iure sint privati. Consecratio vero, si extra curiam romanam fiat, in ecclesia, ad quam promoti fuerint, aut in provincia, si commode fieri poterit, celebretur.

CAPUT III.

EPISCOPI EXTRA AEGRITUDINEM PER SE ORDINES CONFERANT.

Episcopi per semetipsos ordines conferant: quod si aegritudine fuerint impediti 1), subditos suos non aliter, quam iam probatos et examinatos, ad alium episcopum ordinandos dimittant.

CAPUT IV.

QUI PRIMA TONSURA INITIANDI.

Prima tonsura 2) non initientur, qui sacramentum confirmationis non susceperint, et fidei rudimenta edocti non fuerint; quique legere et scribere nesciant, et de quibus probabilis coniectura non sit, eos non saecularis iudicii fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem cultum praestent, hoc vitae genus elegisse.

CAPUT V.

ORDINANDI QUIBUS INSTRUCTI ESSE DEBEANT.

Ad minores ordines promovendi, bonum a parocho et a magistro scholae, in qua educantur, testimonium habeant. Hi vero, qui ad singulos maiores erunt assumendi, per mensem ante ordinationem episcopum adeant, qui parocho, aut alteri, cui magis expedire videbitur, committat, ut nominibus, ac desiderio eorum, qui volent promoveri, publice in ecclesia propositis, de ipsorum ordinandorum 3) natalibus, aetate, moribus, et vita a fide dignis diligenter inquirat 4); et litteras testimoniales, ipsam inquisitionem factam continentes, ad ipsum episcopum quamprimum transmittat.

c. Quoniam, 75. dist.; cap. Quoniam, 100. dist. et supra sess. 7. cap. 9. de reform. — 1) Infra c. 8. et 10; conc. Carthag. 3. c. 22. — 2) C. Fin. de temp. ordin. in 6. — 3) C. Quando, 24. dist. — 4) Conc. 3. Carthag. c. 22; et 4. Carthag. c. 22; infr. c. 7.

CAPUT VI.

AETAS QUATUORDECIM ANNORUM AD BENEFICIUM ECCLESIASTICUM REQUIRITUR: QUIS PRIVILEGIO FORI GAUDERE DEBEAT.

Nullus prima tonsura initiatus, aut etiam in minoribus ordinibus constitutus 1), ante decimum quartum annum beneficium possit obtinere 2). Is etiam fori privilegio non gaudeat, nisi beneficium ecclesiasticum habeat; aut clericalem habitum, et tonsuram deferens, alicui ecclesiae ex mandato episcopi inserviat, vel in seminario clericorum, aut in aliqua schola, vel universitate, de licentia episcopi, quasi in via ad maiores ordines suscipiendos versetur. In clericis vero coniugatis servetur constitutio Bonifacii VIII., quae incipit 3), Clerici, qui cum unicis: modo hi clerici, alicuius ecclesiae servitio, vel ministerio ab episcopo deputati, eidem ecclesiae serviant, vel ministrent; et clericali habitu et tonsura utantur: nemini, quoad hoc, privilegio vel consuetudine, etiam immemorabili, suffragante.

CAPUT VII.

EXAMINANDI SUNT ORDINANDI A VIRIS PERITIS IURIS DIVINI ET HUMANI.

Sancta synodus 4) antiquorum canonum vestigiis inhaerendo, decernit, ut, quando episcopus ordinationem facere disposuerit, omnes, qui ad sacrum ministerium accedere voluerint, feria quarta ante ipsam ordinationem, vel quando episcopo videbitur, ad civitatem evocentur. Episcopus autem, sacerdotibus, et aliis prudentibus viris, peritis divinae legis, ac in ecclesiasticis sanctionibus exercitatis, sibi adscitis, ordinandorum genus, personam, aetatem, institutionem, mores, doctrinam, et fidem 5) diligenter investiget, et examinet.

CAPUT VIII.

QUOMODO, ET A QUO UNUSQUISQUE PROMOVERI DEBEAT.

Ordinationes 6) sacrorum ordinum, statutis a iure temporibus, ac in cathedrali ecclesia, vocatis, praesentibusque ad id

1) C. Indecorum de aet. et qual. — 2) C. Ioan. de cler. coniug. — 3) Vide infra XXVII. — 4) Quando, 24. dist. — 5) Supra cap. 5. — 6) Gelasius 1. epist. 1. cap. 13. c. ult. 75. dist. c. 1. cum seq. de temp. ordin.

ecclesiae canonicis, publice celebrentur: si autem in alio dioecesis loco, praesente clero loci, dignior, quantum fieri poterit, ecclesia semper adeatur. Unusquisque autem a 1) proprio episcopo ordinetur. Quod si 2) quis ab alio promoveri petat; nullatenus id ei, etiam cuiusvis generalis aut specialis rescripti, vel privilegii praetextu, etiam statutis temporibus permittatur, nisi eius probitas ac mores 3) ordinarii sui testimonio commendentur. Si secus fiat, ordinans a collatione ordinum per annum, et ordinatus a susceptorum ordinum exsecutione, quamdiu proprio ordinario videbitur expedire, sit suspensus.

CAPUT IX.

EPISCOPUS FAMILIAREM ORDINANS, CONFERAT STATIM BENEFICIUM RE IPSA.

Episcopus familiarem suum non subditum ordinare non possit, nisi per triennium secum fuerit commoratus 4); et beneficium, quacumque fraude cessante, statim re ipsa illi conferat: consuetudine quacumque, etiam immemorabili, in contrarium non obstante.

CAPUT X.

EPISCOPIS INFERIORES PRAELATI TONSURAM VEL MINORES ORDINES NE CONFERANT, NISI REGULARIBUS SIBI SUBDITIS; NEC IPSI, AUT CAPITULA QUAECUMQUE DIMISSORIAS CONCEDANT; GRAVIORI IN DECRETUM PECCANTIBUS POENA STATUTA.

Abbatibus, ac aliis quibuscumque, quantumvis exemptis, non liceat in posterum, intra fines alicuius dioecesis consistentibus, etiamsi nullius dioecesis, vel exempti esse dicantur, cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, tonsuram, vel minores ordines conferre: nec ipsi abbates, et alii exempti, aut collegia, vel capitula quaecumque, etiam ecclesiarum cathedralium, litteras dimissorias aliquibus clericis saecularibus, ut ab aliis ordinentur, concedant: sed horum omnium ordinatio, servatis omnibus 5),

1) Concil. Carth. 3. c. 21. — 2) Supra sess. 14. de reform. cap. 2. et 3. — 3) Supra, cap. 3; conc. Aurel. 5. c. 5. c. 1. 21. q. 2. 9. q. 2. per totam c. 1. cum seq. de tempor. ordin. in 6. — 4) C. Non liceat de praeb. — 5) Supra, cap. 5. cum seq. et infra 11. cum seq.

quae in huius sanctae synodi decretis continentur, ad episcopos, intra quorum dioecesis fines existant, pertineat: non obstantibus quibusvis privilegiis, praescriptionibus, aut consuetudinibus, etiam immemorabilibus. Poenam quoque impositam iis, qui contra huius sanctae synodi 1) sub Paulo III. decretum, a capitulo episcopali, sede vacante, litteras dimissorias impetrant; ad illos, qui easdem litteras non a capitulo, sed ab aliis quibusvis, in iurisdictione episcopi loco capituli, sede vacante, succedentibns, obtinerent, mandat extendi. Concedentes autem dimissorias contra formam decreti, ab officio et beneficio per annum sint ipso iure suspensi.

CAPUT XI.

INTERSTITIA IN SUSCEPTIONE MINORUM ORDINUM, ET CERTA ALIA PRAECEPTA OBSERVANDA.

Minores ordines iis, qui saltem 2) latinam linguam intelligant, per temporum interstitia, nisi aliud episcopo expedire magis videretur, conferantur; ut eo accuratius, quantum sit huius disciplinae pondus, possint edoceri 3), ac in unoquoque munere, iuxta praescriptum episcopi, se exerceant; idque in ea, cui adscripti erunt ecclesia, nisi forte ex causa studiorum absint, atque ita de gradu in gradum ascendant, ut in iis cum aetate vitae meritum, et doctrina maior accrescat: quod et bonorum morum exemplum, et assiduum in ecclesia ministerium, atque maior erga presbyteros, et superiores ordines reverentia, et crebrior, quam antea, corporis Christi communio maxime comprobabunt. Cumque hinc ad altiores gradus, et sacratissima mysteria sit ingressus, nemo iis initietur 4), quem non scientiae spes maioribus ordinibus dignum ostendat. Hi vero nonnisi post annum a susceptione postremi gradus minorum ordinum ad sacros ordines promoveantur; nisi necessitas, aut ecclesiae utilitas, iudicio episcopi, aliud exposcat.

1) Supra, sess. 7. de reform. cap. 10. — 2) C. In singulis, et 77. dist.; infra cap. 13. — 3) Infra, cap. 17; c. 1. 25. dist.; conc. 1. Braccaren. c. 17; 1. Nic. c. 2; Sardic. cap. 13. — 4) Conc. Tolet. 8. c. 8; c. Qui ecclesiastici et seq. dist. 59.

CAPUT XII.

AETAS AD MAIORES ORDINES REQUISITA: DIGNI DUMTAXAT ASSUMENDI.

Nullus in posterum, ad subdiaconatus ordinem ante vigesimum secundum, ad diaconatus ante 1) vigesimumtertium 2), ad presbyteratus 3) ante vigesimum quintum aetatis suae annum promoveatur. Sciant tamen episcopi, non singulos, in ea aetate constitutos, debere ad hos ordines assumi, sed dignos dumtaxat, et quorum probata vita senectus sit. Regulares quoque nec in minori aetate, nec sine diligenti 4) episcopi examine ordinentur: privilegiis quibuscumque, quoad hoc, penitus exclusis.

CAPUT XIII.

SUBDIACONI ET DIACONI ORDINATIO QUALIS, ET EORUM MUNUS; NULLI ORDINES SACRI DUO CONFERANTUR EODEM DIE.

Subdiaconi, et diaconi ordinentur 5) habentes bonum testimonium, et 6) in minoribus ordinibus iam probati, ac litteris, et iis, quae ad ordinem exercendum pertinent, instructi. Qui sperent, Deo auctore 7), se continere posse; ecclesiis, quibus adscribentur, inserviant; sciantque maxime decere, si saltem diebus dominicis et solemibus, cum altari ministraverint, sacram communionem perceperint. Promoti ad sacrum subdiaconatus ordinem 8), si per annum saltem in eo non sint versati, ad altiorem gradum, nisi aliud episcopo videatur, ascendere non permittantur. Duo sacri ordines 9) non eodem die, etiam regularibus, conferantur; privilegiis, ac indultis quibusvis concessis, non obstantibus quibuscumque.

1) 2. Toletan. c. 1; et 3. Carthag. c. 4. et Agathen. — 2) Annum 30. requirit c. Si quis, et c. Presbyter. 70. dist.; et concil. 4. Toletan. c. 18, et 19. — 3) C. Generalem, de aetat. et qual. in Clem. — 4) Ordinarium loci debere esse decrevit Clem. VIII. 1596. — 5) 1. Timoth. 3. — 6) Conc. 4. Tolet. cap. 19; c. Quicumque, dist. 77. — 7) C. A multis de aetat. et qual. — 8) Supra, cap. 11. — 9) C. Litteras, et c. Dilectus, de temp. ord.

CAPUT XIV.

QUINAM AD PRESBYTERATUM ASSUMENDI; ASSUMPTORUM MUNUS.

Qui pie, et fideliter in ministeriis ante actis se gesserint, et ad bresbyteratus ordinem assumuntur, bonum 1) habeant testimonium; et hi sint, qui non modo in diaconatu ad minus annum integrum, nisi ob ecclesiae utilitatem ac necessitatem aliud episcopo videretur, ministraverint; sed etiam ad populum docendum ea, quae scire omnibus necessarium est ad salutem, ac administranda sacramenta, diligenti examine praecedente, idonei comprobentur: atque ita pietate ac castis moribus conspicui, ut praeclarum bonorum operum exemplum, et vitae monita ab eis possint exspectari. Curet episcopus, ut ii saltem diebus dominicis, et festis solemnibus, si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, missas celebrent 2). Cum promotis per saltum, si non ministraverint, episcopus ex legitima causa possit dispensare.

CAPUT XV.

NULLUS CONFESSIONES AUDIAT, NISI AB ORDINARIO APPROBATUS.

Quamvis presbyteri in sua ordinatione a peccatis absolvendi potestatem accipiant; decernit tamen sancta synodus, nullum 3) etiam regularem, posse confessiones saecularium, etiam sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari; nisi aut parochiale beneficium, aut ab episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus iudicetur, et approbationem, quae gratis detur, obtineat: privilegiis et consuetudine quacumque, etiam immemorabili, non obstantibus.

CAPUT XVI.

ARCENTUR AB ORDINIBUS ECCLESIIS INUTILES, ET VAGI.

Cum nullus debeat ordinari, qui iudicio sui episcopi non sit utilis, aut necessarius suis ecclesiis; sancta synodus, vestigiis sexti

1) 1. Tim. 3; conc. Tolet. 4. cap. 19. — 2) C. Sollicitudo, 52. dist.; c. Si officia. dist. 59. — 3) Clem. Dudum, parag. Ac deinde, de sepult. confirmatur bulla Pii V. rom. pont. 6. Aug. 1571. c. Si episcopus, de poenit. in 6.

canonis 1) concilii chalcedonensis inhaerendo, statuit, ut nullus in posterum ordinetar, qui illi ecclesiae, aut pio loco, pro cuius necessitate aut utilitate assumitur, non adscribatur, ubi suis fungatur muneribus, nec incertis vagetur sedibus. Quod 2) si locum inconsulto episcopo deseruerit, ei sacrorum exercitium interdicatur. Nullus praeterea clericus peregrinus 3) sine commendatitiis sui ordinarii litteris ab ullo episcopo ad divina celebranda, et sacramenta administranda admittatur.

CAPUT XVII.

QUA RATIONE EXERCITIA MINORUM ORDINUM REPETENDA.

Ut sanctorum ordinum a diaconatu ad ostiariatum functiones, ab apostolorum temporibus in ecclesia laudabiliter receptae, et pluribus in locis aliquandiu intermissae, in usum iuxta sacros 4) canones revocentur, nec ab haereticis, tamquam otiosae, tradncantur; illius pristini moris restituendi desiderio flagrans sancta synodus decernit, ut in posterum huiuscemodi ministeria non nisi per constitutos in dictis ordinibus exerceantur; omnesque et singulos praelatos ecclesiarum in Domino hortatur, et illis praecipit, ut, quantum fieri commode poterit, in ecclesiis cathedralibus, collegiatis, et parochialibus suae dioecesis, si populus frequens, et ecclesiae proventus id ferre queant, huiusmodi functiones curent restituendas, et ex aliqua parte redituum aliquorum simplicium beneficiorum, vel fabricae ecclesiae, si proventus suppetant, aut utriusque illorum, eas functiones exercentibus stipendia assignent; quibus, si negligentes fuerint, ordinarii iudicio, aut ex parte mulctari, aut in totum privari possint. Quod si ministeriis quatuor minorum ordinum exercendis clerici caelibes presto non erunt; suffici possint etiam coniugati vitae probatae dummodo 5), non bigami, ad ea munia obeunda idonei; et qui tonsuram, et habitum clericalem in ecclesia gestent.

1) C. Neminem. 70. dist. — 2) Conc. Nicaenum 1. cap. 15. et 16; c. Sanctorum 70. dist.; c. Tua de cler. pereg.; conc. Antioch. sub Iulio I. c. 7; Chalced. c. 126; Aquisgran. sub Steph. V. passim; Epaunen. cap. 6. et Aurel. 5. cap. 5. — 3) Conc. Laod. c. 41. et 3. Carthag. cap. 28. — 4) C. 1. 25. dist. c. Acolytus; c. Exorcista; c. Lector; c. Ostiarius et c. Psalmista, 23. dist.; sup. cap. 11; Innoc. epist. 4. c. 5. — 5) C. 1. cum seq. de bigam. non ord.

CAPUT XVIII.

FORMA ERIGENDI SEMINARIUM CLERICORUM, PRAESERTIM TENUIORUM; IN CUIUS ERECTIONE PLURIMA OBSERVANDA: DE EDUCATIONE PROMOVENDORUM IN CATHEDRALIBUS ET MAIORIBUS ECCLESIIS.

Cum adolescentium aetas, nisi 1) recte instituatur, prona sit ad mundi voluptates sequendas; et, nisi a teneris annis ad pietatem, et religionem informetur, antequam vitiorum habitus totos homines possideat, numquam perfecte, ac sine maximo, ac singulari propemodum Dei omnipotentis auxilio, in disciplina ecclesiastica perseveret: sancta synodus statuit, 2) ut singulae cathedrales, metropolitanae, atque his maiores ecclesiae, pro modo facultatum, et dioecesis amplitudine, certum puerorum ipsius civitatis, et dioecesis, vel eius provinciae, si ibi non reperiantur, numerum in collegio ad hoc prope ipsas ecclesias, vel alio in loco convenienti, ab episcopo eligendo, alere, ac religiose educare, et ecclesiasticis disciplinis instituere teneantur. In hoc vero collegio recipiantur, qui ad minimum duodecim annos, et ex legitimo matrimonio nati sint; ac legere, et scribere competenter noverint; et quorum indoles, et voluntas spem afferat, eos ecclesiasticis ministeriis perpetuo inservituros. Pauperum autem filios praecipue eligi vult; nec tamen ditiorum excludit; modo suo sumptu alantur, et studium prae se ferant Deo, et ecclesiae inserviendi. Hos pueros episcopus in tot classes, quot ei videbitur, divisos iuxta eorum numerum, aetatem, ac in disciplina ecclesiastica progressum, partim cum ei opportunum videbitur, ecclesiarum ministerio addicet; partim in collegio erudiendos retinebit; aliosque in locum eductorum sufficiet; ita ut hoc collegium Dei ministrorum perpetuum seminarium sit. Ut vero in eadem disciplina ecclesiastica commodius instituantur, tonsura statim, atque habitu clericali semper utentur; grammatices, cantus, computi ecclesiastici, 3) aliarumque bonarum artium disciplinam discent: sacram scripturam, libros ecclesiasticos, homilias sanctorum, atque sacramentorum

1) 4. Tolet, in c. Omnis aetas, 12. q. 1. gen. 8. 21; conc. Aquisgran. cad. 135; Lateran. sub Leone X. sess. 9. de reform. curiae. — 2) Constitutio Alexandri III. parte 1. c. 18. et in 2. Lateran. c. 11. in c. Quia nonnullis, de magistris; sup. sess. 5. cap. 1. de reform. — 3) C. Quae ipsis, dist. 38.

tradendorum, maxime quae ad confessiones audiendas videbuntur opportuna, et rituum, ac ceremoniarum formas ediscent. Curet episcopus, ut singulis diebus missae sacrificio intersint; ac saltem singulis mensibus confiteantur peccata; et iuxta confessoris iudicium sumant corpus Domini nostri Iesu Christi; cathedrali, et aliis loci ecclesiis diebus festis inserviant. Quae omnia atque alia ad hanc rem opportuna, et necessaria episcopi singuli, cum consilio duorum canonicorum seniorum, et graviorum, quos ipsi elegerint, prout Spiritus sanctus suggesserit, constituent; eaque ut semper observentur, saepius visitando operam dabunt. Dyscolos, et incorrigibiles, ac malorum morum seminatores acriter punient; eos etiam, si opus fuerit, expellendo: omniaque impedimenta auferentes, quaecumque ad conservandum, et augendum tam pium, et sanctum institutum pertinere videbuntur, diligenter curabunt. Et quia ad collegii fabricam instituendam, et ad mercedem praeceptoribus et ministris solvendam, et ad alendam iuventutem, et ad alios sumptus certi reditus erunt necessarii; ultra ea, quae ad instituendos, vel alendos pueros sunt in aliquibus ecclesiis, et locis destinata, quae eo ipso huic seminario sub eadem episcopi cura applicata censeantur: iidem episcopi cum consilio duorum de capitulo, quorum alter ab episcopo, alter ab ipso capitulo eligatur; itemque duorum de clero civitatis, quorum quidem alterius electio similiter ad episcopum, alterius vero ad clerum pertineat; ex fructibus integris mensae episcopalis et capituli, et quarumcumque dignitatum, personatuum, officiorum, praebendarum, portionum, abbatiarum, et prioratuum 1), cuiuscumque ordinis, etiam regularis, aut qualitatis, vel conditionis fuerint, et hospitalium, quae dantur in titulum, vel administrationem iuxta constitutionem concilii viennesis, quae incipit 2), Quia contingit: et beneficiorum quorumcumque, etiam regularium, etiam si iuris patronatus cuiuscumque fuerint, etiam si exempta, etiam si nullius dioecesis, vel aliis ecclesiis, monasteriis et hospitalibus, et aliis quibusvis locis piis, etiam exemptis, annexa, et ex fabricis ecclesiarum, et aliorum locorum, etiam ex quibuscumque aliis ecclesiasticis reditibus, seu proventibus, etiam aliorum collegiorum: in qui-

1) Qui excipiatur, vide in bullis Pii V. Apostolicae 1567. Romanus 1567. Romanus 1568. Deum indefessae 1571. et Clementis VIII. Romanum 1603. — 2) Vide infra XVII. supra sess. 7. c. 15. de reform.

bus tamen seminaria discentium, vel docentium 1), ad commune ecclesiae bonum promovendum, actu non habentur: haec enim exempta esse voluit: praeterquam ratione redituum, qui superflui essent ultra convenientem ipsorum seminariorum sustentationem, seu corporum, vel confraternitatum, quae in nonnullis locis scholae appellantur, et omnium monasteriorum, non tamen mendicantium, etiam ex decimis quacumque ratione ad laicos, ex quibus subsidia ecclesiastica solvi solent, et milites cuiuscumque militiae, aut ordinis pertinentibus, fratribus sancti Ioannis Hierosolymitani dumtaxat exceptis, partem aliquam, vel portionem detrahent: et eam portionem sic detractam, nec non beneficia aliquot simplicia, cuiuscumque qualitatis et dignitatis fuerint, vel etiam praestimonia, vel praestimoniales portiones nuncupatas, etiam ante vacationem, sine cultus divini, et illa obtinentium praeiudicio, huic collegio applicabunt et incorporabunt: quod locum habeat, etiam si beneficia sint reservata, vel affecta; nec per resignationem ipsorum beneficiorum, uniones, et applicationes suspendi, vel ullo modo impediri possint, sed omnino quacumque vacatione, etiam si in curia, effectum suum sortiantur, et quacumque constitutione non obstante. Ad hanc autem portionem solvendam, beneficiorum, dignitatum, personatuum, et omnium, et singulorum supra commemoratorum possessores, non modo pro se, sed pro pensionibus, quas aliis forsan ex dictis fructibus solverent, retinendo tamen pro rata quidquid pro dictis pensionibus illis erit solvendum, ab episcopo loci per censuras ecclesiasticas, ac alia iuris remedia compellantur; etiam vocato ad hoc si videbitur, auxilio brachii saecularis: quibusvis, quoad omnia et singula supra dicta, privilegiis, exemptionibus, etiam si specialem derogationem requirerent, consuetudine, etiam immemorabili, et quavis appellatione, et allegatione, quae executionem impediat, non obstantibus. Succedente vero casu, quo per uniones effectum suum sortientes, vel aliter seminarium ipsum in totum, vel in partem dotatum reperiatur; tunc portio ex singulis beneficiis, ut supra, detracta, et incorporata ab episcopo, prout res ipsa exegerit, in totum vel pro parte remittatur. Quod si cathedralium et aliarum maiorum ecclesiarum praelati in hac seminarii erectione, eiusque conservatione negligentes fuerint, ac suam portionem solvere detrectaverint; episcopum archiepiscopus, archie-

1) Cap. fin. de mag. c. Cum ex eo, de elec. in 6. et c. De quibusdam dist. 37.

piscopum, et superiores synodus provincialis acriter corripere, eosque ad omnia supra dicta cogere debeat: et ut quamprimum hoc sanctum et pium opus, ubicumque fieri poterit, promoveatur, studiose curabit. Rationes autem redituum huius seminarii episcopus annis singulis accipiat, praesentibus duobus a capitulo, et totidem a clero civitatis deputatis.

Deinde 1), ut cum minori impensa huiusmodi scholis instituendis provideatur, statuit sancta synodus, ut episcopi, archiepiscopi, primates, et alii locorum ordinarii, scholasterias obtinentes, et alios, quibus est lectionis, vel doctrinae munus annexum, ad docendum in ipsis scholis instituendos, per seipsos, si idonei fuerint, alioquin per idoneos substitutos, ab eisdem scholasticis eligendos, et ab ordinariis approbandos, etiam per subtractionem fructuum, cogant et compellant. Quod si, iudicio episcopi, digni non fuerint, alium, qui dignus sit, nominent, omni appellatione remota: quod si neglexerint, episcopus ipse deputet. Docebunt autem praedicti, quae videbuntur episcopo expedire. De cetero vero officia, vel dignitates illae, quae scholasteriae dicuntur, nonnisi doctoribus, vel magistris, aut licentiatis in sacra pagina, aut in iure canonico, et aliis personis idoneis, et qui per seipsos id munus explere possint, conferantur, et aliter facta provisio nulla sit et invalida: non obstantibus quibusvis privilegiis et consuetudinibus, etiam immemorabilibus.

Si vero in aliqua provincia, ecclesiae tanta paupertate laborent, ut collegium in aliquibus erigi non possit; synodus provincialis, vel metropolitanus, cum duobus antiquioribus suffraganeis, in ecclesia metropolitana, vel alia provinciae ecclesia commodiori, unum, aut plura collegia, prout opportunum iudicabit, ex fructibus duarum, aut plurium ecclesiarum, in quibus singulis collegium commode institui non potest, erigenda curabit, ubi pueri illarum ecclesiarum educentur.

In ecclesiis autem, amplas dioeceses habentibus, possit episcopus unum, vel plura in dioecesi, prout sibi opportunum videbitur, habere seminaria: quae tamen ab illo uno, quod in civitate erectum et constitutum fuerit, in omnibus dependeant.

Postremo, si vel vel pro unionibus, seu pro portionum taxatione, vel assignatione, et incorporatione, aut qualibet alia ratione difficultatem aliquam oriri contigerit, ob quam huius se-

1) Supr. sess. 5. cap. 1. de reform.

minarii institutio, vel conservatio impediretur, aut perturbaretur: episcopus cum supra deputatis, vel synodus provincialis, pro regionis more, pro ecclesiarum, et beneficiorum qualitate, etiam supra scripta, si opus fuerit, moderando, aut augendo, omnia et singula, quae ad felicem huius seminarii profectum necessaria, et opportuna videbuntur, decernere ac providere valeat.

INDICTIO FUTURAE SESSIONIS.

Insuper, eadem sacrosancta tridentina synodus proximam futuram sessionem in diem decimam sextam mensis septembris indicit: in qua agetur de sacramento matrimonii, et de aliis, si qua erunt ad doctrinam fidei pertinentia, quae expediri possint: item de provisionibus episcopatuum, dignitatum, aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum, ac de diversis reformationis articulis.

Prorogata fuit sessio ad diem XI. *novembris* MDLXIII.

SESSIO VIGESIMAQUARTA

QUAE EST OCTAVA

SUB PIO IV. PONT. MAX.

CELEBRATA DIE XI. MENSIS NOVEMBRIS MDLXIII.

DOCTRINA DE SACRAMENTO MATRIMONII.

Matrimonii perpetuum, indissolubilemque nexum primus humani generis parens divini Spiritu instinctu pronuntiavit, cum dixit: Hoc nunc 1), os ex ossibus meis, et caro de carne mea: quamobrem 2) relinquet homo patrem suum, et matrem, et adhaerebit uxori suae, et erunt duo in carne una.

Hoc autem vinculo duos tantummodo copulari, et coniungi, Christus Dominus apertius docuit, cum postrema illa verba, tamquam a Deo prolata, referens dixit: 3) Itaque iam non sunt duo, sed una caro: statimque eiusdem nexus firmitatem, ab Adamo tanto ante pronuntiatam, his verbis confirmavit: 4) Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.

1) Gen. 2, 23. Ephes 5, 30. 31. — 2) C. Fraternitas 35. q. 10; c. Debitum de bigam. c. 1. in princ. de coniug. lepr.; Matth. 19, 5; Genes. 2, 24. — 3) Matth. 19, 6. Marc. 10, 8. c. Martinus, de cog. spir. — 4) C. Sunt qui. 27. q. 2. De infidelibus, de consang. et affin. Matth. 19, 6. Marc. 10, 9.

Gratiam vero, quae naturalem illum amorem perficeret, et indissolubilem unitatem confirmaret, coniugesque sanctificaret, ipse Christus, venerabilium sacramentorum institutor, atque perfector, sua nobis passione promeruit: quod 1) Paulus apostolus innuit, dicens: Viri, diligite uxores vestras, sicut Christus dilexit ecclesiam, et seipsum tradidit pro ea: mox subiungens 2): Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico in Christo, et in ecclesia.

Cum igitur matrimonium in lege evangelica veteribus connubiis per Christum gratia praestet; merito inter novae legis sacramenta adnumerandum, sancti patres nostri 3), concilia, et 4) universalis ecclesiae traditio semper docuerunt: adversus quam impii homines huius saeculi insanientes, non solum perperam de hoc venerabili sacramento senserunt, sed de more suo, praetextu evangelii libertatem carnis introducentes, multa ab ecclesiae catholicae sensu, et ab apostolorum temporibus probata consuetudine aliena, scripto, et verbo asseruerunt, non sine magna Christi fidelium iactura: quorum temeritati sancta, et universalis synodus cupiens occurrere, insigniores praedictorum schismaticorum haereses, et errores, ne plures ad se trahat perniciosa eorum contagio, exterminandos duxit, hos in ipsos haereticos, eorumque errores decernens anathematismos.

DE SACRAMENTO MATRIMONII.

Canon i. Si quis dixerit, matrimonium non esse vere, et proprie unum ex septem legis evangelicae sacramentis 5) a Christo Domino institutum, sed ab hominibus in ecclesia inventum, neque gratiam conferre; anathema sit.

Canon ii. Si quis dixerit 6), licere christianis plures simul habere uxores, et hoc nulla lege divina esse prohibitum; anathema sit.

Canon iii. Si quis dixerit 7), eos tantum consanguinitatis, et affinitatis gradus, qui Levitico exprimuntur, posse impedire

1) Ephes. 5, 25. c. Nemo. in fin. 52. quaest. 4. cap. Debitum, de bigam. — 2) Ephes. 5, 32. — 3) Concil. Florentinum sub Eugenio 4. — 4) C. Ad abolendam de haeret. — 5) Matth. 19, 4. et seq.; Marc. 10, 6. et seq.; Ephes. 6, 32. c. Ad abolendam de haeret. — 6) Matth. 10; 9. c. Si quis, 32. q. 7. Toto tit. de sponsa. duorum; c. Gaudemus de divor. — 7) Levit. 18. 6. et seq. c. Pystacium 30. q. 3. 35. q. 2. et 3. per totam. c. Non debet. de consanguin. et affin.

matrimonium contrahendum, et dirimere contractum; nec posse ecclesiam in nonnullis illorum dispensare, aut constituere, ut plures impediant, et dirimant; anathema sit.

Canon iv. Si quis dixerit 1), ecclesiam non potuisse constituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in iis constituendis errasse; anathema sit.

Canon v. Si quis dixerit 2), propter haeresim, aut molestam cohabitationem, aut affectatam absentiam a coniuge, dissolvi posse matrimonii vinculum; anathema sit.

Canon vi. Si quis dixerit 3), matrimonium ratum, non consummatum, per solemnem religionis professionem alterius coniugum non dirimi; anathema sit.

Canon vii. Si quis dixerit, ecclesiam errare, cum docuit et docet 4), iuxta evangelicam, et apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius coniugum matrimonii vinculum non posse dissolvi; et utrumque, vel etiam innocentem, qui causam adulterio non dedit, non posse, altero coniuge vivente, aliud matrimonium contrahere; moecharique eum, qui, dimissa adultera, aliam duxerit, et eam, quae, dimisso adultero, alii nupserit; anathema sit.

Canon viii. Si quis dixerit, ecclesiam errare, cum ob multas causas separationem inter coniuges, quoad thorum, seu quoad cohabitationem, ad certum, incertumve tempus, fieri posse decernit; anathema sit.

Canon ix. Si quis dixerit 5), clericos in sacris ordinibus constitutos, vel regulares, castitatem solemniter professos, posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege ecclesiastica, vel voto; et oppositum nil aliud esse, quam damnare matrimonium, posseque omnes contrahere matrimonium, qui non sentiunt se castitatis, etiam si eam voverint, habere donum; anathema sit: cum Deus id recte petentibus non deneget, 6) nec patiatur nos supra id quod possumus, tentari.

Canon x. Si quis dixerit 7), statum coniugalem anteponen-

1) Sup. sess. 21. cap. 2. — 2) C. Lege dist. 10; c. De illa, cum seq. de divor.; c. De infidelibus, de consanguin. et affin. — 3) C. Commissum de spon. — 4) Matth. 19, 9; Lucae 18, 16; 1. Cor. 7, 10. 11; c. Placuit, cum multis seq. 32. q. 7; c. Gaudemus, de divor. — 5) Dist. 27. c. Presbyteris et seu. 17. q. 1. per totam. Extrav. Qui cler. vel voven. per totum conc. Carthag. 4. cap. 104. et Matiscon. 1. cap. 12. — 6) 1. Cor. 10, 13. — 7) Matth. 19; 11. 12; 1. Cor. 7, 8; 37, 38; c. Nuptiae 32. q. 1; c. Qui sitit, 33. q. 5; c. Commissum, de sponsal.

dum esse statui virginitatis, vel caelibatus; et, non esse melius 1), ac beatius, manere in virginitate, aut caelibatu, quam iungi matrimonio; anathema sit

CANON XI. Si quis dixerit, prohibitionem solemnitatis nuptiarum 2) certis anni temporibus superstitionem esse tyrannicam, ab ethnicorum superstitione profectam; aut benedictiones, et alias ceremonias, quibus ecclesia in illis utitur, damnaverit; anathema sit.

CANON XII. Si quis dixerit 3), causas matrimoniales non spectare ad iudices ecclesiasticos; anathema sit.

DECRETUM DE REFORMATIONE MATRIMONII.

CAPUT I.

MATRIMONII SOLEMNITER CONTRAHENDI FORMA IN CONCILIO LATERANENSI PRAESCRIPTA INNOVATUR: QUOAD PROCLAMATIONES DISPENSARE POSSIT EPISCOPUS. QUI ALITER, QUAM PRAESENTIBUS PAROCHO ET DUOBUS VEL TRIBUS TESTIBUS CONTRAHIT, NIHIL AGIT.

Tametsi dubitandum non est, clandestina matrimonia, libero contrahentium consensu facta 4), rata et vera esse matrimonia, quamdiu ecclesia ea irrita non fecit; et proinde iure damnandi sint illi, ut eos sancta synodus anathemate damnat, qui ea vera, ac rata esse negant; quique falso affirmant, matrimonia a filiis familias sine consensu parentum contracta, irrita esse, et parentes ea rata, vel irrita facere posse: nihilominus sancta Dei ecclesia ex iustissimis causis illa semper 5) detestata est, atque prohibuit. Verum, cum sancta synodus animadvertat, prohibitiones illas, propter hominum inobedientiam, iam non prodesse; et gravia peccata perpendat, quae ex eisdem clandestinis coniugiis ortum habent; praesertim vero eorum, qui in statu damnationis permanent, dum, priore uxore, cum qua clam contraxerant, relicta, cum alia palam contrahunt, et cum ea in perpetuo adulterio vi-

1) Nuptiarum 27. q. 1. — 2) Infr. c. 10. de reform. matr. — 3) C. Multorum. 35. q. 6. c. 1. in fin. de consang. et affin.; c. Accedentibus, de exces. praelat. — 4) Cap. 2. de cland. despons. — 5) C. Non omnis; c. Honorantur, et c. fin. 32. q. a; c. Aliter, et c. Nostrates 30. q. 5; c. Videtur, qui matr. acc. pos.; conc. Toletanum 3. cap. 10; conc. Bisontinense anni 1539. art. 6. de spons. et matr.; conc. Camerac. anno 1550. tit. 9. de matr.

vunt. Cui malo cum ab ecclesia 1), quae de occultis non iudicat, succurri non possit, nisi efficacius aliquod remedium adhibeatur; idcirco 2), sacri lateranensis concilii sub Innocentio III. celebrati, vestigiis inhaerendo, praecipit, ut in posterum, antequam matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium parocho tribus continuis diebus festivis in ecclesia inter missarum solemnia publice denuncietur, inter quos matrimonium sit contrahendum: quibus denunciationibus factis, si nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonii in facie ecclesiiae procedatur; ubi parochus, viro et muliere interrogatis, et eorum mutuo consensu intellecto, vel dicat: Ego vos in matrimonium coniungo, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti; vel aliis utatur verbis, iuxta receptum uniuscuiusque provinciae ritum. Quod si aliquando probabilis fuerit suspicio, matrimonium malitiose impediri posse, si tot praecesserint denunciationes; tunc vel una tantum denunciatio fiat; vel saltem parocho, et duobus vel tribus testibus praesentibus matrimonium celebretur. Deinde ante illius consummationem denunciationes, in ecclesia fiant, ut, si aliqua subsunt impedimenta, facilius detegantur: nisi ordinarius ipse expedire iudicaverit, ut praedictae denunciationes remittantur: quod illius prudentiae, et iudicio sancta synodus relinquit. Qui aliter, quam praesente parocho, vel alio sacerdote, de ipsius parochi, seu ordinarii licentia, et duobus, vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt; eos sancta synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit: et 3) huiusmodi contractus irritos, et nullos esse decernit, prout eos praesenti decreto irritos facit, et annullat. Insuper parochum, vel alium sacerdotem, qui cum minore testium numero, et testes, qui sine parocho, vel sacerdote huiusmodi contractui interfuerint, necnon ipsos contrahentes graviter arbitrio ordinarii puniri praecipit. Praeterea eadem sancta synodus hortatur, ut coniuges ante benedictionem sacerdotalem, in templo suscipiendam, in eadem domo non cohabitent; statuitque 4) benedictionem a proprio parocho fieri; neque a quoquam, nisi ab ipso parocho, vel ab ordinario, licentiam ad praedictam benedictionem faciendam alii sacerdoti concedi posse: quacumque consuetudine, etiam immemorabili, quae

1) C. Consuluisti, 2. q. 4; c. Ut nostrum., ut eccl. benef. sine dim. conferantur. — 2) Conc. Later. 4. cap. 51. et c. Cum inhibitio de clandestin. des. — 3) C. Videtur, 35. q. 6. — 4) C. 1. cum multis seq. 30. q. 5. et c. Nulli 35. q. 2.

potius corruptela dicenda est, vel privilegio, non obstante. Quod si quis parochus, vel alius sacerdos, sive regularis, sive saecularis sit, etiam si id sibi ex privilegio, vel immemorabili consuetudine licere contendat, alterius parochiae sponsos sine illorum parochi licentia matrimonio coniungere, aut benedicere ausus fuerit, ipso iure tamdiu suspensus maneat, quamdiu ab ordinario eius parochi, qui matrimonio interesse debebat, seu a quo benedictio suscipienda erat, absolvatur. Habeat parochus librum, in quo coniugum, et testium nomina, diemque, et locum contracti matrimonii describat, quem diligenter apud se custodiat. Postremo sancta synodus coniuges hortatur, ut, antequam contrahant, vel saltem triduo ante matrimonii consummationem, sua peccata diligenter confiteantur, et ad sanctissimum eucharistiae sacramentum pie accedant. Si quae provinciae aliis, ultra praedictas, laudabilibus consuetudinibus, et ceremoniis hac in re utuntur, eas omnino retineri sancta synodus vehementer optat. Ne vero haec tam salubria praecepta quemquam lateant, ordinariis omnibus praecipit, ut, cum primum potuerint, curent hoc decretum populo publicari, ac explicari in singulis suarum dioecesum parochialibus ecclesiis, idque in primo anno quam saepissime fiat, deinde vero quoties expedire viderint. Decernit insuper, ut huiusmodi decretum in unaquaque parochia suum robur post triginta dies habere incipiat a die primae publicationis, in eadem parochia factae, numerandos.

CAPUT II.

INTER QUOS COGNATIO SPIRITUALIS CONTRAHATUR.

Docet 1) experientia, propter multitudinem prohibitionum, multoties in casibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonia, in quibus vel non sine magno peccato perseveratur, vel ea non sine magno scandalo dirimuntur. Volens itaque sancta synodus huic incommodo providere, et a cognationis spiritualis impedimento incipiens, statuit, ut unus tantum, sive vir sive mulier, iuxta sacrorum 2) canonum instituta, vel ad summum unus, et una baptizatum de baptismo suscipiant; inter quos

1) Declaratur h. c. Bulla Pii V. Cum illius vicem, 1566. — 2) C. Non plures cons. dist. 4; c. Veniens, et fere per tot. de cognat. spirit.; c. Quamvis eod. in 6.

ac baptizatum ipsum, et illius patrem, et matrem, necnon inter baptizantem, et baptizatum, baptizatique patrem, ac matrem tantum 1) spiritualis cognatio contrahatur. Parochus, antequam ad baptismum conferendum accedat, diligenter ab eis, ad quos spectabit sciscitetur, quem, vel quos elegerint, ut baptizatum de sacro fonte suscipiant; et eum, vel eos tantum ad illum suscipiendum admittat; et in libro eorum nomina describat; doceatque eos quam cognationem contraxerint, ne ignorantia ulla excusari valeant. Quod si alii, ultra designatos, baptizatum tetigerint, cognationem spiritualem nullo pacto contrahant 2), constitutionibus in contrarium facientibus, non obstantibus. Si parochi culpa, vel negligentia secus factum fuerit, arbitrio ordinarii puniatur. Ea 3) quoque cognatio, quae ex confirmatione contrahitur, confirmantem, et confirmatum, illiusque patrem, et matrem, ac tenentem non egrediatur: omnibus inter alias personas huius spiritualis cognationis impedimentis omnino sublatis.

CAPUT III.

PUBLICAE HONESTATIS IMPEDIMENTUM CERTIS LIMITIBUS COARCTATUR.

Iustitiae 4) publicae honestatis impedimentum, ubi sponsalia quacumque ratione valida non erunt, sancta synodus prorsus tollit; ubi autem valida fuerint, primum gradum non excedant: quoniam in ulterioribus gradibus iam non potest huiusmodi prohibitio absque dispendio observari.

CAPUT IV.

AFFINITAS EX FORNICATIONE AD SECUNDUM GRADUM RESTRINGITUR.

Praeterea sancta synodus, eisdem, et aliis gravissimis de causis adducta 5), impedimentum, quod 6) propter affinitatem ex fornicatione contractam inducitur, et matrimonium postea factum

1) Super quibus c. Pittacium, et c. Fin. q. 3. cap. 1; c. Super eo. et fere per tot. de cognat. spirit. c. 1. eod. tit. in 6. — 2) C. Quamvis de cong. spir. in 6. — 3) C. a. 30. q. 1. c. 1. de cog. spir. in 6. — 4) Declaratur h. c. bulla Pii V. ad romanum spectat. 1568. c. 1. de sponsal. in 6. — 5) C. Quaedam. cum multis seq. 32. q. 7. et toto tit. de eo qui cogn. cons. uxor. suae. — 6) Declaratur bulla Pii V. Ad romanum pontif. 1566.

dirimit, ad eos tantum, qui in primo, et secundo gradu coniunguntur, restringit. In ulterioribus vero gradibus statuit, huiusmodi affinitatem matrimonium postea contractum non dirimere.

CAPUT V.

NE QUIS INTRA GRADUS PROHIBITOS CONTRAHAT; QUAVE RATIONE IN ILLIS DISPENSANDUM.

Si quis intra 1) gradus prohibitos scienter matrimonium contrahere praesumpserit, separetur, et spe dispensationis consequendae careat; idque in eo multo magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, sed etiam consummare ausus fuerit. Quod si ignoranter id fecerit, si quidem solemnitates requisitas in contrahendo matrimonio neglexerit, eisdem subiiciatur poenis 2); non enim dignus est, qui ecclesiae benignitatem facile experiatur, cuius salubria praecepta temere contempsit. Si vero, solemnitatibus adhibitis, impedimentum aliquod postea subesse cognoscatur, cuius ille probabilem ignorantiam habuit; tunc facilius cum eo, et gratis dispensari poterit. In contrahendis matrimoniis, vel nulla omnino detur dispensatio, vel raro, idque ex causa, et gratis concedatur. In secundo gradu numquam dispensetur, nisi inter magnos principes, et ob publicam causam.

CAPUT VI.

IN RAPTORES ANIMADVERTITUR.

Decernit sancta synodus, inter raptorem et raptam, quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere matrimonium 3). Quod si rapta a raptore separata, et in loco tuto, et libero constituta, illum in virum habere consenserit; eam raptor in uxorem habeat, et nihilominus raptor ipse 4), ac omnes illi consilium, auxilium, et favorem praebentes, sint ipso iure excommunicati 5), ac perpetuo infames, omniumque dignitatum incapaces; et si clerici fuerint, de proprio gradu decidant 6). Tenea-

1) C. fin., sess. pen. de cland. despons. Clem. unica de cons. et aff., — 2) C. fin., de immun. ecc. c. Quia frustra. de usur. — 3. C. fin. de rap. — 4) Conc. Chalced. cap. 26. c. Eos et c. De puellis, 36. quaest. 2. — 5) C. Consanguineorum, 3. q. 4. et c. Constituimus, 3. q. 5. — 6) Exod. 22, 16. 17. c. 1. de adult.

tur praeterea raptor mulierem raptam, sive eam uxorem duxerit, sive non duxerit, decenter, arbitrio iudicis, dotare.

CAPUT VII.

VAGI MATRIMONIO CAUTE IUNGENDI.

Multi sunt 1), qui vagantur, et incertas habent sedes, et, ut improbi sunt ingenii, prima uxore relicta, aliam, et plerumque plures, illa vivente, diversis in locis ducunt. Cui morbo cupiens sancta synodus occurrere, omnes ad quos spectat, paterne monet, ne hoc genus hominum vagantium ad matrimonium facile recipiant: magistratus etiam saeculares hortatur, ut eos severe coerceant: parochis autem praecipit, ne illorum matrimoniis intersint, nisi prius diligentem inquisitionem fecerint, et, re ad ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.

CAPUT VIII.

CONCUBINATUS POENIS GRAVISSIMIS PUNITUR.

Grave peccatum est homines solutos concubinas habere; gravissimum vero, et in huius magni sacramenti singularem contemptum admissum, uxoratos quoque in hoc damnationis statu vivere, ac audere eas quandoque domi, etiam cum uxoribus alere, et retinere. Quare, ut huic tanto malo sancta synodus opportunis remediis provideat, statuit huiusmodi concubinarios, tam solutos quam uxoratos 2), cuiuscumque status, dignitatis, et conditionis existant, si, postquam ab ordinario, etiam ex officio, ter admoniti ea de re fuerint, concubinas non eiecerint, seque ab earum consuetudine non seiunxerint, excommunicatione feriendos esse; a qua non absolvantur, donec re ipsa admonitioni factae paruerint. Quod si in concubinatu per annum, censuris neglectis, permanserint, contra eos ab ordinario severe pro qualitate criminis procedatur. Mulieres 3), sive coniugatae, sive solutae, quae cum adulteris, seu concubinariis publice vivunt 4), si ter admonitae non paruerint; ab ordinariis locorum, nullo etiam requirente, ex

1) Conc. Agathen. c. 25. — 2) Infra, sess. 25. c. 14. de reform.; conc. Rom. sub Nic. 2. in fin.; concil. Lateran. sub Leone X. sess. 9. de reform. curiae et aliorum, vers. concub.; conc. Tolet. 1. cap. 17. c. Is. qui, 34. Dist. — 3) Conc. Arelaten. 2. cap. 3; c. Fraternitatis, 34. dist.; c. Si concubinae, de sentent. excom. — 4) C. de cohabit. cler. et mul.

officio graviter pro modo culpae puniantur; et extra oppidum, vel dioecesim, si id eisdem ordinariis videbitur, invocato, si opus fuerit, brachio saeculari, eiiciantur 1): aliis poenis contra adulteros et concubinarios inflictis, in suo robore permanentibus.

CAPUT IX.

NE DOMINI TEMPORALES AUT MAGISTRATUS QUIDPIAM LIBERTATI MATRIMONII CONTRARIUM MOLIANTUR.

Ita plerumque temporalium dominorum, ac magistratuum mentis oculos terreni affectus, atque cupiditates excaecant, ut viros, et mulieres, sub eorum iurisdictione degentes, maxime divites, vel spem magnae hereditatis habentes, minis et poenis adigant cum iis matrimonium invitos contrahere, quos ipsi domini, vel magistratus illis praescripserint. Quare 2) cum maxime nefarium sit matrimonii libertatem violare, et ab eis iniurias nasci, a quibus iura expectantur; praecipit sancta synodus omnibus, cuiuscumque gradus, dignitatis et conditionis existant, sub 3) anathematis poena, quam ipso facto incurrant, ne quovis modo directe vel indirecte subditos suos, vel quoscumque alios cogant, quominus libere matrimonia contrahant.

CAPUT X.

NUPTIARUM SOLEMNITATES CERTIS TEMPORIBUS PROHIBENTUR.

Ab 4) adventu Domini nostri Iesu Christi usque in diem epiphaniae, et a feria quarta cinerum usque in octavam paschatis inclusive, antiquas solemnium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus observari sancta synodus praecipit: in aliis vero temporibus nuptias solemniter celebrari permittit: quas, episcopi, ut ea, qua decet modestia, et honestate fiant, curabunt 5); sancta enim res est matrimonium, et sancte tractandum.

DECRETUM DE REFORMATIONE.

Eadem sacrosancta synodus, reformationis materiam prosequens, haec in praesenti sessione statuenda decernit.

1) Easdem innovat et auget Sixtus V. bulla Ad compescendum, 1586. — 2) C. Cum locum; c Requisivit, et c. Gemma de spons. — 3) Conc. Parisien. 1. c. 6; c. Nullus, 36. 2. — 4) Conc. Laodic. can. 52; conc. Salegustadien., cap. 3; c. Non oportet, cum tribus, seq. 33. q. 4; c. Cappellan. de fer. — 5) Deinde 26. dist.

CAPUT I.

NORMA PROCEDENDI AD CREATIONEM EPISCOPORUM ET CARDINALIUM.

Si 1) in quibuslibet ecclesiae gradibus providenter scienterque curandum est, ut in Domini domo nihil sit inordinatum, nihilque praeposterum; multo magis elaborandum est, ut in electione eius, qui supra omnes gradus constituitur, non erretur; nam totius familiae Domini status, et ordo nutabit, si, quod requiritur in corpore, non inveniatur in capite: unde, etsi 2) alias sancta synodus de promovendis ad cathedrales, et superiores ecclesias nonnulla utiliter decrevit: hoc tamen munus huiusmodi esse censet, ut, si pro rei magnitudine expendatur, numquam satis cautum de eo videri possit. Itaque statuit, ut, cum primum ecclesia vacaverit, supplicationes, ac preces publice privatimque habeantur; atque a capitulo per civitatem, et dioecesim indicantur, quibus clerus populusque bonum a Deo pastorem valeat impetrare. Omnes vero, et singulos, qui ad promotionem praeficiendorum, quodcumque ius, quacumque ratione, a sede apostolica habent, aut alioquin operam suam praestant, nihil in iis pro praesenti temporum ratione innovando, hortatur, et monet, ut in primis meminerint, nihil se ad Dei gloriam, et populorum salutem utilius posse facere, quam si bonos pastores, et ecclesiae gubernandae idoneos promoveri studeant; eosque alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, nisi quos digniores, et ecclesiae magis utiles ipsi iudicaverint 3), non quidem precibus, vel humano affectu, aut ambientium suggestionibus, sed, eorum exigentibus meritis, praefici diligenter curaverint; et quos ex legitimo matrimonio natos, et vita, aetate, doctrina, atque aliis omnibus qualitatibus praeditos sciant 4), quae iuxta sacros canones, et tridentinae huius synodi decreta requiruntur. Quoniam vero in sumendo de praedictis omnibus qualitatibus gravi, idoneoque bonorum, et doctorum virorum testimonio, non uniformis ratio ubique ex nationum, populorum, ac morum varietate potest adhiberi 5); mandat sancta synodus, ut in provinciali synodo, per

1) Miramur, dist. 63. — 2) Supra de reformat. sess. 6. c. 1. sess. 7. cap. 1. et 3. sess. 22. cap. 2. — 3) Conc. Tolet. 4. 18. — 4) C. Cum in cunctis et c. Cum nobis olim, de elec.; conc. Lateran. sub Leone X. de reform. curiae in prin. sess. 9. cum alleg.; sup. sess. 22. de reform. cap. 2. — 5) Praescribitur alia forma in bulla Gregorii XIV. anni 1590. quae incipit, Onus.

per metropolitanum habenda, praescribatur quibusque locis, et provinciis propria examinis, seu inquisitionis, aut instructionis faciendae forma, sanctissimi romani pontificis arbitrio approbanda, quae magis eisdem locis utilis atque opportuna esse videbitur: ita tamen, ut, cum deinde hoc examen, seu inquisitio de persona promovenda perfecta fuerit, ea in instrumentum publicum redacta, cum toto testimonio 1), ac professione fidei ab eo facta, quamprimum ad sanctissimum romanum pontificem omnino transmittatur: ut ipse summus pontifex, plena totius negotii, ac personarum notitia habita, pro gregis dominici commodo, de illis, si idonei per examen, seu per inquisitionem factam reperti fuerint, ecclesiis possit utilius providere. Omnes vero inquisitiones, informationes, testimonia, ac probationes, quaecumque de promovendi qualitatibus, et ecclesiae statu a quibuscumque, etiam in romana curia, habitae, per cardinalem, qui relationem facturus erit in consistorio, et alios tres cardinales diligenter examinentur; ac relatio ipsa cardinalis relatoris, et trium cardinalium subscriptione roboretur: in qua ipsi singuli quatuor cardinales affirment se, adhibita accurata diligentia, invenisse promovendos qualitatibus a iure, et ab hac 2) sancta synodo requisitis, praeditos; ac certo existimare sub periculo salutis aeternae idoneos esse, qui ecclesiis praeficiantur: ita ut relatione, in uno consistorio facta, quo maturius interea de ipsa inquisitione cognosci possit, in aliud consistorium iudicium differatur; nisi aliud beatissimo pontifici videbitur expedire. Ea vero omnia, et singula, quae de episcoporum praeficiendorum vita, aetate, doctrina, et ceteris qualitatibus alias in eadem synodo constituta sunt, decernit eadem, etiam 3) in creatione sanctae romanae ecclesiae cardinalium, etiam si diaconi sint, exigenda; quos sanctissimus romanus pontifex ex omnibus christianitatis nationibus, quantum commode fieri poterit, prout idoneos repererit, assumet. Postremo, eadem sancta synodus, tot gravissimis ecclesiae incommodis commota, non potest non commemorare, nihil magis ecclesiae Dei esse necessarium, quam ut beatissimus romanus pontifex, quam sollicitudinem universae ecclesiae ex muneris sui officio debet, eam hic potissimum impendat, ut lectissimos tantum sibi cardinales adsciscat; et bonos maxime, atque

1) Vide infra 40. — 2) In dictis locis. — 3) Quid in creatione cardinalium observandum vid. in constit. Sixti V. Postquam, 1586. et Religiosam, 1587.

idoneos pastores singulis ecclesiis praeficiat: idque eo magis, quod ovium Christi sanguinem, quae ex malo negligentium, et sui officii immemorum pastorum regimine peribunt, Dominus noster Iesus Christus 1) de manibus eius sit requiriturus.

CAPUT II.

SYNODI PROVINCIALES, QUOLIBET TRIENNIO; DIOECESANAE, QUOTANNIS CELEBRENTUR: QUI EAS COGERE, QUIVE ILLIS INTERESSE DEBEANT.

Provincialia concilia, sicubi omissa sunt, pro moderandis moribus, corrigendis excessibus, controversiis componendis 2), aliisque ex sacris canonibus 3) permissis renoventur. Quare metropolitani per se ipsos, seu, illis legitime impeditis, coepiscopus antiquior intra annnm ad minus a fine praesentis concilii, et deinde 4) quolibet saltem triennio post octavam paschae resurrectionis Domini nostri Iesu Christi, seu alio commodiori tempore, pro more provinciae, non praetermittat synodum in provincia sua cogere: quo episcopi omnes, et alii, qui de iure, vel consuetudine interesse debent, exceptis iis, quibus cum imminenti periculo transfretandum esset, convenire omnino teneantur. Nec episcopi comprovinciales praetextu cuiuslibet consnetudinis ad metropolitanam ecclesiam in posterum accedere inviti compellantur. Itidem episcopi, qui nulli archiepiscopo subiiciuntur, aliquem vicinum metropolitanum semel eligant, in cuius synodo provinciali cum aliis interesse debeant; et quae ibi ordinata fuerint, observent, ac observari faciant. In reliquis omnibus eorum exemptio, et privilegia salva, atque integra maneant 5). Synodi quoque dioecesanae quotannis celebrentur: ad quas exempti etiam omnes, qui alias, cessante exemptione, interesse deberent, nec capitulis generalibus subduntur, accedere teneantur: ratione tamen parochialium, aut aliarum saecularium ecclesiarum, etiam annexarum, debeant ii, qui illarum curam gerunt, quicumque illi sint, synodo interesse. Quod si in his tam metropolitani,

1) Ezech. 3, 18; Act. 20, 28; c. Ephesiis. 43. Dist.; supr. sess. 6. de reform. cap. 1. — 2) C. Propter ecclesiasticas cum seq. 18. dist.; c. Sicut olim, de accusat.; conc. Aurelian. 2. cap. 1. — 3) Inf. cap. 21. — 4) Conc. Lateran. sub Leone X. sess. 10; In 2. Lateran. sub Innoc. III. c. 6. exigebatur ut singulis annis metropolitanus visitaret. — 5) Conc. Basil. sess. 15; Tolet. sub Sixto IV. cap. 1.

quam episcopi, et alii suprascripti negligentes fuerint; poenas, sacris 1) canonibus sancitas, incurrant.

CAPUT III.

QUA RATIONE VISITATIO PER PRAELATOS FACIENDA.

Patriarchae, primates, metropolitani, et episcopi propriam dioecesim per se ipsos 2), aut, si legitime impediti fuerint, per suum generalem vicarium, aut visitatorem, si quotannis totam, propter eius latitudinem, visitare non poterunt, saltem maiorem eius partem, ita tamen ut tota biennio per se, vel visitatores suos compleatur, visitare non praetermittant. A metropolitanis vero, etiam post plene visitatam propriam dioecesim, non visitentur cathedrales ecclesiae, neque dioeceses suorum comprovincialium, nisi causa cognita, et probata in concilio provinciali. Archidiaconi autem, decani, et alii inferiores in iis ecclesiis, ubi hactenus visitationem exercere legitime consueverunt, debeant quidem, assumpto notario, de consensu episcopi deinceps per seipsos tantum ibidem visitare. Visitatores etiam a capitulo deputandi, ubi capitulum ius vitandi habet, prius ab episcopo approbentur: sed non ideo episcopus, vel, eo impedito, eius visitator easdem ecclesias seorsum ab his visitare prohibeatur: cui ipsi archidiaconi, vel alii inferiores, visitationis factae infra mensem rationem reddere, et depositiones testium, ac integra acta ei exhibere teneantur: non obstantibus quacumque consuetudine, etiam immemorabili, atque exemptionibus, et privilegiis quibuscumque. Visitationum autem omnium istarum 3) praecipuus sit scopus, sanam, orthodoxamque doctrinam, expulsis haeresibus, inducere; bonos mores tueri, pravos corrigere; populum cohortationibus, et admonitionibus ad religionem, pacem, innocentiamque accendere; cetera, prout locus, tempus, et occasio feret, ex visitantium prudentia, ad fidelium fructum constituere. Quae ut facilius, feliciusque succedant; monentur praedicti omnes, et singuli, ad quos visitatio spectat, ut paterna charitate, christianoque zelo omnes amplectantur; ideoque modesto contenti equitatu, famulatuque, studeant quam celerrime, debita tamen cum diligentia, visitationem ipsam absolvere. Interimque caveant, ne inutilibus sumpti-

1) Dist. 18. fere per totam; conc. Aurelian. 5. cap. 18; Tarracon. 1. cap. 6; Tolet. 11. cap. 15. et Basil. sess. 8. — 2) Conc. Tolet. 4. cap. 35; c. Episcoporum, 10. q. 1. — 3) C. 1. par. Sane, de cens. in 6. c. unic. 85. dist.

bus 1) cuiquam graves, onerosive sint; neve ipsi, aut quisquam suorum quidquam procurationis causa pro visitatione, etiam testamentorum ad pios usus, praeter id, quod ex relictis piis iure debetur, aut alio quovis nomine, nec pecuniam, nec munus, quodcumque sit, etiam qualitercumque offeratur, accipiant, non obstante quacumque consuetudine, etiam immemorabili 2): exceptis tamen victualibus, quae sibi, ac suis frugaliter moderateque pro temporis tantum necessitate, et non ultra, erunt ministranda. Sit tamen in optione eorum, qui visitantur, si malint solvere id, quod erat ab ipsis antea solvi, certa pecunia taxata, consuetum, an vero praedicta victualia subministrare: salvo item iure conventionum antiquarum cum monasteriis, aliisve piis locis, aut ecclesiis non parochialibus inito, quod illaesum permaneat. In iis vero locis, seu provinciis, ubi consuetudo est, ut nec victualia, nec pecunia, nec quidquam aliud a visitatoribus accipiatur, sed omnia gratis fiant; ibi id observetur. Quod si quisspiam, quod absit, aliquid amplius in supra dictis omnibus casibus accipere praesumpserit; is praeter dupli restitutionem, intra mensem faciendam, aliis etiam poenis iuxta constitutionem concilii generalis lugdunensis, quae incipit 3), Exigit; nec non et aliis poenis in synodo provinciali arbitrio synodi, absque ulla spe veniae, mulctetur. Patroni vero in iis, quae ad sacramentorum administrationem spectant, nullatenus se praesumant ingerere; neque visitationi ornamentorum ecclesiae, aut bonorum stabilium, seu fabricarum proventibus immisceant; nisi quatenus id eis ex institutione, ac fundatione competat: sed episcopi ipsi haec faciant, et fabricarum reditus in usus ecclesiae necessarios, et utiles, prout sibi expedire magis visum fuerit, expendi curent.

CAPUT IV.

PRAEDICATIONIS MUNUS A QUIBUS ET QUANDO OBEUNDUM, ECCLESIA PAROCHIALIS AD AUDIENDUM VERBUM DEI ADEUNDA. NULLUS CONTRADICENTE EPISCOPO PRAEDICET.

Praedicationis munus 4), quod episcoporum praecipuum est, cupiens sancta synodus, quo frequentius possit ad fidelium sa-

1) Conc. Braccaren. 2. cap. 1. et Ticinen. vers. Statuimus etiam ne episcopi; c. Cavendum; c. Placuit, et c. Inter cetera, 10. q. 3. et c. Cum apostolus, de cens. — 2) C. Si episcopus, de offic. ord. in 6. — 3) Vide infr. XXVIII. — 4) Conc. Carthag. 4. c. 20. et Rhemen. c. 14. in c. Episcopus nullam rei, 88. dist.

lutem exerceri; canones alias super hoc editos sub fel. rec. 1) Paulo III. aptius praesentium temporum usui accomodando, mandat, ut in ecclesia sua ipsi per se 2), aut, si legitime impediti fuerint, per eos quos ad praedicationis munus assument; in aliis autem ecclesiis per parochos, sive, iis impeditis, per alios ab episcopo impensis eorum, qui eas praestare, vel tenentur, vel solent, deputandos in civitate, aut in quacumque parte dioecesis, censebunt expedire, saltem omnibus dominicis, et solemnibus diebus festis; tempore autem ieiuniorum, quadragesimae, et adventus Domini quotidie, vel saltem tribus in hebdomada diebus, si ita oportere duxerint, sacras scripturas, divinamque legem annuntient; et alias quotiescumque id opportune fieri posse indicaverint. Moneatque episcopus populum diligenter, teneri unumquemque parochiae suae interesse, ubi commode id fieri potest 3), ad audiendum verbum Dei. Nullus autem saecularis 4), sive regularis, etiam in ecclesiis suorum ordinum, contradicente episcopo, praedicare praesumat. Idem etiam saltem dominicis et aliis festivis diebus pueros in singulis parochiis 5) fidei rudimenta, et obedientiam erga Deum, et parentes diligenter ab iis, ad quos spectabit, doceri curabunt; et, si opus sit, etiam per censuras ecclesiasticas compellent: non obstantibus privilegiis et consuetudinibus. In reliquis ea, quae de praedicationis munere 6) sub eodem Paulo III. decreta fuerunt, suum robur obtineant.

CAPUT V.

CAUSAE CRIMINALES CONTRA EPISCOPOS, MAIORES A SOLO SUM. PONT., MINORES A CONCILIO PROVINCIALI COGNOSCANTUR.

Causae criminales 7) graviores contra episcopos, etiam haeresis, quod absit, quae depositione aut privatione dignae sunt 8), ab ipso tantum summo romano pontifice cognoscantur, et termi-

1) Supr. sess. 5. de reform. cap. 2. — 2) Conc. Arelaten. 4. c. 10; Lateran. sub Inn. III. c. 10. in c. Inter cetera, de off. ord.; conc. Moguntiacum, cap. 25; supr. sess. 5. de reform. cap. 2. — 3) 4. Carthag. c. 24; it. c. Sacerdotes de cons. dist. 1. Theodulphus episc. Aurelian. epist. ad parochos in fin. — 4) Vide bullam Greg. XIII. in grat. societ. Iesu, quae incipit, Vigore, 1584. — 5) Vide constit. Pii V. Ex debito, 1571. quam ampliavit Greg. XIII. 30. octobris 1572. — 6) Sess. 5. c. de reform. — 7) Conc. Sardicen. cap. 1; c. Ad abolendam, de haeret. — 8) Confirmatur bulla Pii V. Si de protegendis. 1569.

nentur. Quod si eiusmodi sit causa, quae necessario extra romanam curiam sit committenda; nemini prorsus ea committatur, nisi metropolitanis, aut episcopis, a beatissimo papa eligendis. Haec vero commissio, et specialis sit, et manu ipsius sanctissimi pontificis signata; nec unquam plus his tribuat, quam ut solam facti instructionem sumant, processumque conficiant, quem statim ad romanum pontificem transmittant: reservata 1) eidem sanctissimo sententia definitiva. Cetera alias sub fel. rec. Iulio III. supra his decreta, nec non et constitutio sub Innocentio III. in concilio generali, quae incipit 2). Qualiter et quando, quam sancta synodus in praesenti innovat, ab omnibus observetur. Minores vero criminales causae episcoporum in concilio tantum provinciali cognoscantur, et terminentur, vel a deputandis per concilium provinciale.

CAPUT VI.

DATUR EPISCOPIS POTESTAS CIRCA IRREGULARITATUM, ET SUSPENSIONUM DISPENSATIONES, ET CRIMINUM ABSOLUTIONES.

Liceat episcopis in irregularitatibus omnibus, et suspensionibus, ex delicto occulto provenientibus 3), excepta ea, quae oritur ex homicidio voluntario, et exceptis aliis deductis ad forum contentiosum 4), dispensare; et in quibuscumque casibus occultis 5), etiam sedi apostolicae reservatis, delinquentes quoscumque sibi subditos, in dioecesi sua per se ipsos, aut vicarium, ad id specialiter deputandum, in foro conscientiae gratis absolvere, imposita poenitentia salutari. Idem et in haeresis crimine in eodem foro conscientiae eis tantum, non eorum vicariis sit permissum.

CAPUT VII.

SACRAMENTORUM VIRTUS, ANTEQUAM POPULO ADMINISTRENTUR, AB EPISCOPIS ET PAROCHIS EXPLICETUR; INTER MISSARUM SOLEMNIA SACRAE PAGINAE EXPLANENTUR.

Ut fidelis populus ad suscipienda sacramenta maiori cum reverentia, atque animi devotione accedat; praecipit sancta synodus

1) Supra, sess. 13. de reformat. cap. 6. 7. 8. — 2) Vide infra, XXIX. — 3) Supra, sess. 14. c. 7; c. Miror, et c. Contumaces 50. dist. — 4) Consule bullam coenae Domini. — 5) De quibus sub Alexandro in conc. parte 14. constit. eius.

episcopis omnibus, ut non solum, cum haec per se ipsos erunt populo administranda, prius illorum vim, et usum pro suscipientium captu explicent, sed etiam idem a singulis parochis pie, prudenterque, etiam lingua vernacula, si opus sit, et commode fieri poterit, servari studeant, iuxta formam, a sancta synodo in catechesi singulis sacramentis praescribendam; quam episcopi in vulgarem linguam fideliter verti, atque a parochis omnibus populo exponi curabunt; necnon ut 1) inter missarum solemnia, aut divinorum celebrationem, sacra eloquia, et salutis monita eadem vernacula lingua singulis diebus festivis, vel solemnibus, explanent; eademque in omnium cordibus, postpositis inutilibus quaestionibus, inserere, atque eos in lege Domini erudire studeant.

CAPUT VIII.

PUBLICE PECCANTES PUBLICE POENITEAT, NI EPISCOPO ALITER VIDEATUR: POENITENTIARIUS IN CATHEDRALIBUS INSTITUENDUS.

Apostolus monet 2), publice peccantes palam esse corripiendos. Quando igitur ab aliquo publice, et in multorum conspectu crimen commissum fuerit, unde alios scandalo offensos, commotosque fuisse non sit dubitandum; huic condignam pro modo culpae poenitentiam 3) publice iniungi oportet; ut quos exemplo suo ad malos mores provocavit, suae emendationis testimonio ad rectam revocet vitam. Episcopus tamen publicae hoc poenitentiae genus in aliud secretum poterit commutare, quando ita magis iudicaverit expedire. In omnibus etiam cathedralibus ecclesiis, ubi id commode fieri poterit, poenitentiarius aliquis cum unione praebendae, proxime vacaturae, ab episcopo instituatur, qui magister sit, vel doctor, aut licentiatus in theologia, vel iure canonico, et annorum quadraginta, seu alias qui aptior pro loci qualitate reperiatur; qui dum confessiones in ecclesia audiet, interim praesens in choro censeatur.

1) Supra, sess. 22. de sacrificio Missae c. 8. — 2) 1. Timot. 5, 20; c. Sed illud 45. dist. Si peccaverit, §. Ergo 2. q. 1. et c. 1. de poen. et rem. — 3) C. Poenit. et c. In capite cum seq., 50. dist.

CAPUT IX.

A QUO VISITARI DEBEANT ECCLESIAE SAECULARES NULLIUS DIOECESIS.

Quae 1) alias sub fel. rec. Paulo III; et 2) nuper sub beatissimo domino nostro Pio IV. in hoc eodem concilio de adhibenda ab ordinariis diligentia in beneficiorum, etiam exemptorum, visitatione constituta sunt; eadem etiam in iis ecclesiis saecularibus observentur, quae in nullius dioecesi esse dicuntur; ut ab episcopo, cuius cathedralis ecclesia est proximior, si id constet, alioquin ab eo, qui semel in concilio provinciali a praelato loci illius electus fuerit, tamquam sedis apostolicae delegato, visitentur: non obstantibus privilegiis, et consuetudinibus quibuscumque, etiam immemorabilibus.

CAPUT X.

EXECUTIO VISITATIONIS A SUBDITIS NE SUSPENDATUR.

Episcopi, ut aptius, quem regunt, populum possint in officio, atque obedientia continere, in omnibus iis, quae ad visitationem, ac morum correctionem subditorum suorum spectant, ius et potestatem habeant, etiam tamquam apostolicae sedis delegati ea ordinandi 3), moderandi, puniendi, et exequendi, iuxta canonum sanctiones, quae illis ex prudentia sua pro subditorum emendatione, ac dioecesis suae utilitate necessaria videbuntur 4). Nec in his, ubi de visitatione, aut morum correctione agitur, exemptio, aut ulla inhibitio, appellatio, seu querela, etiam ad sedem apostolicam, interposita, exsecutionem eorum, quae ab his mandata, decreta, aut iudicata fuerint, quoquo modo impediat, aut suspendat.

1) Supra, sess. 6. de reform. cap. 4. et sess. 7. de reform. cap. 8. — 2) Sess. 21. de reformat. cap. 8. — 3) Cap. Transmissam, de election. — 4) Supra, sess. 13. de reformat. cap. 1. sess. 14. de reformat. c. 4. et sess. 22. de reform. c. 1.

CAPUT XI.

HONORARII TITULI, AUT PRIVILEGIA PARTICULARIA, EPISCOPORUM IURI NIHIL DETRAHANT. CAP. CUM CAPPELLA, EXTRA, DE PRIVILEGIIS, INNOVATUR.

Quoniam 1) privilegia, et exemptiones, quae variis titulis plerisque conceduntur, hodie perturbationem in episcoporum iurisdictione excitare, et exemptis occasionem laxioris vitae praebere dignoscuntur; decernit sancta synodus, ut, si quando iustis, gravibus et fere necessariis suadentibus causis, aliquos honorariis titulis protonotariatus, acolythatus 2), comitis palatini, cappellani regii, aut aliis huiusmodi in romana curia, vel extra, insignibus decorandos esse placuerit; necnon alios, cuicumque monasterio oblatos, vel quomodocumque addictos, aut sub nomine servientium militiis, seu monasteriis, hospitalibus, collegiis, aut quocumque alio titulo assumi; nihil ex ii privilegiis detractum esse ordinariis intelligatur, quominus ii, quibus ea iam concessa sunt, vel in posterum concedi contigerit, ipsis ordinariis, tamquam apostolicae sedis delegatis, plene in omnibus, et quoad cappellanos regios, iuxta constitutionem Innocentii III. quae incipit 3), Cum cappella, subiecti existant: exceptis tamen iis, qui praedictis locis aut militiis actu serviunt, et infra eorum septa ac domos resident, subque eorum obedientia vivunt; sive iis, qui legitime, et secundum regulam earumdem militiarum professionem fecerint, de qua ordinario constare debeat: non obstantibus privilegiis quibuscumque, etiam religionis sancti Ioannis Hierosolymitani, et aliarum militiarum. Quae vero privilegia residentibus in curia romana vigore 4) Eugenianae constitutionis, aut familiaritatis cardinalium competere solent; ea in iis, qui beneficia ecclesiastica obtinent, ratione praedictorum beneficiorum minime intelligantur; sed ordinarii iurisdictioni subiecti permaneant: non obstantibus quibuscumque inhibitionibus.

1) Supra, sess. c. 6. 3. de reform.; c. Cum et plantar. de privil., et c. Venerabili, de verb. sig. — 2) Horum facultates, et indulta adhuc restrinxit Pius V. in bulla, Qnamvis, 1568. — 3) Vide infra, XXXII. — 4) C. Divina, de privil. in extravag. com.

CAPUT XII.

QUALES ESSE DEBEANT PROMOVENDI AD DIGNITATES ET CANONICATUS CATHEDRALIUM ECCLESIARUM; QUIDVE PROMOTI PRAESTARE TENEANTUR.

Cum dignitates, in ecclesiis praesertim cathedralibus, ad conservandam augendamque ecclesiasticam disciplinam fuerint institutae; ut, qui eas obtinerent, pietate praecellerent, aliisque exemplo essent, atque episcopo opera, et officio iuvarent; merito, qui ad eas vocantur, tales esse debent, qui suo muneri respondere possint. Nemo igitur deinceps ad dignitates quascumque, quibus animarum cura subest, promoveatur, nisi qui saltem XXV. suae aetatis annum attigerit; et in clericali ordine versatus, doctrina ad suum munus exequendum necessaria, ac morum integritate commendetur; iuxta constitutionem Alexandri tertii in concilio lateranensi promulgatam, quae incipit 1), Cum in cunctis. Archidiaconi etiam, qui 2) oculi dicuntur episcopi, sint in omnibus ecclesiis, ubi fieri poterit, magistri in theologia, seu doctores, aut licentiati in iure canonico. Ad ceteras autem dignitates, vel personatus, quibus animarum cura nulla subest, clerici alioquin idonei, et XXII. annis non minores, adsciscantur. Provisi etiam de beneficiis quibuscumque curam animarum habentibus, teneantur a die adeptae possessionis, ad minus intra duos menses 3), in manibus ipsius episcopi, vel eo impedito, coram generali eius vicario, seu officiali, orthodoxae suae 4) fidei publicam facere professionem, et in ecclesiae romanae obedientia se permansuros spondeant, ac iurent. Provisi autem de canonicatibus, et dignitatibus in ecclesiis cathedralibus, non solum coram episcopo, seu eius officiali, sed etiam in capitulo, idem facere teneantur: alioquin praedicti omnes provisi, ut supra, fructus non faciant suos; nec illis possessio suffragetur 5). Neminem etiam deinceps ad dignitatem, canonicatum, aut portionem recipiant, nisi qui eo ordine sacro aut sit initiatus, quem

1) Vide infra pag. X. in §. inferiora. — 2) Clemens I. epist. 1. ad Iacobum; Anacletus, epist. 1; c. Diaconi, 93. dist.; et c. Ad haec de off. archidiac. — 3) Conc 4. Tolet. cap. 26. — 4) Qui praeterea ad professionem fidei tenentur, vide in const. Pii IV. In sacrosancta, 1564. infra, pag. 40. — 5) C. 1. et seq. de aetat., et qual.; c. Licet canon; et c. Cum ex eo, de cler. in 6; supra, sess. 7. de reform. cap. 12.

illa dignitas, praebenda, aut portio requirit, aut in tali aetate, ut infra tempus a iure, et ab hac sancta synodo statutum, initiari valeat. In omnibus vero ecclesiis cathedralibus omnes canonicatus, ac portiones habeant annexum ordinem presbyterii, diaconatus, vel subdiaconatus. Episcopns autem cum consilio capituli designet, ac distribuat, prout viderit expedire, quibus quisque ordo ex sacris annexus in posterum esse debeat; ita tamen, nt dimidia saltem pars presbyteri sint, ceteri vero diaconi, aut subdiaconi: ubi vero consuetudo laudabilior habet, ut plures, vel omnes sint presbyteri, omnino observetur. Hortatur etiam sancta synodus, nt in provinciis, ubi id commode fieri potest, dignitates omnes, et saltem dimidia pars canonicatuum, in cathedralibus ecclesiis, et collegiatis insignibus conferantur tantum magistris, vel doctoribus, aut etiam licentiatis in theologia, vel iure canonico. Praeterea obtinentibus in eisdem cathedralibus, aut collegiatis dignitates, canonicatus, praebendas, aut portiones 1), non liceat vigore cuiuslibet statuti aut consnetudinis, ultra tres menses, ab eisdem ecclesiis quolibet anno abesse 2); salvis nihilominus earum ecclesiarum constitutionibns, quae longins servitii tempus requirunt: alioquin primo anno privetur unusquisque dimidia parte fructuum, quos ratione etiam praebendae, ac residentiae fecit suos. Quod si iterum eadem fuerit usus negligentia, privetur omnibus fructibus, quos eodem anno lucratus fuerit: crescente vero contumacia, contra eos 3), iuxta sacrorum canonum constitutiones, procedatur. Distributiones 4) vero, qui statis horis interfuerint, recipiant; reliqui, quavis collusione aut remissione exclusa, his careant, iuxta Bonifacii VIII. decretum, quod incipit 5), Consuetudinem: quod sancta synodus in usnm revocat, non obstantibus quibuscumque statutis, et consuetudinibus. Omnes 6) vero divina per se, et non per substitutos, compellantur obire officia, et episcopo celebranti, aut alia pontificalia exercenti, adsistere, et inservire; atque in choro ad psallendum instituto, hymnis, et canticis Dei nomen reverenter, distincte, devoteque laudare. Vestitu insuper decenti tam in ecclesia, quam extra assidue utantur; ab 7) illicitisque venatio-

1) Supra, sess. 23. de reform. cap. 1. — 2) Ad audientiam, de cleric. non resid. — 3) C. Fin. eod. — 4) C. Licet. de praeb. — 5) Vide infra, XXXII. — 6) Supra sess. 22. c. 4. de reform.; c. Licet, et c. Extirpandae, qui vero non praeb.; c. Quia nonnulli de cler. non resid. — 7) Conc. Turon. 3. cap. 8; conc. Agath. can. 55; c. Episcopum 34. dist. toto tit. de vit., et hon. cler.

nibus, aucupiis, choreis, tabernis, lusibusque abstineant; atque ea morum integritate polleant, ut merito ecclesiae senatus dici possit. Cetera, quae ad debitum in divinis officiis regimen spectant, deque congrua in his canendi, seu modulandi ratione, de certa lege in choro conveniendi, et permanendi, simulque de omnibus ecclesiae ministris, quae necessaria erunt, et si qua huiusmodi; synodus provincialis, pro cuiusque provinciae utilitate, et moribus, certam cuique formulam praescribet. Inter ea vero episcopus non minus, quam cum duobus canonicis, quorum unus ab episcopo, alter a capitulo eligatur, in iis, quae expedire videbuntur, poterit providere.

CAPUT XIII.

QUOMODO TENUIORIBUS CATHEDRALIBUS ECCLESIIS ET PAROCHIIS CONSULENDUM: PAROCHIAE CERTIS FINIBUS DISTINGUENDAE.

Quoniam 1) pleraeque cathedrales ecclesiae tam tenuis reditus sunt, et angustae, ut episcopali dignitati nullo modo respondeant, neque ecclesiarum necessitati sufficiant; examinet concilium provinciale, vocatis iis, quorum interest, et diligenter expendat, quas propter angustias, tenuitatemque vicinis unire, vel novis proventibus augere expediat; confectaque 2) de praemissis instrumenta ad summum romanum pontificem mittat, quibus instructus summus pontifex, ex prudentia sua, prout expedire iudicaverit, aut tenues invicem uniat, aut aliqua accessione ex fructibus augeat. Interim vero, donec praedicta effectum sortiantur, huiusmodi episcopis, qui fructuum subventione pro dioecesis suae tenuitate indigent, poterit de beneficiis aliquibus, dum tamen curata non sint, nec dignitates, seu canonicatus, et praebendae, nec monasteria, in quibus viget regularis observantia, vel quae capitulis generalibus, et certis visitatoribus subduntur, a summo romano pontifice provideri. In parochialibus etiam ecclesiis, quarum fructus aeque adeo exigui sunt, ut debitis nequeant oneribus satisfacere; curabit episcopus, si per beneficiorum unionem, non tamen regularium, id fieri non possit, ut primitiarum, vel decimarum assignatione, aut per parochianorum

extr. in 6. et in Clem. c. 1. de cler. ven.; et Clem. Gravi, de celebr. miss. — 1) Supra, sess. 7. de reform., c. 6, et 7; sess. 14. de reform. c. 9, et infra, c. 15. — 2) C. Unio. 10. q. 3; c. Et temporis cum seq. 16. q. 1.

symbola, ac collectas, aut qua commodior ei videbitur ratione, tantum redigatur, quod pro rectoris, ac parochiae necessitate decenter sufficiat. In unionibus vero quibuslibet, seu ex supra dictis, seu aliis causis faciendis, ecclesiae parochiales monasteriis quibuscumque, aut abbatiis, seu dignitatibus, sive praebendis ecclesiae cathedralis, vel collegiatae, sive aliis beneficiis simplicibus, aut hospitalibus, militiisve non uniantur: et quae unitae sunt, revideantur ab ordinariis 1), iuxta alias decretum in eadem synodo, sub fel. rec. Paulo III; quod etiam in unitis ab eo tempore citra aeque observetur: non obstantibus in iis quibuscumque verborum formis, quae hic pro sufficienter expressis habeantur. Ad haec in posterum, omnes hae cathedrales ecclesiae, quarum reditus summam ducatorum mille, et parochiales, quae summam ducatorum centum, secundum verum annuum valorem non excedunt, nullis pensionibus, aut reservationibus fructuum graventur. In iis quoque civitatibus, ac locis, ubi parochiales ecclesiae certos non habent fines, nec earum rectores proprium populum, quem regant, sed promiscue petentibus sacramenta administrant; mandat sancta synodus episcopis, pro tutiori animarum eis commissarum salute, ut, distincto populo in certas propriasque parochias, unicuique suum perpetuum 2) peculiaremque parochum assignent, qui eas cognoscere valeat, et a quo solo licite sacramenta suscipiant; aut alio utiliori modo, prout loci qualitas exegerit, provideant. Idemque in iis civitatibus ac locis, ubi nullae sunt parochiales, quamprimum fieri curent: non obstantibus quibuscumque privilegiis et consuetudinibus, etiam immemorabilibus.

CAPUT XIV.

NE QUIS ADMITTATUR AD POSSESSIONEM BENEFICII AUT DISTRIBUTIONUM, CUM FRUCTUUM DISTRIBUTIONE IN USUS NON PIOS CONVERTENDA.

In pluribus ecclesiis, tam cathedralibus, quam collegiatis et parochialibus, ex earum constitutionibus, aut ex prava consuetudine observari intelligitur, ut in electione, praesentatione, nominatione, institutione, confirmatione, collatione, vel alia provisione, sive admissione ad possessionem alicuius cathedralis

1) Supra, sess. 6. de reform. cap. 6. — 2) Cap. 1. 13. quaest. 1; cap. Plures, 16. q. 1. cap. 1. de paroch.; et supra, sess. 14. de reform. c. 9.

ecclesiae, vel beneficii, canonicatuum, aut praebendarum, vel partem proventuum, seu ad distributiones quotidianas, certae conditiones, seu deductiones ex fructibus, solutiones, promissiones, compensationesve illicitae, aut etiam, quae in aliquibus ecclesiis dicuntur turnorum lucra, interponantur: haec cum sancta synodus detestetur, mandat episcopis 1), ut quaecumque huiusmodi in usus pios non convertuntur, atque ingressus eos, qui simoniacae labis, aut sordidae avaritiae suscipionem habent, fieri non permittant; ipsique diligenter de eorum constitutionibus, sive consuetudinibus super praedictis cognoscant, et illis tantum, quas ut laudabiles probaverint, exceptis, reliquas, ut pravas ac scandalosas, reiiciant, et aboleant. Eos vero, qui adversus haec, in praesenti decreto comprehensa, quavis ratione commiserint, poenis 2) contra simoniacos editis, sacris canonibus, et variis summorum pontificum constitutionibus, quas omnes innovat, teneri decernit: non obstantibus quibuscumque statutis, constitutionibus, et consuetudinibus, etiam immemorabilibus, etiam apostolica auctoritate confirmatis: de quarum subreptione, obreptione, et intentionis defectu, episcopus, tamquam apostolicae sedis delegatus, cognoscere possit.

CAPUT XV.

RATIO AUGENDI TENUES PRAEBENDAS ECCLESIARUM CATHEDRALIUM, ET COLLEGIATARUM INSIGNIUM.

In ecclesiis cathedralibus 3), et collegiatis insignibus, ubi frequentes, adeoque tenues sunt praebendae simul cum distributionibus quotidianis, ut sustinendo decenti canonicorum gradui pro loci et personarum qualitate non sufficiant; liceat 4) episcopis cum consensu capituli, vel aliquot simplicia beneficia, non tamen regularia, iis unire; vel, si hac ratione provideri non possit, aliquibus ex iis suppressis, cum patronorum consensu, si de iure patronatus laicorum sint, quarum fructus, et proventus, reliquarum praebendarum distributionibus quotidianis applicentur, eas ad pauciorem numerum reducere; ita tamen, ut tot supersint,

1) Confirmatur bulla Pii V. Durum, 1570. novis poenis adiectis.— 2) 1. q. 1. fere per totum; conc. Tolet. 8. can. 3; c. Cum super, de confes. toto tit. extrav. de simon., et c. Sicut, 1. extra, de simon. — 3) Supra, cap. 13. — 4) Supra, sess. 5. de reform. c. 1.

quae divino cultui celebrando, ac dignitati ecclesiae 1) commode valeant respondere: non obstantibus quibuscumque constitutionibus, et privilegiis, aut quacumque reservatione generali, vel speciali, aut affectione: neque praedictae uniones, aut suppressiones tolli, seu impediri possint ex quibuscumque provisionibus, etiam vigore resignationis, aut quibusvis aliis derogationibus, vel suspensionibus.

CAPUT XVI.

QUID MUNERIS INCUMBAT CAPITULO, SEDE VACANTE.

Capitulum 2), sede vacante, ubi fructuum percipiendorum ei munus incumbit, oeconomum unum, vel plures fideles, ac diligentes decernat, qui rerum ecclesiasticarum, et proventuum curam gerant; quorum rationem ei, ad quem pertinebit, sint reddituri. Item officialem, seu vicarium infra octo dies post mortem episcopi constituere, vel existentem confirmare omnino teneatur; qui saltem in iure canonico sit doctor, vel licentiatus, vel alias, quantum fieri poterit, idoneus: si secus factum fuerit 3), ad metropolitanum deputatio huiusmodi devolvatur. Et, si ecclesia ipsa metropolitana fuerit, aut exempta, capitulumque, ut praefertur, negligens fuerit; tunc antiquior episcopus ex suffraganeis in metropolitana, et propinquior episcopus in exempta oeconomum et vicarium idoneos possit constituere. Episcopus vero ad eamdem ecclesiam vacantem promotus ex iis, quae ad eum spectant, ab eisdem oeconomo, vicario, et aliis quibuscumque officialibus, et administratoribus, qui, sede vacante, fuerunt a capitulo vel ab aliis in eius locum constituti, etiam si fuerint ex eodem capitulo, rationem exigat officiorum, iurisdictionis, administrationis, aut cuiuscumque eorum muneris; possitque eos punire, qui in eorum officio seu administratione deliquerint; etiam si praedicti officiales, redditis rationibus, a capitulo, vel a deputatis ab eodem, absolutionem aut liberationem obtinuerint. Eidem quoque episcopo teneatur capitulum de scripturis ad ecclesiam pertinentibus, si quae ad capitulum pervenerunt, rationem reddere.

1) C. In ecclesia, de instit. — 2) Conc. Chalcedon. actione 16. cap. 25. in fin.; conc. Vormatien. c. 76. — 3) Non liceat, in 3. 12. q. 2, et c. Fi. de sup. negl. prael. in 6.

CAPUT XVII.

BENEFICIORUM COLLATIONI ET PLURIUM RETENTIONI MODUS STATUITUR.

Cum ecclesiasticus ordo pervertatur, quando unus piurium officia occupat ciericorum; sancte 1) sacris canonibus cautum fuit, neminem oportere in duabus ecclesiis conscribi. Verum quoniam multi improbae cupiditatis affectu, se ipsos, non Deum, decipientes, ea, quae bene constituta sunt, variis artibus eludere, et plura simul beneficia obtinere non erubescunt: sancta synodus, debitam regendis ecclesiis disciplinam restituere cupiens, praesenti decreto, quod in quibuscumque personis, quocumque titulo, etiam si cardinalatus honore fulgeant, mandat observari; statuit, ut in posterum unum tantum beneficium ecclesiasticum singulis conferatur: quod quidem si ad vitam eius, cui confertur, honeste sustentandam non sufficiat; liceat nihilominus aliud simplex sufficiens, dummodo utrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferri. Haecque non modo ad cathedrales ecclesias, sed etiam ad alia omnia beneficia, tam saecularia, quam regularia quaecumque, etiam commendata, pertineant, cuiuscunque tituli, ac quaiitatis existant. Illi vero, qui in praesenti plures parochiales ecclesias, aut unam cathedralem, et aliam parochialem obtinent, cogantur 2) omnino, quibuscumque dispensationibus, ac unionibus ad vitam non obstantibus, una tantum parochiali, vel sola cathedrali retenta, alias parochiales infra spatium sex mensium dimittere: alioquin tam parochiales, quam beneficia omnia, quae obtinent, ipso 3) iure vacare censeantur; ac tamquam vacantia, libere aliis idoneis conferantur; nec ipsi antea iiia obtinentes, tuta conscientia, fructus post dictum tempus retineant. Optat autem sancta synodus, ut resignantium necessitatibus commoda aiiqua ratione, prout summo pontifici videbitur, provideatur.

1) Conc. 1. Nic. c. 15, et 16; Antioch. c. 3; Arelat. 1. c. 2, et 22. et Milev. c. 15; c. Quia in tantum; c. Ad haec; c. Cum non ignores; c. Referente, et c. De multa de praeb.; c. Unio. §. Sed, et hoc 10. q. 3. 21. q. 1. per totam; c. Quia nonnulli, de cler. non resid. cum alleg; supr. sess. 7. de reform. c. 2. — 2) Supra. sess. 7. de reform. c. 4; c. De multa, de praeb. — 3) C. Execrabilis, §. Qui fieri, in extravagant. comm. de praeb.

CAPUT XVIII.

ECCLESIA PAROCHIALI VACANTE, DEPUTANDUS AB EPISCOPO VICARIUS, DONEC ILLI PROVIDEATUR DE PAROCHO: NOMINATI AD PAROCHIALES, QUA FORMA ET A QUIBUS EXAMINARI DEBENT.

Expedit maxime animarum saluti, a dignis atque idoneis parochis gubernari. Id 1) ut diligentius ac rectius perficiatur, statuit sancta synodus, ut, cum parochialis ecclesiae vacatio, etiamsi cura ecclesiae, vel episcopo incumbere dicatur, et per unum vel plures administretur, etiam in ecclesiis patrimonialibus, seu receptivis nuncupatis, in quibus consuevit episcopus uni vel pluribus curam animarum dare, quos omnes ad infra scriptum 2) examen teneri mandat, per obitum vel resignationem, etiam in curia, seu aliter quomodocumque contigerit, etiam si ipsa parochialis ecclesia reservata vel affecta fuerit generaliter vel specialiter, etiam vigore indulti seu privilegii in favorem sanctae romanae ecclesiae cardinalium, seu abbatum, vel capitulorum: debeat episcopus statim, habita notitia vacationis ecclesiae, si opus fuerit, idoneum in ea vicarium, cum congrua, eius arbitrio, fructuum portionis assignatione, constituere; qui onera ipsius ecclesiae sustineat, donec ei de rectore provideatur. Porro episcopus, et qui ius patronatus habet, intra decem dies, vel aliud tempus ab episcopo praescribendum, idoneos aliquot clericos ad regendam ecclesiam coram deputandis examinatoribus nominet. Liberum sit tamen etiam aliis, qui aliquos ad id aptos noverint, eorum nomina deferre, ut possit postea de cuiuslibet aetate, moribus, et sufficientia fieri diligens inquisitio. Et si episcopo aut synodo provinciali pro regionis more videbitur magis expedire, per edictum etiam publicum vocentur, qui volent examinari. Transacto constituto tempore, omnes, qui descripti fuerint 3), examinentur ab episcopo, sive, eo impedito, ab eius vicario generali, atque ab aliis examinatoribus non paucioribus, quam tribus: quorum votis, si pares, aut singulares fuerint, accedere possit episcopus, vel vicarius, quibus magis videbitur. Examinatores autem singulis annis in dioecesana synodo ab episcopo, vel eius vicario, ad minus sex proponantur; qui synodo

1) Lege bullam Pii V. In conferendis, 1566. — 2) Supra sess. 7. de reform. cap. 13. — 3) Infra, sess. ult. de reform. cap. 7.

satisfaciant, et ab ea probentur. Adventienteque vacatione cuiuslibet ecclesiae, tres ex illis eligat episcopus, qui cum eo examen perficiant; indeque succedente alia vacatione, aut eosdem, aut alios tres, quos maluerit, ex praedictis illis sex eligat. Sint vero hi examinatores, magistri, seu doctores, aut licentiati in theologia, aut iure canonico, vel alii clerici, seu regulares, etiam ex ordine mendicantium, aut etiam saeculares, qui ad id videbuntur magis idonei; iurentque omnes ad sancta Dei evangelia, se, quacumque humana affectione postposita, fideliter munus executuros: caveantque 1), ne quidquam prorsus occasione huius examinis, nec ante, nec post accipiant: alioquin simoniae vitium, tam ipsi, quam alii dantes incurrant; a qua absolvi nequeant, nisi dimissis beneficiis, quae quomodocumque etiam antea obtinebant, et ad alia in posterum inhabiles reddantur. Et de his omnibus non solum coram Deo, sed etiam in synodo provinciali, si opus erit, rationem reddere teneantur; a qua, si quid contra officium eos fecisse compertum fuerit, graviter eius arbitrio puniri possint. Peracto deinde examine, renuntientur quotcumque ab his idonei 2) iudicati fuerint aetate, moribus, doctrina, prudentia, et aliis rebus ad vacantem ecclesiam gubernandam opportunis: ex 3) hisque episcopus eum eligat, quem ceteris magis idoneum indicaverit; atque illi, et non alteri, collatio ecclesiae ab eo fiat, ad quem spectabit eam conferre. Si vero iuris patronatus ecclesiastici erit, ac institutio ad episcopum, et non ad alium pertineat; is, quem patronus digniorem inter probatos ab examinatoribus iudicabit, episcopo 4) praesentare teneatur, ut ab eo instituatur. Cum vero institutio ab alio, quam ab episcopo, erit facienda, tunc episcopus solus ex dignis eligat digniorem, quem patronus ei praesentet, ad quem institutio spectat. Quod 5) si iuris patronatus laicorum fuerit; debeat, qui a patrono praesentatus erit, ab eisdem deputatis, ut supra, examinari, et non, nisi idoneus repertus fuerit, admitti. In omnibusque supra dictis casibus non cuiquam alteri, quam uni ex praedictis examinatis, et ab examinatoribus approbatis, iuxta supra dictam regulam, de ecclesia provideatur; nec praedictorum examinatorum relationem, quominus executionem habeat, ulla devolutio, aut appellatio, etiam ad sedem apostolicam, sive eiusdem sedis legatos,

1) Quando, 24. dist. — 2) C. Eam te, de aet., et qual. — 3) Infra, sess. 25. c. 9. de reform. — 4) Supra, sess. 14. de reform. c. 13. — 5) c. Illud, et c. Relatum, de iure patr.

aut vicelegatos, aut nuntios, seu episcopos, aut metropolitanos, primates, vel patriarchas interposita, impediat, aut suspendat: alioquin vicarius, quem ecclesiae vacanti antea episcopus arbitrio suo ad tempus deputavit, vel forsan postea deputabit, ab eius ecclesiae custodia, et administratione non amoveatur, donec aut eidem, aut alteri, qui probatus, et electus fuerit, ut supra, sit provisum: alias provisiones omnes, seu institutiones, praeter supra dictam formam factae, subreptitiae esse censeantur, non obstantibus huic decreto exemptionibus, indultis, privilegiis, praeventionibus, affectionibus, novis provisionibus, indultis concessis quibuscumque 1) universitatibus, etiam ad certam summam, et aliis impedimentis quibuscumque. Si tamen adeo exigui reditus dictae parochialis fuerint, ut totius huius examinationis operam non ferant; aut nemo sit, qui se examini quaerat subiicere; aut ob apertas factiones, seu dissidia, quae in aliquibus locis reperiuntur, facile graviores rixae, ac tumultus possint excitari; poterit ordinarius, si pro sua conscientia cum deputatorum consilio ita expedire arbitrabitur, hac forma omissa, privatum aliud examen, ceteris tamen, ut supra, servatis, adhibere. Licebit etiam synodo provinciali, si qua in supra dictis circa examinationis formam addenda, remittendave esse censuerit, providere.

CAPUT XIX.

MANDATA DE PROVIDENDO, EXPECTATIVAE, ET ALIA ID GENUS ANTIQUANTUR.

Decernit sancta synodus mandata de providendo, et gratias, quae exspectativae dicuntur, nemini amplius, etiam collegiis, universitatibus 2), senatoribus, et aliis singularibus personis etiam sub nomine indulti, aut ad certam summam, vel alio quovis colore concedi; nec hactenus concessis cuiquam uti licere. Sed 3) nec reservationes mentales, nec aliae quaecumque gratiae ad vacatura, nec indulta ad alienas ecclesias, vel monasteria alicui, etiam ex sanctae romanae ecclesiae cardinalibus, concedantur, et hactenus concessa, abrogata esse censeantur.

1) Supra, sess. 7. c. 13. de reform. — 2) Infra, sess. 25. c. de reform. — 3) C. 2. de conces. praeb., et cap. Detestanda, eod. in 6.

CAPUT XX.

RATIO TRACTANDI CAUSAS AD FORUM ECCLESIASTICUM PERTINENTES PRAESCRIBITUR.

Causae omnes 1), ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentes, etiamsi beneficiales sint, in prima instantia coram ordinariis locorum dumtaxat cognoscantur, atque omnino, saltem infra biennium a die motae litis, terminentur 2); alioquin post id spatium liberum sit partibus, vel alteri illarum, iudices superiores, alias tamen competentes adire, qui causam in eo statu, quo fuerit, assumant, et quamprimum terminari curent; nec antea aliis committantur, nec avocentur: neque appellationes, ab eisdem interpositae, per superiores quoscumque recipiantur; eorumve commissio, aut inhibitio fiat, nisi a definitiva, vel a definitivae vim habente, et cuius gravamen per appellatiouem a definitiva reparari nequeat. Ab his excipiantur causae, quae 3) iuxta canonicas sanctiones apud sedem apostolicam sunt tractandae, vel quas ex urgenti, rationabilique causa iudicaverit summus romanus pontifex per speciale rescriptum signaturae sanctitatis suae, manu propria subscribendum, committere, aut avocare. Ad haec, causae matrimoniales et criminales, non decani, archidiaconi, aut aliorum inferiorum iudicio, etiam visitando, sed episcopi tantum examini, et iurisdictioni relinquantur; etiamsi in praesenti inter episcopum, et decanum, seu archidiaconum, aut alios inferiores super causarum istarum cognitione lis aliqua in quacumque instantia pendeat; coram quo, si pars vere paupertatem probaverit, non cogatur extra provinciam, nec in secunda, nec in tertia instantia in eadem causa matrimoniali litigare; nisi pars altera, et alimenta, et expensas litis velit subministrare. Legati quoque, etiam de latere, nuntii, gubernatores ecclesiastici, aut alii, quarumcumque facultatum vigore, non solum episcopos in praedictis causis impedire, aut aliquo modo eorum iurisdictionem iis praeripere, aut turbare non praesumant; sed nec etiam

1) Declaratur bulla Gregorii XIII. Ad romant, 1574. Quid porro ad causarum expeditionem statuerit Clemens VIII. vide in eius constit. Litium, 1592. — 2) Infra, sess. ult. de reform. cap. 10. in fin. — 3) C. Praeceptis, 12. dist; c. Nec licuit 17. dist.; c. Maiores de bapt; Vigilius Papa in epist. ad Eleutherum in fin., et Pelagius II. in t. epist. circa fin.; conc. Sardic., cap. 3 et 4

contra clericos, aliasve personas ecclesiasticas, nisi episcopo prius requisito, eoque negligente, procedant: alias eorum processus, ordinationesve nullius momenti sint; atque ad damni satisfactionem, partibus illati, teneantur. Praeterea 1), si quis in casibus a iure permissis appellaverit, aut de aliquo gravamine conquestus fuerit, seu alias ob lapsum biennii, de quo supra, ad alium iudicem recurrerit; teneatur acta omnia, coram episcopo gesta, ad iudicem appellationis expensis suis transferre; eodem tamen episcopo prius admonito, ut, si quid ei pro causae instructione videbitur, possit iudici appellationis significare. Quod si appellatus compareat, cogatur tunc is quoque actorum, quae translata sunt, expensas pro portione sua, si illis uti voluerit, subire; nisi aliter ex loci consuetudine servetur, ut scilicet ad appellantem integrum hoc onus pertineat. Porro ipsam actorum copiam teneatur notarius, congrua mercede accepta, appellanti quanto citius, et ad minus intra mensem, exhibere. Qui notarius si in differenda exhibitione fraudem fecerit, ab officii administratione arbitrio ordinarii suspendatur; et ad dupli poenam, quanti ea lis fuerit, inter appellantem et pauperes loci distribuendam, compellatur. Iudex vero, si et ipse impedimenti huius conscius particepsve fuerit, aliterve obstiterit, ne appellanti integre acta intra tempus traderentur, ad eamdem dupli poenam, prout supra, teneatur: non obstantibus, quoad omnia supra scripta, privilegiis, indultis, concordiis, quae suos tantum teneant auctores, et aliis quibuscumque consuetudinibus.

CAPUT XXI.

DECLARATUR EX CERTIS VERBIS SUPRA POSITIS, NON IMMUTARI SOLITAM RATIONEM TRACTANDI NEGOTIA IN GENERALIBUS CONCILIIS.

Cupiens sancta synodus, ut ex decretis ab ea editis nulla umquam futuris temporibus dubitandi occasio oriatur, verba illa, posita in decreto publicato sessione prima, sub beatissimo domino nostro Pio IV, videlicet 2): Quae proponentibus legatis, ac praesidentibus, ad horum temporum levandas calamitates, sedandas de religione controversias, coercendas linguas dolosas, depravatorum morum abusus corrigendos, ecclesiae veram, et

1) C. Placuit 2. q. 6. et de appell fere per totum. — 2) Supra sess. 17.

christianam pacem conciliandam apta, et idonea ipsi sanctae synodo videbuntur: explicando declarat, mentis suae non fuisse, ut ex praedictis verbis 1) solita ratio tractandi negotia in generalibus conciliis ulla ex parte immutaretur; neque novi quidquam, praeter id, quod a sacris canonibus, vel generalium synodorum forma hactenus statutum est, cuiquam adderetur, vel detraheretur.

INDICTIO FUTURAE SESSIONIS.

Insuper eadem sacrosancta synodus proximam futuram sessionem feria quinta post conceptionem beatae Mariae virginis, quae erit dies nona mensis decembris proxime venturi, habendam esse statuit, et decernit, cum potestate etiam abbreviandi; in qua sessione tractabitur de sexto nunc in eam dilato capite, et de reliquis reformationis capitibus iam exhibitis, deque aliis ad eam pertinentibus. Si vero opportunum videbitur, et tempus patietur, poterit etiam de nonnullis dogmatibus tractari, prout suo tempore in congregationibus proponetur.

Abbreviata est dies sessionis.

SESSIO VIGESIMAQUINTA

QUAE EST NONA ET ULTIMA

SUB PIO IV. PONT. MAX.

COEPTA DIE III. ABSOLUTA DIE IV. DECEMBRIS MDLXIII.

DECRETUM DE PURGATORIO.

Cum catholica ecclesia, Spiritu sancto edocta, ex sacris litteris, et antiqua patrum traditione, in sacris conciliis, et novissime in hac oecumenica synodo docuerit 2), purgatorium esse; animasque ibi detentas, fidelium suffragiis, potissimum vero acceptabili altaris sacrificio, iuvari; praecipit sancta synodus episcopis, ut sanam de purgatorio doctrinam 3) a sanctis patribus 4), et sacris conciliis traditam, a Christi fidelibus credi, teneri, doceri, et ubique praedicari diligenter studeant. Apud rudem vero plebem difficiliores, ac subtiliores quaestiones, quaeque 5) aedificationem non faciunt, et ex quibus plerumque nulla fit pietatis ac-

1) C. fin. dist. 14. c. De quibus, dist. 20. — 2) Supra, sess. 6. can. 30. et sess. 22. c. 2. can. 3. — 3) C. Qualis et seq. dist. 25. — 4) Conc. Florent. sess. ult. in fin. — 5) 1. Tim. 1, 4. 2, 23.

cessio, a popularibus concionibus secludantur. Incerta 1) item, vel quae specie falsi laborant, evulgari, ac tractari non permittant. Ea vero, quae ad curiositatem quamdam, aut superstitionem spectant, vel turpe lucrum sapiunt, tamquam scandala, et fidelium offendicula, prohibeant. Curent 2) autem episcopi, ut fidelium vivorum suffragia, missarum scilicet sacrificia, orationes, eleemosynae, aliaque pietatis opera, quae a fidelibus pro aliis fidelibus defunctis fieri consueverunt, secundum ecclesiae instituta, pie et devote fiant; et, quae pro illis ex testatorum fundationibus, vel alia ratione debentur, non perfunctorie, sed a sacerdotibus, et ecclesiae ministris, et aliis, qui hoc praestare tenentur, diligenter et accurate persolvantur.

DE INVOCATIONE, VENERATIONE, ET RELIQUIIS SANCTORUM, ET SACRIS IMAGINIBUS.

Mandat sancta synodus 3) omnibus episcopis, et ceteris docendi munus, curamque sustinentibus, ut, iuxta catholicae, et apostolicae ecclesiae usum, a primaevis christianae religionis temporibus receptum, sanctorumque patrum consensionem, et sacrorum conciliorum decreta, in primis de sanctorum intercessione, invocatione, reliquiarum honore, et legitimo imaginum usu, fideles diligenter instruant, docentes eos, sanctos, una cum Christo regnantes, orationes suas pro hominibus Deo offerre; bonum, atque utile esse, suppliciter eos invocare; et 4) ob beneficia impetranda a Deo per filium eius Iesum Christum Dominum nostrum, qui solus noster redemptor et salvator est, ad eorum orationes, opem, auxiliumque confugere: illos vero, qui negant, sanctos, aeterna felicitate in caelo fruentes, invocandos esse; aut qui asserunt, vel illos pro hominibus non orare; vel eorum, ut pro nobis etiam singulis orent, invocationem esse idololatriam, vel pugnare cum verbo Dei, adversarique honori 5) unius mediatoris Dei et hominum Iesu Christi; vel stultum esse, in caelo regnantibus voce vel mente supplicare; impie sentire.

Sanctorum quoque martyrum, et aliorum cum Christo viventium sancta corpora, quae viva membra fuerunt Christi, et 6) templum Spiritus sancti, ab ipso ad aeternam vitam suscitanda, et glo-

1) Conc. Lat. sub Leone X. — 2) Infra, cap. 4. de reform. — 3) 86. Dist. in prin.; c. Multa, ead. dist. — 4) Supr. sess. 22. c. 3. de sacrif. missae. — 5) 1. Tim. 2, 25. — 6) 1. Cor. 3, 16; et 6. 19.

rificanda, a fidelibus 1) veneranda esse, per quae multa beneficia a Deo hominibus praestantur; ita ut affirmantes, sanctorum reliquiis venerationem, atque honorem non deberi; vel eas, aliaque sacra monumenta a fidelibus inutiliter honorari; atque eorum opis impetrandae causa sanctorum memorias frustra frequentari; omnino damnandos esse, prout 2) iam pridem eos damnavit, et nunc etiam damnat ecclesia. Imagines porro Christi, Deiparae virginis, et aliorum sanctorum in templis praesertim habendas, et retinendas; eisque debitum honorem, et venerationem impertiendam; non quod credatur inesse aliqua in iis divinitas, vel virtus, propter quam sint colendae; vel quod ab eis sit aliquid petendum; vel quod fiducia in imaginibus sit figenda, veluti olim fiebat a gentibus, quae in idolis 3) spem suam collocabant; sed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quae illae repraesentant: ita ut per imagines, quas osculamur, et coram quibus caput aperimus, et procumbimus, Christum adoremus; et sanctos, quorum illae similitudinem gerunt, veneremur: id quod conciliorum, praesertim vero secundae 4) nicaenae synodi, decretis contra imaginum oppugnatores est sancitum.

Illud vero diligenter doceant episcopi, per historias mysteriorum nostrae redemptionis, picturis, vel aliis similitudinibus expressas, erudiri, et confirmari populum in articulis fidei commemorandis, et assidue recolendis; tum vero ex omnibus sacris imaginibus magnum fructum percipi, non solum quia admonetur populus beneficiorum, et munerum, quae a Christo sibi collata sunt; sed etiam quia Dei per sanctos miracula, et salutaria exempla oculis fidelium subiiciuntur; ut pro iis Deo gratias agant, ad sanctorumque imitationem, vitam, moresque suos componant, excitenturque ad adorandum ac diligendum Deum, et ad pietatem colendam. Si quis autem his decretis contraria docuerit, aut senserit; anathema sit. In has autem sanctas, et salutares observationes si qui abusus irrepserint, eos prorsus aboleri sancta synodus vehementer cupit; ita ut nullae falsi dogmatis imagines, et rudibus periculosi erroris occasionem praebentes, statuantur. Quod si aliquando historias et narrationes sacrae scripturae, cum id indoctae plebi expediet, exprimi, et figurari contigerit; doceatur populus, non propterea divinitatem figurari, quasi corporeis oculis conspici, vel coloribus, aut figuris exprimi possit.

1) Hieronymus adversus Vigilantium. — 2) Conc. Nicaen. 1. can. 7. — 3) Psal. 134, 18; et 123, 8. — 4) Conc. Nicaen. 2. actio 3, 4, et 6.

Omnis 1) porro superstitio in sanctorum invocatione, reliquiarum veneratione, et imaginum sacro usu tollatur; omnis turpis quaestus eliminetur; omnis denique lascivia vitetur; ita ut procaci venustate imagines non pingantur, nec ornentur, et sanctorum celebratione, ac reliquiarum visitatione homines ad commessationes, atque ebrietates 2) non abutantur; quasi festi dies in honorem sanctorum per luxum, ac lasciviam agantur. Postremo, tanta circa haec diligentia, et cura ab episcopis adhibeatur, ut nihil inordinatum, aut praepostere, et tumultuarie accomodatum, nihil profanum, nihilque inhonestum appareat, cum 3) domum Dei deceat sanctitudo. Haec ut fidelius observentur, statuit sancta synodus, nemini licere ullo in loco, vel ecclesia, etiam quomodolibet exempta, ullam insolitam ponere, vel ponendam curare imaginem, nisi 4) ab episcopo approbata fuerit; nulla 5) etiam admittenda esse nova miracula, nec 6) novas reliquias recipiendas, nisi eodem recognoscente, et approbante episcopo; qui, simul atque de iis aliquid compertum habuerit, adhibitis in consilium theologis, et aliis piis viris, ea faciat, quae veritati, et pietati consentanea iudicaverit. Quod si aliquis dubius, aut difficilis abusus sit extirpandus, vel omnino aliqua de iis rebus gravior quaestio incidat; episcopus, antequam controversiam dirimat, metropolitani, et comprovincialium episcoporum in concilio provinciali sententiam exspectet; ita tamen, ut nihil, inconsulto sanctissimo romano pontifice, novum, aut in ecclesia hactenus inusitatum decernatur.

DE REGULARIBUS ET MONIALIBUS.

Eadem sacrosancta synodus 7) reformationem prosequens, ea, quae sequuntur, statuenda esse censuit.

CAPUT I.

REGULARES OMNES, AD REGULAE, QUAM PROFESSI SUNT, PRAESCRIPTUM, VITAM INSTITUANT: ID UT FIAT SUPERIORES SEDULO CURENT.

Quoniam non ignorat sancta synodus quantum ex monasteriis pie institutis, et recte administratis, in ecclesia Dei splen-

1) C. Ult. de reliq. 1. ven. Sanct. — 2) C. 1. dist. 44, et cap. Irreligiosa de cons. dist. 3. — 3) Psal. 92. 5; a. cap. Decet, de immun. eccl. in 6. — 4) Epitome constitut. Caroli Magni, tit. de pace c. 17. — 5) Cap. Audivimus, de rel., et ven. sanctorum. — 6) Cap. fin. eod. — 7) Consule bullam Gregorii XV. Inscrutabili, 1622.

doris, atque utilitatis oriatur; necessarium esse censuit, quo facilius, ac maturius, ubi collapsa est, vetus, et regularis disciplina instauretur, et constantius, ubi conservata est, perseveret, praecipere, prout hoc decreto praecipit, ut omnes regulares, tam viri, quam mulieres, ad regulae, quam professi sunt, praescriptum, vitam instituant, et componant: atque in primis, quae ad suae professionis perfectionem, ut 1) obedientiae, paupertatis, et castitatis, ac si quae alia sunt alicuius regulae, et ordinis peculiaria vota, et praecepta, ad eorum respective essentiam, necnon ad communem vitam, victum, et vestitum conservanda pertinentia, fideliter observent: omnisque cura et diligentia a superioribus adhibeatur, tam in capitulis generalibus et provincialibus, quam in eorum visitationibus, quae suis temporibus facere non praetermittant, ut ab illis non recedatur: cum 2) compertum sit, ab eis non posse ea, quae ad substantiam regularis vitae pertinent, relaxari; si enim illa, quae bases sunt et 3) fundamenta totius regularis disciplinae, exacte non fuerint conservata, totum corruat aedificium necesse est.

CAPUT II.

PROPRIETAS REGULARIBUS OMNINO PROHIBETUR.

Nemini igitur regularium, tam virorum, quam mulierum, liceat bona immobilia vel mobilia, cuiuscumque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquisita, tamquam 4) propria, aut etiam, nomine conventus, possidere, vel tenere; sed statim ea superiori tradantur, conventuique incorporentur. Nec deinceps liceat superioribus bona stabilia alicui regulari concedere, etiam ad usumfructum, vel usum, administrationem, aut commendam. Administratio autem bonorum monasteriorum, seu conventuum ad solos officiales eorumdem, ad nutum superiorum amovibiles, pertineat. Mobilium vero usum ita superiores permittant, ut eorum suppellex statui paupertatis, quam professi sunt, conveniat; nihilque superflui in ea sit; nihil etiam, quod sit necessarium, eis denegetur. Quod si quis aliter quidquam tenere deprehensus, aut convictus fuerit; is biennio activa, et pas-

1) Clem. exivi, §. Cum igitur in primis, de verb. sig. — 2) C. Cum ad monasterium, in fin. de stat. monach. — 3) C. Cum Paulus 1. q. 1. — 4) C. 2. et c. Cum ad monasterium, de stat. mon.; c. Cui portio; C. Non dicatis; et c. Expedit. 12. q. 1; Conc. Mogunt. sub Leone IV. c. 14.

siva voce privatus sit, atque etiam iuxta suae regulae et ordinis constitutiones puniatur.

CAPUT III.

OMNIA MONASTERIA, QUAE HIC NON PROHIBENTUR, POSSUNT POSSIDERE BONA IMMOBILIA: NUMERUS PERSONARUM IN ILLIS PRO MODO FACULTATUM AUT ELEEMOSYNARUM CONSTITUENDUS: NULLA SINE LICENTIA EPISCOPI ERIGENDA.

Concedit sancta synodus omnibus monasteriis, et domibus, tam virorum, quam mulierum, et mendicantium, exceptis 1) domibus fratrum sancti Francisci capuccinorum, et eorum, qui minorum de observantia vocantur, etiam quibus aut ex constitutionibus suis erat prohibitum, aut ex privilegio apostolico non erat concessum, ut deinceps bona immobilia eis possidere liceat. Quod si aliqua loca ex praedictis, quibus auctoritate apostolica similia bona possidere permissum erat, eis spoliata sint; eadem omnia illis restituenda esse decernit. In 2) praedictis autem monasteriis, et domibus, tam virorum, quam mulierum, bona immobilia possidentibus, vel non possidentibus, is 3) tantum numerus constituatur, ac in posterum conservetur, qui vel ex reditibus propriis monasteriorum, vel ex consuetis eleemosynis commode possit sustentari: nec de cetero similia loca erigantur 4) sine episcopi, in cuius dioecesi erigenda sunt, licentia prius obtenta.

CAPUT IV.

REGULARIS SINE SUPERIORIS LICENTIA NEC SE OBSEQUIO ALTERIUS LOCI AUT PERSONAE SUBIICIAT, NEC A CONVENTU RECEDAT; ABSENS STUDIORUM CAUSA IN CONVENTU COMMORETUR.

Prohibet sancta synodus, ne quis regularis, sine sui superioris licentia, praedicationis, vel lectionis, aut cuiusvis pii operis praetextu, subiiciat 5) se obsequio alicuius praelati, principis,

1) C. Exiit qui seminat. §. porro, de verb. sig. in 6. — 2) Conc. Arelat. 4. cap 8. c. 1, et c. Auctoritate, de instit.; c. Quoniam ut ait, de vit. et hon., cleric; c. un. §. Sane ut hoc, de stat. regul. in 6. — 3) Vide const. Pii V. circa 1566. — 4) Vide const. Clementis VIII. Quoniam 1603. — 5) C. Quanto, de off. ord.; Clem. Ne in agro, §. Quia vero de stat. mon. et cap. Non magnopere, ne cler. vel monach.

vel universitatis, vel communitatis, aut alterius cuiuscumque personae, seu loci; neque ei aliquando privilegium, aut facultas, ab aliis super iis obtenta, suffragetur. Quod si contra fecerit, tamquam inobediens, arbitrio superioris puniatur. Nec 1) liceat regularibus a suis conventibus recedere, etiam praetextu ad superiores suos accedendi, nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint. Qui vero sine praedicto mandato, in scriptis obtento, repertus fuerit, ab ordinariis locorum, tamquam desertor sui instituti puniatur. Illi autem, qui studiorum causa ad universitates mittuntur, in conventibus tantum habitent: alioquin ab ordinariis contra eos procedatur.

CAPUT V.

CLAUSURAE MONIALIUM, PRAESERTIM QUAE EXTRA URBES AGUNT, PROVIDETUR.

Bonifacii octavi constitutionem, quae incipit 2), Periculoso, renovans sancta synodus, universis episcopis, sub obtestatione divini iudicii, et interminatione maledictionis aeternae, praecipit, ut in omnibus monasteriis sibi subiectis, ordinaria, in aliis vero sedis apostolicae auctoritate 3), clausuram sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter restitui, et, ubi inviolata est, conservari maxime procurent: inobedientes, atque contradictores per censuras ecclesiasticas, aliasque poenas, quacumque appellatione postposita, compescentes, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis. Quod auxilium ut praebeatur, omnes christianos principes hortatur sancta synodus, et sub excommunicationis poena, ipso facto incurrenda, omnibus magistratibus saecularibus iniungit. Nemini 4) autem sanctimonialium liceat post professionem exire a monasterio, etiam ad breve tempus, quocumque praetextu, nisi ex aliqua legitima causa, ab episcopo approbanda: indultis quibuscumque, et privilegiis non obstantibus. Ingredi 5) autem intra septa monasterii nemini liceat, cuiuscumque generis, aut conditionis, sexus, vel aetatis fuerit, sine episcopi vel superioris licentia, in scriptis obtenta, sub excom-

1) Cap. Placuit, et c. Monachi in 2. 16. q. 1. — 2) Vide infra XXXIII. —3) Vide const. Pii V. circa, 1566, et Decori, 1569. Gregorii XIII. Deo sacris, 1575. et, Dubiis, 1581. — 4) Conc. Cabilon. 2. c. 57. et 62. — 5) Conc. Matiscon. 1. c. 2; Arelat. 4. c. 7; Cabilon. 2. c. 63. et Hispal. 2. c. 11; c. Definimus, et seq. 18. q. 2.

municationis poena, ipso facto incurrenda. Dare autem tantum episcopus, vel superior licentiam debet in casibus necessariis; neque alius ullo modo possit, etiam vigore cuiuscumque facultatis, vel induiti hactenus concessi, vel in posterum concedendi. Et quia monasteria sanctimonialium, extra moenia urbis vel oppidi constituta, malorum hominnm praedae, et aliis facinoribus sine ulla saepe custodia sunt exposita; curent episcopi, et alii superiores, si ita videbitur expedire, nt sanctimoniales ex iis ad nova, vel antiqna monasteria intra urbes, vel oppida frequentia reducantur, invocato etiam auxilio, si opus fuerit, brachii saecularis. Impedientes vero, vel non obedientes, per censuras ecclesiasticas parere compellant.

CAPUT VI.

RATIO ELIGENDI SUPERIORES.

In electione quorumcumque superiorum, abbatum temporalium, et aliorum officialium, ac generalium, et abbatissarum, atque aliarum praepositarum, quo omnia recte, et sine ulla fraude fiant, in primis sancta synodus districte praecipit, omnes supra dictos eligi debere per vota secreta; ita ut singulorum eligentium nomina nnmquam publicentur. Nec in posterum liceat, provinciales, aut abbates, priores, aut alios quoscnnque titulares, ad effectum electionis faciendae constituere; aut voces, et suffragia absentium supplere. Si vero contra huius decreti constitutionem aliquis electus fuerit, electio irrita sit; et is, qui ad hunc effectum se in provincialem, abbatem, aut priorem creari permiserit, deinceps ad omnia officia, in religione obtinenda, inhabiiis existat; facultatesque super his concessae, eo ipso abrogatae censeantur; et, si in posterum aliae concedantur, tamquam subreptitiae habeantur.

CAPUT VII.

QUAE ET QUOMODO ABBATISSAE, ET QUOCUMQUE NOMINE PRAEFECTAE ELIGENDAE; DUOBUS MONASTERIIS NULLA PRAEFICIATUR.

Abbatissa, et priorissa, et quocumque alio nomine praefecta, vel praeposita appelletur, eligatur 1) non minor annis quadra-

1) Conc. Agath. cap 29; c. Iuvenculas, et seq. 20 q. 3.

ginta, et quae octo annis post expressam professionem laudabiliter vixerit. Quod si his qualitatibus non reperiatur in eodem monasterio, ex alio eiusdem ordinis eligi possit. Si hoc etiam incommodum superiori, qui electioni praeest, videatur; ex iis 1), quae in eodem monasterio annum trigesimum excesserint, et quinque saltem annis post professionem recte vixerint, episcopo, vel alio superiore consentiente, eligatur. Duobus 2) vero monasteriis nulla praeficiatur. Et, si qua duo, vel plura quocumque modo obtinet, cogatur, uno excepto, intra sex menses cetera resignare. Post id vero tempus, nisi resignaverit, omnia ipso iure vacent. Is vero, qui electioni praeest, episcopus, sive alius superior, claustra monasterii non ingrediatur; sed ante cancellorum fenestellam vota singularum audiat, vel accipiat. In reliquis serventur singulorum ordinum, vel monasteriorum constitutiones.

CAPUT VIII.

REGIMEN MONASTERIORUM NON HABENTIUM ORDINARIOS REGULARES VISITATORES, QUOMODO INSTITUENDUM.

Monasteria omnia, quae generalibus capitulis, aut episcopis non subsunt, nec suos habent ordinarios regulares visitatores, sed sub immediata sedis apostolicae protectione, ac directione regi consueverunt, teneantur, infra annum a fine praesentis concilii, et deinde quolibet triennio sese in congregationes redigere, iuxta formam constitutionis Innocentii III. in concilio generali, quae incipit, In 3) singulis; ibique certas regulares personas deputare, quae de modo, et ordine, de praedictis congregationibus erigendis, ac statutis in eis exequendis deliberent, et statuant. Quod si in his negligentes fuerint, liceat metropolitano, in cuius provincia praedicta monasteria sunt, tamquam sedis apostolicae delegato, eos pro praedictis causis convocare. Quod si infra limites unius provinciae non sit sufficiens talium monasteriorum numerus ad erigendam congregationem, possint duarum, vel trium provinciarum monasteria unam facere congregationem. Ipsis autem congregationibus constitutis, illarum generalia capitula, et ab illis electi praesides, vel visitatores eamdem habeant auctoritatem in suae congregationis monasteria, ac regulares in eis

1) C. Indemnitatibus, de elect. in 6. — 2) Conc. Agath. cap. 57; Epaun. cap. 9. et Cabilon. c. 12. cap. ult. 20. q. ult. unum 21. q. 1. — 3) Vide infra, XXXVII.

commorantes, quam alii praesides, ac visitatores in ceteris habent ordinibus: teneanturque suae congregationis monasteria frequenter visitare, et illorum reformationi incumbere, et ea observare, quae 1) in sacris canonibus, et in hoc sacro concilio sunt decreta. Quod si etiam, metropolitano instante, praedicta exequi non curaverint, episcopis, in quorum dioecesibus loca praedicta sita sunt, tamquam sedis apostolicae delegatis, subdantur.

CAPUT IX.

MONASTERIA MONIALIUM IMMEDIATE SUBIECTA SEDI APOSTOLICAE AB EPISCOPO REGANTUR; ALIA VERO A DEPUTATIS IN CAPITULIS GENERALIBUS, VEL ALIIS REGULARIBUS.

Monasteria sanctimonialium, sanctae sedi apostolicae immediate subiecta, etiam sub nomine capitulorum s. Petri, vel s. Ioannis, vel alias quomodocumque nuncupentur, ab 2) episcopis, tamquam dictae sedis delegatis, gubernentur, non obstantibus quibuscumque. Quae vero a deputatis in capitulis generalibus, vel ab aliis regularibus reguntur; sub eorum cura, et custodia relinquantur.

CAPUT X.

MONIALES UNOQUOQUE MENSE CONFITEANTUR ET COMMUNICENT; DE CONFESSARIO EXTRAORDINARIO IIS AB EPISCOPO PROVIDEATUR; APUD ILLAS EXTRA PUBLICAM ECCLESIAM EUCHARISTIA NON CONSERVETUR.

Attendant diligenter episcopi, et ceteri superiores monasteriorum sanctimonialium, ut in constitutionibus earum admoneantur sanctimoniales 3), ut saltem semel singulis mensibus confessionem peccatorum faciant, et sacrosanctam eucharistiam suscipiant; ut eo se salutari praesidio muniant ad omnes oppugnationes daemonis fortiter superandas. Praeter ordinarium autem confessorem alius extraordinarius ab episcopo, et aliis superioribus bis, aut ter in anno offeratur, qui omnium confessiones audire debeat. Quod vero sanctissimum Christi corpus intra chorum, vel septa monasterii, et non in publica ecclesia conserve-

1) Toto tit. de stat. regul. in 6, et Clem., c. Exiit, de verb. sig. in 6; Clem. Exiit, eod. — 2) Cap. Cognovimus 18, q. 2. — 3) Clem. Ne in agro §. Sane, de stat. mon.

tur, prohibet sancta synodus: non obstante quocumque indulto, aut privilegio.

CAPUT XI.

IN MONASTERIIS QUIBUS IMMINET CURA PERSONARUM SAECULARIUM, PRAETER EAS QUAE SUNT DE ILLORUM FAMILIA, VISITET EPISCOPUS, ET EIDEM CURAE PRAEFICIENDAS EXAMINET, CERTIS EXCEPTIS.

In monasteriis, seu domibus virorum, seu mulierum, quibus imminet animarum cura personarum saecularium, praeter eas, quae sunt de illorum monasteriorum, seu locorum familia, personae tam regulares, quam saeculares, huinsmodi curam exercentes, subsint immediate in iis, quae ad dictam curam, et sacramentorum administrationem pertinent, iurisdictioni, visitationi, et correctioni episcopi, in cuius dioecesi sunt sita. Nec 1) ibi aliqui, etiam ad nutum amovibiles, deputentur, nisi de eiusdem consensu, ac praevio examine, per eum, aut eius vicarium faciendo: excepto monasterio cluniacensi cum suis limitibus, et exceptis etiam iis monasteriis, seu locis, in quibus abbates, generales, aut capita ordinum sedem ordinariam principalem habent, atque aliis monasteriis, seu domibus, in quibus abbates, aut alii regularium superiores iurisdictionem episcopalem, et temporalem in parochos, et parochianos exercent; salvo tamen eorum episcoporum iure, qui maiorem in praedicta loca, vel personas iurisdictionem exercent.

CAPUT XII.

CONFORMENTUR REGULARES SAECULARIBUS IN OBSERVATIONE CENSURARUM EPISCOPALIUM ET FESTORUM DIOECESIS.

Censurae, et interdicta, nedum a sede apostolica emanata, sed etiam ab ordinariis promulgata, mandante episcopo, a regularibus 2) in eorum ecclesiis publicentur, atque serventur. Dies 3) etiam festi, quos in dioecesi sua servandos idem episcopus praeceperit, ab exemptis omnibus, etiam regularibus, serventur.

1) C. Qui religiosis, 18, q. 2. — 2) Clem. 1. de sent. exc. — 3) C. De iis, 12. Vide Const. Pii V. Cum primum, 1566.

CAPUT XIII.

CONTROVERSIAS DE PRAECEDENTIA E VESTIGIO COMPONAT EPISCOPUS. EXEMPTI NON IN STRICTIORI CLAUSURA VIVENTES AD SUPPLICATIONES PUBLICAS ACCEDERE COMPELLANTUR.

Controversias 1) omnes de praecedentia, quae persaepe maximo cum scandolo oriuntur inter ecclesiasticas personas, tam saeculares, quam regulares, cum in processionibus publicis, tum in iis, quae fiunt in tumulandis defunctorum corporibus, et in deferenda umbella, et aliis similibus, episcopus, amota omni appellatione, et non obstantibus quibuscumque, componat. Exempti autem omnes, tam clerici saeculares quicumque, etiam monachi, ad publicas processiones vocati, accedere compellantur; iis tantum exceptis, qui in strictiori clausura perpetuo vivunt.

CAPUT XIV.

REGULARI PUBLICE DELINQUENTI POENA A QUO IRROGANDA.

Regularis 2), non subditus episcopo, qui intra claustra monasterii degit, et extra ea ita notorie deliquerit, ut populo scandalo sit, episcopo instante, a suo superiore intra tempus, ab episcopo praefigendum, severe puniatur, ac de punitione episcopum certiorem faciat: sin 3) minus, a suo superiore officio privetur, et delinquens ab episcopo puniri possit.

CAPUT XV.

PROFESSIO NON FIAT NISI ANNO PROBATIONIS EXACTO, ET DECIMO SEXTO AETATIS COMPLETO.

In quacumque religione tam virorum, quam mulierum, professio non fiat ante decimum sextum annum expletum; nec qui minore tempore, quam 4) per annum, post susceptum habitum in probatione steterit, ad professionem admittatur. Professio 5) autem antea facta sit nulla, nullamque inducat obligationem ad

1) Vide bullam Pii V. 1568. Divina, et Gregor. XIII. 1588. Exposcit. — 2) Super huius decreti exsecutione extat const. Clem. VIII. Suscepti muneris, 1596. — 3) C. fin. §. Si vero, de stat. mon. — 4) C. Gonsaldus 17, q. 2; c. Ad apostolicam, de regul., et cap. Non solum, eod. in 6. — 5) C. Ad nostram; c. Cum virum et c. Postulasti, de regul., et c. 1. eod. in 6.

aliculus regulae, vel religionis, vel ordinis observationem, aut ad alios quoscumque effectus.

CAPUT XVI.

RENUNTIATIO AUT OBLIGATIO FACTA ANTE DUOS MENSES PROXIMOS PROFESSIONI SIT NULLA. FINITA PROBATIONE, NOVITII AUT PROFITEANTUR, AUT EIICIANTUR. IN PIO CLERICORUM SOCIETATIS IESU INSTITUTO NIHIL INNOVATUR. CAVETUR NE QUID EX BONIS NOVITII MONASTERIO TRIBUATUR ANTE PROFESSIONEM.

Nulla quoque renunciatio, aut obligatio, antea facta etiam cum iuramento, vel in favorem cuiuscumque causae piae, valeat, nisi cum licentia episcopi, sive eius vicarii fiat, intra duos menses proximos ante professionem; ac non alias intelligatur effectum suum sortiri, nisi secuta professione: aliter vero facta, etiamsi cum huius favoris expressa renunciatione, etiam iurata, sit irrita, et nullius effectus. Finito 1) tempore novitiatus, superiores, novitios, quos habiles invenerint, ad profitendum admittant; aut e monasterio eos eiiciant. Per haec tamen sancta synodus non intendit aliquid innovare, aut prohibere, quin 2) religio clericorum societatis Iesu, iuxta pium eorum institutum, a 3) sancta sede apostolica approbatum, Domino, et eius ecclesiae inservire possint: sed neque ante professionem, excepto victu, et vestitu, novitii, vel novitiae illius temporis, quo in probatione est, quocumque praetextu, a parentibus, vel propinquis, aut curatoribus eius, monasterio aliquid ex bonis eiusdem tribuatur: ne hac occasione discedere nequeat, quod totam, vel maiorem partem substantiae suae monasterium possideat; nec facile, si discesserit, id recuperare possit: quin potius praecipit sancta synodus sub anathematis poena dantibus, et recipientibus, ne hoc ullo modo fiat; et ut abeuntibus ante professionem 4) omnia restituantur, quae sua erant: quod ut recte fiat, episcopus, etiam per censuras ecclesiasticas, si opus fuerit, compellat.

1) C. Cum causam, in fin. de elect — 2) Vide Constit. Gregor. XIII, Ascendente Domino, 1584. — 3) Vide bullam Pauli III, Regimini, 1540, et Iulii III, Exposcit, 1550. — 4) C. Si quis 17, q. 2.

CAPUT XVII.

PUELLA MAIOR DUODECIM ANNIS, SI HABITUM REGULAREM SUSCIPERE VOLUERIT, EXPLORETUR AB ORDINARIO; ITERUMQUE ANTE PROFESSIONEM.

Libertati 1) professionis virginum Deo dicandarum prospiciens sancta synodus, statuit, atque decernit, ut, si puella, quae habitum regularem suscipere voluerit, maior duodecim annis sit, non ante eum suscipiat, nec postea ipsa, vel alia professionem emittat, quam 2) exploraverit episcopus, vel, eo absente, vel impedito, eius vicarius, aut aliquis eorum sumptibus ab eis deputatus, virginis voluntatem diligenter, an 3) coacta, an seducta sit, an sciat, quid agat; et si voluntas eius pia, ac libera cognita fuerit, habueritque conditiones requisitas iuxta monasterii illius, et ordinis regulam, nec non monasterium fuerit idoneum; libere ei profiteri liceat: cuius professionis tempus ne episcopus ignoret, teneatur praefecta monasterio eum ante mensem certiorem facere. Quod si praefecta certiorem episcopum non fecerit, quamdiu episcopo videbitur, ab officio suspensa sit.

CAPUT XVIII.

NE QUIS, PRAETERQUAM IN CASIBUS A IURE EXPRESSIS, COGAT MULIEREM AD INGREDIENDUM MONASTERIUM, AUT INGREDI VOLENTEM PROHIBEAT: POENITENTIUM SEU CONVERTITARUM CONSTITUTIONES SERVENTUR.

Anathemati sancta synodus subiicit omnes, et singulas personas, cuiuscumque qualitatis, vel conditionis fuerint, tam clericos, quam laicos, saeculares, vel regulares, atque etiam qualibet dignitate fungentes, si quomodocumque coegerint aliquam virginem, vel viduam, aut aliam quamcumque mulierem invitam, praeterquam 4) in casibus in iure expressis, ad ingrediendum monasterium, vel ad suscipiendum habitum cuiuscumque religionis, vel ad emittendam professionem; quique consilium, auxilium, vel favorem dederint; quique scientes, eam non sponte ingredi monasterium, aut habitum suscipere, aut professionem emittere; quoquo modo eidem actui vel praesentiam, vel consen-

1) C. Cum virum, de reg. — 2) C. Illud 20, q. 1. — 3) C. Nullus, de regul. — 4) C. Significavit, et cap. Gaudeamus, de convers. coniug.

sum, vel auctoritatem interposuerint. Simili 1) quoque anathemati subiicit eos, qui sanctam virginum, vel aliarum mulierum voluntatem vel; accipiendi, vel voti emittendi, quoquo modo sine iusta causa impedierint. Eaque omnia, et singula, quae ante professionem, vel in ipsa professione fieri oportet, serventur non solum in monasteriis subiectis episcopo, sed et in aliis quibuscumque. Ab 2) his tamen excipiuntur mulieres, quae poenitentes, aut convertitae appellantur: in quibus constitutiones earum serventur.

CAPUT XIX.

QUOMODO IN CAUSIS DEFICIENTIUM A RELIGIONE PROCEDENDUM.

Quicumque regularis 3) praetendat, se per vim, et metum ingressum esse religionem; aut etiam dicat, ante aetatem debitam professum fuisse; aut quid simile; velitque habitum dimittere quacumque de causa; aut etiam cum habitu discedere sine licentia superiorum; non audiatur, nisi intra quinquennium tantum a die professionis, et tunc non aliter, nisi causas, quas praetenderit, deduxerit coram superiore suo, et ordinario. Quod 4) si antea habitum sponte dimiserit, nullatenus ad allegandum quamcumque causam admittatur; sed ad monasterium redire cogatur, et tamquam apostata puniatur: interim vero nullo privilegio suae religionis iuvetur. Nemo 5) etiam regularis, cuiuscumque facultatis vigore, transferatur ad laxiorem religionem; nec detur licentia cuiquam regulari occulte ferendi habitum suae religionis.

CAPUT XX.

SUPERIORES ORDINUM EPISCOPIS NON SUBIECTI, INFERIORA MONASTERIA VISITENT AC CORRIGANT, ETIAM COMMENDATA.

Abbates, qui sunt ordinum capita, ac ceteri praedictorum ordinum superiores, episcopis non subiecti, quibus est in alia inferiora monasteria, prioratusve legitima iurisdictio, eadem illa sibi subdita monasteria, et prioratus, suo quisque loco, atque or-

1) Conc. Tolet. 3, can. 10; c. Puella, 20, q. 2. c. ult. 32, q. 2. — 2) Conc. Tolet. 4, 54. in fin. — 3) C. Puellae, 20, q. 1; cap. Cum virum, de regul. — 4) Conc. Arelat. 1, c. ult. et Arelat. 2, cap. 25. — 5) Supra, sess. 14. cap. 11. de reform.

dine, ex officio visitent, etiamsi commendata existant. Quae cum ordinum suorum capitibus subsint, declarat sancta synodus, in iis, 1) quae alias de visitatione monasteriorum commendatorum definita sunt, non esse comprehensa: teneanturque quicumque praedictorum ordinum monasteriis praesunt, praedictos visitatores recipere, et illorum ordinationes exsequi. Ipsa quoque monasteria, quae sunt ordinum capita, iuxta sanctae sedis apostolicae, et cuiusque ordinis constitutiones visitentur. Et quamdiu durabunt huiusmodi commendae, priores claustrales, aut in prioratibus conventum habentibus, subpriores, qui correctiones et spirituale regimen exercent, a capitulis generalibus, vel ipsorum ordinum visitatoribus instituantur. In ceteris omnibus praefatorum ordinum privilegia, et facultates, quae ipsorum personas, loca, et iura concernunt, firma sint et illaesa.

CAPUT XXI.

MONASTERIA REGULARIBUS CONFERANTUR; ORDINUM CAPITA NEMINI IN POSTERUM COMMENDENTUR.

Cum pleraque monasteria, etiam 2) abbatiae, prioratus, et praeposituraе, ex mala eorum, quibus commissa fuerunt, administratione, non levia passa fuerint, tam in spiritualibus, quam in temporalibus detrimenta; cupit sancta synodus ea ad congruam monasticae vitae disciplinam omnino revocare. Verum adeo dura difficilisque est praesentium temporum conditio, ut nec statim omnibus, nec commune ubique, quod optaret, remedium possit adhiberi. Ut tamen nihil praetermittat, unde praedictis salubriter aliquando provideri possit; primum quidem confidit, sanctissimum romanum pontificem, pro sua pietate et prudentia, curaturum, quantum haec tempora ferre posse viderit, ut iis, quae nunc commendata reperiuntur, et quae suos conventus habent, regulares personae, eiusdem ordinis expresse professae, et quae gregi praeire, et praeesse possint, praeficiantur 3). Quae vero in posterum vacabunt, nonnisi regularibus spectatae virtutis et sanctitatis conferantur. Quoad ea vero monasteria, quae capita sunt, ac primates ordinum, sive abbatiae, sive prioratus, filiae illorum capitum nuncupantur; teneantur illi, qui in prae-

1) Supra, sess. 21, de reform. cap. 8. — 2) Conc. Lateran. sub Leone X. Sess. 9. de reform. curiae. — 3) Supra, sess. 24, cap. 10. de reform. Clem. un. de sup. ne. prael.

senti ea in commendam obtinent, nisi sit eis de regulari successore provisum, infra sex menses religionem illorum ordinum propriam solemniter profiteri, aut iis cedere: alias commendae praedictae ipso iure vacare censeantur. Ne autem in praedictis omnibus, et singulis fraus aliqua adhiberi possit; mandat sancta synodus, ut in provisionibus dictorum monasteriorum qualitas singulorum nominatim exprimatur: aliterque facta provisio subreptitia esse censeatur; nullaque subsequenti possessione, etiam triennali, adiuvetur.

CAPUT XXII.

PRAEDICTA DE REFORMATIONE REGULARIUM, NULLA MORA INTERPOSITA, OBSERVENTUR.

Haec omnia, et singula in superioribus decretis contenta, observari sancta synodus praecipit in omnibus coenobiis, ac monasteriis, collegiis, ac domibus quorumcumque monachorum, ac regularium, necnon quarumcumque sanctimonialium virginum, ac viduarum; etiamsi illae sub gubernio militiarum, etiam hierosolymitanae, vivant, et quocumque nomine appellentur, sub quacumque regula, vel constitutionibus, et sub custodia, vel gubernatione, vel quavis subiectione, aut annexione, vel dependentia cuiuscumque ordinis, mendicantium, vel non mendicantium, vel aliorum regularium monachorum, aut canonicorum quorumcumque: non obstantibus eorum omnium, et singulorum 1) privilegiis, sub quibuscumque formulis verborum conceptis, ac mare magnum, appellatis, etiam in fundatione obtentis, necnon constitutionibus et regulis, etiam iuratis, atque etiam consuetudinibus, vel praescriptionibus, etiam immemorabilibus. Si qui vero regulares, tam viri, quam mulieres sunt, qui sub arctiori regula, vel statutis vivunt, excepta facultate habendi bona stabilia in communi, eos ab eorum instituto, et observantia sancta synodus amovere non intendit. Et quia sancta synodus desiderat, ut omnia, et singula supradicta quamprimum executioni demandentur; praecipit omnibus episcopis in monasteriis sibi subiectis, et in omnibus aliis, ipsis in superioribus decretis specialiter commissis, atque omnibus abbatibus, ac generalibus, et aliis superioribus ordinum supradictorum, ut statim praedicta exequantur.

1) Vide infra, in append. bullam Pii V., In principis apostolorum.

Et, si quid executioni mandatum non sit, episcoporum negligentiam concilia provincialia suppleant, et coerceant. Regularium vero capitula provincialia, et generalia, et in defectum capitulorum generalium concilia provincialia, per deputationem aliquorum eiusdem ordinis, provideant. Hortatur etiam sancta synodus omnes reges, principes, respublicas, et magistratus, et in virtute sanctae obedientiae praecipit, ut velint praedictis episcopis, abbatibus, ac generalibus, et ceteris praefectis in superius contentae reformationis executione suum auxilium, et auctoritatem interponere, quoties fuerint requisiti; ut sine ullo impedimento praemissa recte exequantur ad laudem Dei omnipotentis.

DECRETUM DE REFORMATIONE

CAPUT I.

CARDINALES ET OMNES ECCLESIARUM PRAELATI MODESTAM SUPELLECTILEM ET MENSAM HABEANT; CONSANGUINEOS FAMILIARESVE SUOS EX BONIS ECCLESIAE NON AUGEANT.

Optandum est, ut ii, qui episcopale ministerium suscipiunt, quae suae sint partes agnoscant; ac se non ad propria commoda, non ad divitias, aut luxum, sed ad labores, et sollicitudines pro Dei gloria vocatos esse intelligant. Nec enim 1) dubitandum est, et fideles reliquos ad religionem, innocentiamque facilius inflammandos, si praepositos suos viderint non ea, quae mundi sunt, sed animarum salutem, ac caelestem patriam cogitantes. Haec cum ad restituendam ecclesiasticam disciplinam praecipua esse sancta synodus animadvertat; admonet episcopos omnes, ut secum ea saepe meditantes, factis etiam ipsis, ac vitae actionibus, quod est veluti perpetuum quoddam praedicandi genus, se muneri suo conformes ostendant: in primis vero ita mores suos omnes componant, ut reliqui ab eis frugalitatis, modestiae, continentiae, ac, quae nos tantopere commendat Deo, sanctae 2) humilitatis exempla petere possint. Quapropter exemplo patrum nostrorum in 3) concilio carthaginiensi, non solum iubet, ut episcopi modesta supellectili, et mensa, ac frugali victu contenti

1) C. Magna de voto; c. Qualiter, et quando de accus. Supra, sess. 22, de reform. cap. 1. in princ. — 2) Psal 101, 18. Eccli. 3, 20. et 35, 21, Matth. 10, 29. et 18, 4. — 3) Conc. Carth. in c. Episcopus, 41. Dist.; Supra, sess. 2.

sint; verum etiam in reliquo vitae genere, ac tota eius domo caveant, ne quid appareat, quod a sancto hoc Instituto sit alienum; quodque non simplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum praeseferat. Omnino 1) vero eis interdicit, ne ex reditibus ecclesiae consanguineos, familiaresve suos augere studeant; cum et apostolorum 2) canones prohibeant, ne res ecclesiasticas, quae 3) Dei sunt, consanguineis donent; sed, si pauperes sint, iis ut pauperibus distribuant; eas autem non distrahant, nec dissipent illorum causa: imo, quam maxime potest, eos sancta synodus monet, ut omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquosque carnis affectum, unde multorum malorum in ecclesia seminarium extat, penitus deponant. Quae vero de episcopis dicta sunt, eadem non solum in quibuscumque beneficia ecclesiastica, tam saecularia, quam regularia obtinentibus, pro gradus sui conditione observari, sed 4) et ad sanctae romanae ecclesiae cardinales pertinere decernit: quorum consilio apud sanctissimum romanum pontificem cum universalis ecclesiae administratio nitatur, nefas videri potest, non iis etiam virtutum insignibus, ac vivendi disciplina eos fulgere, quae merito omnium in se oculos convertant.

CAPUT II.

A QUIBUS NOMINATIM DECRETA CONCILII SOLEMNITER RECIPI ET DOCERI DEBEANT.

Cogit temporum calamitas, et invalescentium haeresum malitia, ut nihil sit praetermittendum, quod ad populorum aedificationem, et catholicae fidei praesidium videatur posse pertinere. Praecipit 5) igitur sancta synodus patriarchis, primatibus, archiepiscopis, episcopis, et omnibus aliis, qui de iure, vel consuetudine in concilio provinciali interesse debent, ut in ipsa prima synodo provinciali, post finem praesentis concilii habenda, ea omnia, et singula, quae ab hac sancta synodo definita, et statuta sunt, palam recipiant; nec 6) non veram obedientiam summo

1) Conc. Antioc., c. 23; c. Quisquis; c. Sint manifestae; c. Episcopus, et c. Res ecclesiae, cum seq. 12, q. 1; c. Quisquis 12, q. 2. — 2) Canon. Apost. 39. et 75. — 3) C. Quoniam 16, q. 1; c. Cum secundum, de Praeb., et cap. Cum ex eo, de elect. in 6. — 4) Conc. Later. sub Leone X. sess. 9, de reform. curiae. — 5) Supra, sess. 24, de reform. c. 2 — 6) Vide bullam professionis fidei, Pii IV, infra.

romano pontifici spondeant, et profiteantur; simulque 1) haereses omnes, a sacris canonibus, et generalibus conciliis, praesertimque ab hac eadem synodo damnatas 2), publice detestentur, et anathematizent. Idemque in posterum quicumque in patriarchas, primates, archiepiscopos, episcoposque promovendi in prima synodo provinciali, in qua ipsi interfuerint, omnino observent. Quod si quis ex supra dictis omnibus, quod absit, renuerit; episcopi comprovinciales statim summum romanum pontificem admonere sub poena divinae indignationis teneantur; interimque ab eiusdem communione abstineant. Ceteri vero omnes, sive in praesenti, sive in futurum beneficia ecclesiastica habituri, et qui in synodo dioecesana convenire debent, idem, ut supra, in ea synodo, quae primo quoque tempore celebrabitur, faciant et observent: alias secundum formam sacrorum canonum puniantur. Ad haec, omnes ii, ad quos universitatum, et studiorum generalium cura, visitatio, et reformatio pertinet, diligenter curent, ut ab eisdem universitatibus canones, et decreta huius sanctae synodi integre recipiantur; ad eorumque normam magistri, doctores, et alii in eisdem universitatibus ea, quae 3) catholicae fidei sunt, doceant et interpretentur; seque ad hoc institutum initio cuiuslibet anni solemni iuramento obstringant: sed et si aliqua alia in praedictis universitatibus correctione, et reformatione digna fuerint, ab eisdem, ad quos spectat, pro religionis et disciplinae ecclesiasticae augmento emendentur, et statuantur. Quae vero universitates immediate summi romani pontificis protectioni, et visitationi sunt subiectae; has sua beatitudo per eius delegatos eadem, qua supra, ratione, et prout ei utilius visum fuerit, salubriter visitari, et reformari curabit.

CAPUT III.

EXCOMMUNICATIONIS GLADIO TEMERE NON UTENDUM; UBI EXSECUTIO REALIS AUT PERSONALIS FIERI POTEST, A CENSURIS ABSTINENDUM; IISQUE CIVILI MAGISTRATUI SE IMMISCERE NEFAS ESTO.

Quamvis 4) excommunicationis gladius nervus sit ecclesiasticae disciplinae, et ad continendos in officio populos valde

1) Vide bullam Clementis VIII, Domintci, 1603. — 2) C. 2. in fin. de summ. Trinit.; c. Sicut, et c. Excommunicamus 13, de haeret. — 3) Supra, sess. 5, c. 1. de reform. — 4) C. Dilecto de sentent. excomm. in 6, c. Multi. in princ. 2 q. 1; c. Visit in fin. 16. q. 2; c. Corripiantur 14. q. 3.

salutaris: sobrie tamen, magnaque circumspectione exercendus est; cum experientia doceat, si temere, aut levibus ex rebus incutiatur, magis contemni, quam formidari, et perniciem potius parere, quam salutem. Quapropter excommunicationes illae, quae monitionibus praemissis, ad 1) finem revelationis, ut aiunt, aut pro deperditis, seu subtractis rebus ferri solent, a nemine prorsus, praeterquam ab episcopo, decernantur; et tunc non alias, quam ex re non vulgari, causaque diligenter, ac magna 2) maturitate per episcopum examinata, quae eius animum moveat; nec ad eas concedendas cuiusvis saecularis, etiam magistratus, auctoritate adducatur; sed totum hoc in eius arbitrio et conscientia sit positum, quando ipse pro re, loco, persona, aut tempore eas decernendas esse iudicaverit. In causis vero iudicialibus mandatur omnibus iudicibus ecclesiasticis, cuiuscumque dignitatis existant, ut quandocumque exsecutio realis, vel personalis in qualibet parte iudicii propria autoritate ab ipsis fieri poterit, abstineant se tam in procedendo, quam definiendo, a censuris ecclesiasticis, seu interdicto; sed liceat eis, si expedire videbitur, in causis civilibus, ad forum ecclesiasticum quomodolibet pertinentibus, contra quoscumque, etiam laicos, per mulctas pecuniarias, quae locis piis, ibi existentibus, eo ipso, quod exactae fuerint, assignentur; seu per captionem pignorum, personarumque districtionem, per suos proprios, aut alienos executores faciendam; sive etiam per privationem beneficiorum, aliaque iuris remedia procedere, et causas definire. Quod si executio realis, vel personalis adversus reos hac ratione fieri non poterit; sitque 3) erga iudicem contumacia: tunc eos etiam anathematis mucrone, arbitrio suo, praeter alias poenas ferire poterit. In causis quoque criminalibus, ubi executio realis, vel personalis, ut supra, fieri poterit, erit a censuris abstinendum: sed, si dictae executioni facile locus esse non possit, licebit iudici hoc spirituali gladio in delinquentes uti; si tamen delicti qualitas, praecedente bina saltem monitione, etiam per edictum, id postulet. Nefas autem sit saeculari cuilibet magistratui prohibere ecclesiastico iudici, ne quem excommunicet, aut mandare, ut latam excommunicationem revocet, sub praetextu, quod contenta in prae-

1) Formam praescripsit Pius V. 26. Iunii 1570, in cap. Sanctissimus. — 2) C. Episcopi; c. Nemo episcoporum, et c. Nulius sacerdotum, 15, q. 3; c. Sacro, de sent. excom.; Conc. Aur. 5, c. 2. — 3) C. Si quis deinceps, in fin. 17. q. 4.

senti decreto non sint observata; cum non ad saeculares, sed ad ecclesiasticos haec cognitio pertineat. Excommunicatus 2) vero quicumque, si post legitimas monitiones non resipuerit, non solum ad sacramenta, et communionem fidelium, ac familiaritatem non recipiatur; sed si obdurato animo, censuris annexus, in illis per annum insorduerit, etiam contra eum, tamquam de haeresi suspectum, procedi possit.

CAPUT IV.

UBI NIMIUS MISSARUM CELEBRANDARUM NUMERUS, STATUANT EPISCOI, ABBATES ET GENERALES ORDINUM QUOD EXPEDIRE IUDICAVERINT.

Contigit saepe in quibusdam ecclesiis, vel tam magnum missarum celebrandarum numerum ex variis defunctorum relictis impositum esse, ut illis pro singulis diebus, a testatoribus praescriptis, nequeat satisfieri; vel eleemosynam huiusmodi pro illis celebrandis adeo tenuem esse, ut non facile inveniatur, qui velit huic se muneri subiicere; unde depereunt piae testantium voluntates, et eorum conscientias, ad quos praedicta spectant, onerandi occasio datur. Sancta synodus, cupiens haec, ad pios usus relicta, quo plenius, et utilius potest, impleri, facultatem dat episcopis, ut in synodo dioecesana, itemque abbatibus, et generalibus ordinum, ut in suis capitulis generalibus, re diligenter perspecta, possint pro sua conscientia in praedictis ecclesiis, quas hac provisione indigere cognoverint, statuere circa haec quidquid magis ad Dei honorem, et cultum, atque ecclesiarum utilitatem viderint expedire; ita tamen, ut eorum semper defunctorum commemoratio fiat, qui pro suarum animarum salute legata ea ad pios usus reliquerunt.

CAPUT V.

REBUS BENE CONSTITUTIS, ET ANNEXUM ONUS HABENTIBUS, NIHIL DETRAHATUR.

Ratio postulat, ut illis, quae bene constituta sunt, contrariis ordinationibus non detrahatur. Quando igitur ex beneficiorum quorumcumque erectione, seu fundatione, aut aliis constitutionibus,

1) C. Rogo cum seq. 11. q. 3; c. Nulli cum seq., c. Cum desideres, et c. Si concubinae, de sent. excomm. — 2) Supra, sess. 22. de reform., c. 6.

qualitates aliquae requiruntur, seu certa illis onera sunt iniuncta; in beneficiorum collatione, seu in quacumque alia dispositione, eis non derogetur. Idem in praebendis theologalibus, magistralibus, doctoralibus, aut presbyteralibus, diaconalibus, ac subdiaconalibus, quandocumque ita constituta fuerint, observetur, ut eorum qualitatibus, vel ordinibus nihil in ulla provisione detrahatur: et aliter facta provisio subreptitia censeatur.

CAPUT VI.

QUI SE GERERE DEBEAT EPISCOPUS QUOAD VISITATIONEM CAPITULORUM EXEMPTORUM.

Statuit sancta synodus, ut in omnibus ecclesiis cathedralibus, et collegiatis decretum sub fel. rec. Paulo III. 1), quod incipit, Capitula cathedralium, observetur, non solum quando episcopus visitaverit, sed et quoties ex officio, vel ad petitionem alicuius contra aliquem ex contentis in dicto decreto procedat: ita tamen ut, cum extra visitationem processerit, infrascripta omnia locum habeant: videlicet, ut capitulum initio cuiuslibet anni eligat ex capitulo duos, de quorum consilio, et assensu episcopus, vel eius vicarius, tam in formando processum, quam in ceteris omnibus actibus usque ad finem causae inclusive; coram notario tamen ipsius episcopi, et in eius domo, aut consueto tribunali, procedere teneatur. Unum autem tantum sit utriusque votum; possitque alter episcopo accedere. Quod si ambo ab episcopo discordes in aliquo actu, seu interlocutoria, vel definitiva sententia fuerint; tunc intra sex dierum spatium cum episcopo tertium eligant; et, si in electione tertii etiam discordent, ad viciniorem episcopum electio devolvatur; et iuxta eam partem, cum qua tertius conveniet, articulus, in quo erat discordia, terminetur: alias processus, et inde secuta nulla sint, nullosque producant iuris effectus. In 2) criminalibus tamen ex incontinentia provenientibus, de qua in decreto de concubinariis, et in atrocioribus delictis, depositionem, aut degradationem requirentibus, ubi de fuga timetur, ne iudicium eludatur, et ideo opus sit personali detentione 3), possit initio solus episcopus ad summariam reformationem, et necessariam detentionem procedere,

1) Supra, sess. 6. de reform.; c. 4. et sess. 14. de reform.; c. 4. — 2) Infra, c. 14. et supra, sess 24. de Matrimonio, cap. 8. — 3) C. Qualiter 14. de accus., et cap Tuae, de poen.

servato tamen in reliquis ordine praemisso. In omnibus autem casibus ea ratio habeatur, ut iuxta qualitatem delicti, ac personarum, deliquentes ipsi in loco decenti custodiantur. Episcopis 1) praeterea ubique is honor tribuatur, qui eorum dignitati par est; eisque in choro, et in capitulo, in processionibus, et aliis actibus publicis sit prima sedes, et locus, quem ipsi elegerint, et praecipua omnium rerum agendarum auctoritas. Qui si aliquid canonicis ad deliberandum proponant, nec de re ad suum, vel suorum commodum spectante agatur; episcopi 2) ipsi capitulum convocent, vota exquirant, et iuxta ea concludant. Absente vero episcopo, omnino hoc ab iis de capitulo, ad quos hoc de iure, vel consuetudine spectat, perficiatur; nec ad id vicarius episcopi admittatur. Ceteris autem in rebus capituli iurisdictio, et potestas, si qua eis competit, et bonorum administratio salva, et intacta omnino relinquatur. Qui vero non obtinent dignitates, nec sunt de capitulo, ii omnes in causis ecclesiasticis episcopo subiiciantur, non obstantibus, quoad supra dicta, privilegiis, etiam ex fundatione competentibus, nec non consuetudinibus, etiam immemorabilibus, sententiis, iuramentis, concordiis, quae tantum suos obligent auctores: salvis tamen in omnibus, privilegiis, quae universitatibus studiorum generalium, seu earum personis sunt concessa. Haec autem omnia, et singula in iis ecclesiis locum non habeant, in quibus episcopi, aut eorum vicarii ex constitutionibus, vel privilegiis, aut consuetudinibus, sive concordiis, seu quocumque alio iure maiorem habent potestatem, auctoritatem, ac iurisdictionem, quam praesenti decreto sit comprehensum: quibus sancta synodus derogare non intendit.

CAPUT VII.

ACCESSUS ET REGRESSUS AD BENEFICIA TOLLUNTUR; COADIUTOR QUOMODO, CUI, ET EX QUA CAUSA CONCEDENDUS.

Cum in beneficiis ecclesiasticis ea, quae hereditariae successionis imaginem referunt, sacris 3) constitutionibus sint odiosa,

1) Conc. Carthag. 4. c. 35; c. Episcopus in ecclesia, 95. dist. — 2) C. Novit. cum seq. his quae fiunt a prael. sin. cons. cap. — 3) C. Plerique, et c. Apostolica 8. q. 1; c. Ex transmissa, et c. Ad extirpandas successiones, de fil. presb.; c. Quia clerici; cap. Cum nos, de iure patr.; c. Ad haec, de dec.; conc. Rom. tempore Hilarii, c. 4; et Lateran. 2. cap. 16.

et patrum decretis contraria; nemini in posterum 1) accessus, aut regressus, etiam de consensu, ad beneficium ecclesiasticum, cuiuscumque qualitatis, concedatur; nec hactenus concessi suspendantur, extendantur, aut transferantur. Hocque decretum in quibuscumque beneficiis ecclesiasticiis, ac in quibuscumque personis, etiam cardinalatus honore fulgentibus, locum habeat. In coadiutoriis quoque cum futura successione idem posthac observetur, ut nemini in quibuscumque beneficiis ecclesiasticis permittantur. Quod si quando ecclesiae cathedralis, aut monasterii urgens necessitas, aut 2) evidens utilitas postulet, praelato dari coadiutorem; is non alias cum futura successione detur, quam haec causa prius diligenter a sanctissimo romano pontifice sit cognita; et qualitates omnes in illo concurrere certum sit, quae a iure 3), et decretis huius sanctae synodi in episcopis, et praelatis requiruntur: alias concessiones super his factae subreptitiae esse censeantur.

CAPUT VIII.

ADMINISTRATORUM HOSPITALIUM MUNUS: EORUM NEGLIGENTIA A QUIBUS, ET A QUA RATIONE COERCENDA.

Admonet sancta synodus quoscumque ecclesiastica beneficia, saecularia, seu regularia, obtinentes 4), ut hospitalitatis officium a sanctis patribus frequenter commendatum, quantum per eorum proventus licebit, prompte benigneque exercere assuescant, memores, eos, qui hospitalitatem amant, 5) Christum in hospitibus recipere. Illis vero, qui hospitalia vulgo nuncupata, seu alia pia loca, ad peregrinorum, infirmorum, senum, pauperumve usum, praecipue iustituta, in commendam, administrationem, aut quemcumque titulum, aut etiam ecclesiis suis unita, obtinent; vel si ecclesiae parochiales hospitalibus forte unitae, aut in hospitalia erectae, earumque patronis administrationem concessae sint; praecipit omnino, ut impositum illis onus officiumve administrent, atque hospitalitatem, quam debent, ex fructibus, ad id deputatis, actu exerceant, iuxta 6) constitutionem con-

1) Vide const. Pii V. Romani 1571. — 2) Supra, sess. 21. de reform., c. 6; c. Scripsit, et cap. Quamvis 7. q. 1. — 3) Supra, sess. 7. de reform. c. 1, et 3, et sess. 22. de reform., cap. 2. — 4) §. 1, et c. Quiescamus, 42. dist.; c. Archidiaconum, 85. dist.; c. Volumus, 89. dist.; c. Mos est, 11. q. 2; c. Quoniam 16. q. 1. — 5) Matth. 25, 40. — 6) Supra, sess. 7, c. ult.

cilii viennensis, alias in hac eadem synodo, sub fel. rec. Paulo III. innovatam, quae incipit, Quia 1) contingit. Quod si hospitalia haec ad certum peregrinorum, aut infirmorum, aut aliarum personarum genus suscipiendum fuerint instituta; nec in loco ubi sunt dicta hospitalia, similes personae, aut perpaucae reperiantur; mandat adhuc, ut fructus illorum in alium pium usum, qui eorum institutioni proximior sit, ac pro loco, et tempore utilior, convertantur, prout ordinario cum duobus de capitulo, qui rerum usu peritiores sint, per ipsum deligendis, magis expedire visum fuerit: nisi aliter forte, etiam in hunc eventum, in eorum fundatione, aut institutione fuerit expressum: quo casu, quod ordinatum fuit, observari curet episcopus; aut, si id non possit ipse, prout supra, utiliter provideat. Itaque si praedicti omnes et singuli, cuiuscumque ordinis, et religionis, et dignitatis, etiamsi laici fuerint, qui administrationem hospitalium habent, non tamen regularibus subiecti, ubi viget regularis observantia, ab ordinario moniti, hospitalitatis munus, adhibitis omnibus, ad quae tenentur, necessariis, reipsa obire cessaverint; non solum per ecclesiasticas censuras, et alia iuris remedia ad id compelli possint, sed etiam hospitalis ipsius administratione, curave perpetuo privari possint; aliique eorum loco ab iis, ad quos spectabit, substituantur. Et praedicti nihilominus, etiam ad fructuum restitutionem, quos contra ipsorum hospitalium institutionem perceperunt, quae nulla eis remissione, aut compositione indulgeatur, in foro conscientiae teneantur: nec administratio, seu gubernatio huiusmodi locorum uni et eidem personae ultra triennium deinceps committatur, nisi aliter in fundatione cautum reperiatur: non obstante, quoad omnia supra dicta, quacumque unione, exemptione, et consuetudine in contrarium, etiam immemorabili, seu privilegiis, aut indultis quibuscumque.

CAPUT IX.

QUOMODO PROBANDUM IUS PATRONATUS; CUI DEFERENDUM MUNUS PATRONORUM; ACCESSIONES VETITAE.

Sicuti legitima patronatuum iura tollere, piasque fidelium voluntates in eorum institutione violare, aequum non est: sic etiam, ut hoc colore beneficia ecclesiastica in servitutem, quod

1) Vide infra XVII.

a multis impudenter fit, redigantur, non est permittendum. Ut igitur debita in omnibus ratio observetur, decernit sancta synodus, ut titulus iuris patronatus sit ex 1) fundatione, vel dotatione; qui ex authentico documento, et aliis, a iure requisitis ostendatur; sive etiam ex multiplicatis praesentationibus per antiquissimum temporis cursum, qui hominum memoriam excedat, aliasve secundum iuris dispositionem. In iis vero personis, seu communitatibus, vel universitatibus, in quibus id ius plerumque ex usurpatione potius quaesitum praesumi solet, plenior et exactior probatio ad docendum verum titulum requiratur: nec immemorabilis temporis probatio aliter eis suffragetur, quam si praeter reliqua ad eam necessaria, praesentationes, etiam continuatae, non minori saltem quam quinquaginta annorum spatio, quae omnes effectum sortitae sint, authenticis scripturis probentur. Reliqui patronatus omnes in beneficiis, tam saecularibus quam regularibus, seu parochialibus, vel dignitatibus, aut quibuscumque aliis beneficiis, in cathedrali, vel collegiata ecclesia; seu facultates, et privilegia concessa, tam in vim patronatus, quam alio quocumque iure nominandi, eligendi, praesentandi ad ea, cum vacant (exceptis patronatibus super cathedralibus ecclesiis competentibus, et exceptis aliis, quae ad imperatorem, et reges, seu regna possidentes, aliosque sublimes, ac supremos principes, iura imperii in dominiis suis habentes, pertinent; et 2) quae in favorem studiorum generalium concessa sunt), in totum prorsus abrogata, et irrita cum quasi possessione inde secuta intelligantur. Beneficiaque huiusmodi tamquam libera, a suis collatoribus conferantur; ac provisiones huiusmodi plenum effectum consequantur. Ad 3) haec liceat episcopo, praesentatos a patronis, si idonei non fuerint, repellere. Quod si ad inferiores institutio pertineat; ab episcopo tamen, iuxta alias statuta ab hac sancta synodo, examinentur: alioquin institutio, ab inferioribus facta, irrita sit et inanis. Patroni autem beneficiorum, cuiuscumque ordinis, et dignitatis, etiamsi communitates, universitates, collegia quaecumque clericorum, vel laicorum existant, in perceptione fructuum, proventuum, obventionum, quorumcumque beneficiorum, etiamsi vere de iure patronatus ipsorum ex

1) Supra, sess. 14. de reform. cap. 12; cap. Piae mentis, et seq. 16. quaest. 7, et cap. Nobis, de iure patr. — 2) Supra, sess. 14. cap. 19. de reform. — 3) Supra, sess. 14. de reform. cap. 13. et sess. 24. de reformat., cap. 18.

fundatione et dotatione essent, nullatenus 1), nullave causa, vel occasione se ingerant; sed illos libere rectori, seu beneficiato, non obstante etiam quacumque consuetudine, distribuendos dimittant. Nec dictum ius patronatus, venditionis, aut alio quocumque titulo, in alios 2) contra canonicas sanctiones transferre praesumant: si secus fecerint, excommunicationis, et interdicti poenis subiiciantur; et dicto iure patronatus, ipso iure, privati existant. Insuper accessiones, per viam unionis factae de beneficiis liberis, ad ecclesias iuris patronatui, etiam laicorum, subiectas, tam ad parochiales, quam ad alia quaecumque beneficia, etiam simplicia, seu dignitates, vel hospitalia, ita ut praedicta beneficia libera eiusdem naturae cum iis, quibuscum uniuntur, efficiantur, atque sub iure patronatus constituantur. Hae si nondum plenarium sortitae sunt effectum, vel deinceps ad cuiusvis instantiam fient, quacumque auctoritate, etiam apostolica, concessae fuerint, simul cum unionibus ipsis per subreptionem obtentae intelligantur: non obstante quacumque in iis verborum forma, seu derogatione, quae habeatur pro expressa: nec exsecutioni amplius demandentur; sed beneficia ipsa unita, cum vacaverint, libere, ut antea, conferantur. Quae 3) vero a quadraginta annis citra factae, effectum, et plenam incorporationem sunt consecutae; hae nihilominus ab ordinariis, tamquam a sede apostolica delegatis, revideantur, et examinentur; ac quae per subreptionem, vel obreptionem obtentae fuerint, simul cum unionibus irritae declarentur; ac beneficia ipsa separentur, et aliis conferantur. Similiter quoque patronatus quicumque in ecclesiis, quibuscumque aliis beneficiis, etiam dignitatibus antea liberis, acquisiti a quadraginta annis citra, et in futurum acquirendi, seu ex augmento dotis, seu ex nova constructione, vel alia simili causa, etiam auctoritate sedis apostolicae, ab iisdem ordinariis, uti delegatis, ut supra, qui nullius in his facultatibus, aut privilegiis impediantur, diligenter cognoscantur: et quos non repererint, ob maxime evidentem ecclesiae, vel beneficii, seu dignitatis necessitatem legitime constitutos esse, in totum revocent; atque beneficia huiusmodi sine damno illa possidentium, et restitutio patronis eo, quod ab eis idcirco datum est, in pristinum libertatis statum reducant: non obstantibus privilegiis, constitutionibus, et consuetudinibus, etiam immemorabilibus.

1) Cap. Unic. de eccl. benef. sine dimin. confer. — 2) C. Quia clerici, et c. De iure, de iure patr. — 3) Supra, sess. 7. de reform. cap. 6.

CAPUT X.

IUDICES E SYNODO DESIGNANDI, QUI DELEGENTUR A SEDE APOSTOLICA; A QUIBUS ET ORDINARIIS CAUSAE BREVITER TERMINANDAE.

Quoniam, ob malitiosam petentium suggestionem, et quandoque ob locorum longinquitatem, personarum notitia, quibus causae mandantur, usque adeo haberi non potest; hincque interdum iudicibus, non undequaque idoneis, causae in partibus delegantur: statuit sancta synodus, in singulis conciliis provincialibus, aut dioecesanis aliquot personas, quae qualitates habeant, 1) iuxta constitutionem Bonifacii VIII. quae incipit, Statutum; et alioquin ad id aptas designari, ut, praeter ordinarios locorum, iis etiam posthac causae ecclesiasticae, ac spirituales, et ad forum ecclesiasticum pertinentes, in partibus delegandae committantur. Et, si aliquem interim ex designatis mori contigerit, substituat ordinarius loci cum consilio capituli alium in eius locum usque ad futuram provincialem, aut dioecesanam synodum: ita ut habeat quaeque dioecesis quatuor saltem, aut etiam plures probatas personas, ac ut supra qualificatas, quibus huiusmodi causae a quolibet legato, vel nuntio, atque etiam a sede apostolica committantur: alioquin post designationem factam, quam statim episcopi ad summum romanum pontificem transmittant, delegationes quaecumque aliorum iudicum, aliis, quam his factae, subreptitiae censeantur. Admonet dehinc sancta synodus tam ordinarios, quam alios quoscumque iudices 2), ut terminandis causis, quanta fieri poterit brevitate, studeant; ac litigatorum artibus, seu in litis contestatione, seu alia parte iudicii differenda, modis omnibus, aut termini praefixione, aut competenti alia ratione occurrant.

CAPUT XI.

VARIAE LOCATIONES BONORUM ECCLESIASTICORUM PROHIBENTUR, QUAEDAM FACTAE IRRITANTUR.

Magnam ecclesiis perniciem afferre solet, cum earum bona, repraesentata pecunia, in successorum praeiudicium aliis locan-

1) Vide infra, 39. — 2) Supra, sess. 24. de reform, c. 20; c. Finem litibus, et cap. Fin. de dol. et contum., cap. 2. de re iud. et cap. Constitutis, de procur.

tur. Omnes igitur hae locationes, si anticipatis solutionibus fient 1), nullatenus in praeiudicium successorum validae intelligantur: quocumque indulto, aut privilegio non obstante: nec huiusmodi locationes in romana curia, vel extra eam confirmentur. Non 2) liceat etiam, iurisdictiones ecclesiasticas, seu facultates nominandi, aut deputandi vicarios in spiritualibus, locare; nec conductoribus per se, aut alios ea exercere: aliterque concessiones, etiam a sede apostolica factae, subreptitiae censeantur. Locationes 3) vero rerum ecclesiasticarum, etiam auctoritate apostolica confirmatas, sancta synodus irritas decernit, quas a triginta annis citra, ad longum tempus, seu, ut in nonnullis partibus ad viginti novem, seu bis viginti novem annos vocant, factas, synodus provincialis, vel deputandi ab ea, in damnum ecclesiae, et contra canonicas sanctiones contractas fuisse iudicabunt.

CAPUT XII.

DECIMAE INTEGRE PERSOLVENDAE; EAS SUBTRAHENTES EXCOMMUNICANDI: RECTORIBUS ECCLESIARUM TENUIUM PIE SUBVENIENDUM.

Non 4) sunt ferendi, qui, variis artibus decimas ecclesiis obvenientes, subtrahere moliuntur; qui ab aliis solvendas temere occupant, et in rem suam vertunt 5): cum decimarum solutio debita sit Deo: et qui eas dare noluerint, aut dantes impediunt, res alienas invadant. Praecipit igitur sancta synodus omnibus, cuiuscumque gradus, et conditionis sint, ad quos decimarum solutio spectat, ut eas, ad quas de iure tenentur, in posterum cathedrali, aut quibuscumque aliis ecclesiis, vel personis, quibus legitime debentur, integre persolvant. Qui 6) vero eas aut subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur; nec ab hoc crimine, nisi plena restitutione secuta, absolvantur. Hortatur dehinc omnes, et singulos pro christiana charitate, debitoque erga pastores suos munere, ut de bonis sibi a Deo collatis,

1) C. De precariis, 10. q. 8. et cap. 2. de precariis. — 2) Cap. 1. et 2. Ne praelati vices suas. — 3) Extravag. Ambitiosae, de reb. eccl. non alien. — 4) Conc. Matiscon. 2. cap. 5. et Ticin., sub Leone IV. vers. in sacris. — 5) Exod. 29, 29. 25. 19. Num. 18. 30, et seq. Tob. 1, 21. Malach. 3, 24. 29, et 30; c. Ecclesias, §. His ita, 13. q. 1; cap. Decimas. 16. q. 1; c. Decimas, cum seq. 16. q. 7; c. Parochianos; c. Ex transmissa, et c. Tua, de decim. — 6) Omnes decimae. 16. q. 7; c. Pervenit; c. Non est; c. Tua, et c. In aliquibus, de deci. Clem. 1. eod. tit.

episcopis, et parochis, qui tenuioribus praesunt ecclesiis, large subvenire ad Dei laudem, atque ad pastorum suorum, qui pro eis invigilant, dignitatem tuendam, non graventur.

CAPUT XIII.

QUARTAM FUNERALIUM CATHEDRALES VEL PAROCHIALES ECCLESIAE RECIPIANT.

Decernit sancta synodus, ut quibuscumque in locis, iam ante annos quadraginta, Quarta 1), quae funeralium dicitur, cathedrali, aut parochiali ecclesiae solita esset persolvi, ac postea fuerit ex quocumque privilegio, aliis monasteriis, hospitalibus, aut quibuscumque locis piis concessa, eadem posthac integro iure, et eadem portione, quae antea solebat, cathedrali, seu parochiali ecclesiae persolvatur: non obstantibus concessionibus, gratiis, privilegiis, etiam mari magno nuncupatis, aut aliis quibuscumque.

CAPUT XIV.

PRAESCRIBITUR RATIO PROCEDENDI IN CAUSIS CLERICORUM CONCUBINARIORUM.

Quam turpe, ac clericorum nomine, qui se divino cultui addixerunt, sit indignum, in impudicitiae sordibus, immundoque concubinatu versari, satis res ipsa, communi fidelium omnium offensione, summoque clericalis militiae dedecore, testatur. Ut 2) igitur ad eam, quam, decet continentiam, ac vitae integritatem ministri ecclesiae revocentur; populusque hinc eos magis discat revereri, quo illos vita honestiores cognoverit: prohibet sancta synodus quibuscumque clericis, ne concubinas, aut alias mulieres, de quibus possit haberi suspicio, in domo, vel extra, detinere, aut cum iis ullam consuetudinem habere audeant: alioquin poenis, a sacris canonibus, vel statutis ecclesiarum impositis, puniantur. Quod si, a superioribus moniti, ab iis se non abstinuerint; tertia parte fructum, obventionum, ac proventuum be-

1) De sepult. extra, in 6. et in Clem. — 2) Supra, sess. 24. cap. 8. de reform.; conc. Carthag. 3. cap. 17; Nicaenum 1. cap. 4; Matiscon. 1. cap. 1; Arelaten. 2. cap. 3; Tolet. 2. c. 3; Braccar. 1. c. 15; Turon. 2. c. 10. 11, 12, et Moguntiacum tempore Arnulphi, c. 10, et 19; c. Interdixit, 33. dist.; c. Cum omnibus; c. Volumus, et c. Feminas, 81. dist. c. 1. tum multis seq. de coh. cler. et mulier.

neficiorum suorum quorumcumque, et pensionum 1) ipso facto sint privati, quae fabricae ecclesiae, aut alteri pio loco arbitrio episcopi applicetur. Sin vero in delicto eodem cum eadem, vel alia femina perseverantes, secundae monitioni adhuc non paruerint; non tantum fructus omnes, ac proventus suorum beneficiorum, et pensiones eo ipso amittant, qui praedictis locis applicentur, sed etiam a beneficiorum ipsorum administratione, quoad ordinarius, etiam uti sedis apostolicae delegatus, arbitrabitur, suspendantur: et, si ita suspensi, nihilominus eas non expellant; aut cum iis etiam versentur; tunc beneficiis, portionibus, ac officiis, et pensionibus quibuscumque ecclesiasticis perpetuo priventur, atque inhabiles, ac indigni, quibuscumque honoribus, dignitatibus, beneficiis, ac officiis in posterum reddantur; donec post manifestam vitae emendationem ab eorum superioribus cum iis ex causa visum fuerit dispensandum. Sed si, postquam eas semel dimiserint, intermissum consortium repetere, aut alias huiusmodi scandolosas mulieres sibi adiungere ausi fuerint; praeter praedictas poenas, excommunicationis 2) gladio plectantur. Nec quaevis appellatio, aut exemptio praedictam executionem impediat, aut suspendat: supradictorumque omnium cognitio non ad archidiaconos, nec decanos, aut alios inferiores, sed ad episcopos ipsos pertineat: qui sine strepitu, et figura iudicii, et sola facti veritate inspecta, procedere possint. Clerici vero, beneficia ecclesiastica, aut pensiones non habentes, iuxta 3) delicti, et contumaciae perseverantiam, et qualitatem ab ipso episcopo carceris poena, suspensione ab ordine, ac inhabilitate ad beneficia obtinenda, aliisve modis, iuxta sacros canones puniantur. Episcopi quoque, quod absit, si ab huiusmodi crimine non abstinuerint, et a synodo provinciali admoniti, se non emendaverint; ipso 4) facto sint suspensi: et, si perseverent, etiam ad sanctissimum romanum pontificem ab eadem synodo deferantur: qui pro qualitate culpae 5), etiam per privationem, si opus erit, in eos animadvertat.

1) Conc. Lateran. 2. cap. 6. — 2) C. 2. cum seq. de cohab. cler., et mult.; c. Si concubinae, de sent. excom.; conc. Aurelian. 3. cap. 4. — 3) Supra, cap. 6; conc Tolet. 4. c. 41; Tolet. 8. c. 4, 5. et 6; c. Si autem, de cohab. cler., et mulier. — 4) Quorumdam 34. dist., et c. Si quispiam, 81. dist.; conc. Aurelian. 5. c. 3. — 5) C. Presbyter., et cap. Si quis amodo, dist. 81.

CAPUT XV.

FILII CLERICORUM ILLEGITIMI, A QUIBUSDAM BENEFICIIS ARCENDI.

Ut 1) paternae incontinentiae memoria a locis Deo consecratis, quos maxime puritas, sanctitasque decet, longissime arceatur; non liceat filiis clericorum, qui non ex legitimo nati sunt matrimonio, in ecclesiis, ubi eorum patres beneficium aliquod ecclesiasticum habent, aut habuerunt, quodcumque, etiam dissimile, beneficium obtinere; nec 2) in dictis ecclesiis quoquo modo ministrare; nec pensiones super fructibus beneficiorum, quae parentes eorum obtinent, vel alias obtinuerunt, habere. Quod 3) si in praesenti pater, et filius in eadem ecclesia beneficia obtinere reperiantur, cogatur filius suum beneficium resignare, aut cum alio permutare extra ecclesiam intra trium mensium spatium: alias ipso iure eo privatus existat, et super iis quaecumque dispensatio subreptitia censeatur. Ad haec, reciprocae resignationes, si quae posthac a parentibus clericis in favorem filiorum fient, ut alter alterius beneficium consequatur; in fraudem huius decreti, et canonicarum sanctionum factae omnino censeantur: nec collationes secutae, vigore huiusmodi resignationum, seu aliarum quarumcumque, quae in fraudem factae fuerint, ipsis clericorum filiis suffragentur.

CAPUT XVI.

BENEFICIA CURATA NON CONVERTANTUR IN SIMPLICIA; EI, IN QUEM TRANSLATA FUERIT CURA ANIMARUM, ASSIGNETUR CONGRUA PORTIO; VICARIAE CESSENT, CURA AD TITULOS REVOCATA.

Statuit sancta synodus, ut ecclesiastica beneficia saecularia, quocumque nomine appellentur, quae curam animarum ex primaeva eorum institutione, aut aliter quomodocunque retinent, illa deinceps in simplex beneficium, etiam assignata vicario perpetuo congrua portione, non convertantur: non obstantibus, quibuscumque gratiis, quae suum plenarium effectum non sunt con-

1) Conc. 9. Toletan., c. 10; c. Proposuisti. dist, 82; c. Cum multae 16. q. 8. — 2) Conc. 2. Lateran. c. 21. — 3) C. 2. et fere per totum de fil. presbyt.

secutae. In iis vero, in quibus contra earum institutionem, seu fundationem cura animarum in vicarium perpetuum transiata est, etiam si in hoc statu ab immemorabili tempore reperiantur, si 1) congrua portio fructuum vicario ecclesiae, quocumque nomine is appellietur, non fuerit assignata; ea quamprimum, et ad minus intra annum a fine praesentis concilii, arbitrio ordinarii, iuxta 2) formam decreti sub fel. rec. Paulo III., assignetur. Quod si id commode fieri non possit, aut intra dictum terminum factum non erit; cum primnm per cessum, vel decessum vicarii, seu rectoris, aut quomodolibet alterum eorum vacaverit, beneficium curam animarum recipiat; ac vicariae nomen cesset, et in antiquum statuum restituantur.

CAPUT XVII.

EPISCOPI DIGNITATEM SUAM MORUM GRAVITATE COMMENDENT, NEC CUM REGUM MINISTRIS, REGULIS AUT BARONIBUS INDIGNA DEMISSIONE SE GERANT.

Non potest sancta synodus non graviter dolere, audiens episcopos aliquos, sui status 3) oblitos, pontificiam dignitatem non leviter dehonestare; qui cum regum ministris, regulis, et baronibus in ecclesia, et extra, indecenti quadam demissione se gerunt, et veluti inferiores ministri altaris, nimis indigne non solum loco cedunt, sed etiam personaliter illis inserviunt. Quare haec, et similia detestans sancta synodus, sacros canones omnes, conciliaque generalia 4), atque alias apostolicas sanctiones ad dignitatis episcopalis decorem, et gravitatem pertinentes, renovando, praecipit, ut ab huiusmodi in posterum episcopi se abstineant; mandans eisdem, ut tam in ecclesia, quam foris suum gradum, et ordinem prae oculis habentes, ubique se patres, et pastores esse meminerint; reliquis vero tam principibus, quam ceteris omnibus, ut eos paterno honore, ac debita reverentia prosequantur.

1) Quantitatem portionis declarat Pius V. const. Ad exequendum, 1567. — 2) Supra, sess. 7. de reformat. cap. 7. — 3) Vide conc. Agath., c. 3, et Braccar. 1. cap. 24. nec episc. posterior sinit priori praeponi; c. Quanto, de off. ord., et supra de regul., cap. 4. — 4) Supra, cap. 6. c. Valentinianus, 63, dist.; c. Episcopus in ecclesia. 95. dist.; c. Quis dubitet; c. Duo sunt, cum seq. 95., dist., et c. Solitae, de maior. et obed.

CAPUT XVIII.

CANONES ADAMUSSIM SERVENTUR; SI QUANDO IN EIS DISPENSANDUM, ID VALIDE, MATURE, ET GRATIS FIAT.

Sicuti 1) publice expedit legis vinculum quandoque relaxare, ut plenius, evenientibus casibus, et necessitatibus, pro communi utilitate satisfiat: sic frequentius legem solvere, exemploque potius, quam certo personarum rerumque delectu, petentibus indulgere, nil aliud est, quam unicuique ad leges transgrediendas aditum aperire. Quapropter 2) sciant universi, sacratissimos canones exacte ab omnibus, et, quoad eius fieri poterit, indistincte observandos. Quod si urgens iustaque ratio, et maior quandoque utilitas postulaverit, cum aliquibus dispensandum esse; id 3), causa cognita, ac summa maturitate, atque gratis, a quibuscumque, ad quos dispensatio pertinebit, erit praestandum: aliterque facta dispensatio subreptitia censeatur.

CAPUT XIX.

MONOMACHIA POENIS GRAVISSIMIS PUNITUR.

Detestabilis 4) duellorum usus, fabricante diabolo, introductus, ut cruenta corporum morte animarum etiam perniciem lucretur, ex christiano orbe penitus exterminetur. Imperator, reges, duces, principes, marchiones, comites, et quocumque alio nomine, domini temporales, qui locum ad 5) monomachiam in terris suis inter christianos concesserint, eo ipso sint excommunicati; ac iurisdictione, et dominio civitatis, castri, aut loci, in quo, vel apud quem duellum fieri permiserint, quod ab ecclesia obtinent, privati intelligantur; et, si feudalia sint, directis dominis statim acquirantur. Qui 6) vero pugnam commiserint, et qui eorum patrini vocantur, excommunicationis, ac omnium bonorum suorum proscriptionis, ac perpetuae infamiae poenam incurrant; et ut homicidae, iuxta 7) sacros canones puniri debeant;

1) C. Requiritis, et c. Dispensationes. 1. q. 7. — 2) C. Si romanorum; et c. Enimvero, 19. dist.; c. Si quis omnem 1. q. 7. c. 1. de const. — 3) C. 1. De voto. — 4) C. Monomachiam, 2, q. 4. cap. 1. de torneamen. — 5) De ea Nicolaus I. decretorum suorum titulo 12. — 6) Bulla Gregorii XIII. Ad tollendum, 1582., extendit ad duella privata. — 7) C. 2. de cler. pugnan. in duel.; De torneam. et De homic. per totum.

et in ipso conflictu decesserint, perpetuo careant ecclesiastica sepultura. Illi etiam, qui consilium in causa duelli, tam in iure, quam facto dederint; ant 1) alia quacumque ratione, ad id quemquam suaserint; necnon spectatores, excommunicationis ac perpetuae maledictionis vinculo teneantur: non obstante quocumque privilegio, seu prava consuetudine, etiam immemorabili

CAPUT XX.

QUAE SUNT IURIS ECCLESIASTICI PRINCIPIBUS SAECULARIBUS COMMENDANTUR.

Cnpiens sancta synodus ecelesiasticam disciplinam in christiano populo non solum restitui, sed etiam perpetuo sartam tectam a quibusenmque Impedimentis conservari; praeter ea, quae de ecclesiasticis personis constituit, saeculares quoque principes 2) officii sui admonendos esse censuit, confidens eos, ut catholicos, quos 3) Deus sanctae fidei ecclesiaeque protectores esse voluit, ius sunm ecclesiae restitui, non tantum esse concessuros, sed etiam 4) subditos suos omnes ad debitam erga clerum, parochos, et superiores ordines reverentiam revocaturos; nec permissnros, ut officiales, ant inferiores magistratus, ecclesiae et personarum ecclesiasticarum immunitatem, Dei 5) ordinatione, et canonicis sanctionibus constitutam, aliquo cupiditatis studio, seu inconsideratione aliqua violent; sed una cum ipsis principibus debitam sacris snmmorum 6) pontificum, et conciliorum constitutionibus observantiam praestent. Decernit itaque et praecipit, 7) sacros canones, et concilia generalia omnia, necnon alias apostolicas sanctiones, in favorem ecclesiasticarum personarum, libertatis ecclesiasticae, et contra eius violatores editas, quae omnia praesenti etiam decreto innovat, exacte ab omnibus observari debere. Propterea que admonet imperatorem, reges, respublicas, principes, et omnes, et singulos, cuiuscumque status, et dignitatis extiterint; ut quo largius bonis temporalibus, atque in alios

1) Bulla Clementis VIII., Illius vices, 1592., declaratur et extenditur. — 2) C. Fin. de constit. — 3) Cap. Boni, 96. dist.; cap. Principes, 23. q. 5. — 4) C. Concilia, §. Hinc, 17, dist.; cap. Quis dubitet; c. Duo sunt., 96. dist. — 5) 1. Machab. 10, 20, et seq. — 6) Pii secundi, ep. 2. — 7) C. Pervenit, 86, dist.; c. Si quis suadente, 17. q. 4; toto tit., de immun. eccl.; c. Quamquam, de censi. in 6; c. Felicis de poen. cod.; concil. Ticin. vers. Statuimus, et vers. Sancimus; concil. Aquisgr. c. 9. Lateranen., sub Leone X., sess 9, et 10.

potestate sunt ornati, eo sanctius, quae ecclesiastici iuris sunt, tamquam Dei praecepta, eiusque patrocinio tecta, venerentur: nec 1) ab ullis baronibus, domicellis, rectoribus, aliisve dominis temporalibus, seu magistratibus, maximeque ministris ipsorum principum; laedi patiantur sed severe in eos, qui illius libertatem, immunitatem, atque iurisdictionem impediunt, animadvertant: quibus etiam ipsimet exemplo ad pietatem, religionem, ecclesiarumque protectionem existant; imitantes 2) anteriores optimos religiosissimosque principes, qui res ecclesiae sua in primis 3) auctoritate, ac munificentia auxerunt, nedum ab aliorum iniuria vindicarunt. Adeoque ea in re quisque officium suum seduio praestet, quo cultus divinus devote exerceri, et praelati, ceterique clerici in residentiis, et officiis suis, quieti et sine impedimentis, cum fructu, et aedificatione populi, permanere valeant.

CAPUT XXI.

IN OMNIBUS SALVA SEDIS APOSTOLICAE AUCTORITAS MANEAT.

Postremo sancta synodus, omnia et singula, sub quibusscumque clausulis et verbis, quae de morum reformatione, atque ecclesiastica disciplina, tam sub fel. rec. Paulo III, ac Iulio III, quam sub beatissimo Pio IV, pontificibus maximis, in hoc 4) sacro concilio statuta sunt, declarat, ita decreta fuisse, ut in his salva semper auctoritas sedis apostolicae et sit, et esse intelligatur.

DECRETUM DE CONTINUANDA SESSIONE IN DIEM SEQUENTEM.

Cum ea omnia, quae in praesenti sessione tractanda erant, quia hora tarda est, commode expediri non possint; propterea, iuxta id, quod in generali congregatione a patribus statutum fuit, ea, quae supersunt, in diem crastinam, hanc eamdem sessionem continuando, differuntur.

1) Plurima circa eccles. immunitatem statuit Greg. XIV. in bulla, Cum alias, 1590. — 2) C. Valentin. 63., dist.; c. Eccles. in fin. 97. dist.; c. Constantius, et c. ult., 96. dist. — 3) C. Fin., de rebus eccl. non alien. — 4) Supra, sess. 7., de reform., in princ.

CONTINUATIO SESSIONIS

DIE IV. DECEMBRIS.

DECRETUM DE INDULGENTIIS.

Cum 1) potestas conferendi indulgentias a Christo ecclesiae concessa sit, atque huiusmodi potestate, divinitus sibi tradita, antiquissimis etiam temporibus illa usa fuerit: sacrosancta synodus indulgentiarum usum, christiano populo maxime salutarem, et sacrorum 2) conciliorum auctoritate probatum, in ecclesia retinendum esse docet, et praecipit; eosque anathemate damnat, qui aut inutiles esse asserunt, vel eas concedendi in ecclesia potestatem esse negant. In his tamen concedendis moderationem, iuxta 3) veterem, et probatam in ecclesia consuetudinem, adhiberi cupit, ne nimia facilitate ecclesiastica disciplina enervetur. Abusus vero, qui in his irrepserunt, et quorum occasione insigne hoc indulgentiarum nomen ab haereticis blasphematur, emendatos, et correctos cupiens, praesenti decreto generaliter statuit 4), pravos quaestus omnes pro his consequendis, unde plurima in christiano populo abusuum causa fluxit, omnino abolendos esse. Ceteros vero, qui ex superstitione, ignorantia, irreverentia, aut aliunde quomodocumque provenerunt, cum ob multiplices locorum, et provinciarum apud quas hi committuntur, corruptelas commode nequeant specialiter prohiberi; mandat omnibus 5) episcopis, ut diligenter quisque huiusmodi abusus ecclesiae suae colligat, eosque in prima synodo provinciali referat: ut aliorum quoque episcoporum sententia cogniti, statim ad summum romanum pontificem deferantur, cuius auctoritate, et prudentia, quod universali ecclesiae expediet, statuatur; ut ita sanctarum indulgentiarum munus, pie, sancte, et incorrupte omnibus fidelibus dispensetur.

1) Matth. 16, 19. Ioan. 20, 23; c. Audivimus, et c. Quodcumque ligaveris, 24. q. 1; cap. Ut constitueret., 50. dist.; c. Adhuc, de poen., dist. 3; to.o tit., de poen., et remis. extra, in 6, et in Clem. — 2) Ancyr. per multa capita; Neocaes., c. 3; Nicaeni c. 1, et 11; Carthag. 4, cap. 75; Agathen., c. 60; Claramont., sub Urbano II. c. 2; Lateran. 1, c. 11; Lugdun. 2. sub Gregor. X; Viennen., sub Clemente V. — 3) C. Cum ex eo, de poenit., et remis. — 4) Clem. Abusionibus, de poenit., et remis.; confirmatur const. Pii V., Etsi Dominici, 1567. — 5) Supra, sess. 11. de reform., cap. 9.

DE DELECTU CIBORUM, IEIUNIIS, ET DIEBUS FESTIS.

Insuper hortatur sancta synodus, et per sanctissimum Domini nostri, atque Salvatoris adventum pastores omnes obtestatur, ut tamquam boni milites illa omnia, quae sancta romana ecclesia, omnium 1) ecclesiarum mater, et magistra, statuit, nec non ea, quae tam in hoc concilio, quam in aliis oecumenicis statuta sunt, quibuscumque fidelibus sedulo commendent; omnique diligentia utantur, ut illis omnibus, et iis praecipue sint obsequentes, quae ad mortificandam carnem conducunt, ut ciborum delectus, et ieiunia, vel etiam, quae faciunt ad pietatem augendam, ut dierum festorum devota, et religiosa celebratio; admonentes populos crebro, obedire 2) praepositis suis, quos qui audiunt, Deum remuneratorem audient; qui vero contemnunt, Deum ipsum ultorem sentient.

DE INDICE LIBRORUM, CATECHISMO, BREVIARIO, ET MISSALI.

Sacrosancta synodus 3), in secunda sessione, sub sanctissimo domino nostro Pio IV, celebrata, delectis quibusdam patribus commisit, ut de variis censuris, ac libris, vel suspectis, vel perniciosis, quid facto opus esset, considerarent, atque ad ipsam sanctam synodum referrent: audiens nunc, huic opereri ab eis extremam manum impositam esse, nec tamen, ob librorum varietatem, et multitudinem, distincte et commode possit a sancta synodo diiudicari; praecipit, ut quidquid ab illis praestitum est, sanctissimo romano pontifici exhibeatur; ut 4) eius iudicio, atque auctoritate terminetur, et evulgetur. Idemque de 5) catechismo a patribus, quibus illud mandatum fuerat, et 6) de missali, et breviario fieri mandat.

DE LOCO ORATORUM.

Declarat sancta synodus, ex 7) loco assignato oratoribus, tam ecclesiasticis, quam saecularibus, in sedendo, incedendo, aut quibuscumque aliis actibus, nullum cuiquam eorum factum fuisse prae-

1) C. Non decet, 82. dist., Vigilius in epist. ad Eleutherum in fin. Felix. 1. in epis. 3. can. Dudum 3. q. 6. — 2) C. Qui suis, 93. dist.; c. Quia frater, 7. q. 1; Lucae 10, 16; Hebr. 13, 17. — 3) Supra, sess. 24. c. 7. de reform. — 4) Vide regulas librorum prohib. infra. — 5) Supra, sess. 24. c. 7. de reform. — 6) Vide const. Pii V., Superni, 1571. Clementis VIII., Cum in ecclesia, 1602, et Urbani VIII., Divinam 1621. — 7) Supra, sess. 2, in fin.

iudicium; sed omnia illorum, et imperatoris, regum, rerumpublicarum, ac principum suorum iura, et praerogativas illaesas, et salvas esse, in eodemque statu permanere, prout ante praesens concilium reperiebantur.

DE RECIPIENDIS ET OBSERVANDIS DECRETIS CONCILII.

Tanta fuit horum temporum calamitas, et haereticorum inveterata malitia, ut nihil tam clarum in fide nostra asserenda umquam fuerit, aut tam certo statutum, quod non, humani generis hoste suadente, illi errore aliquo contaminaverint. Ea propter sancta synodus id potissimum curavit, ut praecipuos haereticorum nostri temporis errores damnaret, et anathematizaret; veramque, et catholicam doctrinam traderet, et doceret, prout damnavit, anathematizavit, et definivit. Cumque tamdiu tot episcopi, ex variis christiani orbis provinciis evocati, sine magna gregis sibi commissi iactura, et universali periculo ab ecclesiis abesse non possint; nec ulla spes restet, haereticos, toties, fide 1) etiam publica, quam desiderarunt, invitatos, et tamdiu expectatos, huc amplius adventuros; ideoque tandem huic sacro concilio finem imponere necesse sit: superest nunc 2), ut principes omnes, quod facit, in Domino moneat, ad operam suam ita praestandam, ut, quae ab ea decreta sunt, ab haereticis depravari, aut violari non permittant, sed ab his, et omnibus devote recipiantur, et 3) fideliter observentur. Quod si in his recipiendis aliqua difficultas oriatur, aut aliqua inciderint, quae declarationem, quod non credit, aut definitionem postulant; praeter alia remedia, in hoc concilio instituta, confidit sancta synodus beatissimum romanum pontificem curaturum, ut vel evocatis ex illis praesertim provinciis, unde difficultas orta fuerit, iis, quos eidem negotio tractando viderit expedire, vel etiam concilii generalis celebratione, si necessarium iudicaverit, vel commodiore quacumque ratione ei visum fuerit, provinciarum necessitatibus pro Dei gloria, et ecclesiae tranquillitate consulatur.

1) Supra, in fin. sess. 13. 15, et 18. — 2) Idem, in fine quatuor primorum concil. general., Nicaen., Constantin., Ephes. et Chalced. — 3) Ne quis iuramento se adstringat adversus concilii decreta, vetat Gregorius XIII. in bulla, Inter apostolicas, 1584.

DE RECITANDIS DECRETIS CONCILII SUB PAULO III., ET IULIO III. IN SESSIONE.

Quoniam 1) diversis temporibus, tam sub fel. rec. Paulo III. quam Iulio III. multa in hoc sacro concilio, quoad dogmata, ac morum reformationem statuta, et definita sunt; vult sancta synodus, ut illa nunc recitentur et legantur.

Recitata sunt.

DE FINE CONCILII, ET CONFIRMATIONE PETENDA A SANCTISSIMO DOMINO NOSTRO.

Illustrissimi domini, reverendissimiqne patres, placetne vobis, ut ad laudem Dei omnipotentis huic sacrae oecumenicae synodo finis imponatur? et omnium, et singulorum, quae tam sub fel. rec. Paulo III., quam sub sanctissimo domino nostro Pio IV. romanis pontificibus, in ea decreta, et definita sunt 2), confirmatio nomine sanctae huius synodi per apostolicae sedis legatos, et praesidentes a beatissimo romano pontifice petatur?

Responderunt, placet.

Postmodum *illustrissimus, et reverendissimus cardinalis Moronus, primus legatus, et praesidens, benedicens sanctae synodo, dixit:* Post gratias Deo actas, reverendissimi patres, ite in pace. *Qui respoaderunt*, amen.

1) Supra, sess. 5. 6. 7. 13, et 14. — 2) Iuxta Gelas. pap., super concil. Chalced., et Pelagium PP. 2. in epist. decretali, et Marcel., in epist. decretali ad episc. antioch. provin., et c. Chalced. in fin., in epist. concil. ad Leonem papam, et c. Si romanorum, dist. 19.

ACCLAMATIONES PATRUM IN FINE CONCILII.

Cardinalis a Lotharingia.

Beatissimo Pio papae, et domino nostro, sanctae universalis ecclesiae pontifici, multi anni, et aeterna memoria.

Responsio patrum.

Domine Deus, sanctissimum patrem diutissime ecclesiae tuae conserva, multos annos.

Card.

Beatissimorum summorum pontificum animabus Pauli III., et Iulii III., quorum auctoritate hoc sacrum generale concilium inchoatum est, pax a Domino, et aeterna gloria, atque felicitas in luce sanctorum.

Resp.

Memoria in benedictione sit.

Card.

Caroli V. imperatoris, serenissimorum regum, qui hoc universale concilium promoverunt, et protexerunt, memoria in benedictione sit.

Resp.

Amen, amen.

Card.

Serenissimo imperatori Ferdinando, semper augusto, orthodoxo, et pacifico, et omnibus regibus, rebuspub., et principibus nostris, multi anni.

Resp.

Pium, et christianum imperatorem, Domine, conserva: imperator caelestis reges rectae fidei conservatores, custodi.

Card.

Apostolicae romanae sedis legatis, et in hac synodo praesidentibus, cum multis annis magnae gratiae

Resp.

Magnae gratiae: Dominus retribuat.

Card.

Reverendissimis cardinalibus, et illustribus oratoribus.

Resp.

Magnas gratias, multos annos.

Card.

Sanctissimis episcopis vita, et felix ad ecclesias suas reditus.

Resp.

Praeconibus veritatis perpetua memoria: orthodoxo senatui multos annos.

Card.

Sacrosancta oecumenica tridentina synodus: eius fidem confiteamur, eius decreta semper servemus.

Resp.

Semper confiteamur, semper servemus.

Card.

Omnes ita credimus: omnes id ipsum sentimus: omnes consentientes, et amplectentes subscribimus. Haec est fides beati Petri, et apostolorum: haec est fides patrum: haec est fides orthodoxorum.

Resp.

Ita credimus, ita sentimus, ita subscribimus.

Card.

His decretis inhaerentes, digni reddamur misericordiis et gratia primi, et magni supremi sacerdotis, Iesu Christi Dei, intercedente simul inviolata Domina nostra sancta Deipara, et omnibus sanctis.

Resp.

Fiat, fiat: amen, amen.

Card.

Anathema cunctis haereticis.

Resp.

Anathema, anathema.

Post haec mandatum fuit a legatis praesidentibus, sub poena excommunicationis, omnibus patribus, ut, antequam discederent a civitate tridentina, subscriberent manu propria decretis conciiii, aut ea per publicum instrumentum approbarent: qui omnes deinde subscripserunt, et fuerunt numero CCLV., videlicet legati IV., cardinales II., patriarchae III., archiepiscopi XXV., episcopi CLXVIII., abbates VII., procuratores absentium cum legitimo mandato XXXIX., generales ordinum VII.

Concordat cum originali: in cuius fidem subscripsimus.

Ego Angelus Massarelius, episcopus thelesinus, sacri concilii tridentini secretarius.

Ego Marcus Antonius, comensis, eiusdem concilii notarius.

Ego Cynthius Pamphilius, clericus camerinensis dioecesis, eiusdem concilii notarius.

CATALOGUS

LEGATORUM, PATRUM, ORATORUM, ET THEOLOGORUM,

QUI AD SANCTAM OECUMENICAM TRIDENTINAM SYNODUM CONVENERUNT.

CARDINALES LEGATI.

Hercules Gonzaga S. R. E. presb. card. tituli s. Mariae novae, mantuanus. Obiit Tridenti, 2. martii 1563.

Hieron. Seripandus S. R. E. presb. card. tituli s. Susannae, neapolit. Obiit Tridenti, 18. martii 1563.

Ioan. Moronus S. R. E. card. episc. praenestinus, postea ostiensis, et sacri collegii decanus, mediolanensis, in demortui card. de Mantua locum suffectus.

Stanisl. Hosius S. R. E. presb. card. tit. s. Laurentii in pane, et perna, civis et episcopus Warmiensis, postea poenitentiarius maior.

Lud. Simoneta S. R. E. presb. card. tit. s. Cyriaci in Thermis, mediolanen. episc. pisauren. Obiit Romae 1563. prid. kal. maii.

Marc. Siticus de Altaemps S. R. E. diaconus card. basilicae ss. duodecim apostolorum, germanus, episc. constantiensis.

Bern. Navagerius S. R. E. presb. card. tituli s. Nicolai inter imagines, episc. veronen., venetus, in demortui card. Seripandi locum missus.

1) CARDINALES NON LEGATI.

Card. a Lotharingia S. R. E. presb. card. tit. s. Apollinaris, princeps et archiep. rhemensis, abbas cluniaci, gallus.

Lud. Madrutius S. R. E. diaconus card. tit. s. Calisti, civis, et electus episc. trident., postea episc. tusculanus.

ORATORES ECCLESIASTICI.

Ant. de Muglitio, Moravus, archiepiscopus pragensis, orator caesareus.

1) Oratores ecclesiastici sedebant a manu dextra legatorum.

Georg. Drascovicius, croatus, episc. quinque ecclesiensis, orator caesareus pro regno Hungariae, postea archiep. colocensis, et card.

Valent. Heburtus, polonus, episc. praemisiensis, orator regis Poloniae.

Marc. Ant. Bobba, casalensis, episc. augustensis in pedemontio, ducis Sabaudiae orator, postea card.

Hieron. de Galdis, florentinus, episc. crotoniensis, orator ducis Florentiae, missus in locum Ioan. Strozzi.

Fr. Matth. Royas Porta Irubeo, hispanus, orator religionis hierosolymitanae.

1) ORATORES SAECULARES.

Sigism. a Thun. tridentinus, orator caesareus.

Lud. de s. Gelasio, dom. de Lansac, orator regis christianissimi.

Renaldus de Ferrier, praesidens in parlamento parisiensi, orator regis christianissimi.

Guido de Faut. dominus de Pibrach, iudex maior Tolosae; postea advocatus regius, demum praeses in suprema curia parisiensi, orator regis christianissimi.

Ferd. Martineus Mascarenius, orator regis Portugalliae.

Nic. de Ponte, doctor, et eques, orator dominii venetorum.

Melchior Lussi, eques auratus, orator septem cantonum helveticorum.

Aug. Baumgartner I. U. D. monacensis, orator ducis Bavariae.

2) Cl. Fern, Vegii de Quinnones, comes Lunae, orator regis catholici, in locum Ferdinandi de Avolos marchionis Piscariae missus.

PATRIARCHAE.

Antiochus Helius iustinopolitanus, patriarcha hierosolymitanus.

Daniel Barbarus, venetus, electus patriarcha aquileiensis.

Iohan. Hieron. Trevisanus, venetus, patriarcha venetiarum.

ARCHIEPISCOPI PAULI III.

Ferd. Annius neapolitanus, archiep. amalphitan., postea episc. bovinus.

1) Oratores saeculares sedebant a manu sinistra legatorum. — 2) Hic separatim ab aliis oratoribus sedebant apud Thelestinum secretarium s. synodi, ob contentionem super praecedentia ortam inter ipsum et oratores regis christianissimi.

Petrus Landus, venetus, archiep. cretensis.

Petrus Ant. de Capua, neapolitanus, archiep. hydruntinus.

Marc. Cornelius, venetus, electus archiep. spalatrensis.

Sebast. Leccavella, graecus, ord. praedic., archiep. naxiensis, postea episc. litteranensis.

Petrus Guerrero, hispanus, archiep. granatensis.

Ant. Altovitius, florentinus, archiep. florentinus.

Caesar Cibo, genuensis, archiepisc. taurinensis. Obiit Tridenti die 26. decemb. 1562.

ARCHIEPISCOPI IULII III.

Paulus Aemilius Verallus, romanus, archiep. rossanen., postea episc. caputaquens.

Ioan. Brunus de Olchinio, macedo, regni Serviae primas, archiep. antibarens.

Ioan. Bapt. Casteneus, romanus, archiepisc. rossanen., postea S. R. E. presb. card. tit. sancti Marcelli, Bononiae legatus, ac tandem pont. max. dictus Urbanus VII.

Ioan. Bapt. Ursinius, romanus archiep. s. Severinae.

ARCHIEPISCOPI PAULI IV.

Lud. Beccatellus, bonon., archiep. ragusinus,

Mutius Celinius, brixiensis, archiep. iadcrensis.

Sigism. Saracenus, neapolitanus, archiep. materanus.

Anton. Parrages de Castilegio, hispanus, archiep. calaritanus.

Iulius Pavesius, brixiensis, ord. praed., archiep. surrentinus.

Barth. de Martyribus, lusitanus, ord. praed., archiepisc. bracarensis.

Aug. Salvago, genuensis, ord. praed., archiep. genuen.

ARCHIEPISCOPI PII IV.

Phil. Mocenicus, venetus, regni Cypri primas, et legatus natus, archiep. nicosiens.

Guil. d'Avancon, gallus, archiep. ebrodunen. et abbas montis maioris prope Arelate.

Ant. Caucus, venetus, archiep. corcyrensis.

Germanicus Bandinus, senensis, electus archiep. Senarum.

Marc. Ant. Columna, romanus, archiep. tarentinus, postea card, et archiep. salernitanus.

Gaspar de Fosso, consentinus, calaber, ord. sancti Francisci de Paula, archiep. rheginus.

Ant. de Muglitio, moravus, orator caesareus, archiepisc. pragensis.

Maximus de Maximis, romanus, archiep. amalphitanus.

Gaspar Cervantes de Gaeta, hispanus, archiep. messanensis, postea salernitanus, et card.

Leonardus Marinus Marinus, genuensis, ord. praed., archiepisc. iancianensis.

Octavianus Praeconius, messanensis, ord. min. convent. s. Francisci, archiep. panormit.

Nic. de Pelleve, gallus, archiep. senonensis, postea card. et archiep. rhemensis.

Ant. Iustinianus, graecus, chiensis, ord. praed., archiep. naxiens.

Ant. Puteus, archiep. barensis.

EPISCOPI LEONIS X.

Vinc. Nicosantius de Fano, episc. arbensis.

Ioan. Franc. de Flisco, genuensis, episc. andriens.

Ioan. Thom. de s. Felicio, neapolit., episc. cavensis senior.

EPISCOPI ADRIANI VI.

Quintius de Rusticis, roman., episc. mileten.

EPISCOPI CLEMENTIS VII.

Lucar Bysantius de Catharo, episc. cathar.

Aloysius Pisanus, venetus, episc. patavinus, postea card.

Alex. Piccolhomineus, senen., episc. pientin.

Dionys. graecus, ord. min. sancti Francisci de observ., episc. milopotamen. senior.

Gabr. le Veneur, gallus, episc. lectorens.

Guil. Barton. de Moutbas, gallus, episc. ebroicensis.

EPISCOPI PAULI III.

Ant. a Camera, Sabaudus, episc. bellicens.

Nicol. Maria Caraeciolus, neapolitanus, episc. catanien.

Berardus Bonioannes, romanus, episc. camerin.

Fabius Mirtus, neapolitanus, episc. caiacens.

Scipio Bongalius, romanus, episc. civitatis castellianae.

Georg. Cornelius, venetus, episc. tarvissinus.

Vinc. Durantius, brixiensis, episc. Thermularum.
Maurit. de Petra, capiens., episc. vigienens.
Mart. de Martiis Medices, florentinus, episc. marsicen.
Ioan. Vinc. Michaelius, barolitanus, episc. minerbinen.
Gabr. de Bouveri, gallus, episc. andegav.
Lenar Haller, germanus, episc. philadelph.
Lud. Vanninus de Theodolis, forolivicns., episc. britonoriensis. Obiit Tridenti die 11. mensis ianuarii 1563.
Aegid. Falcetta, cingulanus, episc. caprulanus, postea britonoriensis.
Iul. Contarenus, venetus, episc. civitatis bellunen.
Th. Casellus, rossanen., ord. praed., episc. caven. iunior.
Hippol. Arivabenus, mantuanus, episc. hierapetrens.
Hieron. Machabaeus, romanus, episc. castrensis.
Petrus Augustinus, hispanus, episc. oscens. et iacensis.
Iac. Naclantus, florentinus, ord. praed., episc. clodiens.
Barth. Sirigo, cretens., graecus, episc. castellanens.
Thom. Stella, venetus, ord. praed., episc. iustiniopolitan.
Petrus de Val, gallus, parisinus, episc. sagiensis.
Ioan. Ant. Pantusa, consentinus, episc. litteriensis, obiit Tridenti die 28. octobris 1562.
Ioan. Bapt. de Grossis, mantuanus, episc. regiensis.
Ioan. Xuarez, lusitanus, ord. s. Aug., episc. coimbricen.
Phil. Riccabella, recanaten., episc. recanaten.
Ioan. Iac. Barba, neapolit., ord. s. Aug., episc. interamnen.
Mich. a Turre, utinen., episc. ceneten., postea presb. card.
Pompeius Zambeccarius, bononien., episc. sulmonen.
Ioan. Beroaldus, panormitanus, episc. s. Agathae.
Ant. Scarampus, aquensis, episc. nolanus.
Ant. de Comitibus, genuen., ord. praed., episc. brugnacen.
Caesar Foggia, rossanen., episc. umbriaticen.
Caesar Comes a Gambara, brixien., episc. tortonen.
Ioan. Bapt. de Bernardis, lucen., episc. adiacen.
Mart. Perezius de Ayla, hispanus, episc. segobiensis.
Nic. Psalme, gallus, episc. verdunen.
Alph. Rosettus, ferrarien., episc. clomacen., postea ferrarien.
Iulius Parisianus, de Tolentino, episc. ariminen.
Barth. Sebastianus, hispanus, episc. pacten.
Franc. Lambertus, sabaudus, episc. nicien.
Maxim. Doria, genuen., episc. naulen.

Eust. de Bellay, gallus, episc. parisien.
Barth. de Capranica, romanus, episc. carinen.
Ennius Massarius de Narnia, episc. feretranus.
Achilles Brancia, neapol., episc. boven.
Ioan. Franc. Verdura, massanen., episc. chironen.
Albertus Duimius de Gliricis, catharensis, ord. praed., episc. veglensis.
Ioan. Antolinez de Bricianos de la Ribera, hispanus, episc. iuvenacen.
Tristatus de Bizet, ord. cisterc., gallus, episc. xantonen. et abbas s. Nicolai in Bosco.

EPISCOPI IULII III.

Ascanius Gherardinus de Ameria, episc. cattacen.
Marc. Gonzaga, mantuanus, episc. aussuren.
Baldovinus de Baldovinis, pisanus, episc. aversanen.
Petrus Franc. Pallavicinus, genuen., episc. alterien.
Aegid. Fuscariarius, bonionen., ord. praed., episc. mutinen.
Timoth. Iustinianus de Chio, graecus, ord. praed., episcopus calamonen.
Did. de Almansa, hispanus, episc. corien.
Lactantius Roverella, ferrarien. episc. asculanus.
Ambr. Monticula, lunensis sarzanen., episc. signinus.
Sebast. Gualtierius, urbevetanus, episc. viterb.
Honoratus Fascitellus, neapolit., monachus ord. s. Bened., episcopus insulanus.
Petrus Camaianus, aretinus, episc. fesularum.
Horatius Graecus, troianen. apulus, episc. lesinen.
Fabius Cuppalata, placentinus, episc. lachedonen.
Gaspar de Casal, lusitanus, ord. s. Aug., episc. leirien., postea conibricensis.
Bernardinus de Cuppis, romanus, episc. auximanus.
Ioan. de Morvilliers, blesensis, gallus, episc. aurelian.
Iulius Gentilius, tornonen., episc. vulturarien.
Adr. Fusconius, romanus, episc. aquinas.
Ant. de s. Michaele, hispanus, ord. s. Franc. de observ., episcopus Montis Marani.
Hieron. Melchiorius, recanaten., episc. maceraten.
Petrus de Petris de monte, aretinus, episc. lucerinus.
Caesar Iacomellus, romanus, episc. bellocastren.

Iullus Gritus, venetus, episc. parentinus.
Iac. Sylverius Piccolhomineus, de Caelano, episc. aprutinus.
Lud. de Breze, gallus, episc. meldens.
Iac. Mignanellus, senen., episc. grossetan.
Ioan. Andr. Crucius de Tibure, episc. tiburtinus.
Franc. Richardotus, burgundus, ord. eremit. s. August., episc. atrebaten.
Car. Cicada, genuen., episc. albinganen.
Franc. Maria Piccolhomineus, senen., episc. ilcinen.
Acyrculus Moya de Contreras, hispanus, episc. vicen.
Galeatius Roscius de Interamna, episc. assisiensis. Obiit tridenti 16. octob. 1563.
Iac. Marta Sala, bononien., episc. vivarien.
Gab. de monte s. Sabini, episc. hesinus.
Marianus Sabellus, romanus, episc. eugubinus.
Agapitus Belhomo, romanus, episc. casertanus.
Iul. Cananius, ferrarien., episcopus hadriensis, postea presb. card. tit. s. Eusebii, et episc. mutinensis.
Iul. Gallotus, pisanus, episc. alessanens.
Hieron. Burgensis, gallus, episc. catalonen., et abbas s. Petri de Monte.

EPISCOPI PAULI IV.

Scipio Aestensis, ferrarien., episc. casalens.
Did. Sarmiento de Sotomayor, hispanus, episc. asturicen.
Th. Goduellus, anglus, episc. asaphen.
Faustus Caffarellus, romanus, episc. fundanus.
Beilisarius Baldinus, neapolitanus, episc. larinen.
Urb. Vigerius de Ruere, genuen., episc. senogal.
Iac. Suretus, graecus, episc. milopotamen. iunior.
Ioan. Bapt. Osius, romanus, episc. reatinus.
Marc. Laureus, tropiensis, ord. praed., episc. campanien.
Franc. Belcarius, peguilio, dominus de la Creste, et Chommiers, baro sancti Desiderati, gallus, episc. metensis, postea abbas sancti Germani antissiodorensis, Regniaci, et s. Sigirani.
Ioan. Franc. Commendonus, venetus, episcop. zacynthen., postea cardinal.
Car. de Grassis, bononien., episc. montis Falisci, postea card.
Arias Galleno, hispanus, episc. gerunden.
Hieron. Gallego, hispanus, episc. oveten.

Hercules Rettinger, germanus, episc. laventinus.
Iulius de Rubeis, polian., episc. s. Leonis.
Ioan. Mugnatones, hispanus, ord. s. Aug., episc. sigobricens.
Franc. Bianco, hispanus, episc. auriensis.
Vinc. de Luchis, bononien., episc. anconitanus.
Pompeius Piccolhomineus de Aragonia, episc. tropien.
Petrus Barbaricus, venetus, episc. cursolen.
Franc. Bachodius, sabaud., episc. gohennen.
Card. d'Angennes a Rambouillet, gallus, episc. cenomanen., postea card.
Hieron. de Nichisola, veronensis, ord. praed., episc. theanen.
1) Marc. Ant. Bobba, casalen., episc. augusten., postea card.
Iac. Lomellinus, messanen., episc. mazarien.
Donatus de Laurentiis, de Asculo, apulus, episc. arianen.
Petrus Contarenus, venetus, episc. paphen.
Petrus Danesius, gallus, episc. vauren.
Hieron. Savorgnanus, foroiulien., episc. sibinicen.
Phil. du Bee, gallus, episc. veneten., postea nanneten., deinde archiep. rhemensis.
Car. de Roussy, gallus, episc. suession.
2) Gorg. Drasconicius, croatus, episcop. quinque ecclesien., postea card.
Franc. de Aguirre, hispanus, episc. crotonen.
Andr. de Cuesta, hispanus, episc. longionen.
Ant. Gorrionero, hispanus, episc. almerien.
Ant. Augustinus, hispanus, episc. Ilerden., postea archiepisc. tarraconen.
Angelus Massarellus, septempedanus, episc. thelesinus
Ant. Ciorelia, barens., episc. buduensis.
Dominicus Casablanca, messanen., ord. praed., episc. vicensis.
Petrus Faunus, costacciaius, episc. aquen.
Ioan. car. Bovius, bononien., episc. ostun., postea archiepiscop. brundusinus.
Hugo Boncompagnus, bononien., ep. vestanus, postea card. tit. s. Sixti, et pont. max. dictus Gregorius XIII.
Salvator Pacinus de Colle, episc. clusiuus.
Lupus Martinez, hispanus, episc. elnen.
Car. d'Espinay, gallus, electus episc. dolen.

1) Vide supra inter oratores ecclesiasticos. — 2) Vide ibid.

Aegid. Spifame, gallus, episc. nivernen., et abbas s. Pauli senon.
Ant. Sebast. Minturnus, de traiect., episc. uxentin.
Bern. del Bene, florentinus, episc. nemausen.
Domin. Bollanus, venetus, episc. brixiens.
Ioan. Ant. Vulpius, comen., episc. comen.
Lud. de Genoilhac, gallus, episc. tutellen., et abbas s. Romani de Blavia.
Phil. Maria Campegius, bononien., episc. feltren.
Ioan. de Quinnones, hispanus, episc. calagurit.
Div. Covarruvias de Leyva, hispanus, toletanus, episc. civitatis Roderici, postea segoviensis, demum Conchae designatur.
Phil. Gerins, pistorien., episc. isclanen., postea assisiens.
Ioan. Ant. Facchinetus de Nuce, bononien., episc. neocastren. postea patriarcha hierosol. S. R. E. presb. card. tit. ss. quatuor coronatorum, ac tandem pont. max. dictus Innocent. IX.

EPISCOPI PII. IV.

Hyppol. Capilupus, mantuanus, episc. fanens.
Ioan. Fabritius Severius, neapolit., episc. acerens.
Mart. Balduini Rithovius, brabantus, primus episc. ipren.
Ant. Havetius, flander, ord. praed., primus episc. namurcens.
Const. Bonellus, feretran., episc. civitatis Castelli.
Iul. Superchius, mantuanus, ord. carm., episc. accien., postea caprulan.
Matth. de Concinis, florent., episc. cortonen.
Nic. Sfrondatus, mediolanen. episc. cromonen., postea presb. card. tit. s. Caeciliae, demum pont. max. dictus Gregor. XIV.
Ventura Buffalinus, tiphernas, episc. massanen.
Lud. de Bucil, gallus, episc. venciens.
Hieron. Galleratus, mediol., episc. sutrinus.
Ioan. Petrus Delphinus, venetus, ord. canonic. regul., episc. Zacynthi, et Cephaloniae secundus.
Ioan. Andr. Bellonius, messan., episc. messalubren.
Georg. Zifchovid, hungarus, ord. min. s. Franc. de observ., episc. signien.
Fr. Fredericus Cornelius, venetus, ord. s. Ioan. hierosol., episc. bergomen., postea patavinus, et S. R. E. presb. card. tit. s. Stephani.
Steph. Boucher, gallus, episc. corisopiten.
Ioan. Paul. Amanius, cremen., episc. anglonen.

Alex. Sfortia ex comitibus s. Florae, episc. parmen., postea card. tit. s. Mariae in via.

Ant. le Cirier, gallus, episc. abrincen.

Andr. Mocenicus, venetus, episc. nimosiens.

Bened. Salvinus, firmanus, episc. verulanus.

Guill. Cassador, hisp., episc. barcinonen.

Petrus Gonzalez de Mendoza, hisp., episc. salmatin.

Mart. de Corduba de Mendoza, hispanus, ord. praed., episc. dertusen.

Iulius Magnanus, placentinus, ord. min. conv. s. Francisci, episc. calven.

Valent. Herbutus, polonus, episc. praemissien., orator regis Poloniae.

Simon Aleotus, foroiulien., episcopus foroiulien., obiit Tridenti 20. august. 1562.

Petrus de Xaque, hispan., ord. praed., episc. niochen.

Prosper Rebiba, messanen., episc. troianus, postea patriarcha constantinopolit.

Melchior Avosmediano, hispanus, episc. guadixen.

Hippolytus de Rubeis, parmensis, episcop. papiensis, postea S. R. E. card. tit. s. Mariae in Porticu, deinde s. Blasii de annulo.

Did. de Leon, hisp., ord. carmel., episc. columbrien.

Annibal Saracenus, neapolitan., episc. licien.

Paulus Iovius, comensis, electus, episc. nucerien.

Hieron. Trivisanus, venetus, ord. praed., episc. veronen. Obiit Tridenti die 9. septembr. 1562.

Hieron. Ragazzonus, venetus, episc. nazianzenus, et coadiutor famaugustan., postea episc. bergomensis.

Romulus de Valentibus de Trebia, episc. conversan.

Lucius Maranta, venusius, episc. laveliinen.

Simon de Nigris, genuen., episc. sarzanen.

Theophilus Galuppus, tropien., episc. oppiden.

Iulius Simoncta, mediolanen., episc. pisauren.

Petrus d' Albret, navarrus, episc. convenarum.

Iac. Guidius, volaterranus, episc. penen., et adriens.

Did. Ramirez, hisp., episc. pampilinens.

Franc. Delgado, hispanus, episc. lucensis.

Ioan. Claussae, gallus, episc. saniciensis.

Iac. Gibertus de Nogueras, hispan., episc. alipan.

Ioan. Annius, neapolit., episc. hipponen., et coadiutor bovinus.
Ant. Maria de Salviatis, romanus, episcopus s. Pauli, postea S. R. E. praeb. card. tit. s. Mariae in Aquiro, et Bononiae legatus.
Matth. Friulus, venetus, episc. aemonien., postea vicentinus.
Thom. Lillius, bononien., episc. soranus.
Hieron. Guerrinus, feretranus, episc. imolen.
Thom. Oyerlaithe, hibernus, episc. rossen.
Franc. de la Vallette, gallus, episc. vabren.
Fabius Pignatellus, neapolitanus, episc. monopolitan.
Car. de Vicecomitibus, mediol., episc. vintimilien., postea card. tit. ss. martyrum Viti, et Modesti in Marcello.
Ioan. Colosvarinus, hungarus, ord. praed., episc. canadiensis. Obiit tridenti 24. novembris 1562.
And. Duditius Sbardellatus, hungarus, episc. thinien., postea quinque ecclesien.
Spinellus Bentius, politianus, episc. montispolitiani.
Franc. Abondius, castilioneus, mediolan., episc. bobien., postea S. R. E. presb. card. tit. s. Nicolai inter imagines.
Stan. Faleschi, polonus, episc. theodosien.
Eug. Ohairt, hibernus, ord. praed., episc. aegaden.
Donaldus Magongial, hibernus, episc. rapoten.
Guido Ferrerius, pedemontanus, civis, et episc. vercellen., postea S. R. E. presb. card. tit. s. Euphemiae, deinde ss. Viti, et Modesti martyrum in Marcello, et marchio Romagnani.
Ioan. Bapt. Sighicellius, bononien., episc. faventin.
Seb. Vantius, de Armino, episc. urbevetan.
Ioan. Bapt. Lomellinus, messanen., episc. gardien.
Ioan. Bapt. Milanesius, florentinus, episc. marsican.
Angust. Molignatus, vercellensis, episc. trivicanen.
Car. Grimaldus, genuen., episc. savonen.
Fabricius Landrianus, mediolanen., episc. s. Marci.
Barth. Ferratinus, civis, et episc. amerinus.
Petrus Fragus, hispanus, episc. usselen., postea algarensis.
Hieron. de Gaddis, florentin., episc. cortonen.
Franc. Contarenus, venetus, episc. paphen.
Ioan. Delphinus, venetus, episc. torcellanus.
Alex. Molus, comen., episc. minoren.
Hieron. Vielmus, venetus, ord. praed., episc. argolicen.
Franc. Raguesus, ord. s. Franc. de observ., episc. marcanens.

ABBATES.

Lud. de Baissey, abbas gen. cistercii.

Hieron. de Souchier, gallus, campanus, monachus ord. cisterc. abbas Clarae-vallis, postea abbas gen. Cistercii, demum S. R. E. card. tit. s. Matthaei in Merulana.

Simplicianus, abb. s. Salvatoris Papiae, de Vultulina, congregat. cassinen.

Steph. Catanius novarien., abb. s. Mariae gratiarum placent. dioec., congregationis cassinen.

Aug. Loscus, hispanus, abb. s. Bened. de Ferraria, congregat. cassinen.

Eutichius de Cordes, antuerp., abb. s. Portunati apud bassianum, congregation. cassinen.

Claud. Sainctes, gallus, abb. Lunaevillan.

Cosmas Damianus, hortulan. hispanus, abb. Villabeltrandi.

GENERALES.

Vinc. Iustinianus, genuen., generalis ord. praed., postea card. tit. s. Nicolai inter imagines, deinde s. Sabinae.

Franc. a Zamora, hispanus, conchensis, generalis ord. min. de observ.

Ant. de Sapientibus, augustanus, generalis ord. min. convent.

Christoph. Patavinus, prior generalis ord. eremit. s. Aug.

Ioan. Bapt. Migliavacca, asten., gener. ord. s. Mariae servorum.

Steph. Fazinus, cremonen., provincialis Lombardiae, pro generale carmelit.

Iac. Lainez, hispanus, ex oppido castellae almazan, praepositus generalis societatis Iesu.

Thom. Tifernas, civitatis de Castello in Umbria, generalis capucinorum.

DOCTORES LEGUM PRO SACRO CONCILIO.

Fab. Paleottus, bonon., auditor rotae, postea S. R. E. diaconus card. tit. ss. Nerei, et Achillei, mox ss. Ioannis, et Pauli, et episc. bonon., deinde tit. s. Martini in montibus, et primus Bononiae archiep., demum tit. s. Laurentii in Lucina, et episc. albanus; postremo episc. card. sabinus.

Scipio Lancellottus, romanus, advocatus consistorialis, postea auditor rotae, et S. R. E. card. tit. s. Simonis.

Ioan. Bapt. Castellius, bononien., promotor, postea episc. ariminens.

Mich. Thomasius, maioricen., doct. decretorum, postea episc. ilerdensis.

THEOLOGI A S. PONTIFICE MISSI.

Frater Petrus de Soto, hispanus, ord. praed. Obiit Tridenti mense aprilis 1563.

Alph. Salmeron, hispanus, toletanus, soc. Iesu.

Franciscus Turrianus, legionensis, hispanus, doct. theol. post. soc. Iesu.

Ant. Solisius, hispanus, doct. theol.

Fr. Camillus Campegius, papiens., inquisitor Ferrariae, ord. praed.

Frater Hieron. Bravo, hispan., ord. praed.

Frater Adr. Valentinus, venet., ord. praed. in demortui F. Petri de Soto locum missus., postea dominii veneti inquisitor generalis.

DOCTORES THEOLOGIAE FACULTATIS PARISIENSIS, MISSI A CAROLO IX. GALLIARUM REGE CHRISTIANISSIMO.

Nic. Maillard, decanus facultatis parisiensis.

Ioan. Peletier, praefectus collegio Navarrae.

Ant. Demochares, ressoneus.

Nicol. de' Bris.

F. Iac. Hugonis, franciscanus, idem etiam procurator R. Ioannis Ursini, episc. treconensis.

Simon Vigor, normanus, canonicus paris., postea archiepisc. narbonensis.

Richardus du Prè.

Natalis Paillet. Obiit Tridenti 7. calend. decembr. 1562.

Robertus Fournier.

Antonius Coquier.

Lazarus Broychot.

Claud. de Sainctes, canonicus reg. s. August., postea episc. ebroicensis.

1) THEOLOGI MISSI A PHILIPPO II. REGE CATHOLICO.

Cosmas Damianus, hortulanus, electus abb. Villabertandi.
Ferd. Tritius, D. Theod. canon. caurien.
Ferd. Vellosillus, doctor theol. canonicus seguntinus, postea ep. lucensis.
Thom. Dassio I. U. D. canonicus valentinus.
Licentiat. Ant. Covarruvius, Didaci frater, auditor granaten.
Ferd. Mincasensis, decretorum doctor.
Frater I. Ramirez, hisp., minister provinc. D. Iacobi.
Fr. Alph. Controras, commiss. ord. min. in curia regis hisp.
Fr. Michael de Medina, hisp., ord. min. S. T. doct.
Fr. I. Lobera, hisp. S. T. lector Salamanticae, socius minist. povincialis divi Iacobi.
Cosmus Palma Fonteyn, S. T. doct. hisp., socius Hortulani abb.
Vr. Ioan. Gallus, hisp.', ord. praed.
Fr. Petrus Fernandez, hisp. ord. praed. in societate magistri Gallo.
Fr. Desid. de s. Martino, panorm., ord. carm.
Mich. Baius Hanno, athensis, S. T. doct., postea decanus ecclesiae colleg. s. Petri Lovanii, academiae cancellarius, et eiusdem conservator.
Ioan. Hessels, brabantus, Lovaniensis, S. T. doct.
Cornelius Iansenius, Flander hulstensis, S. Thom. doct., postea primus episc. gandavensis.

THEOLOGI MISSI A REGE PORTUGALLIAE.

Fr. Franc. Foriero, lusitanus, ulissiponensis, ord. praed.
Iac. a Payva de Andrade, lusitatus, D. Th.
Melchior Cornelius, decretor. doctor, senator regis Portugalliae.

A DUCE BAVARIAE.

Ioan. Cavellonius, Flander insulensis, ex soc. Iesu.

1) Observa hunc theologorum ordinem a typographis inductum, hic non immutari, salvo tamen decreto super hac re sancito in fine sessionis secundae, et decreto de loco oratorum sub finem sessionis vigesimae quintae. Quin, et diversum plane ordinem nonnulli servavere: inter quos Gentianus Hervetus, aurelianensis, vir clarissimus, qui et ipse concilio inter theologos interfuit.

PROCURATORES EPISCOPORUM ABSENTIUM.

Merchantes D. Thom. pro ill. card. de Mendoza episc. burgensi.

Ioan. Gothardius, clericus saecular., germanus, pro episcopo ratisbonensi.

Georg. Hochenvarter, clericus saecul., D. T. suffraganeus, pro episc. basiliensi.

Fr. Felicianus Minguerda, a Morbinio ord. praed., pro ill. dom. salisburgensi orator.

Petrus Cumel, D. T. canonic. malacitanus, pro R. malacitano.

Ioan. Delgatus, D. T. canonicus tudensis, pro D. Ioan. de s. Aemiliano ep. tudensi.

Gaspar Cadiilius, Villalpandus, segov., D. T. pro ep. abulensi.

Fr. Ioan. de Ludenna, D. T. praed., pro episc. sagunt.

Fr. Franc. Orantes, lector Valissoleti, ord. min., pro episc. palentino.

Caesar Ferrantius, suessanus, doctor theol., pro episcopo suessano apud R. ilerdensem.

PROCURATORES ORDINUM.

Ioan. Coutignon, doctor gallus, procurator ord. cluniacensis, postea prior maior.

Nic. Boucherat, gallus, prior monasterii de Recluso, procurator gen. ord. cistercien., postea eiusdem ordinis abbas generalis.

THEOLOGI SAECULARES, ET DOCTORES IURIS CANONICI.

Georg. Girard, gallus, doctor theol. cum r. andegavensi.

Gentian. Hervetus, gallus aurelian., cum ill., et rev. cardinale a Lotharingia. Fuit postea canonicus rhemensis.

Fr. Sancius, decanus facult. theologiae, et canonicus salmant. cum rev. salmanticensi.

Mart. Guerra, consentinus, calaber, presb. saecularis, cum episc. s. Marci.

Fed. Pendasius, cum ill. card. de Mantua, leg. s. concilii.

Ioan. Franc. Lombardus, cum ill. card. Seripando, leg. s. concilii.

Petrus Mercatus, theol., cum r. vincensi.

Trigilius, doctor theol., canonicus legionensis, cum rev. legionensi.

Sobannus, doctor theol., cum r. legionensi.

Ant. Leitonus, doctor theol., cum rev. coimbricensi.
Petrus Fontidonius, segoviensis, canonicus salmantinus, doct. theol., cum rev. salmantino.
Ioan. Viletta, doctor theol., cum rev. barcinonensi.
Ioan. Fonseca, doct. theol., cum rev. archiep. granaten.
Mich. Oroncuspe, doct. theol., cum rev. episcopo pampilonensi.
Alph. Fernandez de la guerra, hispanus, doct. theol., cum rev. guadixiensi.
Mich. Ytero D. I. U. cum episcopo pampilonensi.
Ioseph. Puebla, doctor theol., cum episcopo civitatensi.
Io. Chacon, D. I. canonici, cum episc. almeriensi.
Ant. Garsias, doctor theol., cum episc. oveten.
Benedictus Arias montanus, ord. s. Iacobi, doct. theol., cum rev. segobiensi.
Io. Barcellona, doct. theol., cum episc. uscellensi.

DOCTORES GALLI ORDINIS S. BENEDICTI.

I. de Chartougne, doct. theol.
I. de Verdun, doct. theol.

THEOLOGI ORDINIS FRAT. PRAEDICATORUM.

Angelus Ciosus, florentinus, cum ill. card. mantuano leg. sacri concilii.
Seraphinus de Caballis, brixiensis, provincialis terrae sanctae. cum suo generali, postea ord. generalis.
Helisaeus Capys, venetus, cum archiep. pragensi.
Petrus Aridien, gallus, cum rev. cenomacensi.
Bern. Bernardi, gallus, inquisitor avenion., vicarius congr. Franciae, cum rev. nemausensi.
Io. Matthi Valdina, cum r. tarentino.
Petrus Martyr Coma, hisp., cum r. gerundensi.
Petrus Zatores, hisp., cum r. dertusensi.
Ant. de Grosputo, cum r. vigievanensi.
Aurelius de Chio, cum r. spalatrensi.
Adr. Valentinus, venetus, cum r. nicosiensi
Marcus Medices, veronensis, cum r. cenetensi.
Benedictus Herba, mantuanus, cum r. brixiensi.
Mich. de Ast, genuensis, prior s. Laurentii.
Constantinus Coccianus, Isorella, cum r. montispolitiani.
Henr. de s. Hieronymo, cum r. braccarensi.

Lud. de Soto mayor, lusitanus, cum r. Gregorio tudensi.
Bapt. de Lugo, cum r. veronensi.
Hieron. Barolus, papien.

THEOLOGI ORDINIS MINORUM DE OBSERVANTIA.

Aloysius de Burgo-novo, italus, s. theol. lector Bononiae, commissarius gen., postea ord. generalis.
Thom. de Sogliano, italus, provin. Bononiae minister.
Ant. de Padua, lusitanus, ord. secretarius.
Bonifacius Raguseus, apostolicus praedicator, terrae sanctae gubernator, postea episcop. de Stagno in Dalmatia.
Angelus de Petriolo, italus, lector s. theol. Perusiae.
Angelus Iustinianus, italus, lector s. theol. Ianuae.
Vincentius de Messina, italus, s. theol. lect. Neapoli.
Iulius Passiranus, urceanus, italus, s. theol. lector Bergomi.
Iacobus Alani, gallus theologus, cum episc. venetensi.

THEOLOGI ORDINIS FRATRUM MINORUM CONVENTUALIUM.

Marc. Ant. Gambaronus a Lugo, socius religionis.
Barth. Golphus de Pergula.
Io. Tertius, bergomens., lector theol. publicus in gymnasio papiensi.
Clemens Thomasinus de Florentia, regens in conventu s. Crucis de Florentia.
Ang. Balbus a Lugo.
Io. Bapt. Chisulphus, ordinis scriba.
Ant. de Grignano, regens. s. Antonii de Patavio.
Lucius Angusiola, placentinus, regens s. Francisci Bononiae.
Maximilianus Beniamus, cremen., orator pro religione, et inquisitor Paduae, postea episc. clodiensis.
Octav. Charus de Neapoli, regens s. Laurentii de Neapoli.
Ant. Posius de Monte Ilcino, regens in conventu duodecim apostolorum Romae.
Bonav. Meldulen, regens in conventu Parmae.
Martialis Peregrinus, calaber, regens in conventu Ferrariae.
Ant. a Cubaio, feltrens.
And. Scynoplus, de Amandula, cum r. cathanzario.
Balth. Crispus, neapolitanus, cum r. tropiensi.

THEOLOGI ORDINIS FRATRUM EREMITARUM S. AUGUSTINI.

Thaddaeus perusinus, cum r. Salviato, postea praepositus gen.
Io. Paulus recanatensis, cum r. quinque ecclesien. orator pro regno Hungariae.
Simon florentinus, cum illustrissimo card. Seripando legato.
Cherubinus Lavosius, de Cassia, cum r. vercellens.
Gab. Duratellus, anconitanus.
Ambr. veronensis, prior conventus s. Marci in urbe tridentina.
Ioan. Bapt. Burgos, hispanus valentinus.
Ant. monduiphensis, cum r. pragensi, orator.
Aeg. volaterranus, cum episcopo thiniensi.
Eug. pisaurensis, concilii praedicator, postea episc. smyrnensis, et veliternorum propraesul.
Adamus florentinus, cum ill. card. Madrutio orationem habuit nomine oratoris VII. pagorum helveticorum catholicorum.
Aur. Corismaltensis, cum oratore helveticorum.
Balth. Massanus, cum episc. cataniensi.
Seb. fanensis, ordinis scriba.
Christ. de Sanctoris, hispanus, burgensis.
Simon Brazzolatis, patavinus.
Angelus Ferus, venetus, cum r. de Osma.
Petrus lusitanus, cum r. leiriensi.

THEOLOGI ORDINIS FRATRUM CARMELITARUM.

Ioan. Iac. Cherecatus, vicentinus, provincialis Venetiarum, postea procurator gen. ordinis.
Theod. Masius, mantuanus, cum r. cremonensi.
Sylvester, confessarius ill. card. mantuani.
Luc. Asolanus, cum patriarcha Venetiarum.
Nic. gallus cum r. patre generali.
Aug. ambrosianus, venetus.

THEOLOGI ORDINIS FRATRUM SERVORUM B. MARIAE.

Steph. Bonucius, tuscus, aretinus, postea episc. alatrinus, deinde aretinus, et S. R. E. presb. card. tit. ss. Petri, et Marcellini.
Amans, pro congregatione servorum, cum r. sibinicensi.

OFFICIALES SACRI CONCILII TRIDENTINI.

Episc. cavensis, commissarius.
Episc. thelesinus, secretarius.
Lud. Bondinius, magister caeremoniarum.
Ant. Manellus, depositarius.

CANTORES SACRI CONCILII.

Simon Bartolinus, perusinus.
Ioan. Aloysius de Episcopis, neapolitanus.
Barth. le Comte, gallus.
Matthias Albo, de Fulgineo.
Franc. Bustamante, hispanus.
Ioan. Ant. Latinus, beneventan.
Franc. Druda, calliensis.
Lucas Longinquus, gisonensis.
Petrus Scorteccius, aretinus.

NOTARII.

Marc. Ant. Peregrinus et Cinthius Pamphilius, de s. Severino.
Hieron. Gambarus, brixiensis Forensis.

CURSORES SANCTISSIMI D. N. ET SACRI CONCILII.

Nic. de Mathaeis, et Iac. Carra, allobroges.

Numerus praelatorum cuiusque nationis, qui ad oecumenicam tridentinam synodum convenere.

Itali.	187.	per procuratores,	2.
Galli,	26.	per procuratorem,	1.
Germani,	2.	per procuratores,	4.
Hispani,	31.	per procuratores,	4.
Lusitani.	3.		
Graeci,	6.		
Poloni,	2.		
Hungari,	2.		
Angli,	1.		
Hiberni,	3.		
Flandri,	2.		
Croati,	1.		
Moravi,	1.		
Illyrici	3.		

HORATIO HABITA

IN SESSIONE NONA ET ULTIMA

SACRI CONCILII TRIDENTINI

CELEBRATA DUOBUS CONTINUIS DIEBUS, TERTIA ET QUARTA DEC. M·D·LXIII.

PIO IV. PONT. MAX.

A R. P. D. Hieronymo Ragasono veneto, episcopo. nazianzeno, et coadiutore famangustano.

Audite hoc, omnes gentes, auribus percipite, omnes qui habitatis orbem. Tridentinum concilium iam diu coeptum, aliquando intermissum, distractum varie, atque divulsum; nunc demum, singulari Dei omnipotentis beneficio, summa, atque incredibili omnium ordinum, ac nationum voiuntate connectitur, atque perficitur. Dies haec quidem felicissima christiano populo eluxit, in qua templum Domini disturbatum frequenter, ac dissipatum reficitur, et absoivitur, et navis haec una bonorum omnium ex maximis ac diuturnis turbinibus, atque fluctibus tuta in portu collocatur; quam utinam conscendere nobiscum ii voiuissent, quorum in primis gratia haec ipsa navigatio instituta fuit; atque aedificii huius construendi participes existerent, qui hoc nobis negotium exhibuerunt, maioris nunc profecto laetitiae causam haberemus. Sed nostra id certe culpa non accidit.

Nos urbem hanc in Germaniae faucibus, id est, in domus illorum fere limine positam elegimus; nos custodiam nuliam nobis, ne suspicionem illis aliquam minus liberi loci daremus, adhibuimus; nos eam fidem pubiicam iliis concessimus, quam sibi ipsi composuerunt, nos hic iiios perdiu expectavimus, neque hortari, ac rogare unquam destitimus, ut ad veritatis iucem cognoscendam accederent. Verum iliis etiam absentibus satis, ut puto, a nobis consultum est. Etenim cum duo essent in quibus aegris, atque infirmis iilorum animis medicina fuit adhibenda, alterum fidei catholicae, ac vere evangelicae, iiiis in rebus, quae in dubium ab ipsis vocantur, quaeque opportunae his tempori-

bus viderentur, explicata, et confirmata, disiectis omnibus, ac dissipatis errorum tenebris, doctrina; alterum disciplinae ecclesiasticae, cuius potissimum depravatione illi se a nobis defecisse affirmant, restitutio; utrumque quantum in nobis fuit, pro temporum horum ratione, cumulate praestitimus.

Principio enim sancta haec synodus (facta, ex laudabili maiorum nostrorum consuetudine, suae fidei professione), ut quoddam quasi fundamentum futuris actionibus poneret, et quibus testimoniis, atque praesidiis in dogmatibus sanciendis nitendum esse ostenderet, veteris ac novi testamenti libros, qui essent sine ulla dubitatione recipiendi, antiquorum conciliorum probatissimorum exemplo, pie, et prudenter enumeravit; ac, ne de verbis quidem ulla ex variis versionibus oriri posset difficultas, certam, ac definitam de Graecis, et Hebraeis translationem approbavit. Hinc omnium haeresium caput, atque arcem aggrediens de humanae naturae corruptis initiis ea statuit, quae veritas ipsa, si loqui posset, exprimeret. De iustificatione deinceps (res magna, et cum ab antiquis, tum a nostri temporis haereticis mirum in modum oppugnata) ea definivit, quibus, et perniciosissimis eo in genere opinionibus occurreretur, et recte sentiendi ratio miro quodam ordine, atque admirabili sapientia (ut in illis Dei spiritum facile agnoscas) demonstraretur. Praestantissimo hoc post hominum memoriam decreto haereses fere universae iugulantur, et quasi caligo sole, discutiuntur, ac dispelluntur: eaque claritas, isque splendor veritatis apparet, ut, tantum lumen quin videat, dissimulare iam nemo possit. Subsecuta est salutaris septem divinorum ecclesiae sacramentorum tractatio: primum simul de omnibus, post de unoquoque separatim. Hic vero, quis non videt, quam distincte, explicate, abundanter, illuminate, et (quod caput est) vere tota caelestium horum mysteriorum ratio contineatur? Quis in tam magna, multiplicique doctrina, quid aut sequendum, aut fugiendum sit, potest ullo modo desiderare? Quis in illis omnibus errandi locum, aut occasionem inveniet? Quis denique de sacramentorum horum vi atque virtute dubitare in posterum poterit, cum gratiam illam, quae illis ipsis, quibusdam quasi stillicidiis in fidelium quotidie mentes illabitur, tunc nobis adfuisse tam copiose perspiciatur? Accesserunt ad haec de sacrosancto missae sacrificio, et de comunione sub utraque specie, et parvulorum, decreta: quibus quidem nihil sanctius, nihil utilius, ut de caelo lapsa, non ab ho-

minibus composita videantur. Adiungetur his hodie certa de indulgentiis, de purgatorio, de sanctorum veneratione, invocatione, imaginibus, et reliquiis doctrina, qua non solum haereticorum fraudibus, et calumniis obsistetur, sed piorum etiam catholicorum conscientiis plane satisfiet.

Haec de rebus ad salutem nostram pertinentibus, quae dogmata appellantur, fauste, ac feliciter fuerunt peracta: neque aliud quidquam praeterea eo in genere a nobis hoc tempore exspectabitur.

In eorum autem, quibusdam administrandis cum nonnulla essent, quae non rite omnino, ac recte servarentur; accuratissime, patres amplissimi, curastis, ut pure illa, et caste, atque ex more institutoque maiorum tractarentur. Ita omnem superstitionem, omnem quaestum, omnem (ut dicunt) irreverentiam a divina missarum celebratione abstulistis: vagis, ignotis, et criminosis sacerdotibus sanctum hoc offerre sacrificium interdixistis: rei huius sacratissimae usum a privatis domibus, et profanis, in sacra, et religiosa loca revocastis: molliores cantus, et symphonias, deambulationes, colloquia, negotiationes a templo Domini summovistis. Ita ecclesiastico unicuique gradui leges illae a vobis praescriptae sunt, ut tradito illis divinitus ordine, abutendi nullus utique locus relinquatur. Ita nonnulla matrimonii impedimenta, quae ansam quasi quamdam ad violanda ecclesiae praecepta dare videbantur, removistis; faciliem veniae consequendae viam minus legitime connubii foedus ineuntibus interclusistis. Quid de furtivis tenebricosisque matrimoniis commemorem? Equidem ita sentio, si alia nulla causa convocandi concilium fuisset (quae multae, et maximae fuerunt), propter unam hanc id omnino fuisset faciendum. Nam cum res haec ad omnes spectet, neque ullus in orbe terrarum universo angulus reperiatur, quem labes haec non invaserit: curandum merito fuisset, ut communi huic malo communi etiam consilio provideretur. Immemorabilium, patres sanctissimi, et gravissimorum delictorum, ac scelerum occasio, prudentissima ista vestra, ac prope divina sanctione penitus ablata est, et christianae reipubl. gubernationi sapientissime consultum. Accedet ad haec utilis in primis, ac necessaria multorum in purgatorii, sanctorum venerationis, invocationis, imaginum, et reliquiarum, atque etiam indulgentiarum ratione abusuum interdictio, qui rerum ipsarum pulcherrimam faciem inquinare, atque turpare mirum in modum videbantur.

Altera vero pars, in qua de labenti, ac prope cadenti ecclesiastica disciplina fulcienda erat agendum, diligentissime etiam absoluta fuit, atque perfecta. Eligentur in posterum ad ecclesiastica munera obeunda, qui virtute non ambitione praestent; quique populi commodi, non suis inserviant; et prosint potius, quam praesint. Enuntiabitur, atque explanabitur frequentius, et studiosius verbum Domini, omni ancipiti gladio penetrantius.

Aderunt suis gregibus, et invigilabunt episcopi, ceterique, quibus animarum cura commissa est, neque extra creditam sibi custodiam vagabuntur. Nihil cuiquam proderunt, aut ad impure, et flagitiose vivendum, aut ad male, et perniciose docendum privilegia: nullum sine poena crimen, nulla sine praemio virtus relinquetur. Pauperum, et mendicantium sacerdotum multitudini optime provisum est: certae unusquisque ecclesiae, statutoque operi, unde ali possit, adscribetur.

Avaritia, quo nullum vitium est tetrius, praesertim in domo Dei, ab ea omnino tolletur: gratis sacramenta omnia, ut par est, conferentur. Ex una ecclesia plures, ex pluribus una, ut populi commodum, et ratio postulabit, constituetur. Eleemosynarum quaestores (ut appellant), qui sua, non quae Iesu Christi, quaerentes, magnum nostrae religioni damnum, magnam infamiam afferebant; ex omni hominum memoria (quod summae felicitatis loco ponendum est) penitus evellentur. Hinc nostra praesens calamitas sumpsit exordium: hinc serpere infinitum malum, manareque in dies latius non desistebat: neque occurri illi adhuc multorum conciliorum cautionibus, ac provisionibus potuit. Quamobrem quis non nisi sapientissime factum dixerit, ut membrum hoc, in quo sanando diu, ac multum frustra laboratum est, ne reliquo corpori noceret, excideretur?

Porro Deo cultus tribuetur purius, et accuratius, atque ita qui ferunt vasa Domini, mundabuntur, ut ad sui imitationem alios trahant. In quo praeclare illud fuit excogitatum, ut, qui sacris essent initiandi, iis moribus, atque litteris in unaquaque ecclesia a prima aetate instituerentur, ut quoddam quasi virtutum omnium seminarium illud existeret. Iam vero provincialibus synodis restitutis, visitationibus ad populorum utilitatem, non ad querelam, et sumptum renovatis: tradita pastoribus regendi suos, atque pascendi commodius facultate: poenitentia publica in usum revocata: hospitalitate tum ecclesiasticis hominibus, tum piis locis indicta: in curatis sacerdotiis conferendis

memorabili, ac pene caelesti ratione constituta: beneficiorum (ut aiunt) pluralitate sublata: bereditaria sanctuarii Dei possessione prohibita: modo excommunicationibus imposito, ac terminato: primis iudiciis iis in locis, ubi lites oriuntur, assignatis: singularibus certaminibus interdictis: omnium hominum, ac sacrorum in primis luxnriae, cupiditati, atque licentiae freno quasi quodam, quod excuti non facile possit, iniecto: regibus, ac principibus sui muneris diligenter admonitis: aliisque rebns huiusmodi prudentissime sancitis: quis non videt vestras vos, PP. optimi, hac etiam in re partes cumulatissime executos? Actum saepe est in superioribus conciliis de fide nostra explicanda, moribusque corrigendis: sed nescio, an unquam diligentius, atque distinctius. Hic praesertim hoc biennio, omnium populorum, ac nationum, in quibus catholicae religionis veritas agnoscitur, non solum patres, sed oratores habuimus. At quos viros? Si doctrinam spectemus, eruditissimos; si usum, peritissimos; si ingenia, perspicacissimos; si pietatem, religiosissimos; si vitam, innocentissimos. Numerus is quoque fuit, ut, si praesentes christiani orbis considerentur angustiae, frequentissima haec omnium, quae antea fuerunt, synodus appareat. Hinc singula omnium vulnera detecta, mores expositi fuere: nihil dissimulatum est. Nostrorum adversariorum argumenta, et rationes ita tractatae, ut eorum tum causa, non nostra agi videretur. Tertium nonnulla, atque etiam quartum discussa; summa saepe contentione certatum: eo scilicet consilio, ut, quemadmodum igne aurum, ita quibusdam quasi luctationibus, veritati vires ac nervi probarentur. Quae enim inter idem sentientes, idemque spectantes, discordia potuit existere?

Quae cum ita sint, licet optandum (ut initio dicebam) summopere fuisset, ut una cum illis haec agerentur quorum potissimum causa tractata sunt, absentinm tamen etiam incolumitati, atqne saluti ita provisum est, ut alia ratione provideri, si adfuissent, non potuisse videatnr. Legant illi, quae de fide nostra statuimus, ut christianum hominem decet, humiliter: et si lumen eis, aliquod fulserit, ne faciem avertant: et, si vocem Domini audierint, corda sua non obdurent. Ac si ad communem matris ecclesiae complexum, unde se illi distraxerunt, redire voluerint, clementiam sibi omnem, ac misericordiam tribuendam non dubitent. Sed praecipua illa ratio est, P. A., dissentientes a nobis animos conciliandi, consentientes in fide atque

officio retinendi: si, quae hoc in loco verbis sancivimus, re ipsi in nostris ecclesiis praestemus. Leges etsi optimae sunt, muta tamen res est. Quid hebraeo populo Dei ipsius ore latae leges profuerunt? Quid Lycurgi leges, lacedaemoniis, Solonis atheniensibus, ad libertatem retinendam, quam ob causam erant conscriptae, utilitatis attulere? Sed cur externa, atque antiqua nimis commemoro? Quae ad bene beateque vivendum instituta, atque praecepta ex unius Christi domini nostri vita, atque doctrina desiderare aut possumus, aut debemus? Quid item fuit a maioribus nostris omissum, quod cum ad recte sentiendum, tum ad praeclare agendum pertineret? Medicamentum quidem salutare compositum, ac paratum iamdiu habemus: verum si morbum debet expellere, sumendum est, ac per venas in omne corpus diffundendum. Poculo hoc salutis nos primum inebriemur, charissimi, et vivae, atque loquentes leges simus; et norma quasi quaedam ac regula, ad quam aliorum actiones, et studia dirigantur: atque ita sibi, unusquisque persuadeat, nihil e christianae reip. commodo, ac dignitate successurum, nisi quantum in se sit, studiose praestiterit.

Id curandum nobis cum antea fuit, tum multo erit in posterum accuratius. Etenim, si magistri nostri, ac Salvatoris exemplo facere prius debeamus quam docere: postquam docuimus quin faciamus, quae esse poterit excusatio? Quis ferre nos ac pati poterit? si, cum non furandum esse demonstravimus, ipsi furemur? si cum non moechandum, moechemur? Sanctos a sancto concilio; innocentes, atque integros ab integritatis praeceptis, et innocentiae; firmos in fide, atque constantes a fidei nostrae firmata doctrina discedere minime convenit. Ac tales quidem expectant nos populi nostri, qui nostrorum iamdiu reditum sustinentes, ea se ipsi ratione consolabantur, fore, ut hanc temporis usuram maiori praesentes studio sarciremus. Sed fiet id a vobis, ut spero, patres sanctissimi, diligenter: et quemadmodum hoc in loco fecistis, ita etiam domi satis Deo, atque hominibus facietis. Nunc (quod huius temporis est) Deo primum ipsi maximo, atque immortali, maximas, atque immortales gratias, et agamus, et habeamus: qui non secundum peccata, quae fecimus nos, neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis: sed diem hunc laetissimum, quem videre multi concupiverunt, nobis non solum videndum, sed etiam celebrandum, incredibili cum totius christiani populi assensu, atque approbatione, sua

magna benignitate concessit. Pio deinde IV. summo nostro, atque optimo pontifici gratiae perpetuae, ac singulares habendae sunt: qui, cum primum beati Petri sedem ascendit, tanto synodum hanc instaurandi desiderio exarsit, ut in eo suas omnes curas, et cogitationes defigeret. Nuntios statim viros probatissimos ad indicendum illis nationibus, atque provinciis concilium misit, pro quorum in primis salute convocabatur. Hi aquilonis partes prope omnes peragrarunt, obsecrarunt, obtestati sunt: tuta omnia atque amica promiserunt, atque id etiam egerunt, ut in Angliam traiicerent: legatos postmodum pietate, ac doctrina praestantissimos, cum interesse illae synodo, ut mirum in modum cupiebat, non posset, huc misit: ex quibus duos (quorum memoria in benedictione est) statuta die, tametsi nulli fere episcopi convenissent, hic esse voluit. Hi, atque additus eis paulo post tertius, novem menses, atque eo amplius, iustum ad synodum instituendam episcoporum numerum hoc in loco nihil agentes expectaverunt: cum interea nihil aliud pontifex ipse, aut ageret, aut meditaretur, quam, ut patres quam plurimi, quam optimi, et quamprimum huc accederent, et christiani nominis reges omnes, ac principes suos huc oratores mitterent, ut communi omnium voto, atque consilio communis haec causa gravissima omnium, atque maxima tractaretur. Quid vero postea omni cura, sollicitudine, sumptibus praetermisit, quod ad concilii huius amplitudinem, libertatem, et commodum pertinere aliquo modo videretur? O singularem pastoris, ac patris nostri pietatem, atque prudentiam! O summam etiam eiusdem felicitatem, cuius auctoritate, atque auspiciis iactatum hoc diu, et agitatum concilium constitit, et conquiescit! Te Paulum III., te Iulium mortuos appello: quamdiu, quantoque studio videre, quod nos videmus, exoptastis? quot in eam rem sumptus, quot labores insumpsistis? Quamobrem vero tibi, atque ex animo, Pie sanctissime, ac beatiss. gratulamur, quod tantam tibi laetitiam, tantam tuo nomini laudem (id quod maximum divinae in te benevolentiae argumentum est) Dominus reservavit: quem nos precibus omnibus, ac votis supplices oramus, ut te nobis incolumem, pro ecclesiae suae sanctae commodo, atque ornamento, et quam citissime reddat, et quam diutissime conservet. Serenissimo etiam imperatori gratias, et gratulari iure optimo debemus. Ille potentissimorum Caesarum, qui propagandae christianae religionis miro quodam desiderio flagrarunt, animum, ut locum, referens,

urbem hanc ab omni periculo liberam conservavit, et nos, ut tutam, tranquillamque pacem traheremus, sua vigilantia perfecit: magnamque nostris animis securitatem, assidua trium suorum legatorum summorum virorum praesentia, ac prope pignore attulit. Ille de nostris his rebus pro sua eximia pietate sollicitus mirifice fuit.

Ille a se atque a nobis dissentientes homines, ex obscurissimis, in quibus versantur, tenebris eruere, atque ad sanctae huius synodi clarissimam lucem adspiciendam adducere, maximopere laboravit. Regum praeterea christianorum, ac principum in concilio hoc amplissimis suis legationibus ornando, et suos vestrae auctoritati fasces submittendo, pia maxime voluntas grata nobis memoria prosequenda est. Iam vero quis est, illustriss. legati, et cardinales, qui se vobis debere plurimum non fateatur? Vos nostrarum actionum duces optimi, ac moderatores exstitistis. Vos, ne nostra, aut in dicendo, aut in decernendo libertas violari aliqua ex parte videretur, incredibili patientia, ac diligentia curastis. Vos nulli corporis labori, nulli animi contentioni pepercistis, ut ad optatum res exitum, quod alii multi vestri similes frustra tentaverunt, quamprimum perduceretur. In quo praecipuam quamdam, ac propriam laetitiam habere tu, Morone illustriss., atque ornatissime, debes: qui, cum vigesimo ab hinc anno primum praeclaro huic aedificio lapidem posueris, extremam nunc manum, post alios multos huic operi architectos adhibitos, feliciter, pro summa tua, ac prope divina sapientia, imponis. Factum hoc tuum egregium, ac singulare omnium sermone perpetuo celebrabitur, neque ulla unquam aetas de tuis his laudibus conticescet. Quid de vobis dicam, patres sanctiss., quam bene de christiana republ., vestris his praestantissimis actionibus, meruistis? quanta vestrum, uniuscuiusque nominis commendatio, quanta gloria a christiano populo universo tribuetur? vos vere patres, vere pastores et agnoscent omnes, et praedicabunt: vobis suam unusquisque vitam, atque salutem acceptam libentissime referet. O diem illam populis nostris iucundissimam, atque laetissimam, in qua primum revisere illis nos, atque amplecti a templi Domini aedificatione redeuntes contigerit!

Sed fac, tu, Domine Deus noster, ut tam eximiae de nobis opinioni egregiis factis respondeamus; et semen hoc, quod in agro tuo seminavimus, uberem fructum afferat, fiatque, ut ros eloquium tuum: atque, quod fore aliquando pollicitus es, fiat

temporibus nostris, ut nnum sit omnium ovile, et unus pastor, atque is potissimum Pius IV., in tui nominis gloriam sempiternam. Amen.

CONFIRMATIO CONCILII.

Nos Aiexander, sancti Laurentii in Damaso diaconus cardinalis de Farnesio, S. R. E. vicecancellarius, fidem facimus, et attestamur, qualiter hodie, die Mercurii, XXVI. Iannarii M.D. LXIV. pontificatus sanctissimi D. nostri D. Pii, divina providentia papae quarti, anno quinto, in consistorio secreto, apnd s. Petrum, reverendiss. DD. mei, cardinales Moronus, et Simoneta, nuper reversi a sacro conciiio tridentino, uti cui sedis apostolicae iegati praeerant, petierunt ab eodem sanctiss. D. nostro, ut infra:

Beatissime pater, decreto super fine concilii oecumenici tridentini, pridie nonas Decembris praeteriti publicato, statutum fuit, ut per sanctitatis vestrae, et sanctae sedis apostolicae legatos, et praesidentes peteretur nomine dicti conciiii a sanctitate vestra confirmatio omnium, et singuiorum, quae tam sub fel. rec. Pauio III., et Iulio III., qnam sub sanctitate vestra in eo decreta, et definita sunt. Quapropter nos Ioannes cardinalis Moronus, et Ludovicus cardinaiis Simoneta, qui tunc legati, et praesidentes eramus, voientes exsequi, quod in dieto decreto stabilitum fuit, humiiiter petimns nomine dicti concilii oecumenici tridentini, ut sanctitas vestra dignetur confirmare omnia, et singula, quae tam sub fel. rec. Pauio III., et Iulio III., quam sub sanctitate vestra in eo decreta, et definita sunt.

Quibus auditis, sanctitas sua, viso, et iecto tenore dicti decreti, et habitis votis reverendiss. DD. meorum cardinalium, respondit per haec verba.

Petitioni, nomine concilii oecumenici tridentini super eius confirmatione per dictos legatos nobis factae, annuentes, omnia, et singula, quae in dicto concilio tam sub fel. rec. Paulo III., et Iulio III. praedecessoribus nostris, quam pontificatus nostri tempore decreta, et definita sunt, auctoritate apostoliea, etiam de venerabilium fratrum nostrorum cardinalium consilio, et assensu, matura cum iliis deliberatione praehabita, confirmamus, atqne ab omnibus Christi fidelibus recipi, et inviolabiliter observari mandamus, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti. Amen.

A. card. Farnesius vicecancellarius.

BULLA S. D. N. PII DIVINA PROVIDENTIA PAPAE QUARTI

SUPER CONFIRMATIONE OECUMENICI GENERALIS CONCILII TRIDENTINI.

Pius episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Benedictus 1) Deus, et Pater Domini nostri Iesu Christi, Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis: qui, respicere dignatus ecclesiam suam sanctam, tot procellis, et tempestatibus agitatam atque vexatam, et gravius in dies laborantem, apto tandem ei subvenit optatoque remedio. Ad plurimas et perniciosissimas haereses extirpandas, ad corrigendos mores, et restituendam ecclesiasticam disciplinam, ad pacem, et concordiam christiani populi procurandam, indictum iam pridem in civitate tridentina oecumenicum, et generale concilium a piae memoriae Paulo III. praedecessore nostro, et sessionibus aliquot habitis coeptum fuerat; ab eius autem successore Iulio, in eamdem urbem revocatum, post alias sessiones celebratas, variis impedimentis, et difficultatibus obiectis, ne tum quidem peragi potuerat; itaque diutius intermissum fuerat, non sine maximo moerore piorum omnium, cum quotidie magis ecclesia eiusmodi remedium imploraret. Nos autem post susceptum sedis apostolicae regimen, tam necessarium, ac salutare opus, sicut pastoralis sollicitudo monebat, divinae misericordiae fiducia perficere aggressi, adiuti pio studio charissimi in Christo filii nostri Ferdinandi, romanorum imperatoris electi, et aliorum christianorum regum, rerumpublicarum, et principum, tandem consecuti sumus, quod, nec diuturnis, nec nocturnis curis elaborare destitimus, quodque a 2) Patre luminum assidue precati sumus. Cum enim eam in urbem undique ex christiani nominis nationibus convenisset, nostris convocata litteris, et sua etiam ipsorum pietate excitata, episcoporum, et aliorum insignium praelatorum maxima, et oecumenico concilio digna frequentia: praeter plurimos alios pios, et sacrarum litterarum scientia, divinique et humani iuris cognitione praestantes viros, praesidentibus ipsi sy-

1) 2. Cor. 1, 3. — 2) Iac. 1, 17.

nodo sedis apostolicae legatis; nobis adeo concilii libertati faventibus, ut etiam de rebus sedi apostolicae proprie reservatis liberum ipsi concilio arbitrium per litteras, ad legatos nostros scriptas, ultro permiserimus, quae de sacramentis, et aliis rebus, quae quidem necessariae visae sint, tractanda, definienda, et statuenda restabant, ad confutandas haereses, ad tollendos abusus, et emendandos mores, a sacrosancta synodo summa libertate diligentiaque tractata, et accurate, ac mature admodum definita, explicata, statuta sunt. Quibus rebus perfectis, concilium tanta omnium, qui illi interfuerunt, concordia peractum fuit, ut consensum eum plane a Domino effectum fuisse constiterit, idque in nostris, atque omnium oculis valde mirabile fuerit. Pro quo tam singulari Dei munere supplicationes statim in alma hac urbe indiximus, quae magna cleri, et populi pietate celebratae fuerunt, laudesque, et gratias divinae maiestati merito persolvendas curavimus: cum eiusmodi concilii exitus spem magnam, et prope certam attulerit, fore, ut maiores in dies fructus ad ecclesiam ex ipsius decretis, et constitutionibus perveniant. Cum autem ipsa sancta synodus pro sua erga sedem apostolicam reverentia, antiquorum etiam conciliorum vestigiis inhaerens, decretorum suorum omnium, quae nostro, et praedecessorum nostrorum tempore facta sunt 3), confirmationem a nobis petierit, decreto de ea re in publica sessione facto; nos, ex legatorum litteris prius, deinde, post reditum eorum, ex iis, quae synodi nomine diligenter retulerunt, postulatione ipsius synodi cognita, habita super hac re, cum venerabilibus fratribus nostris sanctae romanae ecclesiae cardinalibus deliberatione matura, sanctique Spiritus in primis auxilio invocato, cum ea decreta omnia catholica, et populo christiano utilia, ac salutaria esse cognovissemus, ad Dei omnipotentis laudem, de eorum fratrum nostrorum consilio et assensu, in consistorio nostro secreto, illa omnia, et singula auctoritate apostolica, hodie confirmavimus, et ab omnibus Christi fidelibus suscipienda, ac servanda esse decrevimus; sicut harum quoque litterarum tenore, ad clariorem omnium notitiam confirmamus, et suscipi observarique decernimus. Mandamus autem in virtute sanctae obedientiae, et sub poenis a sacris canonibus constitutis, aliisque gravioribus, etiam privationis, arbitrio nostro infligendis, universis, et singulis ve-

1. Psalm. 117. 27. — 2) In fine ultimae sessionis.

nerabilibus fratribus nostris, patriarchis, archiepiscopis, episcopis, et aliis quibusvis ecclesiarum praelatis, cuiuscumque status, gradus, ordinis, et dignitatis sint, et etiamsi cardinalatus honore praefulgeant, ut eadem decreta, et statuta in ecclesiis suis, civitatibus, et dioecesibus, in iudicio, et extra iudicium diligenter observent; et a subditis quisque suis, ad quos quomolibet pertinet, inviolabiliter faciant observari; contradictores quoslibet, et contumaces, per sententias, censuras, et poenas ecclesiasticas etiam iis ipsis decretis contentas, appellatione postposita, compescendo; invocato etiam, si opus fuerit, brachii saecularis auxilio. Ipsum vero charissimum filium nostrum imperatorem electum, ceterosque reges, respublicas, ac principes christianos monemus, et per viscera misericordiae domini nostri Iesu Christi obtestamur, ut, qua pietate concilio per oratores suos affuerunt, eadem pietate, ac pari studio, divini honoris, et populorum suorum salutis causa, pro sedis quoque apostolicae, et sacrae synodi reverentia, ad eiusdem concilii exequenda, et observanda decreta, praelatis, cum opus fuerit, auxilio, et favore suo adsint, neque adversantes sanae, ac salutari concilii doctrinae opiniones, a populis ditionis suae recipi permittant, sed eas penitus interdicant. Ad vitandum praeterea perversionem, et confusionem, quae oriri possent, si unicuique liceret, prout ei liceret, in decreta concilii commentarios, et interpretationes suas edere, apostolica auctoritate inhibemus omnibus tam ecclesiasticis personis, cuiuscumque sint ordinis, conditionis, et gradus, quam laicis, quocumque honore, ac potestate praeditis; praelatis quidem sub interdicti ingressus ecclesiae, aliis vero quicumque fuerint, sub excommunicationis latae sententiae poenis; ne quis sine auctoritate nostra audeat illos commentarios, glossas, annotationes, scholia, illumve omnino interpretationis genus super ipsius concilii decretis quocumque modo edere, aut quidquam quocumque nomine, etiam sub praetextu maioris decretorum corroborationis, aut executionis, aliove quaesito colore, statuere. Si cui vero in eis aliquid obscurius dictum, et statutum fuisse, eamque ob causam interpretatione, aut decisione aliqua egere visum fuerit 1); ascendat ad locum, quem Dominus elegit, ad sedem videlicet apostolicam, omnium fidelium magistram, cuius auctoritatem 2) etiam ipsa sancta synodus,

1) Deut. 17, 8. — 2) Cap. de recip. et observ. decr. conc.

tam reverenter agnovit. Nos enim difficultates, et controversias, si quae ex eis decretis ortae fuerint, nobis declarandas, et decidendas, quemadmodum ipsa quoque sancta synodus decrevit, reservamus; parati, sicut ea de nobis merito, confisa est, omnium provinciarum necessitatibus ea ratione, quae commodior nobis visa fuerit, providere: decernentes nihilominus irritum, et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Ut haec autem ad omnium notitiam perveniant, neve quis excusatione ignorationis uti possit; volumus, et mandamus, ut hae litterae, per aliquos curiae nostrae cursores, in basilica vaticana principis apostolorum, et in ecclesia lateranensi, tunc, cum in eis populus, ut missarum solemnibus intersit, congregari solet, palam, et clara voce recitentur; et, postquam recitatae fuerint, ad valvas earum ecclesiarum, itemque cancellariae apostolicae, et in loco solito campi Florae affigantur; ibique, ut legi, et omnibus innotescere possint, aliquantisper relinquantur. Cum autem inde amovebuntur, relictis de more ibidem exemplis, in alma urbe ad impressionem tradantur, quo commodius per christianas provincias, et regna divulgari possint. Transumptis quoque earum, quae manu alicuius publici notarii scripta, subscriptave, et sigillo, ac subscriptione alicuius personae, in dignitate ecclesiastica constitutae, munitae fuerint, fidem sine ulla dubitatione haberi, mandamus, atque decernimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae confirmationis, monitionis, inhibitionis, reservationis, voluntatis, mandatorum, et decretorum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, et Pauli apostolorum eius, se noverit incursurum. Datum Romae apud sanctum Petrum anno incarnationis dominicae millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, septimo kalend. februarii, pontificatus nostri anno quinto.

Ego Pius catholicae ecclesiae episcopus.
Ego F. card. Pisanus, episcopus ostien. decanus.
Ego Fed. card. Caesius, episcopus portuen.
Ego Iohan. card. Moranus, episcopus tusculan.
Ego A. card. Farnesius, vicecan. episc. sab.

. . . . . .

Ego R. card. s. Angeli, maior poeniten.

. . . .

Ego Ioh. Bap. card. sancti Vitalis.
Ego Ioan. Michael, card. Saracenus.

. . . .

Ego Io. Bap. Cicada, card. s. Clementis.
Ego Scipio, card. Pisarum.
Ego Ioan. card. Reumanus.
Ego F. M. G. card. Alexandrinus.
Ego F. Clemens, card. Arae caeli.
Ego Ioan. card. Sabellus.

. . . .

Ego B. card. Salviatus.
Ego Philip. card Aburd.
Ego Lud. card. Simoneta.

. . . .

Ego F. card. Pacieccus, y de To.
Ego M. A. card. Amulius.
Ego Ioan. Franc. card. de Gambara.
Ego Carolus card. Borromaeus.
Ego M. S. card. Const.
Ego Alph. card. Gesualdus.
Ego Hip. card. Ferrar.
Ego Franciscus card. Gonzaga.

. . . .

Ego Gui. Asc. Diac. card. Cam.
Ego Vitellotius, card. Vitellius.

. . . .

. . . .

Ant. Florebellus Lavellinus
H. Cumyn.

BULLA S. D. N. D. PP. DIVINA PROVIDENTIA PAPAE QUARTI

SUPER DECLARATIONE TEMPORIS AD OBSERVANDA DECRETA SACRI OECUMENICI ET GENERALIS CONCILII TRIDENTINI.

Pius episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Sicut 1) ad sacrorum conciliorum decreta, ac canones, auctoritas, atque confirmatio apostolicae sedis, et debet, et solet accedere, ita, si quae super eis exorta sit dubitatio, eiusdem sedis iudicio, et declaratione tollenda est. Ad aures nostras pervenit, multos esse, qui dubitent, ex quo tempore, coeperint decreta sacri generalis concilii tridentini, ad reformationem, et ius positivum dumtaxat spectantia, eos, ad quos pertinent, obligare, illa praesertim, quae tempora certa praestitnunt, ad provinciales, dioecesanasque synodos celebrandas, ad sacros ordines suscipiendos, ad religionem profitendam, ad parochiales ecclesias, aliaque beneficia ecclesiastica, quae eiusdem concilii decretis retineri prohibitum sit, resignanda, et ad complures res huiusmodi exequendas, ac alias omnes ad praedictam reformationem, iusque positivum tantum spectantes, quae observari, aut evitari debeant. Nos, itaque, ut omnis controversia, dubitatioque tollatur, motu proprio eam rem, prout rationi, iuri, et aequitati convenire censuimus, duximus declarandam. Nam etsi ipsius concilii decreta, etiam de venerabilium fratrum nostrum, sanctae romanae ecclesiae cardinalium, consilio, et assensu, in consistorio nostro secreto, confirmata a nobis fuerunt, sub finem mensis ianuarii, et ab eo etiam tempore, apud sanctam sedem observari coeperunt; quia tamen non parum temporis, in eis Romae diligenter, emendateque imprimendis necessario consumptum fuit, et iure etiam communi sancitum est, ut constitutiones novae vim nonnisi post certum tempus obtineant; aequum nobis, et iustum visum est, praedicta decreta omnia, ad dictam reformationem, iusque positum dumtaxat spectantia, a kalend. maii proxime praeteriti omnes obligare coepisse, neque post eam diem

1) Declaratur, quod concilii tridentini decreta circa reformationem, et ius positivum, tantummodo ligare coeperunt a kalendis maii 1564.

excusationem cuiusquam, quod ea ignoraverit, admittendam, atque ita apostolica auctoritate declaramus, ac definimus, et ab omnibus iudicari debere mandamus, atque statuimus. Decernentes irritum et inane, si quid secus a quoquam, quacumque dignitate, auctoritate, et potestate praedito, contigerit iudicari. Non obstantibus constitutionibus, et ordinationibus apostolicis, aliisque in contrarium facientibus quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae declarationis, definitionis, mandati, statuti, et decreti, infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, et Pauli, apostolorum eius, se noverit incursurum. Datum Romae, apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicae millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, quintodecimo kal. augusti, pontificatus nostri anno quinto.

Fed. Card. Caesius.
Caes. Glorierius.
H. Cumin.

Registrata apud Caesarem secretarium.

Anno a nativitate domini millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, indictione septima, die vero vigesima mensis iulii, pontificatus sanctissimi in Christo patris, et domini nostri, domini Pii, divina providentia, papae IV, anno quinto, retroscriptae litterae affixae, lectae, et publicatae fuerunt in valvis basilicarum principis apostolorum de Urbe, et sancti Ioannis lateranen., necnon cancellariae apostolicae, et in acie campi Florae, per nos Iacobum Carra, et Iulium Parium, praelibati S. D. N. papae cursores.

Antonius Clerici magister cursorum.

MOTUS PROPIUS S. D. N. D. PII DIVINA PROVIDENTIA PAPAE QUARTI.

DEPUTANTUR OCTO CARDINALES, QUI FACIANT OBSERVARI CONSTITUTIONES, ET ORDINATIONES A PIO IV. EDITAS, NEC NON DECRETA SACRI OECUMENICI, ET GENERALIS CONCILII TRIDENTINI.

Pius papa IV.

Motu proprio, etc. Alias nos nonnullas constitutiones, et ordinationes, reformationem maioris poenitentiarii, ac sacrae

poenitentiariae nostrae, ac vicarii nostri, ac eius officii, nec non camerarii, et camerae apostolicae, ac illius causarum auditoris, nec non palatii apostolici causarum auditorum, ac gubernatoris, et capitolinae curiarum, et contradictarum, aliorumque almae urbis nostrae, ac romanae curiae tribunalium, et officiorum concernentes, edidimus: quae tamen (ut intelleximus) ab eorumdem officiorum, et tribunalium praefectis, ac officialibus minus diligenter observantur. Cum autem enixae nostrae voluntatis sit, illa, ut et pariter decreta sacri concilii tridentini, in his, quae ad eorum officia spectant, ab eisdem omnino observentur; nos propterea considerantes, parum esse iura concedere, nisi sint, qui ea executioni demandari faciant, et in praemissis, prout ex debito pastoralis officii nobis (meritis licet imparibus) iniuncti obligamur, salubriter et utiliter providere, praefatasque constitutiones, et ordinationes, ac decreta concilii, quas, et quae hic haberi volumus pro expressis, inviolabiliter observari volentes; venerabili fratri nostro Ioanni episcopo tusculan. Morono, Ioan. Michaëli sanctae Anastasiae Saraceno, ac Ioan. Baptistae s. Clementis Cicadae, nec non Michaeli s. Sabinae Alexandrino, Clementi s. Mariae in Ara caeli, Ludovico sancti Cyriaci in thermis Simonctae, ac Carolo sancti Martini in montibus Borromaeo presbyteris, nec non Vitellotio s. Mariae in porticu Vitellio, nuncupatis titulorum, diacono 1), cardinalibus committimus, et mandamus: quatenus ipsi 2), seu eorum maior pars, coniunctim, vel divisim, eorum arbitrio, etiam tamquam executores dictarum litterarum, constitutionum, et decretorum praedictorum, constitutiones, et ordinationes, ac decreta praefata, iuxta tenores eorum, ac litterarum desuper confectarum, per quoscumque poenitentiariae, vicariae, et camerae, ac tribunalium praedictorum iudices, et officiales, sub excommunicationis latae sententiae, ac privationis officiorum, et aliis eisdem cardinalibus bene visis, etiam pecuniarum, eo ipso incurrendis poenis, firmiter observari faciant, et cum effectu, nisi tam in executione dictorum decretorum concilii, quam dictarum litterarum nostrarum, aliqua dubietas, aut difficultas emerserit; quo casu ad nos referant: invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis, ac eos, qui litteris, et decretis praedictis, et eorumdem cardinalium mandatis non

1) Sixtus V. istius congregationis facultates declaravit in bulla, quae in c. Immensa, 1588. art. 7. — 2) Confirmatur bulla Pii V. Cum felicis, 1566.

paruerint, ex nunc, prout ex eadem die, et e contra illorum officiis privatos, nec non ad illa, et alia romanae curiae officia in posterum obtinenda inhabiles, ac ipsis ab eisdem officiis, sic privatis, illa tamquam per privationem vacantia a datario nostro vendi, et a quibusvis personis idoneis pro pretio convenienti emi libere, et licite posse, auctoritate nostra, curent, nuntient, decernant, ac declarent, prout nos harum serie nuntiamus, decernimus, et declaramus. Non obstantibus quibusvis constitutionibus, et ordinationibus apostolicis, ac poenitentiariae, et curiarum, nec non tribunalium praedictorum statutis, etc. etiam iuramento, etc. roboratis, privilegiis quoque, indultis, et litteris apostolicis, illis, ac dictis officialibus, et tribunalibus, sub quibuscumque tenoribus, et formis, ac cum quibusvis clausulis, et decretis, etiam motu simili, et alias quomodocumque concessis, etc. etc. Quibus omnibus etc. illorum tenores, etc. hac vice latissime derogamus, eamque adversus praemissa nullatenus suffragari volumus: ceterisque quibuscumque.

Placet motu proprio I.

Datum Romae apud sanctum Marcum, quarto nonas augusti, anno quinto.

BULLA S. D. N. D. PII DIVINA PROVIDENTIA PAPAE QUARTI

SUPER FORMA IURAMENTI PROFESSIONIS FIDEI.

Pius episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Iniunctum nobis 1) apostolicae servitutis officium requirit, ut ea, quae Dominus omnipotens, ad providam ecclesiae suae directionem, sanctis patribus in nomine suo congregatis divinitus inspirare dignatus est, ad eius laudem et gloriam incunctanter exequi properemus. Cum itaque iuxta concilii tridentini dispositionem, omnes, quos deinceps cathedralibus, et superioribus ecclesiis praefici, vel quibus de illarum dignitatibus, canonicatibus, et aliis quibuscumque beneficiis ecclesiasticis, curam animarum habentibus provideri continget, publicam orthodoxae fidei professionem facere, seque in romanae ecclesiae obedientia

1) Qui propterea ad fidei professionem teneantur, declarat bulla Pii V, In sacrosancta, 1654.

permansuros spondere, et iurare teneantur; nos volentes, etiam per quoscumque, quibus de monasteriis, conventibus, domibus, et aliis quibuscumque locis regularium, quorumcumque ordinum, etiam militiarum, quocumque nomine vel titulo providebitur, idem item servari; et ad hoc, ut unius eiusdem fidei professio uniformiter ab omnibus exhibeatur, unicaque, et certa illius forma cunctis innotescat, nostrae sollicitudinis partes in hoc alicui minime desiderari, formam ipsam, praesentibus annotatam, publicari, et ubique gentium per eos, ad quos ex decretis ipsius concilii, et alios praedictos spectat, recipi, et observari, ac sub poenis, per concilium ipsum in contravenientes latis, iuxta hanc, et non aliam formam, professionem praedictam solemniter fieri, auctoritate apostolica, tenore praesentium districte praecipiendo mandamus, huiusmodi sub tenore 1).

Ego N. firma fide credo, et profiteor omnia, et singula, quae continentur, in symbolo fidei, quo sancta romana ecclesia utitur, videlicet: Credo in unum Deum patrem omnipotentem, factorem caeli, et terrae, visibilium omnium, et invisibilium; et in unum dominum Iesum Christum, filium Dei unigenitum, et ex Patre natum ante omnia saecula; Deum de Deo, lumen de lumine; Deum verum de Deo vero; genitum non factum, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt: qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de caelo, et incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria virgine, et homo factus est; crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus, et sepultus est; et resurrexit tertia die secundum scripturas, et ascendit in caelum, sedet ad dexteram Patris, et iterum venturus est cum gloria iudicare vivos et mortuos; cuius regni non erit finis; et in Spiritum sanctum Dominum, et vivificantem, qui ex Patre, Filioque procedit; qui cum Patre, et Filio simul adoratur, et conglorificatur, qui locutus est per prophetas; et unam sanctam catholicam, et apostolicam ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum, et exspecto resurrectionem mortuorum, et vitam venturi saeculi. Amen. Apostolicas, et ecclesiasticas traditiones, reliquasque eiusdem ecclesiae observationes, et constitutiones firmissime admitto, et amplector. Item sacram scripturam iuxta eum sensum, quem tenuit, et tenet sancta mater ecclesia, cuius est iudicare, de vero sensu,

1) Cap. Ego N., de iureiurando.

et interpretatione sacrarum scripturarum, admitto; nec eam umquam nisi iuxta unanimem consensum patrum accipiam, et interpretabor. Profiteor quoque septem esse vera, et proprie sacramenta novae legis a Iesu Christo, Domino nostro, instituta, atque ad salutem humani generis, licet non omnia singulis necessaria, scilicet baptismum, confirmationem, eucharistiam, poenitentiam, extremam unctionem, ordinem, et matrimonium; illaque gratiam conferre, et ex his baptismum, confirmationem, et ordinem, sine sacrilegio reiterari non posse. Receptos quoque, et approbatos ecclesiae catholicae ritus, in supradictorum omnium sacramentorum solemni administratione recipio, et admitto: omnia et singula, quae de peccato originali, et de iustificatione, in sacrosancta tridentina synodo definita, et declarata fuerunt, amplector, et recipio: profiteor pariter, in missa offerri Deo verum, proprium, et propitiatorium sacrificium pro vivis, et defunctis; atque in sanctissimo eucharistiae sacramento, esse vere, realiter, et substantialiter corpus, et sanguinem, una cum anima, et divinitate Domini nostri Iesu Christi, fierique conversionem totius substantiae panis in corpus, et totius substantiae vini in sanguinem, quam conversionem catholica ecclesia transubstantiationem appellat. Fateor etiam sub altera tantum specie, totum, atque integrum Christum, verumque sacramentum sumi. Constanter teneo purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis iuvari: similiter, et sanctos una cum Christo regnantes, venerandos, atque invocandos esse, eosque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum reliquias esse venerandas. Firmiter assero, imagines Christi, ac deiparae semper Virginis, nec non aliorum sanctorum, habendas, et retinendas esse, atque eis debitum honorem, ac venerationem impertiendam: indulgentiarum etiam potestatem a Christo in ecclesia relictam fuisse; illarumque usum, christiano populo, maxime salutarem esse, affirmo; sanctam catholicam, et apostolicam romanam ecclesiam, omnium ecclesiarum matrem, et magistram agnosco; romanoque pontifici, beati Petri, apostolorum principis successori, ac Iesu Christi vicario veram obedientiam spondeo, ac iuro: cetera item omnia a sacris canonibus, et oecumenicis conciliis, ac praecipue a sacrosancta tridentina synodo tradita, definita, et declarata, indubitanter recipio, atque profiteor; simulque contraria omnia, atque haereses quascumque ab ecclesia damnatas, et reiectas, reiicio, et anathematizo: hanc veram

catholicam fidem, extra quam nemo salvus esse potest, quam in praesenti sponte profiteor, et veraciter teneo, eamdem integram, et immaculatam, usque ad extremum vitae spiritum constantissime (Deo adiuvante) retinere, et confiteri, atque a meis subditis, vel illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri, doceri, et praedicari, quantum in me erit, curaturum, ego idem N. spondeo, voveo, ac iuro: sic me Deus adiuvet, et haec sancta Dei evangelia.

Volumus autem, quod praesentes litterae in cancellaria nostra apostolica de more legantur. Et, ut omnibus facilius pateant, in eius quinterno describantur, ac etiam imprimantur.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae voluntatis, et mandati infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, et Pauli, apostolorum eius, se noverit incursurum. Datum Romae apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicae millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, idibus novembr. pontificatus nostri anno quinto.

Fed. card. Caesius.

Cae. Glorierius.

Lectae, et publicatae fuerunt suprascriptae litterae Romae in cancellaria apostolica, anno incarnationis dominicae millesimo quingentesimo sexagesimo quarto, die vero sabbati, nona mensis decembris, pontificatus sanctissimi in Christo Patris, et domini nostri, domini Pii papae quarti, anno quinto.

A. Lomellius Custos.

BULLA S. D. N. PII DIVINA PROVIDENTIA PAPAE QUARTI.

REVOCANTUR PRIVILEGIA, EXEMPTIONES, IMMUNITATES, FACULTATES, DISPENSATIONES, CONSERVATORIAE, INDULTA, ETC., QUIBUSCUMQUE LOCIS, ET PERSONIS CONCESSA, IN HIS, IN QUIBUS STATUTIS, ET DECRETIS SACRI CONCILII TRIDENTINI CONTRARIANTUR.

Pius episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

In 1) principis apostolorum sede, meritis licet imparibus, divina dispositione constituti, nihil, neque universali ecclesiae,

1) Gregorius XIII. privilegia regularibus concessa a Pio V. reduxit iterum ad terminos concilii per bullam, In tanta, 1573.

curae, et sollicitudini nostrae commissae, salubrius, neque iniuncto nobis apostolicae servitutis officio decentius praestare possumus, quam, quod providentiae nostrae ministerio oecumenicum concilium tridentinum, sicut nostris potissimum auspiciis, summaque sanctorum patrum concordia, per Dei misericordiam feliciter absolutum fuit: ita per universos, qui christiana pietate censentur, ubique suscipiatur, et remotis quibuslibet obstaculis, ab omnibus aequaliter observetur. Cum itaque in eodem concilio quamplurima salubria, et ad universalem morum reformationem valde utilia decreta, atque statuta, maturo praesentium ipsorum examine praecedente, sint edita, quibus multa, atque diversa privilegia, exemptiones, immunitates, dispensationes, facultates, conservatoriae, indulta, et, ut vocant, confessionalia, et mare magnum, et aliae gratiae, quae variis, tam cathedralibus, etiam metropolitanis, quam collegiatis ecclesiis, monasteriis, conventibus, et aliis religiosis, etiam fratrum mendicantium domibus, et ordinibus, nec non sancti Spiritus in Saxia, sancti Ioannis Lateranensis, ac Incurabilium de Urbe, sancti Antonii viennen., et sancti Bernardi Iuren., aliisque hospitalibus, militiis, eorumque capitulis, et conventibus, ac universitatibus, etiam studiorum generalium collegiis, tam saecularibus, quam ecclesiasticis, confraternitatibus, societatibus; et tam principis apostolorum de Urbe, quam aliis fabricis, sanctae cruciatae, aliisque piis locis, et operibus, nec non patriarchis, archiepiscopis, episcopis, praelatis, abbatibus, abbatissis, prioribus, praepositis, et aliis ecclesiasticis, tam saecularibus, quam diversorum ordinum, et militiarum regularibus, ac etiam laicis cuiuscumque dignitatis, et status, ac gradus, et excellentiae, ac etiam ducali, regia, et imperiali dignitate fulgentibus utriusque sexus personis; nec non aliquibus notariis, et etiam de latere legatis, atque nuntiis, tam perpetuo, quam ad tempus, per plures romanos pontifices praedecessores nostros, ac nos, et sedem apostolicam, eiusque legatos hactenus, etiam motu proprio, et ex certa scientia, ac de apostolicae potestatis plenitudine, seu etiam imperatorum, regum, ducum, et aliorum principum contemplatione, et intuitu, etiam de fratrum consilio, diversimode, variisque temporibus, in genere, vel specie, ex quavis etiam honesta causa concessa, et etiam pluries confirmata, et innovata fuerunt, in plerisque contrariantur. Nos, quibus in primis cordi est, tam sancta, et ecclesia Dei saluberrima decreta suos, ut

par est, effectus ubique consequi, et ab omnibus obedienter observari, privilegiorum, exemptionum, immunitatum, facultatum, conservatoriarum, indultorum, confessionalium, maris magni, et aliarum gratiarum praedictarum, ac quarumcumque apostolicarum, et aliarum litterarum desuper confectarum, processuumque, decretorum, et aliorum inde secutorum, tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur, praesentibus pro sufficienter expressis, et plene insertis habentes. Motu proprio, et ex certa scientia, ac de apostolicae potestatis plenitudine, quod eadem omnia, et singula privilegia, exemptiones, immunitates, facultates, dispensationes, conservatoriae, indulta, confessionalia, mare magnum, et aliae gratiae in his omnibus, et singulis, in quibus illa statutis, et decretis concilii huiusmodi contrariantur, ipso iure revocata, cassata, et annullata, ac de ipsius concilii terminos, atque limites reducta sint, et esse censeantur, nec quidquam adversus ipsa decreta, et statuta, quo minus ubique, et apud omnes observentur, in aliquo suffragari posse, sed ea perinde haberi, et reputari debere, ac si numquam emanassent, auctoritate apostolica, tenore praesentium declaramus, ac etiam statuimus, et ordinamus. Decernentes nihilominus omnia, et singula, quae vigore privilegiorum, exemptionum, immunitatum, et dispensationum, facultatum, conservatoriarum, indultorum, confessionalium, et aliarum quarumcumque gratiarum huiusmodi, post id tempus, quo concilium obligare coepit, facta, et gesta quomodolibet fuerunt, et in posterum fient, in his, in quibus dicti concilii decretis adversantur, nulla, invalida, et irrita esse et censeri, ac nemini, etiam quantumlibet, ut praefertur, qualificato, tam in foro (quod aiunt) fori, quam conscientiae, suffragari posse, et debere. Et ita per quoscumque locorum ordinarios, aliosque iudices, et commissarios quavis auctoritate fungentes, etiam sanctae romanae ecclesiae cardinales, sublata eis, et eorum cuilibet, quavis aliter iudicandi facultate, in utroque foro iudicari, et definiri debere, ac quidquid secus a quoquam, quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter, attentari contigerit, irritum, et inane decernimus, non obstantibus praemissis, ac constitutionibus, et ordinationibus apostolicis, ceterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae declarationis, statuti, ordinationis, et decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis

Dei, ac beatorum Petri et Pauli apostolorum eius, se noverit incursurum.

Datum Romae, apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicae millesimo quingentesimo sexagesimo quinto, tertio decimo kalend. martii, pontificatus nostri anno sexto.

Caes. Glorierus.

P. episcopus Nabnien.

H. Cumyn.

Anno a nativitate D. millesimo quingentesimo sexagesimo quinto, indictione sexta, die vero vigesima quarta mensis februarii, pontificatus sanctissimi in Christo patris, et d. nostri, domini Pii, divina providentia papae IV., anno eius sexto, retroscriptae litterae apostolicae affixae, et publicatae fuerunt in acie campi Florae, et valvis cancellariae apostolicae, per nos Nicolaum de Matthaeis, et Camillum Cherubinum S. D. N. papae cursores.

Philibertus Phapuis magister cursorum.

DE LIBRIS PROHIBITIS

REGULAE DECEM

PER PATRES A TRIDENTINA SYNODO DELECTOS CONCINNATAE, ET A PIO PAPA IV. COMPROBATAE.

REGULA I.

Libri 1) omnes, quos ante annum M.D.XV. aut summi pontifices, aut concilia oecumenica damnarunt, et in hoc indice non sunt, eodem modo damnati esse censeantur 2), sicut olim damnati fuerunt.

REGULA II.

Haeresiarcharum libri, tam eorum, qui post praedictum annum haereses invenerunt, vel suscitarunt, quam qui haereticorum capita, aut duces sunt, vel fuerunt, quales sunt Lutherus,

1) Hae regulae a Pio papa IV. comprobatae fuerunt constitutione, quae incipit, Dominici, die 24. martii an. 1564.; vide post regulas. — 2) Consule indicem librorum prohib. Congregationem pro indice statuit Sixtus V. in bulla, Immensa, 1588. art. 6.

Zuinglius, Calvinus, Balthazar, Pacimontanus, Swenchfeldius, et his similes cuiuscumque nominis, tituli, aut argumenti existant, omnino prohibentur; aliorum autem haereticorum libri, qui de religione quidem ex professo tractant, omnino damnantur. Qui vero de religione non tractant, a theologis catholicis, iussu episcoporum, et inquisitorum examinati, et approbati permittuntur. Libri etiam catholici, conscripti tam ab illis, qui postea in haeresim lapsi sunt, quam ab iilis, qui post lapsum ad ecclesiae gremium rediere, approbati a facultate theologica universitatis catholicae, vel ab inquisitione generali permitti poterunt.

REGULA III.

Versiones scriptorum etiam ecclesiasticorum, quae hactenus editae sunt a damnatis auctoribus, modo nihil contra sanam doctrinam contineant, permittuntur. Librorum autem veteris testamenti versiones, viris tantum doctis, et piis iudicio episcopi concedi poterunt: modo huiusmodi versionibus tamquam elucidationibus vulgatae editionis, ad intelligendam sacram scripturam, non autem tamquam sano textu, utantur. Versiones vero novi testamenti, ab auctoribus primae classis 1) huius indicis factae nemini concedantur; quia utilitatis parum, periculi vero plurimum lectoribus ex earum lectione manare solet. Si quae vero annotationes cum huiusmodi, quae permittuntur, versionibus, vel cum vulgata editione circumferuntur, expunctis locis suspectis a facultate theologica alicuius universitatis catholicae, aut inquisitione generali, permitti eisdem poterunt, quibus et versiones. Quibus conditionibus totum volumen bibliorum, quod vulgo biblia Vatabli dicitur, aut partes eius concedi viris piis, et doctis poterunt. Ex bibliis vero Isidori Clarii brixiani prologus, et prolegomena praecidantur: eius vero textum, nemo textum vulgatae editionis esse existimet.

REGULA IV.

2) Cum experimento manifestum sit, si sacra biblia vulgari lingua passim sine discrimine permittantur, plus inde, ob ho-

1) Consule indicem. — 2) Sequitur observatio ad regulam quartam Clementis papae VIII. iussu facta: Animadvertendum est, circa supradictam quartam regulam indicis fel. recor. Pii papae IV., nullam per hanc impressionem, et editionem de novo tribui facultatem episcopis, vel inquisitoribus, aut re-

minum temeritatem, detrimenti, quam utilitatis oriri, hac in parte iudicio episcopi, aut inquisitoris stetur: ut cum consilio parochi, vel confessarii, bibliorum a catholicis auctoribus versorum lectionem, in vulgari lingua eis concedere possint, quos intellexerint ex huiusmodi lectione, non damnum, sed fidei, atque pietatis augmentum capere posse, quam facultatem in scriptis habeant. Qui autem absque tali facultate, ea legere, seu habere praesumpserint, nisi prius bibliis ordinario redditis, peccatorum absolutionem percipere non possint. Bibliopolae vero, qui praedictam facultatem non habenti biblia idiomate vulgari conscripta vendiderint, vel alio quovis modo concesserint, librorum pretium in usus pios ab episcopo convertendum, amittant, aliisque poenis pro delicti qualitate eiusdem episcopi arbitrio subiaceant. Regulares vero non nisi facultate a praelatis suis habita, ea legere, aut emere possint.

REGULA V.

Libri illi, qui haereticorum auctorum opera interdum prodeunt, in quibus nulla, aut pauca de suo apponunt, sed aliorum dicta colligunt, cuiusmodi sunt lexica, concordantiae, apophthegmata, similitudines, indices, et huiusmodi, si quae habeant admixta, quae expurgatione indigeant, illis, episcopi, et inquisitores, una cum theologorum catholicorum consilio, sublatis, aut emendatis, permittantur.

REGULA VI.

Libri vulgari idiomate de controversiis inter catholicos, et haereticos nostri temporis disserentes, non passim permittantur: sed idem de iis servetur, quod de bibliis vulgari lingua scriptis statutum est. Qui vero de ratione bene vivendi, contemplandi, confitendi, ac similibus argumentis vulgari sermone conscripti sunt, si sanam doctrinam contineant, non est cur prohibeantur, sicut nec sermones populares vulgari lingua habiti.

gularium superioribus concedendi licentiam emendi, legendi, aut retinendi biblia vulgari lingua edita, cum hactenus mandato, et usu sanctae romanae, et universalis inquisitionis sublata eis fuerit facultas concedendi huiusmodi licentias legendi, vel retinendi biblia vulgaria, aut alias sacrae scripturae, tam novi, quam veteris testamenti partes quavis vulgari lingua edita: ac insuper summaria, et compendia etiam historica eorumdem bibliorum, seu librorum sacrae scripturae, quocumque vulgari idiomate conscripta: quod quidem inviolate servandum est.

Quod si hactenus in aliquo regno vel provincia aliqui libri sunt prohibiti, quod nonnulla continerent, quae sine delectu ab omnibus legi non expediat, si eorum auctores catholici sunt, postquam emendati fuerunt, permitti ab episcopo, et inquisitore poterunt.

REGULA VII.

Libri, qui res lascivas, seu obscoenas ex professo tractant, narrant, aut docent, cum non solum fidei, sed et morum, qui huiusmodi librorum lectione facile corrumpi solent, ratio habenda sit, omnino prohibentur; et qui eos habuerint, severe ab episcopis puniantur. Antiqui vero ab ethnicis conscripti propter sermonis elegantiam, et proprietatem permittuntur: nulla tamen ratione pueris praelegendi erunt.

REGULA VIII.

Libri quorum principale argumentum bonum est, in quibus tamen obiter aliqua inserta sunt, quae ad haeresim, seu impietatem, divinationem, seu superstitionem spectant, a catholicis theologis, inquisitionis generalis auctoritate, expurgati concedi possint. Idem iudicium sit de prologis, summariis, seu annotationibus, quae a damnatis auctoribus, libris non damnatis, appositae sunt: sed posthac non nisi emendati excudantur.

REGULA IX.

1) Libri omnes, et scripta geomantiae, hydromantiae, aeromantiae, pyromantiae, oneiromantiae, chiromantiae, necromantiae, sive in quibus continentur sortilegia, veneficia, auguria, auspicia, incantationes, artes magicae, prorsus reiiciuntur. Episcopi vero diligenter provideant, ne astrologiae iudiciariae

1) Vide bullam Sixti V., Caeli et terrae, 1586., qua procedi potest non modo per ipsos episcopos, et ordinarios, sed etiam per inquisitores locorum. Quod confirmatur observatione circa hanc regulam nonam, iussu Clementis papae VIII. facta, quae est, ut sequitur: Ab episcopis, et inquisitoribus Christi fideles sedulo admonendi sunt, quod in legentes, aut retinentes contra regulam hanc, libros huiusmodi astrologiae, divinationum, et sortilegiorum, rerumque aliarum in eadem regula expressarum, procedi potest, non modo per ipsos episcopos, et ordinarios, sed etiam per inquisitores locorum ex constitut. fel. rec. Sixti papae quinti contra exercentes astrologiae iudiciariae artem, et alia quaecumque divinationum genera, librosque de eis legentes, ac tenentes, promulgata, sub dat. Romae apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicae M.D.LXXXV. nonis ianuarii, pontificatus sui anno primo.

libri, tractatus, indices legantur, vel habeantur, qui de futuris contingentibus, successibus, fortuitisve casibus, aut iis actionibus, quae ab humana voluntate pendent, certi aliquid eventurum affirmare audent. Permittuntur autem iudicia, et naturales observationes, quae navigationis, agriculturae, sive medicae artis iuvandae gratia conscripta sunt.

REGULA X.

1) In librorum, aliarumve scripturarum impressione servetur, quod 2) in concilio lateranensi sub Leone X. sess. 10. statutum est. Quare, si in alma urbe Roma liber aliquis sit imprimendus, per vicarium summi pontificis, et sacri palatii magistrum, vel personas a sanctissimo domino nostro deputandas, prius examinetur. In aliis vero locis ad episcopum, vel alium habentem scientiam libri, vel scripturae imprimendae, ab eodem episcopo deputandum, ac inquisitorem haereticae pravitatis eius civitatis, vel dioecesis, in qua impressio fiet, eius approbatio, et examen pertineat, et per eorum manum propria subscriptione

1) Haud inutile visum est observationes ad hanc regulam decimam Alexandri papae VII. iussu factas referre, quae sequuntur: Observandum est circa regulam decimam, quod degentes in statu sedi apost. mediate, vel immediate subiecto, non possunt transmittere libros a se compositos, alibi imprimendos sine expressa approbatione in scriptis emiuentissimi, ac reverendissimi d. cardinalis sanctissimi domini nostri vicarii, et magistri sacri palatii, si in Urbe: si vero extra Urbem existant, sine ordinarii loci illius, sive ab his deputatorum facultate, et licentia operi infingenda.

Qui vero super impressionem librorum ordinariam, aut delegatam auctoritatem exercent, dent operam, ne ad examen librorum huiusmodi, personas affectui auctorum quomodolibet addictas, praesertim vero propinquitate, illos, aut alia quantumvis a longe petita ea sit (veri, et sinceri iudicii corruptrice) necessitudine contigentes admittant: super omnia autem ab oblatis sibi in hanc operam per eosdem auctores censoribus caveant. Sed iis demum utantur, quos doctrina, morumque integritate probatos, ab omni suspicione gratiae intactos, ac, si fieri potest, auctoribus ipsis ignotos, et unius boni publici, Deique gloriae studiosos cognoverint: quod vero ad auctores regulares, cuiuscumque ordinis, et instituti sunt, illud praeterea observandum, ut ne eorum scripta, vel opera aliis eiusdem instituti regularibus examinanda committantur, sed alterius ordinis, et instituti viri pii, doctique, et a partium studio, atque ab amoris, et odii stimulis prorsus remoti eligantur: per hoc autem non tollitur, quin intra eorumdem regularium ordinem per religiosos eiusdem ordinis, superiorum suorum iussu, praefati libri examinari non debeant. — 2) Vide infra constit. Leonis X., Nos ne id., et sess. 4. in decreto de edit. in usu sacr. libr.

gratis, et sine dilatione imponendam sub poenis, et censuris, in eodem decreto contentis, approbetur: hac lege, et conditione addita, ut exemplum libri imprimendi authenticum, et manu auctoris subscriptum, apud examinatorem remaneat; eos vero, qui libellos manuscriptos vulgant, nisi ante examinati, probatique fuerint, iisdem poenis subiici debere iudicarunt patres deputati, quibus impressores, et qui eos habuerint, et legerint, nisi auctores prodiderint, pro auctoribus habeantur. Ipsa vero huiusmodi librorum probatio in scriptis detur, et in fronte libri, vel scripti, vel impressi authentice appareat, probatioque, et examen, ac cetera gratis fiant. Praeterea in singulis civitatibus, ac dioecesibus, domus, vel loci, ubi ars impressoria exercetur, et bibliothecae librorum venalium saepius visitentur a personis, ad id deputandis ab episcopo, sive eius vicario, atque etiam ab inquisitore haereticae pravitatis, ut nihil eorum, quae prohibentur, aut imprimatur, aut vendatur, aut habeatur. Omnes vero librarii, et quicumque librorum venditores habeant in suis bibliothecis indicem librorum venalium, quos habent, cum subscriptione dictarum personarum, nec alios libros habeant, aut vendant, aut quacumque ratione tradant, sine licentia eorumdem deputandorum, sub poena amissionis librorum, et aliis arbitrio episcoporum, vel inquisitorum imponendis. Emptores vero, lectores, vel impressores, eorumdem arbitrio puniantur. Quod si aliqui libros quoscumque in aliquam civitatem introducant, teneantur eisdem personis deputandis renuntiare, vel, si locus publicus mercibus eiusmodi constitutus sit, ministri publici eius loci praedictis personis significent libros esse adductos. Nemo vero audeat librum, quem ipse, vel alius in civitatem introduxit, alicui legendum tradere, vel aliqua ratione alienare, aut commodare, nisi ostenso prius libro, et habita licentia a personis deputandis, aut nisi notorie constet, librum iam esse omnibus permissum. Idem quoque servetur ab heredibus, et executoribus ultimarum voluntatum, ut libros a defunctis relictos, sive eorum indicem illis personis deputandis offerant, et ab iis licentiam obtineant, priusquam eis utantur, aut in alias personas quacumque ratione transferant. In his autem omnibus, et singulis poena statuatur, vel amissionis librorum, vel alia, arbitrio eorumdem episcoporum, vel inquisitorum, pro qualitate contumaciae, vel delicti.

Circa vero libros, quos patres deputati examinarunt, aut ex-

purgarunt, aut expurgandos tradiderunt, aut certis conditionibus, ut rursus excuderentur, concesserunt, quidquid illos statuisse constiterit, tam bibliopolae, quam ceteri observent. Liberum tamen sit episcopis, aut inquisitoribus generalibus, secundum facultatem, quam habent, eos etiam libros, qui his regulis permitti videntur, prohibere, si hoc in suis regnis, aut provinciis, vel dioecesibus expedire iudicaverint. Ceterum nomina, cum librorum, qui a patribus deputatis purgati sunt, tum eorum, quibus illi hanc provinciam dederunt, eorumdem deputatorum secretarius notario sacrae universalis inquisitionis romanae descripta sanctissimi domini nostri iussu tradidit.

Ad extremum vero omnibus fidelibus praecipitur, ne quis audeat contra harum regularum praescriptum, aut huius indicis prohibitionem libros aliquos legere, aut habere. Quod si quis libros haereticorum, vel cuiusvis auctoris scripta ob haeresim, vel ob falsi dogmatis suspicionem damnata, atque prohibita, legerit, sive habuerit, statim in excommunicationis sententiam incurrat. Qui vero libros alio nomine interdictos legerit, aut habuerit, praeter peccati mortalis reatum, quo afficitur, iudicio episcoporum severe puniatur.

BULLA S. D. N. PII DIVINA PROVIDENTIA PAPAE QUARTI

APPROBATIO INDICIS LIBRORUM PROHIBITORUM CUM REGULIS FIRMATIS PER PATRES A SANCTO CONCILIO TRIDENTINO DEPUTATOS, ET PROHIBITIO HOS LIBROS HABENDI ET LEGENDI.

Pius papa IV., ad futuram rei memoriam.

Dominici gregis custodiae, Domino disponente, praepositi, vigilis more pastoris non desistimus ipsi gregi ab imminentibus periculis, quanta maxima possumus cura et diligentia, praecavere, ne propter negligentiam nostram pereant oves, quae pretiosissimo domini nostri Iesu Christi sanguine sunt redemptae. Etsi autem quae ad fidei veritatem patefaciendam, et ad horum temporum haereses confutandas pertinebant, in oecumenico, et generali concilio tridentino, sancti Spiritus assistente gratia, nuper adeo enucleata, ac definita fuerunt, ut facile iam sit unicuique sanam, catholicamque doctrinam, a falsa adulterinaque in-

ternoscere; tamen cum librorum ab haereticis editorum lectio, non modo simpliciores homines corrumpere soleat, verum saepe etiam doctos eruditosque in varios errores, et a veritate fidei catholicae alienas opiniones inducere, huic quoque rei esse duximus providendum.

Cum autem aptissimum ei malo remedium esse sciremus, si componeretur atque ederetur index, sive catalogus librorum, qui vel haeretici sint, vel de haeretica pravitate suspecti, vel certe moribus, et pietati noceant, id negotium ad sacram tridentinam synodum reiecceramus: ea vero ex tanta episcoporum, et aliorum doctissimorum virorum copia delegit ad eum conficiendum indicem multos cum doctrina, tum iudicio insignes praelatos ex omnibus fere nationibus. Qui quidem non sine maximo labore, plurimisque vigiliis, cum indicem tandem Deo iuvante, perfecerunt, adhibitis etiam in concilium lectissimis quibusdam theologis. Peracto autem concilio, cum ex ipsius synodi decreto is index nobis oblatus fuisset, ut ne ante ederetur, quam a nobis approbatus fuisset, nos doctissimis quibusdam, probatissimisque praelatis eum accuratissime legendum examinandumque tradidimus, et ipsi etiam legimus.

Cum igitur eum magno studio, acri iudicio, diuturna cura confectum, et praeterea commodissime digestum esse cognoverimus; nos saluti animarum consulere, eamque ob causam providere cupientes, ne libri, et scripta cuiuscumque generis, quae in eo improbantur sive ut haeretica, sive ut de haeretica pravitate suspecta, sive ut pietati, ac morum honestati inutilia, aut aliqua correctione saltem indigentia, posthac a Christi fidelibus legantur; ipsum indicem una cum 1) regulis ei praepositis auctoritate apostolica tenore praesentium approbamus, imprimique ac divulgari, et ab omnibus universitatibus catholicis, ac quibuscumque aliis, ubique suscipi, easque regulas observari mandamus atque decernimus: inhibentes omnibus et singulis, tam ecclesiasticis personis, saecularibus, et regularibus cuiuscumque gradus, ordinis, et dignitatis sint, quam laicis quocumque honore, ac dignitate praeditis, ne quis contra earum regularum praescriptum, aut ipsius prohibitionem indicis, libros ullos legere, habereve audeat.

Si quis autem adversus eas regulas, prohibitionemque fe-

1) Vide supra regulas decem de libris prohibitis.

cerit, is quidem, qui haereticorum libros, vel cuiusvis auctoris scripta propter haeresim, vel falsi dogmatis suspicionem damnata, atque prohibita legerit, habueritve, ipso iure in excommunicationis poenam incidat, eamque ob causam in eum tamquam de haeresi suspectum, inquiri et procedi liceat, praeter alias poenas super hac ab apostolica sede, sacrisque canonibus constitutas. Qui autem libros alia de causa prohibitos legerit, habueritve, praeter peccati mortalis reatum, episcoporum arbitrio severe se noverit pnniendum. Non obstantibus constitutionibus, et ordinationibus apostolicis contrariis quibuscumqne. Aut si aliquibus communiter vel divisim, ab eadem sede sit induitum, ne excommnnicari possint per litteras apostolicas, non facientes plenam, et expressam, ac de verbo ad verbum de induito huiusmodi mentionem.

Ut haec autem ad omnium notitiam perveniant, neve quis excusatione ignorationis uti possit, volumus, et mandamus, ut hac litterae per aliquos nostrae curiae cursores in basilica vaticana principis apostolorum, et in ecclesia lateranensi tunc, cum in eis populus, ut missarum sollemnibus intersit, congregari solet, palam et clara voce recitentur; et postquam recitatae fuerint, ad valvas earum ecclesiarum, itemque cancellariae apostolicae, et in loco solito campi Florae affigantur, ibique ut legi, et omnibus innotescere possint, aliquantisper relinquantur, Cnm autem inde amovebuntur, earum exempla in iisdem locis affixa remaneant. Nos enim per recitationem hanc, publicationem, et affixionem, omnes et singulos, qui his litteris comprehenduntur, post tres menses a die publicationis, et affixionis earum numerandos, volumus perinde adstrictos, et obligatos esse, ac si ipsimet illae editae, lectaeque fuissent. Transumptis quoque earum, quae manu alicuius publici notarii scripta, subscriptave, et sigillo ac subscriptione alicuius personae in dignitate ecclesiastica constitutae, munita fuerint, fidem sine ulla dubitatione haberi mandamus, atque decernimus.

Datum Romae apud s. Petrum, sub annulo piscatoris die 24, martii 1565., pontificatus nostri anno quinto,

Antonius Florebellus Lavellinus.

CONSTITUTIONES

EX ANTIQUO IURE DESUMPTAE

ET

PER CONCILIUM TRIDENTINUM

MEMORATAE

VEL AB IPSO SPECIATIM INNOVATAE.

CONCILIUM CARTHAGINIENSE.

Ex decreti parte 1. *dist.* 41. *cap.* 7.

Episcopus 1) vilem supellectilem et mensam, ac victum pauperem habeat, et dignitatis suae auctoritatem fide et vitae meritis quaerat: hospitium quoque non longe ab ecclesia habeat.

CONCILIUM CHALCEDONENSE.

Ex decreti part. 1. *dist.* 70. *cap.* 1.

Neminem 2) absolute ordinari presbyterum, vel diaconum, vel quemlibet in ecclesiastica ordinatione constitutum, nisi manifeste in ecclesia civitatis, sive possessionis, aut in martyrio, aut in monasterio, qui ordinatur, mereatur ordinationis publicatae vocabulum. Eos autem qui absolute ordinantur, decrevit sancta synodus vacuam habere manus impositionem, et nullum tale factum valere ad iniuriam ipsius, qui eum ordinavit.

ALEXANDER III. IN CONCILIO LATERANENSI.

Ex lib. 1. *decretalium, tit.* 6. *de electione et electi potestate cap.* 7.

Cum 3) in cunctis sacris ordinibus, et ecclesiasticis ministeriis, sint aetatis maturitas, gravitas morum, et litterarum

1) Sess. 25. de reformat. cap. 1. — 2) Sess. 23. de reformat. c. 16. — 3) Sess. 25. de reform. c. 1.

scientia inquirendae; multo fortius in episcopo haec oportet inquiri, qui ad aliorum curam positus, in se ipso debet ostendere, qualiter alios in domo Dei oporteat conversari. Ea propter, ne quod de quibusdam pro necessitate temporis factum est, trahatur a posteris in exemplum; praesenti decreto statuimus, ut nullus in episcopum eligatur, nisi qui iam trigesimum annum aetatis exegerit, et de legitimo matrimonio sit natus; qui etiam vita et scientia commendabilis demonstretur.

ALEXANDER III.

Ibid. §. *Inferiora.*

Inferiora 1) etiam ministeria, ut puta decanatum, archidiaconatum, et alia quae curam animarum habent annexam, nullus omnino suscipiat, sed nec parochialis ecclesiae regimen, nisi qui iam vigesimum quintum annum aetatis attigerit, et scientia et moribus commendandus existat: cum autem assumptus fuerit, si archidiaconus in diaconum, et decanus et reliqui admoniti, non fuerint praefixo a canonibus tempore in presbyteros ordinati, et ab isto removeantur officio, et aliis conferatur, qui et velint et possint illud convenienter implere. Nec prosit eis appellationis refugium, si forte in constitutionis istius transgressionem per appellationem voluerint se tueri. Hoc sane non solum de promovendis, sed etiam de his qui iam promoti sunt, si canones non obsistant, praecipimus observari.

ALEXANDER III. IN CONCILIO LATERANENSI.

Ex lib. 3. *decretalium*, *tit.* 4. *de clericis non residentibus*, *cap.* 3.

Quia 2) nonnulli modum avaritiae non ponentes, dignitates diversas ecclesiasticas, et plures ecclesias parochiales, contra sacrorum canonum instituta nituntur accipere, ut cum unum officium vix implere sufficiant, stipendia sibi vindicent plurimorum; ne id de cetero fiat, districtius inhibemus. Cum igitur ecclesia vel ecclesiasticum ministerium committi debuerit, talis ad hoc persona quaeratur, quae residere in loco, et curam eius per seipsam valeat exercere. Quod si aliter actum fuerit; et qui receperit, quod contra sacros canones accepit, amittat, et qui dederit, largiendi potestate privetur.

1) Sess. 24. de reform. cap. 12. — 2) Sess. 7. de reform. cap. 1.

ALEXANDER III.

Ex lib. 3. decretal. tit. 48. de ecclesiis aedificandis, vel reparandis, cap. 3.

Ad 1) audientiam nostram noveris pervenisse, quod villa, quae dicitur H., tantum perhibetur ab ecclesia parochiali distare, ut tempore hiemali, cum pluviae inundant, non possint parochiani sine magna difficultate ipsam adire: unde non valent congruo tempore ecclesiasticis interesse officiis. Quia igitur dicta ecclesia ita dicitur redditibus abundare, quod, praeter illius villae proventus, minister illius convenienter valet sustentationem habere, mandamus, quatenus si res ita se habet, ecclesiam ibi aedifices, et in ea sacerdotem, sublato appellationis obstaculo, ad praesentationem rectoris ecclesiae maioris cum canonico fundatoris assensu instituas, ad sustentationem suam eiusdem villae obventiones ecclesiasticas percepturum, providens tamen ut competens in ea honor pro facultate loci matrici servetur: quod quidem fieri posse videtur, cum eiusdem villae dominus viginti arras terrae frugiferae velit ad usus sacerdotis conferre. Si vero persona matricis ecclesiae virum idoneum praesentare distulerit, vel opus illud voluerit impedire; tu nihilominus facias idem opus ad perfectionem deduci, et virum bonum, appellationis cessante diffugio, instituere non omittas.

BONIFACIUS VIII.

Ex sexto decretalium, lib. 1. tit. 3. de rescriptis, cap. 11.

Statutum 2), quod circa iudices a sede apostolica deputandos nuper edidimus, cum quaedam contenta in eo, quae pro communi utilitate credebantur inducta (sicut experientia docuit), tendere dignoscantur ad noxam, sanctione praesenti, quam irrefragabiliter observari mandamus, suadente utilitate, in melius duximus reformandum. Sancimus igitur, ut nullis nisi dignitate praeditis, aut personatum obtinentibus, seu ecclesiarum cathedralium canonicis, causae auctoritate litterarum sedis opostolicae, vel legatorum eius, de cetero committantur; nec audian-

1) Sess. 21. de reform. cap. 4. — 2) Sess. 23. de reform. cap. 10.

tur alibi quam in civitatibus, vel locis insignibus, ubi possit commode copia peritorum haberi.

BONIFACIUS VIII.

Ex sexto decretalium, lib. 3. tit. 2. de clericis coniugatis, c. unico.

Clerici 1), qui cum unicis et virginibus contraxerunt, si tonsuram et vestes deferant clericales, privilegium retineant 2) canonis ab Innocentio secundo praedecessore nostro editi in favorem totius ordinis clericalis. Et cum iuxta 3) parisiense concilium nullus clericus distringi debeat, aut condemnari a iudice saeculari; praesenti declaramus edicto, huiusmodi clericos coniugatos pro commissis ab eis excessibus, vel delictis trahi non posse criminaliter aut civiliter ad iudicium saeculare: nec ab ipsis saecularibus iudicibus eos debere personaliter (ne per unam viam concedatur eisdem iudicibus, quod per aliam denegatur) ullatenus condemnari. In ceteris autem, vel nisi, ut praemittitur, tonsuram vel vestem deferant clericales, etiam in praemissis eos gaudere nolumus privilegio clericali.

BONIFACIUS VIII.

Ex sexto decretalium, lib. 3. tit. 3. de clericis non residentibus in ecclesia vel praebenda, cap. unico.

Consuetudinem 4), quae in quibusdam partibus inolevit, quae canonici et alii beneficiati seu clerici cathedralium, et aliarum collegiatarum ecclesiarum, distributiones quotidianas (quae alias manualia beneficia seu victualia nuncupantur, et tantum residentibus tribuuntur), qualitercumque in civitatibus, seu aliis locis, in quibus ipsae consistunt ecclesiae, sint praesentes, licet divinis officiis non intersint, ex integro percipiunt, ac si continuo in ipsis ecclesiis, in eisdem officiis deservirent, penitus improbantes: statuimus, ut distributiones ipsae quotidianae, in quibuscumque rebus consistant, canonicis ac aliis beneficiatis, et ecclesiarum ipsarum, qui eisdem officiis in ipsis ecclesiis adfuerint, tribuantur iuxta ecclesiae cuiuslibet ordinationem ratio-

1) Sess. 23. de reform. cap. 6. — 2) Si quis suadente, 17. quaest. 4. — 3) C. Nullus de foro. comp. in 6. — 4) Sess. 24. de reform. c. 12.

nabilem iam factam, seu etiam faciendam: qui vero aliter de distributionibus ipsis quidquam receperit (exceptis illis, quos infirmitas seu iusta et rationabilis corporalis necessitas, aut evidens ecclesiae utilitas excusaret), rerum sic receptarum dominium non acquirat, nec faciat eas suas; imo ad omnium restitutionem, quae contra huiusmodi constitutionem nostram receperit, teneatur. De distributionibus etiam pro defunctorum anniversariis largiendis idem decernimus observandum.

BONIFACIUS VIII.

Ex sexto decretalium, lib. 3. tit. 16. de statu regularium cap. unico.

Periculoso 1) et detestabili quarumdam monialium statui (quae honestatis laxatis habenis et monachali modestia, sexusque verecundia, impudenter abiectis, extra sua monasteria nonnunquam per habitacula saecularium personarum discurrunt, et frequenter intra eadem monasteria personas suspectas admittunt, in illius, cui suam integritatem voluntate spontanea devoverunt, gravem offensam, religionis opprobrium et scandalum plurimorum, providere salubriter cupientes, praesenti constitutione perpetuo irrefragabiliter valitura, sancimus, universas et singulas moniales praesentes atque futuras, cuiuscumque religionis sint vel ordinis, in quibuslibet mundi partibus existentes, sub perpetua in suis monasteriis debere de cetero permanere clausura: ita quod nulli earum religionem tacite vel expresse professae, sit vel esse valeat quacumque ratione vel causa (nisi forte tanto et tali morbo evidenter earum aliquam laborare constaret, quod non posset cum aliis absque gravi periculo seu scandalo morari), monasteria ipsa deinceps egrediendi facultas: nullique aliquatenus inhonestae personae, nec etiam honestae (nisi rationabilis et manifesta causa existat, ac de illius, ad quem pertinuerit, speciali licentia) ingressus vel accessus pateat ad easdem: ut sic a publicis et mundanis conspectibus separatae, omnino servire Deo valeant liberius, et (lasciviendi opportunitate sublata) eidem corda sua et corpora in omni sanctimonia diligentius custodire. Sane ut hoc salutare statutum commodius valeat observari, districtius inhibemus, ne in monasteriis ordinum

1) Sess. 25. de regul. et monial. c. 5

non mendicantium, aliquae recipiantur de cetero in sorores, nisi quot poterunt de ipsorum monasteriorum bonis sive proventibus absque penuria sustentari: si secus actum fuerit, irritum decernentes.

Verum quando abbatissa vel priorissa cuiusvis monasterii, pro feudo, quod monasterium ipsum tenet ab aliquo principe seu domino temporali, sibi debebit homagium vel fidelitatis sacramentum praestare (nisi quod per procuratorem illud praestet, possit efficere apud eum), de monasterio cum honesta et decenti societate exire poterit eo casu licenter; homagio facto, quamprimum commode poterit, seu fidelitatis praestito sacramento, ad ipsum monasterium e vestigio reversura, sic quod in fraudem residentiae sive morae claustralis nihil fiat omnino.

Porro ne moniales causam seu occasionem habeant evagandi, principes saeculares ac alios dominos temporales rogamus, requirimus, et obsecramus per viscera misericordiae Iesu Christi eisdem in remissionem peccaminum nihilominus suadentes, quod abbatissas ipsas, et priorissas, ac moniales quascumque, monasteriorum suorum curam, administrationem negotiave gerentes, quibuscumque nominibus censeantur, per procuratores in suis tribunalibus seu curiis litigare permittant: ne pro constituendis procuratoribus (qui adornati in aliquibus partibus nuncupantur), seu aliis eiusmodi easdem oporteat evagari. Si qui vero contra praesumpserint exhortationi huiusmodi rationabili, atque sanctae obtemperare nolentes, cum sit iuri contrarium, quod mulieres (praesertim religiosae) per seipsas litigare cogantur, et a via devient honestatis, et periculum animarum inducant, ad hoc per suos ordinarios ecclesiasticos censura ecclesiastica compellantur. Episcopis autem et aliis praelatis superioribus, et inferioribus quibuscumque iniungimus, quod et ipsi causas seu negotia, quae praefatae monialas babebunt agere, coram ipsis, aut in curiis eorumdem, sive sint homagia, fidelitatis sacramenta, lites, vel quidquid aliud, ipsa per procuratores earum fieri faciant et tractari.

Et quoniam parum esset condere iura, nisi essent qui ea executioni debite demandarent, patriarchis, primatibus, archiepiscopis et episcopis universis districte in virtute sanctae obedientiae, sub obtestatione divini iudicii, et interminatione maledictionis aeternae, praecipiendo mandamus, quatenus eorum quilibet in civitate ac dioecesi propria in monasteriis monialium

sibi ordinario iure subiectis, sua, in iis vero, quae ad romanam immediate spectant ecclesiam, sedis apostolicae auctoritate; abbates vero et alii tam exempti, quam non exempti praelati ecclesiarum, monasteriorum, et ordinum quorumcumque, in monasteriis huiusmodi sibi subiectis de clausura convenienti, ubi non est, ipsorum monasteriorum expensis et fidelium eleemosynis, quas ad hoc procurent diligentius faciendas, et de ipsis monialibus includendis, quamprimum commode poterunt providere, procurent, si divinae ac nostrae indignationis voluerint acrimoniam evitare: contradictores atque rebelles per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo: invocato ad hoc (si opus fuerit) auxilio brachii saecularis. Per hoc autem in monasteriis exemptis ordinarii locorum, quoad alia, nullam sibi credant iurisdictionem vel potestatem aliquatenus attributam.

CLEMENS V. IN CONCILIO VIENNENSI.

Ex Clementinis, lib. 1. tit. 6. de aetate et qualitate et ordine praeficiendorum, cap. 2.

Ut 1) ii, qui divinis in cathedralibus vel collegiatis, saecularibus vel regularibus ecclesiis sunt mancipati officiis, vel mancipabuntur in posterum, ad suscipiendos sacros ordines propensius inducantur; statuimus, ut nullus de cetero in huiusmodi ecclesiis vocem in capitulo habeat (etiam si hoc sibi ab aliis libere concedatur), nisi saltem in subdiaconatus ordine fuerit constitutus. Illi vero qui dignitates, personatus, officia vel praebendas, quibus certi ordines sunt annexi, pacifice nunc obtinent in eisdem ecclesiis, vel obtinuerint in futurum, nisi (iusto impedimento cessante) ad huiusmodi ordines se promoveri fecerint intra annum, ex tunc, donec ad eos promoti fuerint, nullo modo vocem in capitulo habeant earumdem; ipsisque distributionum, quae dantur iis, qui certis horis intersunt, pars dimidia subtrahatur: non obstantibus quibuslibet consuetudinibus vel statutis. Poenis aliis, quae contra tales promoveri ad ordines recusantes statuuntur in iure, nihilominus in suo robore permansuris.

1) Sess. 22. de reform. cap. 4

CLEMENS V. IN CONCILIO VIENNENSI.

Ex Clementinis, lib. 3. *tit.* 1. *de vita et honestate clericorum, c.* 2.

Quoniam 1) qui, abiectis vestibus proprio congruentibus ordini, alias assumere, et in publico portare rationabili causa cessante praesumit, professorum illius ordinis praerogativa se reddit indignum; praesenti constitutione sancimus, quod quicumque clericus virgata vel partita veste publice utetur (nisi causa rationabilis subsit), si beneficiatus extiterit, per sex menses a perceptione fructuum beneficiorum, quae obtinet, sit eo ipso suspensus: si vero beneficiatus non fuerit, in sacris tamen ordinibus citra sacerdotium constitutus, per idem tempus reddatur eo ipso inhabilis ad ecclesiasticum beneficium obtinendum.

Idem quoquè censemus de clericis aliis vestem talarem simul et tonsuram publice deferentibus clericalem. Dignitatem vero, personatum, seu beneficium aliud obtinens, cui cura immineat animarum, nec non ceteri in sacerdotio constituti, ac religiosi quilibet, quos oportet per decentiam habitus extrinseci morum intrinsecam honestatem ostendere, si (praeterquam ex causa rationabili) publice vestem ferant huiusmodi, aut infulam seu pileum lineum publice portent in capite; sint eo ipso beneficiati, videlicet a perceptione fructuum beneficiorum, quae obtinent, suspensi per annum; ceteri vero sacerdotes et religiosi quilibet per idem tempus reddantur inhabiles ad quodcumque beneficium ecclesiasticum obtinendum. Sed et tales et ceteri quicumque clerici utentes epitogio seu tabardo foderato usque ad oram, et ita brevi, quod vestis inferior notabiliter videatur; epitogium ipsum saeculares clerici et religiosi, administrationem habentes, teneantur intra mensem dare pauperibus: ceteri vero religiosi administrationem non habentes, intra idem tempus illud teneantur suis superioribus assignare, in pios usus aliquos convertendum. Alioquin beneficiati suspensionis, ceteri vero inhabilitatis poenas praedictas per idem tempus se noverint incurrisse.

Huic insuper adiicimus sanctioni, ut clerici, praesertim beneficiati, caligis scacatis, rubeis aut viridibus publice non utantur.

1) Sess. 14. de reform. cap. 6.

CLEMENS V. IN CONCILIO VIENNENSI.

Ex Clementinis, lib. 3. tit. 11. de religiosis domibus, cap. 2.

Quia 1) contigit interdum, quod xenodochiorum, leprosariarum, elemosynariarum, seu hospitalium rectores, locorum ipsorum interdum ab occupatorum et usurpatorum manibus excutere negligunt; quinimo ea collabi et deperdi, domos et aedificia ruinis deformari permittunt: et non attento, quod loca ipsa ad hoc fundata et fidelium erogationibus dotata fuerunt, ut pauperes infectique lepra reciperentur inibi, et ex proventibus sustentarentur illorum, id renuunt inhumaniter facere, proventus eosdem in usus suos damnabiliter convertentes; cum tamen ea quae ad certum usum largitione sunt destinata fidelium, ad illum debeant, non ad alium (salva quidem sedis apostolicae auctoritate) converti: nos incuriam et abusum huiusmodi detestantes, hoc sacro concilio approbante, sancimus, ut ii ad quos id de iure vel statuto in ipsorum fundatione locorum apposito, aut ex consuetudine praescripta legitime, vel privilegio sedis apostolicae pertinet, loca ipsa studeant in praedictis omnibus salubriter reformare; ac occupata, deperdita, et alienata indebite, in statum reduci debitum faciant; et ad ipsarum miserabilium personarum receptionem et sustentationem debitam, iuxta facultates et proventus locorum ipsorum, rectores praedictos compellere non omittant. In, quo si forte commiserint negligentiam vel defectum, ordinariis locorum iniungimus, ut, etiamsi pia loca praedicta exemptionis privilegio munita consistant, per seipsos vel alios impleant omnia praemissa et singula, et rectores eosdem utique non exemptos, propria, exemptos vero, et alios privilegiatos, apostolica ad id auctoritate compellant. Contradictores, cuiuscumque status aut conditionis existant, aut praebentes eisdem circa praemissa consilium, auxilium, vel favorem, per censuram ecclesiasticam, et aliis iuris remediis compescendo; nullum tamen per hoc exemptionibus seu privilegiis ipsis quoad alia praeiudicium generando. Ut autem praemissa promptius observentur, nullus ex locis ipsis saecularibus clericis in beneficium conferatur; etiamsi de consuetudine (quam repro-

1) Sess. 7. de reform. cap. 15. et sess. 25. de reform. cap. 8.

bamus penitus) hoc fuerit observatum: nisi in illorum fundatione secus fuerit constitutum, seu per electionem sit de rectore locis huiusmodi providendum. Sed eorum gubernatio viris providis, idoneis, et boni testimonii committatur, qui sciant, velint, et valeant loca ipsa, bona eorum, ac iura utiliter regere, et eorum proventus et reditus personarum usum miserabilium fideliter dispensare, et quos in usus alios bona praedicta convertere praesumptio verisimilis non existat: In quibus sub obtestatione divini iudicii, illorum, ad quos dictorum locorum commisio pertinet, conscientias oneramus. Illi etiam, quibus dictorum locorum gubernatio, seu administratio committetur, ad instar tutorum et curatorum iuramentum praestare, ac de locorum ipsorum bonis inventaria conficere, et ordinariis, seu aliis quibus subsunt loca huiusmodi, vel deputandis ab eis, annis singulis de administratione sua teneantur reddere rationem. Quod si secus a quoquam fuerit attentatum, collationem, provisionem, seu ordinationem ipsam carere decernimus omni robore firmitatis. Praemissa vero ad hospitalia militarium ordinum, aut religiosorum etiam aliorum, extendi minime volumus. Quorum tamen hospitalium rectoribus in sanctae obedientiae virtute mandamus, ut in illis, secundum suorum ordinum instituta et antiquas observantias providere pauperibus, et hospitalitatem debitam in illis tenere procurent: ad quod per superiores eorum arcta districtione cogantur, statutis, aut consuetudinibus quibuslibet non obstantibus in praemissis. Ceterum nostrae intentionis existit, quod si quae hospitalia, altare, vel altaria, et coemeterium ab antiquo habentia, et presbyteros celebrantes, et sacramenta ecclesiastica pauperibus ministrantes, seu si parochiales rectores consueverint in illis exercere, praemissa antiqua consuetudo servetur, quoad exercenda et ministranda spiritualia supradicta.

EUGENIUS IV.

Ex lib. 5. Extravagantium communium, tit. de privilegiis, cap. 3.

1) Divina in eminenti sedis apostolicae specula disponente clementia constituti, ad ea libenter intendimus, per quae officiales praedictae sedis obsequiis eius (ad quam veluti fidelium

1) Infirmatur sess. 23. de reform. c. 1. et sess. 24. de reform. c. 11.

omnium matrem, pro animarum salute quaerenda, et iustitia prosequenda, de diversis mundi partibus confinit multitudo), tutius et quietius se promptiores valeant exhibere. Hinc est, quod nos ex certis rationabilibus causis moti, etiam nonnullorum praedecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, districtius inhibemus locorum ordinariis, nec non commissariis, et delegatis eorum, ceterisque universis, et singulis, quacumque potestate, et auctoritate praefulgeant, cuiuscumque dignitatis, gradus, vel praeeminentiae fuerint, ne contra officiales praefatos quocumque nomine nuncupentur, in nostris, et dictae sedis obsequiis nunc et pro tempore existentes, nec non quoscumque alios pro suis, et eorum causis, vel negotiis prosequendis ad sedem praedictam venientes, ac in ea (durante negotiorum, et causarum huiusmodi prosecutione) moram trahentes, et recedentes ab eadem, procedere, aut in eos excommunicationis, suspensionis, vel interdicti, aut privationis officiorum, aut beneficiorum, seu quamvis aliam sententiam promulgare praesumant.

Nos enim omnes, et singulos processus, et sententias contra tenorem, et mentem nostrae inhibitionis huiusmodi latas, et habitas, et in posterum habendas, ac etiam promulgandas, et quaecumque inde secuta, declaramus nulla, irrita, et inania, nulliusque extitisse, vel existere roboris, vel momenti. Nec non quidquid in contrarium a quoquam, quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter attentatum forsan est hactenus, vel in posterum contigerit attentari, etiam decernimus irritum, et inane; et nihilominus in omnes et singulos ordinarios, et officiales, commissarios, delegatos eorum, qui se de dignitatibus, ac beneficiis ecclesiasticis quibuscumque officialium aut negotia huiusmodi apud dictam sedem prosequentium praedictorum, eos illis forsan privando, atque privatos decernendo, seu declarando, vel cuiuscumque privato praetextu illa personis aliis conferendo, seu de illis in eos quomodolibet se intromittendo, tam in dantes, quam in recipientes, excommunicationis, suspensionis, et interdicti latas sententias promulgamus, quas volumus eos ipso facto incurrere: a qua quidem excommunicationis sententia absolvi nequeant nisi a nobis, vel per nos deputandis, praeterquam in mortis articulo constituti.

Praemissa autem a die affixionis praesentium ad valvas basilicae principis apostolorum de urbe, ex certa scientia quoscumque ligare volumus, et arctare. Non obstantibus apostolicis, et

quibuscumque generalibus, aut provincialibus, aut synodalibus conciliis, edictis, constitutionibus, ordinationibus et apostolicis privilegiis, per quae effectus praesentium impediri posset quomodolibet, vel differri, etiamsi de illis, eorumque totis tenoribus habenda esset in praesentibus mentio specialis, et quae praesentibus volumus habere pro sufficienter expressis, ceterisque contrariis quibuscumque. Nulli ergo, etc. Datum Romae apud sanctum Petrum, anno incarnationis dominicae 1432. octavo idus martii, pontificatus nostri anno secundo.

GREGORIUS X. IN CONCILIO LUGDUNENSI.

Ex sexto decretalium, lib. 1. tit. 6. de electione et electi potestate, cap. 14.

1) Licet canon, a felicis recordationis Alexandro papa III. praedecessore nostro editus, inter cetera statuerit, ut nullus regimen ecclesiae parochialis suscipiat, nisi vigesimum quintum aetatis annum attigerit, ac scientia et moribus commendandus existat; quodque talis ad regimen assumptus huiusmodi, si monitus non fuerit, praefixo a canonibus tempore in presbyterum ordinatus, a regiminis eiusdem amoveatur officio, et alii conferatur. Quia tamen in observatione canonis memorati se multi exhibent negligentes, nos periculosam illorum negligentiam volentes iuris executione suppleri, praesenti decreto statuimus, ut nullus ad regimen parochialis ecclesiae assumatur, nisi sit idoneus moribus, scientia, et aetate, decernentes, collationes de parochialibus ecclesiis iis, qui non attigerint vigesimum quintum annum, de cetero faciendas, viribus omnino carere. Is etiam, qui ad huiusmodi regimen assumetur, ut gregis sibi crediti diligentius curam quaerere possit, in parochiali ecclesia, cuius rector is extiterit, residere personaliter teneatur. Et intra annum a sibi commissi regiminis tempore numerandum, se faciat ad sacerdotium promoveri. Quod si intra idem tempus promotus non fuerit, ecclesia sibi commissa (nulla etiam praemissa monitione) sit praesentis constitutionis auctoritate privatus. Super residentia vero, ut praemittitur, facienda, possit ordinarius gratiam dispensationis ad tempus facere, prout causa rationabilis id exposcit.

1) Sess. 7. de reform. cap. 3.

GREGORIUS X. IN CONCILIO LUGDUNENSI.

Ex sexto decretalium, lib. 1. tit. 16. de officio ordinarii, cap. 3.

1) Ordinarii locorum subditos suos plures dignitates, vel ecclesias, quibus animarum cura imminet, obtinentes, seu personatum aut dignitatem cum alio beneficio, cui cura similis est annexa, districte compellant dispensationes, auctoritate quarum huiusmodi ecclesias, personatus, seu dignitates canonice tenere se asserunt, intra tempus pro facti qualitate ipsorum ordinariorum moderandum arbitrio exhibere. Quod si forte iusto impedimento cessante, nullam dispensationem intra idem tempus contigerit exhiberi, ecclesiae beneficia, personatus, seu dignitates, quae sine dispensatione aliqua ipsos illicite detineri constabit, per eos, ad quos eorum collatio pertinet, libere personis idoneis conferantur. Ceterum si dispensatio exhibita sufficiens evidenter appareat, exhibens nequaquam in beneficiis huiusmodi, quae canonice obtinet, molestetur. Provideat tamen ordinarius, qualiter nec animarum cura in eisdem ecclesiis, personatibus, seu dignitatibus negligatur, nec beneficia ipsa debitis obsequiis defraudentur. Si vero de dispensationis exhibitae sufficientia dubitetur, super hoc erit ad sedem apostolicam recurrendum: cuius est aestimare, quem modum sui beneficii esse velit. In conferendis insuper personatibus, et dignitatibus, et aliis beneficiis curam habentibus animarum annexam; iidem ordinarii diligentiam illam observent, ut personatum, dignitatem, vel aliud beneficium similem curam habens animarum, alicui plura similia obtinenti non ante conferre praesumant, quam eis super obtentis dispensatio evidenter sufficiens ostendatur: qua etiam ostensa, ita demum ad collationem procedi volumus, si appareat per eamdem, quod is, cui est collatio facienda, huiusmodi personatum, dignitatem vel beneficium retinere libere valeat cum obtentis; vel si ea, quae sic obtinet, libere ac sponte resignet. Aliter autem de personatibus, dignitatibus, et beneficiis talibus facta collatio nullius penitus sit momenti.

1) Sess. 7. de reform. cap. 3.

GREGORIUS X. IN CONCILIO LUGDUNENSI.

Ex sexto decretalium, lib. 3. tit. 20. de censibus, exactionibus, et procurationibus, cap. 2.

1) Exigit perversorum audacia, ut non simus sola delictorum prohibitione contenti, sed etiam poenam delinquentibus imponamus. Constitutionem itaque felicis recordationis Innocentii papae IV. praedecessoris nostri, editam super non recipiendis in pecunia procurationibus, ac super receptione munerum visitantibus, eorumque familiaribus interdicta, quam multorum fertur temeritas praeterire, volentes inviolabiliter observari, eam decernimus poenae adiectione iuvandam: statuentes, ut universi et singuli, qui ob procurationem sibi ratione visitationis debitam exigere pecuniam, vel etiam a volente recipere, vel alias constitutionem ipsam recipiendo munera, sive visitationis officio non impenso, procurationem in victualibus, aut aliquid aliud procurationis occasione, violare praesumpserint, duplum eius, quod receperint, ecclesiae, a qua id receptum fuerit, intra mensem reddere teneantur. Alioquin ex tunc patriarchae, archiepiscopi, episcopi duplum ipsa ultra praedictum tempus restituere differentes, ingressum sibi ecclesiae sentiant interdictum. Inferiores vero ab officio et beneficio noverint se suspensos, quousque de duplo huiusmodi gravatis ecclesiis plenariam satisfactionem impendant, nulla eis in hoc dantium remissione, liberalitate, seu gratia valitura.

INNOCENTIUS III. IN CONCILIO LATERANENSI.

Ex lib. 1. decretalium, tit. 31. de officio iudicis, cap. 15.

2) Inter cetera quae spectant ad salutem populi christiani, pabulum verbi Dei permaxime noscitur sibi esse necessarium, quia sicut corpus materiali, sic anima spirituali cibo nutritur; eo quod non in solo pane vivat homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei: unde cum saepe contingat, quod episcopi, propter occupationes multiplices, vel invaletudines corporales, aut hostiles incursiones, seu occasiones alias (ne dicamus defectum scientiae, quod in eis est reprobandum omnino, nec de cetero tolerandum) per se ipsos non sufficiunt ministrare popu-

1) Sess. 24. de reform. cap. 3. — 2) Sess. 5. de reform. cap. 2.

lo verbum Dei, maxime per amplas dioeceses et diffusas: generali constitutione sancimus, ut episcopi viros idoneos ad sanctae praedicationis officium salubriter exequendum assumant, potentes in opere et sermone, qui plebes sibi commissas vice ipsorum, cum per se idem nequiverint, sollicite visitantes, eas verbo aedificent, et exemplo, quibus ipsi, cum indiguerint, necessaria ministrent, ne pro necessariorum defectu compellantur desistere ab incoepto. Unde praecipimus tam in cathedralibus, quam in aliis conventualibus ecclesiis viros idoneos ordinari, quos episcopi possint coadiutores et cooperatores habere, non solum in praedicationis officio, verum etiam in audiendis confessionibus, et poenitentiis iniungendis, ac ceteris, quae ad salutem pertinent animarum. Si quis autem hoc neglexerit adimplere, districtae subiaceat ultioni.

INNOCENTIUS III. IN CONCILIO LATERANENSI.

Ex libro 3. decretalium, tit. 5. de praebendis et dignitatibus, cap. 28.

1) De multa providentia fuit in lateranensi concilio prohibitum, ut nullus diversas dignitates ecclesiasticas, vel plures ecclesias parochiales reciperet, contra sacrorum canonum instituta: alioquin recipiens, sic acceptam mitteret, et largiendi potestate conferens privaretur. Quia vero propter praesumptiones, et quorumdam cupiditates, nullus hactenus, aut rarus, de praedicto statuto fructus provenit, nos evidentius et expressius occurrere cupientes, praesenti decreto statuimus, ut quicumque receperit aliquod beneficium, curam habens animarum annexam, si prius tale beneficium habebat, eo sit ipso iure privatus; et si forte illud retinere contenderit, etiam alio spolietur. Is quoque, ad quem prioris spectat donatio, illud post receptionem alterius libere conferat, cui merito viderit conferendum: et si ultra sex menses conferre distulerit, non solum ad alios secundum lateranensis concilii statutum eius collatio devolvatur, verum etiam tantum de suis cogatur proventibus in utilitatem ecclesiae, cuius est illud beneficium, assignare, quantum a tempore vacationis ipsius constiterit esse perceptum. Hoc idem in personatibus esse

1) Sess. 7. de reform. cap. 4.

decernimus observandum, addentes, ut in eadem ecclesia nullus plures dignitates, aut personatus habere praesumat, etiam si curam non habeant animarum. Circa sublimes tamen et litteratas personas, quae maioribus beneficiis sunt honorandae, cum ratio postulaverit, per sedem apostolicam poterit dispensari.

INNOCENTIUS III.

Ibid. cap. 29.

1) Grave nimis est et absurdum, quod quidam ecclesiarum praelati, cum possint viros idoneos ad ecclesiastica beneficia promovere, assumere non verentur indignos, quibus nec morum honestas, nec litterarum scientia suffragatur, carnalitatis sequentes affectum, non iudicium rationis; unde quanta ecclesiis damna proveniant, nemo sanae mentis ignorat. Volentes igitur huic morbo mederi, praecipimus, ut, praetermissis indignis, idoneos assumant, qui Deo et ecclesiis velint et valeant gratum impendre famulatum: fiatque de hoc in provinciali concilio diligens inquisitio annuatim, ita ut, qui post primam et secundam correctionem fuerit repertus culpabilis, a beneficiis conferendis per ipsum concilium suspendatur, instituta in eodem concilio persona provida et honesta, quae suspensi suppleat defectum in beneficiis conferendis. Et hoc ipsum circa capitula, quae in his deliquerint, observetur. Metropolitani vero delictum superioris iudicio relinquatur ex parte concilii nuntiandum. Ut autem haec salubris provisio pleniorem consequatur effectum, huiusmodi suspensionis sententia, praeter romani pontificis auctoritatem, aut proprii patriarchae, minime relaxetur, ut in hoc quoque quatuor patriarchales sedes specialiter honorentur.

INNOCENTIUS III. IN CONCILIO LATERANENSI.

Ex lib. 3. *decretalium*, *tit.* 35. *de statu monachorum*, *cap.* 7.

2) In singulis regnis sive provinciis fiat de triennio in triennium, salvo iure dioecesanorum pontificum, commune capitu-

1) Sess. 7. de reform. cap. 3. — 2) Sess. 25. de regul. et monial. cap. 4.

lum abbatum, atque priorum, abbates proprios non habentium, qui non consueverunt tale capitulum celebrare, ad quod universi conveniant, praepeditionem canonicam non habentes, apud unum de monasteriis ad hoc aptum; hoc adhibito moderamine, ut nullus eorum plus, quam sex evictiones, et octo personas adducat. Advocent autem charitative in huius novitatis primordiis duos cisterciensis ordinis abbates vicinos, ad praestandum sibi consilium et auxilium opportunum, cum sint in huiusmodi capitulis celebrandis ex longa consuetudine plenius informati. Qui absque contradictione duos sibi de ipsis associent, quos viderint expedire. Ac ipsi quatuor praesint capitulo universo, ita quod ex hoc nullus eorum auctoritatem praelationis assumat, unde, cum expedierit, provida possint deliberatione mutari. Huiusmodi vero capitulum aliquot certis diebus continue iuxta morem cisterciensis ordinis celebretur, in quo diligens habeatur tractatus de reformatione ordinis, et observantia regulari: et quod statutum fuerit, illis quatuor approbantibus, ab omnibus inviolabiliter observetur, omni excusatione et contradictione, ac appellatione remotis; proviso nihilominus ubi sequenti termino debeat capitulum celebrari, et qui convenerint, vitam ducant communem, et faciant proportionabiliter simul omnes communes expensas: ita quod, si non omnes potuerint in eisdem, saltem plures simul in diversis domibus commorentur. Ordinentur etiam in eodem capitulo religiosae ac circumspectae personae, quae singulas abbatias eiusdem regni, sive provinciae, non solum monachorum, sed etiam monialium, secundum formam sibi praefixam, vice nostra studeant visitare, corrigentes et reformantes, quae correctionis et reformationis officio viderint indigere; ita quod, si rectorem loci cognoverint ab administratione penitus amovendum, denuntient episcopo proprio, ut illum amovere procuret: quod si non fecerit, ipsi visitatores hoc referant ad apostolicae sedis examen. Hoc ipsum regulares canonicos secundum ordinem suum volumus, et praecipimus observare. Si vero in hac novitate quidquam difficultatis emerserit, quod per praedictas personas nequeat expediri, ad apostolicae sedis iudicium absque scandalo referatur; ceteris irrefragabiliter observatis, quae concordi fuerint deliberatione provisa.

Porro dioecesani episcopi monasteria sibi subiecta ita studeant reformare, ut cum ad ea praedicti visitatores accesserint, plus in illis inveniant, quod commendatione, quam quod correctione

sit dignum; attentissime praecaventes, ne per eos dicta monasteria indebitis oneribus aggraventur. Quia sic volumus superiorum iura servari, ut inferiorum nolimus iniurias sustinere; ad hoc districte praecipimus tam dioecesanis episcopis, quam personis, quae praeerunt capitulis celebrandis, ut per censuram ecclesiasticam, appellatione remota, compescant advocatos, patronos, vicedominos, rectores, et consules, magnates, et milites, seu quoslibet alios, ne monasteria praesumant offendere in personis ac rebus. Et si forsitan offenderint, eos ad satisfactionem compellere non omittant, ut liberius et quietius omnipotenti Deo valeant famulari.

INNOCENTIUS III. IN CONCILIO LATERANENSI.

Ex lib. 4. decretalium, tit. 3. de clandestina dispensatione, cap. 3.

1) Cum inhibitio copulae coniugalis sit ultimis tribus gradibus revocata, eam in aliis volumus districte servari. Unde praedecessorum nostrorum vestigiis inhaerendo, clandestina coniugia penitus inhibemus: prohibentes etiam, ne quis sacerdos talibus interesse praesumat. Quare specialem quorumdam locorum consuetudinem ad alia generaliter prorogando, statuimus, ut cum matrimonia fuerint contrahenda, in ecclesiis per presbyteros publice proponantur, competenti termino praefinito, ut infra illum, qui voluerit, et valuerit, legitimum impedimentum opponat: et ipsi presbyteri nihilominus investigent, utrum aliquod impedimentum obsistat. Cum autem apparuerit probabilis coniectura contra copulam contrahendam, contractus interdicatur expresse, donec, quid fieri debeat super eo, manifestis constiterit documentis.

INNOCENTIUS III. IN CONCILIO LATERANENSI.

Ex lib. 5. decretalium, tit. 1. de accusationibus, et inquisitionibus et denuntiationibus, cap. 24.

2) Qualiter et quando debeat praelatus procedere ad inquirendum et puniendum subditorum excessus, ex auctoritatibus novi et veteris testamenti colligitur evidenter, ex quibus postea

1) Sess. 14. decr. de reform. matrimonii cap. 1. — 2) Sess. 24. de reform. cap. 5.

processerunt canonicae sanctiones, sicut olim aperte distinximus, et nunc sacri approbatione concilii confirmamus. Legitur enim in evangelio, quod villicus ille, qui diffamatus erat apud dominum suum quasi dissipasset bona ipsius, audivit ab illo 1): Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuae; iam enim non poteris villicare. Et in genesi Dominus ait 2): Descendam, et videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint. Ex quibus auctoritatibus manifeste comprobatur, quod non solum cum subditus, verum etiam cum praelatus excedit, si per clamorem et famam ad aures superioris pervenerit, non quidem a malevolis et maledicis, sed a providis et honestis; nec semel tantum, sed saepe (quod clamor innuit, et diffamatio manifestat) debet coram ecclesiae senioribus veritatem diligentius perscrutari: ut, si rei poposcerit qualitas, canonica districtio culpam feriat delinquentis, non tamquam sit auctor et iudex, sed quasi deferente fama, vel denuntiante clamore, officii sui debitum exequatur. Licet autem hoc sit observandum in subditis, diligentius tamen observandum est in praelatis 3), qui quasi signum sint positi ad sagittam. Et quia non possunt omnibus complacere, cum ex officio teneantur non solum arguere, sed etiam increpare; quin etiam interdum suspendere, nonnumquam vero ligare, frequenter odium multorum incurrunt, et insidias patiuntur: ideo sancti patres provide statuerunt, ut accusatio praelatorum non facile admittatur, ne concussis columnis corruat aedificium; nisi diligens adhibeatur cautela, per quam non solum falsae, sed etiam malignae criminationi ianua praecludatur. Verum ita voluerunt providere praelatis, ne criminarentur iniuste, ut tamen caverent, ne delinquerent insolenter, contra morbum utrumque invenientes congruam medicinam; videlicet, ut criminalis accusatio, quae ad diminutionem capitis (id est, degradationem) intenditur, nisi legitima praecedat inscriptio, nullatenus admittatur. Sed cum super excessibus suis quisquam fuerit infamatus, ita ut iam clamor ascendat, qui diutius sine scandalo dissimulari non possit, vel sine periculo tolerari, absque dubitationis scrupulo, ad inquirendum et puniendum eius excessus, non ex odii fomite, sed charitatis procedatur affectu, quatenus si fuerit gravis excessus, etsi non degradetur ab ordine, ab administratione tamen amoveatur omni-

1) Lucae 16. — 2) Genes. 18. — 3) Thren. 3.

no: quod est, secundum evangelicam sententiam, a villicatione villicum amoveri, qui non potest villicationis suae dignam reddere rationem. Debet igitur esse praesens is contra quem facienda est inquisitio, nisi se per contumaciam absentaverit: et exponenda sunt ei illa capitula, de quibus fuerit inquirendum, ut facultatem habeat defendendi seipsum. Et non solum dicta, sed etiam nomina ipsa testium sunt ei, ut quid, et a quo sit dictum appareat, publicanda: nec non exceptiones et replicationes legitimae admittendae, ne per suppressionem nominum infamandi, per exceptionum vero exclusionem, deponendi falsum, audacia praebeatur. Ad corrigendos itaque subditorum excessus, tanto diligentius debet praelatus assurgere, quanto damnabilius eorum offensas desereret incorrectas: contra quos, ut de nostris excessibus taceatur, etsi tribus modis possit procedi, per accusationem videlicet, denuntiationem, et inquisitionem eorum, ut tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, ne forte per leve compendium ad grave dispendium veniatur; sicut accusationem legitima praecedere debet inscriptio, sic et denuntiationem charitativa admonitio, et inquisitionem clamosa insinuatio praevenire: illo semper adhibito moderamine, ut iuxta formam iudicii, sententiae quoque forma dictetur. Hunc tamen ordinem circa regulares personas non credimus usquequaque servandum, quae, cum causa requirit, facilius et liberius a suis possunt administrationibus amoveri.

INNOCENTIUS III.

Ex lib. 5. decretalium, tit. 33. de privilegiis et exces. privileg. cap. 16.

1) Cum capella ducis Burgundiae gaudere dicatur huiusmodi privilegio, quod nullus archiepiscopus vel episcopus in personas canonicorum eiusdem capellae suspensionis, vel excommunicationis, aut interdicti, sententias audeat promulgare: quidam capellae supradictae canonici, qui parochiales ecclesias a te tenent, occasione privilegii praelibati, in his etiam quarum iurisdictio ad te pertinet, ita se dicunt exemptos, ut quantumcumque graviter interdum excedant, tuae correctioni recusent et sententiae subiacere. Quocirca mandamus, quatenus in quantum exempti sunt eiusdem ratione capellae, apostolicis pri-

1) Sess. 24. de reform. cap. 11.

vilegiis deferas reverenter, sed in quantum ratione parochialium ecclesiarum, vel alias, iurisdictionem tuam respicere dignoscuntur, officii tui debitum in eosdem libere prosequaris.

INNOCENTIUS III. IN CONCILIO LATERANENSI.

Ex lib. 5. *decretalium*, *tit.* 38. *de poenitentiis et remissionibus*, *cap.* 12.

1) Omnis utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sua solus peccata confiteatur fideliter, saltem semel in anno 2), proprio sacerdoti; et iniunctam sibi poenitentiam studeat pro viribus adimplere, suscipiens reverenter ad minus in pascha eucharistiae sacramentum, nisi forte de consilio proprii sacerdotis, ob aliquam rationabilem causam, ad tempus ab eius perceptione duxerit abstinendum: alioquin et vivens ab ingressu ecclesiae arceatur, et moriens christiana careat sepultura. Unde hoc salutare statutum frequenter in ecclesiis publicetur, ne quispiam ignorantiae caecitate velamen excusationis assumat. Si quis autem alieno sacerdoti voluerit iusta de causa sua confiteri peccata, licentiam prius postulet et obtineat a proprio sacerdote, cum aliter ille ipsum non possit solvere vel ligare.

INNOCENTIUS IV. IN CONCILIO LUGDUNENSI.

Ex sexto decretalium, *lib.* 2. *tit.* 15. *appellationibus*, *cap.* 3.

3) Romana ecclesia et infra. Cum suffraganeorum rhemensis ecclesiae, suorumque officialium (qui generaliter de causis ad ipsorum forum pertinentibus eorum vices supplendo cognoscunt) unum et idem consistorium, sive auditorium sit censendum: ab ipsis officialibus, non ad dictos suffraganeos (ne ab eisdem ad se ipsos interponi appellatio videatur), sed de iure ad

1) Sess. 13. de sacr. euch. can. 9. et sess. de sacr. poenit. can. 8. — 2) Id est parocho, c. Ut dominicis de paroch. C. Nuper de sent. exc. C. Vices de treug. in extravag. comm. et cap. Inter cunctas, de priv. eod. Verum ad episcopum extendi docent C. Et temporis 16. q. 1. C. Relatio 21. q. 1. C. Licet, de feriis, et c. Nullus, de paroch. quippe cui totius plebis animae sunt commissae. C. Quacumque 10. q. 1. et c. Praecipimus 12. q. 1. quin et parochi nomine venit in conc veron. passim sess. 18. de reform. c. 3. — 3) Sess. 22. de reform. cap. 7.

rhemensem est cui iam appellandum. Ab archidiaconis vero aliisque inferioribus praelatis suffraganeis subiectis eisdem, et eorum officialibus, ad suffraganeos ipsos debet, et non ad eamdem curiam (omissis dictis suffraganeis) appellari; nisi aliud rhemensi ecclesiae de consuetudine competat in hac parte. Cum autem ad praefatam curiam ab eorumdem suffraganeorum vel suorum officialium audientia fuerit appellatum, rhemensis archiepiscopus (qui pro tempore fuerit), vel officialis ipsius nullatenus in appellationis causa interpositae ante definitivam sententiam citent partes, nec etiam aliis illam committant, appellationis eiusdem causa probabili seu legitima non expressa.

Si vero vocatis partibus, vel nullatenus, aut non intra decem dies post interlocutoriam vel definitivam sententiam appellatum fuisse, seu aliquid aliud simile, sicque non esse per appellationem ad eumdem archiepiscopum, vel eius officialem devolutum negotium, proponatur; iidem (nisi prius ipsis constiterit causam ipsam ad eos totaliter fuisse delatam) prohibere, ne in causa illa, vel ne ad executionem procedatur sententiae, non praesumant.

Quod si obiiciatur ex iniusta causa, seu minus legitima, ante sententiam appellationem interpositam extitisse, et eo non esse appellationem huiusmodi admittendam; nequeunt praedicti archiepiscopus vel eius officialis prohibere, ne procedatur in causa, nisi prius appellatione recepta velut emissa ex causa probabili, cognoscere incipiant de causa huiusmodi, an sit vera. Si autem post sententiam in casibus a iure prohibitis (utpote a sententia super manifesto et notorio crimine, vel de quo quis in iure confessus extitit, promulgata), vel consimilibus appellatum fuisse dicatur: possunt, ne sententia executioni mandetur (postquam cognoscere coeperint, utrum sit recipienda, vel non, appellatio ad eo interposita) inhibere. In alium quoque, qui circa rem, de qua inter appellantem et appellatum controversia vertitur, aliquid post eorum inhibitionem attentat; non valent occasione huiusmodi iurisdictionem aliquam vindicare. Cum vero his, qui ad rhemensem curiam super aliqua causa vocem appellationis emittit, nihilominus in causis aliis ordinarii sui iurisdictioni subiiciatur; rhemensis archiepiscopus vel officialis ipsius nequaquam iurisdictionem ipsam in aliis impediant, ut ab eiusdem ordinarii potestate totaliter eximant taliter appellantem. Debet autem ad eos ab episcopis praefatae provinciae super cau-

sis, in quibus temporalem iurisdictionem exercent, nisi forte de consuetudine aut privilegio, sive iure alio speciali sit appellandum ad alium, appellari. Sententias quoque interdicti vel suspensionis seu excommunicationis in appellantem ab eo, a quo appellatum proponitur, promulgatas, nullatenus, nisi vocatis partibus, et de appellatione legitime cognita, revocent, aut denuntient esse nullas. Cum autem ad rhemensem archiepiscopum ab audientia suffraganei sui super aliqua causa fuerit ante sententiam appellatum; idem archiepiscopus (postquam de appellatione cognita constiterit eam minus rationabilem extitisse) causam ad eumdem suffraganeum remittere non postponat.

INNOCENTIUS IV. IN CONCILIO LUGDUNENSI.

Ex sexto decretalium, lib. 5. tit. 7. de privilegiis, cap. 1.

1) Volentes libertatem (quam nonnullis apostolica sedes privilegio exemptionis indulsit) sic integram observari, ut et illam alii non infringant, et ipsi eius limites non excedant, declaratione irrefragabili definimus, quod quantumcumque sic exempti gaudeant libertate, nihilominus tamen ratione delicti, sive contractus, aut rei, de qua contra ipsos agitur, rite possunt coram locorum ordinariis conveniri, et illi quoad hoc suam in ipsos iurisdictionem (prout ius exigit) exercere.

Numquid ergo carent omnino in his commodo libertatis? non utique; quia nec coram ordinariis ipsis, dummodo sit in loco exempto commissum delictum, vel contractus initus, aut res litigiosa; nec ubi domicilium habent, si alibi delinquant vel contrahant, aut res ipsa consistat, conveniri possunt aliquatenus super istis: nec domiciliorum praetextu, locorum dioecesani (si ubi deliquerunt, vel contraxerunt, aut res ipsa consistit, illi conveniantur) remittendi eos illuc, vel ipsis, ut illic respondeant, iniugendi habeat aliquam potestatem; salvis nihilominus casibus aliis, in quibus eos episcoporum iurisdictioni subesse canonica praecipiunt instituta. Et idipsum decernimus circa illos, quibus, ut non nisi sub uno iudice teneantur de se conquerentibus respondere, apostolico privilegio est concessum. In eos autem, quibus, ne interdici, suspendi, vel excommunicari a quoquam valeant, a sede apostolica est indultum (sicut sunt

1) Sess. 7. de reform. cap. 14.

religiosi quamplures) in quorum privilegiis continetur, ne quisquam episcopus vel archiepiscopus monasteriorum suorum monachos pro ulla causa, ullove loco interdicere, suspendere, vel excommunicare praesumat: iidem ordinarii iurisdictionem suam, quantum ad ista, ubicumque illi fuerint, penitus exercere non possint; nisi forsan ipsi monachi ad monasteriorum suorum prioratus ordinariis iisdem subiectos fuerint destinati. Tunc enim etsi libere possint ad eadem monasteria revocari, ac tam illorum, quam ipsorum prioratuum monachi reputentur (cum non sit incoveniens aliquem utrobique locum habere monachicum), unum alteri subesse monasterio vel ab ipso noscitur dependere; ratione tamen eorumdem prioratuum dicti ordinarii sua iurisdictione in ipsis, etiam quoad praemissa (quamdiu morantur in iis), licite uti possunt.

LEO X. IN CONCILIO LATERANENSI.

Sess. 10. *de impressione librorum.*

1) Nos, ne id, quod ad Dei gloriam, et fidei augmentum, ac bonarum artium propagationem salubriter est inventum, in contrarium convertatur, ac Christi fidelium saluti detrimentum pariat, super librorum impressione curam nostram habendam fore duximus, ne de cetero cum bonis seminibus spinae coalescant, vel medicinis venena intermisceantur. Volentes igitur de opportuno super his remedio providere, hoc sacro approbante concilio, ut negotium impressionis librorum huiusmodi eo prosperetur felicius, quo deinceps indago solertior diligentius et cautius adhibeatur; statuimus et ordinamus, quod de cetero perpetuis futuris temporibus, nullus librum aliquem, seu aliam quamcumque scripturam, tam in urbe nostra, quam aliis quibusvis civitatibus, et dioecesibus, imprimere seu imprimi facere praesumat, nisi prius in urbe per vicarium nostrum, et sacri palatii magistrum, in aliis vero civitatibus et dioecesibus per episcopum, vel alium habentem peritiam scientiae, libri seu scripturae huiusmodi imprimendae, ab eodem episcopo ad id deputandum, ac inquisitorem haereticae pravitatis civitatis sive dioecesis, in quibus librorum impressio huiusmodi fieret, diligenter examinentur, et per eorum manu propria subscriptionem,

1) Sess. 4. decr. de edit. et usu sacr. libror. et reg. X. de libris prohibitis, supra.

sub excommunicationis sententia, gratis et sine dilatione imponendam, approbentur. Qui autem secus praesumpserit, ultra librorum impressorum amissionem, et illorum publicam combustionem, ac centum ducatorum fabricae principis apostolorum de urbe, sine spe remissionis, solutionem, ac anni continui exercitii impressionis suspensionem, excommunicationis sententia innodatus existat: ac demum ingravescente contumacia, taliter per episcopum suum, vel vicarium nostrum respective per omnia iuris remedia castigetur; quod alii eius exemplo similia minime attentare praesumant. Nulli ergo, etc. Si quis autem, etc. Datum Romae in publica basilica solemniter celebrata anno incarnationis dominicae 1515. 4. maii, pontificatus nostri anno tertio.

SIXTUS IV.

Ex lib. 3. extravagantium communium, tit. de reliquiis, et veneratione sanctorum, cap. 1.

1) Cum praeexcelsa meritorum insignia, quibus regina caelorum, Virgo Dei genitrix gloriosa, sedibus praelata aethereis, sideribus quasi stella matutina perrutilans, devotae considerationis indagine praescrutamur, et infra pectoris arcana revolvimus, quod ipsa, utpote via misericordiae, mater gratiae, et pietatis amica, humani generis consolatrix, pro salute fidelium, qui delictorum onere gravantur, sedula oratrix, et pervigil, ad regem, quem genuit, intercedit: dignum, quin potius debitum reputamus, universos Christi fideles, ut omnipotenti Deo (cuius providentia eiusdem Virginis humilitatem ab aeterno respiciens, pro conciliauda suo auctori humana natura, lapsu primi hominis aeternae morti obnoxia, eam sui unigeniti habitaculum sancti Spiritus praeparatione constituit, ex qua carnem nostrae

1) Sess. 5. decret. de pecc. orig. Vide bullam Pii V. quae incipit, Super specula, 1570. Pauli V. quae incipit, Regis pacifici, 1616. eiusdem decretum in generali congregatione, 1617. 31. Augusti. Ne quis publice affirmare audeat, Virginem peccasse in Adamo; extensum postea ad actus privatos a Gregorio XV. in generali congregatione 24. maii 1622. data tamen facultate fratribus ordinis praedicatorum per bullam, quae incipit, Eximii, atque singulares, eiusdem anni, privatim, et inter se dumtaxat eam quaestionem agitandi. Iam ante concilium basileense, eos qui Virginis conceptioni immaculatae detraherent, solemniter admodum damnatos ab episcopo, et universo clero parisiensi auctor est Ioannes Iuvenalis Ursinus, archiepiscopus rhemensis, lib de rebus gestis Caroli VI. regis sub anno 1387.

mortalitatis pro redemptione populi sui assumeret, et immaculata Virgo nihilominus post partum remaneret) de ipsius immaculatae Virginis mira conceptione gratias et laudes referant, et instituta propterea in ecclesia Dei, missas et alia divina officia dicant, et illis intersint indulgentiis et peccatorum remissionibus invitare, ut exinde fiant eiusdem Virginis meritis et intercessione divinae gratiae aptiores. Hac igitur consideratione inducti, eiusdem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli, apostolorum eius, auctoritate confisi, auctoritate apostolica hac in perpetuum valitura constitutione statuimus et ordinamus, quod omnes et singuli Christi fideles utriusque sexus, qui missam et officium conceptionis eiusdem Virginis gloriosae, iuxta piam, devotam et laudabilem ordinationem dilecti filii magistri Leonardi da Nogarolis, clerici veronensis, notarii nostri, et quae desuper a nobis emanavit, missae et officii huiusmodi institutionem, in die festivitatis conceptionis eiusdem virginis Mariae, et per octavas eius, devote celebraverint et dixerint, aut illis horis canonicis interfuerint, quoties id fecerint, eamdem prorsus indulgentiam, et peccatorum remissionem consequantur, quam iuxta felicis recordationis Urbani IV. in concilio viennensi approbatae, ac Martini V. et aliorum romanorum pontificum praedecessorum nostrorum constitutiones consequuntur illi, qui missam et horas canonicas in festo corporis et sanguinis domini nostri Iesu Christi a primis vesperis, et per illius octavas, iuxta romanae ecclesiae constitutionem, celebrant, dicunt, aut missae, officio, et horis huiusmodi intersunt, praesentibus perpetuis temporibus valituris. Datum Romae apud s. Petrum, anno incarnationis dominicae 1476. 3. kalen. martii, pontif. nostri anno sexto.

SIXTUS IV.

Ibid. cap. 2.

1) Grave nimis gerimus et molestum, cum sinistra nobis de quibusdam ecclesiasticis personis referuntur. Sed in eorum, qui ad evangelizandum verbum Dei sunt deputati, excessibus praedicando commissis, eo gravius provocamur, quo illi periculosius remanent incorrecti; cum facile deleri nequeant, qui

1) Sess. 3. decret. de peccato originali.

multorum cordibus sic publice praedicando diffusius et damnabilius imprimuntur errores. Sane cum sancta romana ecclesia de intemeratae semperque virginis Mariae conceptione publice festum solemniter celebret, et speciale ac proprium super hoc officium ordinaverit: nonnulli, ut accepimus, diversorum ordinum praedicatores, in suis sermonibus ad populum publice per diversas civitates et terras affirmare hactenus non erubuerunt, et quotidie praedicare non cessant, omnes illos, qui tenent, aut asserunt, eamdem gloriosam et immaculatam Dei genitricem absque originalis peccati macula fuisse conceptam, mortaliter peccare, vel esse haereticos: eiusdem immaculatae conceptionis officium celebrantes, audientesque sermones illorum, qui eam sine huiusmodi macula conceptam esse affirmant, peccare graviter: sed et praefatis praedicationibus non contenti, confectos super his suis assertionibus libros in publicum ediderunt, ex quorum assertionibus et praedicationibus non levia scandala in mentibus fidelium exorta sunt, et maiora merito exoriri formidantur in dies. Nos igitur huiusmodi temerariis ausibus, ac perversis assertionibus ac scandalosis, quae exinde in Dei ecclesia exoriri possunt, quantum nobis ex alto conceditur, obviare volentes, motu proprio, non ad alicuius nobis super hoc oblatae petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione et certa scientia, huiusmodi assertiones praedicatorum eorumdem, et aliorum quorumlibet, qui affirmare praesumerent, eos qui crederent aut tenerent, eamdem Dei genitricem ab originaiis peccati macula in sua conceptione praeservatam fuisse, propterea alicuius haeresis labe pollutos fore, vel mortaliter peccare; aut huiusmodi officium conceptionis celebrantes, seu huiusmodi sermones audientes, alicuius peccati reatum incurrere, utpote falsas et erroneas, et a veritate penitus alienas, editosque desuper libros praedictos id continentes, quoad hoc, auctoritate apostolica, tenore praesentium reprobamus et damnamus: ac motu, scientia, et auctoritate praedictis statuimus et ordinamus, quod praedicatores verbi Dei, et quicumque alii, cuiuscumque status, gradus, aut ordinis, ac conditionis fuerint, qui de cetero ausu temerario praesumpserint in eorum sermonibus ad populum, seu alias quomodolibet affirmare, huiusmodi sic per nos improbatas et damnatas assertiones veras esse, aut dictos libros pro veris legere, tenere, vel habere, postquam de praesentibus scientiam habuerint; excommunicationis sententiam eo ipso incurrant, a

qua ab alio quam a romano pontifice (nisi in mortis articulo) nequeant absolutionis beneficium obtinere. Item motu, scientia, et auctoritate similibus, simili poenae ac censurae subiicientes eos, qui ausi fuerint asserere, contrariam opinionem tenentes, videlicet gloriosam virginem Mariam cum originali peccato fuisse conceptam, haeresis crimen, vel peccatum incurrere mortale, cum nondum sit a romana ecclesia et apostolica sede decisum: non obstantibus constitutionibus et ordinationibus apostolicis contrariis quibuscumque, quibus communiter vel divisim a sede apostolica indultum existat, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per litteras apostolicas, non facientes plenam ac expressam, ac de verbo ad verbum de induito huiusmodi mentionem. Et ne de praemissis aliquando valeant ignorantiam allegare, volumus, quod locorum ordinarii requisiti, praesentes litteras in ecclesiis consistentibus in eorum civitatibus, et suarum dioecesium locis insignibus, dum maior ibi multitudo populi ad divina convenerit, sermonibus ad populum mandent et faciant publicari. Praeterea, quia difficile foret praesentes litteras ad singula loca, in quibus expediens fuerit, deferre; etiam volumus, et dicta auctoritate decernimus, quod earumdem litterarum transumpto, manu publici notarii confecto, et authentico alicuius praelati ecclesiastici sigillo munito, ubique stetur, prout staretur eisdem originalibus litteris, si forent exhibitae vel ostensae. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrae reprobationis, damnationis, statuti, ordinationis, voluntatis et decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri et Pauli, apostolorum eius, se noverit incursurum. Datum Romae apud sanctum Petrum anno incarnationis dominicae 1483, pridie nonas septem., pontificatus nostri anno decimo tertio.

APPENDIX

ALIORUM QUORUMDAM DOCUMENTORUM QUAE THEOLOGIAE CANDIDATIS UTILIA ESSE VIDENTUR.

NUM. I. DAMNATIO ERRORUM WICLEFFI, HUS, ET LUTHERI.

Sacrosancta constantiensis synodus, generale concilium faciens, et ecclesiam catholicam repraesentans etc. Ad perpetuam rei memoriam.

Fidem catholicam etc. Sequuntur articuli Ioannis Wicleffi.

1. Substantia panis materialis, et similiter substantia vini materialis remanent in sacramento altaris. 2. Accidentia panis non manent sine subiecto in eodem sacramento. 3. Christus non est in eodem sacramento identice, et realiter propria praesentia corporali. 4. Si episcopus, vel sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non consecrat, non conficit, non baptizat. 5. Non est fundatum in evangelio, quod Christus missam ordinaverit. 6. Deus debet obedire diabolo. 7. Si homo fuerit debite contritus, omnis confessio exterior est sibi superflua, et inutilis. 8. Si papa sit praescitus, et malus, et per consequens membrum diaboli, non habet potestatem super fideles sibi ab aliquo datam, nisi forte a Caesare. 9. Post Urbanum VI. non est aliquis recipiendus in papam, sed vivendum est more graecorum sub legibus propriis. 10. Contra scripturam sacram est, quod viri ecclesiastici habeant possessiones. 11. Nullus praelatus debet aliquem excommunicare, nisi prius sciat eum excommunicatum a Deo: et qui sic excommunicat, fit ex hoc haereticus, vel excommunicatus. 12. Praelatus excommunicans clericum, qui appellavit ad regem, vel concilium regni; eo ipso traditor est regis, et regni. 13. Illi, qui dimittunt praedicare, sive audire verbum Dei propter excommunicationem hominum, sunt excommunicati, et in Dei iudicio traditores Christi habebuntur. 14. Licet, alicui diacono, vel presbytero praedicare verbum Dei, absque auctoritate sedis apostolicae, sive episcopi catholici. 15. Nullus est dominus civilis, nullus est praelatus, nullus est episcopus, dum est in peccato mortali. 16. Domini temporales pos-

sunt, ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab ecclesia, possessionatis habitualiter delinquentibus, id est ex habitu, non solum actu delinquentibus. 17. Populares possunt ad suum arbitrium dominos delinquentes corrigere. 18. Decimae sunt purae eleemosynae, et possunt parochiani propter peccata suorum praelatorum ad libitum suum eas auferre. 19. Speciales orationes applicatae uni personae per praelatos, vel religiosos, non plus prosunt eidem, quam generales, ceteris paribus. 20. Conferens eleemosynam fratribus est excommunicatus eo facto. 21. Si aliquis ingreditur religionem privatam qualemcumque, tam possessionatorum, quam mendicantium, redditur ineptior, et inhabilior ad observationem mandatorum Dei. 22. Sancti instituentes religiones privatas, sic instituendo peccaverunt. 23. Religiosi viventes in religionibus privatis, non sunt de religione christiana. 24. Fratres tenentur per laborem manuum victum acquirere, et non per mendicitatem. 25. Omnes sunt simoniaci, qui se obligant orare pro aliis eis in temporalibus subvenientibus. 26. Oratio praesciti nulli valet. 27. Omnia de necessitate absoluta eveniunt. 28. Confirmatio iuvenum, clericorum ordinatio, locorum consecratio reservantur papae, et episcopis propter cupiditatem lucri temporalis, et honoris. 29. Universitates, studia, collegia, graduationes, et magisteria in eisdem sunt vana gentilitate introducta: tantum prosunt ecclesiae, sicut diabolus. 30. Excommunicatio papae, vel cuiuscumque praelati non est timenda, quia est censura anti-Christi. 31. Peccant fundantes claustra, et ingredientes sunt viri diabolici. 32. Ditare clerum est contra regulam Christi. 33. Sylvester papa, et Constantinus imperator errarunt ecclesiam dotando. 34. Omnes de ordine mendicantium sunt haeretici, et dantes eis eleemosynas sunt excommunicati. 35. Ingredientes religionem, aut aliquem ordinem, eo ipso inhabiles sunt ad observanda divina praecepta, et per consequens ad perveniendum ad regnum caelorum, nisi apostataverint ab eisdem. 36. Papa cum omnibus clericis suis possessionem habentibus sunt haeretici, eo quod possessiones habent; et consentientes eis, omnes videlicet domini saeculares, et ceteri laici. 37. Ecclesia romana est synagoga satanae, nec papa est proximus, et immediatus vicarius Christi, et apostolorum. 38. Decretales ecclesiae sunt apocryphae, et seducunt a fide Christi: et clerici sunt stulti, qui student eis. 39. Imperator, et domini saeculares sunt seducti a diabolo, ut ecclesiam dotarent bonis tempo-

ralibus. 40. Electio papae a cardinalibus, a diabolo est introducta. 41. Non est de necessitate salutis credere romanam ecclesiam esse supremam inter alias ecclesias. 42. Fatuum est credere indulgentiis papae, et episcoporum. 43. Iuramenta illicita sunt, quae fiunt ad corroborandos humanos contractus, et commercia civilia. 44. Augustinus, Benedictus, et Bernardus damnati sunt, nisi poenituerit de hoc, quod habuerunt possessiones, et instituerunt, et intraverunt religiones: et sic a papa usque ad ultimum religiosum omnes sunt haeretici. 45. Omnes religiones indifferenter introductae sunt a diabolo. *Fin. art. Wicl.*

Idemque Ioannes Wicleff libros, dialogum, et trialogum per ipsum nominatos, et plures alios tractatus, volumina, et opuscula composuit, in quibus praescriptos, et plures alios damnabiles inseruit, et dogmatizavit articulos etc. Rursus his ad notitiam sedis apostolicae, et generalis concilii deductis, romanus pontifex (in sua obedientia Ioannes XXIII.) in concilio romano ultimo celebrato dictos libros, tractatus, et opuscula condemnavit etc. Haec autem sancta synodus praefatos articulos XLV. examinari fecit, et saepius recenseri per plures reverendissimos patres ecclesiae romanae cardinales, episcopos, abbates, magistros in theologia, doctores iuris utriusque, et plures notabiles in multitudine copiosa; quibus articulis examinatis, fuit repertum, prout in veritate est, aliquos, et plures ex ipsis fuisse, et esse notoriae haereticos, et a ss. pp. dudum reprobatos, alios non catholicos, sed erroneos, alios scandolosos, et blasphemos, quosdam piarum aurium offensivos, nonnullos eorum temerarios, et seditiosos. Compertum est etiam libros eius, plures alios articulos continere similium qualitatum, doctrinamque in ecclesia Dei vesanam (alii venenosam), et fidei, ac moribus inimicam inducere. Propterea in nomine D. N. Iesu Christi, haec sancta synodus sententias praedictorum archiepiscoporum, ac concilii romani ratificans, et approbans, praedictos articulos, et eorum quemlibet, libros eiusdem, dialogum, et trialogum per eumdem Ioannem Wicleff nominatos, et alios eiusdem auctoris libros, volumina, tractatos, et opuscula quocumque nomine censeantur, quos hic haberi vult pro sufficienter expressis, hoc perpetuo decreto reprobat, et condemnat etc.

Quia vero libris praedictis diligenter examinatis per doctores, et magistros universitatis studii oxoniensis, ultra dictos XLV. articulos, ducentos sexaginta extra pendentes collegerunt (ab

excerpendo collegerunt), quorum aliqui cum supradictis in sententia coincidunt, licet non eadem forma verborum, et sicut de aliis superius dictum est, quidam ipsorum erant, et sunt haeretici, quidam seditiosi, quidam erronei, alii temerarii, nonnulli scandalosi, alii insani, nec non omnes pene contra bonos mores, et catholicam veritatem, fuerunt propterea per dictam universitatem scholastice, et debite reprobati. Haec igitur synodus sacrosancta cum deliberatione, qua supra, praedictos articulos, et eorum quemlibet reprobat, et condemnat, prohibens, iubens, mandans, et decernens, prout de aliis XLV. Eorumdem ducentorum sexaginta articulorum tenores duximus inferius inserendos. *Horum tamen articulorum series in collectione conciliorum non apparet.*

Sacrosancta generalis constantiensis synodus ecclesiam catholicam repraesentans, in Spiritu sancto legitime congregata. Ad perpetuam rei memoriam.

Quia teste veritate etc. Quapropter habita per prius plenaria informatione de praemissis, et diligenti deliberatione reverendissimorum in Christo patrum dominorum sanctae romanae ecclesiae cardinalium, patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum, et ceterorum praelatorum, et doctorum sacrae paginae, et iuris utriusque in multitudine copiosa, haec sacrosancta constantiensis synodus declarat, et diffinit, articulos infrascriptos, qui, habita collatione per plures magistros in sacra pagina, reperti fuerunt contineri in eius libris, et opusculis manu propria scriptis, et quos etiam idem Ioannes Hus in publica audientia coram patribus, et praelatis huius sacri concilii confessus fuit in suis libris, et opusculis contineri, non esse catholicos, nec tamquam tales esse dogmatizandos, sed ex eis plures esse erroneos, alios scandalosos, aliquos piarum aurium offensivos, pluresque eorum esse temerarios, et seditiosos, et nonnullos eorumdem esse notorie haereticos, et iam dudum a sacris patribus, et generalibus conciliis reprobatos, et damnatos. . . .

Sed cum infrascripti articuli expresse contineantur in libris, seu tractatibus suis, videlicet in libro, quem intitulat de ecclesia, et aliis suis opusculis, ideo libros praedictos, et doctrinam, et singulos alios tractatus, et opuscula in latino, seu vulgari bohemico per ipsûm editos . . . haec sacrosancta synodus reprobat, atque condemnat, ipsos comburendos publice, et solemniter in praesentia cleri, et populi in civitate constantiensi,

et alibi, decernit, et diffinit . . . prorsus iubet, per locorum ordinarios, tractatus, et opuscula huiusmodi per censuram ecclesiasticam, etiam si opus fuerit, cum adiectione poenae, et fautoriae haeresis, diligenter inquiri, et repertos ignibus publice concremari.

Visis insuper actis, et actitatis in causa inquisitionis de, et super haeresi contra praedictum Ioannem Hus habitis, et factis . . . sacrosancta synodus pronuntiat, decernit, et declarat dictum Ioannem Hus fuisse, et esse verum, et manifestum haereticum . . .

ARTICULI DAMNATI IOANNIS HUS, DE QUIBUS SUPRA FIT MENTIO.

1. Unica est sancta universalis ecclesia, quae est praedestinatorum universitas. 2. Paulus numquam fuit membrum diaboli, licet fecerit quosdam actus actibus ecclesiae malignantium consimiles. 3. Praesciti non sunt partes ecclesiae, cum nulla pars eius finaliter excidet ab ea, eo quod praedestinationis charitas, quae ipsam ligat, non excidet. 4. Duae naturae divinitas, et humanitas, sunt unus Christus. 5. Praescitus, etsi aliquando est in gratia secundum praesentem iustitiam, tamen numquam est pars sanctae ecclesiae, et praedestinatus semper manet membrum ecclesiae, licet aliquando excidat a gratia adventitia, sed non a gratia praedestinationis. 6. Sumendo ecclesiam pro convocatione praedestinatorum, sive fuerint in gratia, sive non, secundum praesentem iustitiam, isto modo in ecclesia est articulus fidei. 7. Petrus non est, nec fuit caput ecclesiae sanctae catholicae. 8. Sacerdotes quomodolibet criminose viventes sacerdotii polluunt potestatem, et sic, ut filii infideles, sentiunt infideliter de septem sacramentis ecclesiae, de clavibus, officiis, censuris, moribus, ceremoniis, et sacris rebus ecclesiae, veneratione reliquiarum, indulgentiis, et ordinibus. 9. Papalis dignitas a Caesare inolevit, et papae perfectio, et institutio a Caesaris potentia emanavit. 10. Nullus sine revelatione assereret rationabiliter de se, vel alio, quod esset caput ecclesiae particularis. 11. Non oporteret credere, quod iste, quicumque est romanus pontifex, sit caput, cuiuscumque particularis ecclesiae sanctae, nisi Deus eum praedestinaverit. 12. Nemo gerit vicem Christi, vel Petri, nisi sequatur eum in moribus, cum nulla alia sequela sit pertinentior, nec aliter recipiat a Deo procura-

toriam potestatem, quia ad illud officium vicariatus requiritur et morum conformitas, et instituentis auctoritas. 13. Papa non est verus, et manifestus successor apostolorum principis Petri, si vivit moribus contrariis Petro; et si quaerit avaritiam, tum est vicarius Iudae Scarioth. Et pari evidentia cardinales non sunt veri, et manifesti successores collegii aliorum apostolorum Christi, nisi vixerint more apostolorum, servantes mandata, et consilia Domini nostri Iesu Christi. 14. Doctores ponentes, quod aliquis per censuram ecclesiasticam emendandus, si corrigi noluerit, saeculari iudicio est tradendus, pro certo sequuntur in hoc pontifices, et scribas, et pharisaeos, qui Christum non volentem eis obedire in omnibus, dicentes, *nobis non licet interficere quemquam*, ipsum saeculari iudicio tradiderunt, et quod reales sint homicidae graviores quam Pilato. 15. Obedientia ecclesiastica est obedientia secundum adiventionem sacerdotum ecclesiae, praeter expressam auctoritatem script. 16. Divisio immediata humanorum operum est, quod sunt vel virtuosa, vel vitiosa, quia si homo est vitiosus, et agit quidquam, tunc agit vitiosae, et si est virtuosus, et agit quidquam, tum agit virtuose: quia sicut vitium, quod crimen dicitur, seu mortale peccatum, inficit universaliter actus hominis vitiosi, sic virtus vivificat omnes actus hominis virtuosi. 17. Sacerdotes Christi, viventes secundum legem eius, et habentes scripturae notitiam, et effectum ad aedificandam populum, debent praedicare non obstante praetensa excommunicatione. Quod si papa, vel aliquis praelatus mandat sacerdoti sic disposito, non praedicare, non debet subditus obedire. 18. Quilibet praedicantis officium de mandato accipit, qui ad sacerdotium accedit: et illud mandatum debet exequi, praetensa excommunicatione non obstante. 19. Per censuras ecclesiasticas excommunicationis, suspensionis, et interdicti ad sui exaltationem clerus populum laicalem sibi suppeditat, avaritiam multiplicat, malitiam protegit, et viam praeparat anti-Christo. Signum evidens est, quod ab anti-Christo tales procedunt censurae, quas vocant in suis processibus fulminationes, quibus clerus principalissime procedit contra illos, qui denudant nequitiam anti-Christi, qui clerum pro se maxime usurpabit. 20. Si papa est malus, et praesertim, si est praescitus, tunc, ut Iudas apostolus, est diabolus, fur, et filius perditionis, et non est caput sanctae militantis ecclesiae, cum nec sit membrum eius. 21. Gratia praedestinationis est vinculum, quo corpus ecclesiae,

et quodlibet eius membrum iungitur Christo capiti insolubiliter. 22. Papa, vel praelatus malus, et praescitus, est aequivoce pastor, et vere fur, et latro. 23. Papa non debet dici sanctissimus, etiam secundum officium, quia alias rex deberet etiam dici sanctissimus secundum officium; et tortores, et praecones dicerentur sancti, imo etiam diabolus deberet dici sanctus, cum sit officiarius Dei. 24. Si papa vivat Christo contrarie, etiamsi ascenderet per ritam, et legitimam electionem secundum constitutionem humanam vulgatam, tamen aliunde ascenderet, quam per Christum, dato etiam, quod intraret per electionem a Deo principaliter factam: nam Iudas Scariotes rite, et legitime est electus a Deo Christo Iesu ad episcopatum, et tamen ascendit aliunde ad ovile ovium. 25. Condemnatio 45. art. Ioannis Wicleff per doctores facta est irrationabilis, et iniqua, et male facta, et ficta est causa per eos allegata, videlicet ex eo, quod nullus eorum sit catholicus: sed quilibet eorum, aut est haereticus, aut erroneus, aut scandalosus. 26. Non eo ipso, quo electores, vel maior pars eorum consenserit viva voce secundum ritus hominum in personam aliquam, eo ipso illa persona est legitime electa, vel eo ipso est verus, et manifestus successor, vel vicarius Petri apostoli, vel alterius apostoli in officio ecclesiastico: unde, sive electores bene, vel male elegerint, operibus electi debemus credere; nam eo ipso, quo quis copiosius operatur meritorie ad profectum ecclesiae, habet a Deo ad hoc copiosius facultatem. 27. Non est scintilla apparentiae, quod oporteat esse unum caput in spiritualibus regens ecclesiam, quod semper cum ecclesia ipsa militante conversetur, et conservetur. 28. Christus sine talibus monstruosis capitibus, per suos veraces discipulos sparsos per orbem terrarum melius suam ecclesiam regularet. 29. Apostoli, et fideles sacerdotes Domini strenue in necessariis ad salutem regularunt ecclesiam, antequam papae officium foret introductum: sic facerent deficiente per summe possibile papa usque ad diem iudicii. 30. Nullus est dominus civilis, nullus est praelatus, nullus est episcopus, dum est in peccato mortali.

Bullam Martini V. datam Constantiae 8. *kal. martii* 1418, *quae insertos habet utrosque articulos Wiclеff, et Hus, eosdemque damnat sacro approbante concilio constantiensi vid. t. VIII. concil. Harduini pag.* 905, *et seq.*

BULLA LEONIS X.

Contra Lutherum 18. *kal. iulii* 1520.

Leo episcopus etc. Exurge Domine etc. Eorum autem errorum (Lutheri) aliquos duximus praesentibus inserendos, quorum tenor sequitur, et est talis.

Haeretica sententia est, sed usitata, sacramenta novae legis iustificantem gratiam illis dare, qui non ponunt obicem. 2. In puero post baptismum negare remanens peccatum, est Paulum, et Christum simul conculcare. 3. Fomes peccati, etiamsi nullum adsit actuale peccatum, moratur exeuntem a corpore animam ab ingressu caeli. 4. Imperfecta charitas morituri fert secum necessarium magnum timorem, qui se solo satis est facere poenam purgatorii, et impedit introitum regni. 5. Tres esse partes poenitentiae, contritionem, confessionem, et satisfactionem, non est fundatum in sacra scriptura, nec in antiquis sanctis christianis doctoribus. 6. Contritio, quae paratur per discussionem, collationem, et detestationem peccatorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animae suae, ponderando peccatorum gravitatem, multitudinem, foeditatem, amissionem aeternae beatitudinis, ac aeternae damnationis acquisitionem, haec contritio facit hypocritam, imo magis peccatorem. 7. Verissimum est proverbium, et omnium doctrina de contritionibus, huc usque data praestantius: de cetero non facere, summa poenitentia: optima poenitentia, nova vita. 8. Nullo modo praesumas confiteri peccata venialia, sed nec omnia mortalia, quia impossibile est, ut omnia mortalia cognoscas: unde in primitiva ecclesia solum manifesta mortalia confitebantur. 9. Dum volumus omnia pure confiteri, nihil aliud facimus, quam quod misericordiae Dei nihil volumus relinquere ignoscendum. 10. Peccata non sunt ulli remissa, nisi remissum crederet: non enim sufficit remissio peccati, et gratiae donatio, sed oportet etiam credere esse remissum. 11. Nullo modo confidas absolvi propter tuam contritionem, sed propter verbum Christi, *quodcumque solveris etc.* (Matth. 16.) Hic, inquam, confide, si sacerdotis obtinueris absolutionem, et crede fortiter te absolutum, et absolutus vere eris, quidquid sit de contritione. 12. Si per impossibile confessus non esset contritus, aut sacerdos non serio, sed ioco absolveret, si tamen credat se absolutum, verissime est absolutus. 13. In sacramento poe-

nitentiae, ac remissione culpae non plus facit papa, aut episcopus, quam infimus sacerdos; imo tibi non est sacerdos; aeque tantum quilibet christianus, etiam mulier, aut puer esset. 14. Nullus debet sacerdoti respondere, se esse contritum, nec sacerdos requirere. 15. Magnus est error eorum, qui ad sacramenta eucharistiae accednnt, huic innixi, quod non sint sibi conscii alicuius peccati mortalis, quod praemiserint orationes suas, et praeparatoria: omnes illi iudicium sibi manducant, et bibunt: sed si credant, et confidant se gratiam ibi consecuturos, haec sola fides, facit eos puros, et dignos. 16. Consultum videtur, quod ecclesia in communi concilio statueret laicos sub utraque specie communicandos; nec Bohemi communicantes sub utraque specie sunt haeretici, sed schismatici. 17. Thesauri ecsiae, unde papa dat indulgentias, non snnt merita Christi, et sanctorum. 18. Indulgentiae sunt piae fraudes fidelium, et remissiones bonorum operum: et sunt de numero eorum, quae licent, et non de numero eorum, quae expediunt. 19. Indulgentiae his, qui veraciter eas consequuntur, non valent ad remissionem poenae pro peccatis actualibus debitae apud divinam iustitiam. 20. Seducuntur credentes indulgentias esse salutares, et ad fructus spiritus utiles. 21. Indulgentiae necessariae sunt solum publicis criminibus, et proprie conceduntur duris solummodo, et impatientibus. 22. Sex generibus hominnm indulgentiae nec sunt necessariae, nec utiles: videlicet mortuis, seu morituris, infirmis, legitime impeditis, his qui non commiserunt crimina, his qui crimina commiserunt, sed non publica; his qui meliora operantur. 23. Excommunicationes sunt tantum externae poenae, nec privant hominem communibus spiritualibus ecclesiae orationibus. 24. Docendi sunt christiani plus diligere excommunicationem, quam timere. 25. Romanus pontifex Petri successor, non est Christi vicarius super omnes totius mundi ecclesias ab ipso Christo in beato Petro institutus. 26. Verbum Christi ad Petrum, *quodcumque solveris super terram etc.* (Matth. 16.) extenditur dumtaxat ad ligata ab ipso Petro. 27. Certum est in manu ecclesiae, aut papae prorsus non esse statuere articulos fidei, imo nec leges morum, seu bonorum operum. 28. Si papa cum magna parte ecclesiae sic, vel sic sentiret, nec etiam erraret, adhuc non est peccatum, aut haeresis contrarium sentire, praesertim in re non necessaria ad salutem, donec fuerit per concilium universale, alterum reprobatum, alterum approbatum.

29. Via nobis facta est enervandi auctoritatem conciliorum, et libere contradicendi eorum gestis, et iudicandi eorum decreta, et confidenter confitendi quidquid verum videtur, sive probatum fuerit, sive reprobatum a quocumque concilio. 30. Aliqui articuli Ioannis Hus condemnati in concilio constantiensi sunt christianissimi, verissimi, et evangelici, quos nec universalis ecclesia posset damnare. 31. In omni opere bono iustus peccat. 31. Opus bonum optime factum, est veniale peccatum. 33. Haereticos comburi, est contra voluntatem spiritus. 34. Praeliari adversus turcas, est repugnari Deo visitanti iniquitates nostras per illos. 35. Nemo est certus, se non semper peccare mortaliter, propter occultissimum superbiae vitium. 36. Liberum arbitrium post peccatum, est res de solo titulo: et dum facit, quod in se est, peccat mortaliter. 37. Purgatorium non potest probari ex sacra scriptura, quae sit in canone. 38. Animae in purgatorio non sunt secure de earum salute, saltem omnes: nec probatum est, ullis aut rationibus, aut scripturis, ipsas esse extra statum merendi, aut augendi charitatis. 29. Animae in purgatorio peccant sine intermissione, quamdiu quaerunt requiem, et horrent poenas. 40. Animae ex purgatorio liberatae suffragiis viventium, minus beantur, quam si per se satisfecissent. 41. Praelati ecclesiastici et principes saeculares non malefacerent, si omnes saccos mendicitatis delerent.

Praefatos omnes, et singulos articulos, seu errores tamquam, ut praemittitur, respective haereticos, aut scandolosos, aut falsos, aut piarum aurium offensivos, vel simplicium mentium seductivos, et veritati catholicae obviantes, damnamus, reprobamus, atque omnino reiicimus etc.

NUM. II. DAMNATIO ERRORUM BAIANORUM ETC.

BULLA PII V. AN. 1567.

Pius episcopus servus servorum etc.: Ex omnibus afflictionibus, quas in hoc loco a Domino constituti, tam luctuoso tempore sustinemus, ille animum nostrum praecipue excruciat dolor, quod religio christiana, tantis iampridem turbinibus agitata, novis quotidie propositis opinionibus conflictetur, Christique populus antiqui hostis suggestione dissectus, in alios, atque alios errores passim, et promiscue deferatur: quantum vero ad nos attinet, totis viribus conamur, ut illae, simul atque prosiliunt,

penitus opprimantur; magno enim moerore afficimur, quod plerique, spectatae alioqui probitatis, et doctrinae, in varias sententias, offensionis, et periculi plenas, tum verbo, tum scriptis prorumpunt, deque eis etiam in scholis invicem controversantur, cuiusmodi sunt sequentes.

1. Nec angeli, nec primi hominis adhuc integri merita recte vocantur gratia. 2. Sicut opus malum ex natura sua est mortis aeternae meritorium, sic bonum opus ex natura sua est vitae aeternae meritorium. 3. Et bonis angelis, et primo homini, si in statu illo perseverasset usque ad ultimum vitae, felicitas esset merces, et non gratia. 4. Vita aeterna homini integro, et angelo promissa fuit intuitu bonorum operum, et bona opera ex lege naturae ad illam consequendam per se sufficiunt. 5. In promissione facta angelo, et primo homini continetur naturalis iustitiae constitutio, qua pro bonis operibus, sine alio respectu, vita aeterna iustis promittitur. 6. Naturali lege constitutum fuit homini, ut si in obedientia perseveraret, ad eam vitam pertransiret, in qua mori non posset. 7. Primi hominis integri merita fuerunt primae creationis munera; sed iuxta modum loquendi scripturae sacrae non recte vocantur gratia, quo fit, ut tantum merita, non etiam gratia debeant nuncupari. 8. In redemptis per gratiam Christi, nullum inveniri potest bonum meritum, quod non sit gratis indigno collatum. 9. Dona concessa homini integro, et angelo forsitan, non improbanda ratione, possunt dici gratia: sed quia secundum usum sacrae scripturae, nomine gratiae ea tantum munera intelliguntur, quae per Iesum Christum male merentibus, et indignis conferuntur, ideo neque merita, neque merces, quae illis redditur, gratia dici debet. 10. Solutio poenae temporalis, quae, peccato dimisso, saepe remanet, et corporis resurrectio, proprie nonnisi meritis Christi adscribenda est. 11. Quod pie, et iuste in hac vita mortali, usque ad finem, conversati, vitam consequimur aeternam, id non proprie gratia Dei, sed ordinationi naturali statim initio creationis constitutae, iusto Dei iudicio deputandum est, neque in hac retributione bonorum ad Christi meritum respicitur, sed tantum ad primam institutionem generis humani, in qua, lege naturali constitutum est, ut iusto Dei iudicio obedientiae mandatorum vita aeterna reddatur. 12. Pelagii sententia est: opus bonum, citra gratiam adoptionis factum, non est regni caelestis meritorium. 13. Opera bona a filiis adoptionis facta, non accipiunt

rationem meriti ex eo, quod fiunt per spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, sed tantum ex eo, quod sunt conformia legi, quodque per ea praestatur obedientia legi. 14. Opera bona iustorum non accipiunt in die iudicii extremi ampliorem mercedem, quam iusto Dei iudicio mereantur accipere. 15. Ratio meriti non consistit in eo, quod qui bene operatur habeat gratiam, et inhabitantem Spiritum sanctum, sed in eo solum, quod obedit divinae legi. 16. Non est vera legis obedientia, quae sit sine charitate. 17. Sentiunt cum Pelagio, qui dicunt, esse necessarium ad rationem meriti, ut homo per gratiam odoptionis sublimetur ad statum deificum. 18. Opera cathecumenorum, ut fides, et poenitentia ante remissionem peccatorum facta, sunt vitae aeternae meritoria, quam vitam ipsi non consequenter, nisi prius praecadentium delictorum impedimenta tollantur. 19. Opera iustitiae, et temperantiae, quae Christus fecit, ex dignitate personae operantis non traxerunt maiorem valorem. 20. Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur poenam aeternam. 21. Humanae naturae sublimatio, et exaltatio in consortium divinae naturae, debita fuit integritati primae conditionis, et proinde naturalis dicenda est, et non supernaturalis. 22. Cum Pelagio sentiunt, qui textum apostoli ad romanos 2., *gentes quae legem non habent, naturaliter, quae legis sunt, faciunt*, intelligunt de gentibus, fidei gratiam non habentibus. 23. Absurda est eorum sententia, qui dicunt hominem ab initio, dono quodam supernaturali, et gratuito, supra conditionem naturae suae fuisse exaltatum, ut fide, et spe, et charitate Deum supernaturaliter coleret. 24. A vanis, et otiosis hominibus, secundum insipientiam philosophorum, excogitata est sententia, quae ad pelagianismum relicenda est, hominem ab initio sic constitutum, ut per dona naturae superaddita, fuerit largitate conditoris sublimatus, et in Dei filium adoptatus. 25. Omnia opera infidelium sunt peccata, et philosophorum virtutes sunt vitia. 26. Integritas primae creationis non fuit indebita humanae naturae exaltatio, sed naturalis eius conditio. 27. Liberum arbitrium sine gratiae Dei adiutorio, nonnisi ad peccandum valet. 28. Pelagianus est error dicere, quod liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum. 29. Non soli fures ii sunt, et latrones, qui Christum, viam, et ostium veritatis, et vitae negant; sed etiam quicumque aliunde, quam per ipsum in viam iustitiae (hoc est ali-

quam iustitiam), conscendi posse docent. 30. Ant tentationi ulli, sine gratiae ipsius adintorio, resistere hominem posse, sicut in eam non indncatur, aut ab ea non superetur. 31. Charitas perfecta, et sincera, quae est ex corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta, tam in cathecumenis, quam in poenitentibns, potest esse sine remissione peccatorum. 32. Charitas illa, quae est plenitudo legis, non est semper coniuncta cum remissione peccatorum. 33. Catechumenus iuste, recte, et sancte vivit, et mandata Dei observat, ac legem implet per charitatem, ante obtentam remissionem peccatorum, quae in baptismi lavacro demum percipitur. 34. Distinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur, ut auctor naturae, et gratuiti, quo Dens amatur, ut beatificator, vana est, et commentitia, et ad illudendum sacris litteris, et plurimis veterum testimoniis excogitata. 35. Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est. 36. Amor naturalis, qui ex viribus naturae exoritur ex sola philosophia, per elationem praesumptionis humanae, cum iniuria crucis Christi defenditur a nonnullis doctoribus. 37. Cnm Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, hoc est, quod ex naturae solis viribus ortum dncit, agnoscit. 38. Omnis amor creaturae rationalis, ant vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, quae a Ioanne prohibetur: ant laudabilis illa charitas, qua, per Spiritum sanctum in corde diffusa, Deus amatur. 39. Quod voluntarie fit, etiamsi necessario fiat, libere tamen fit. 40. In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati. 41. Is libertatis modus, qui est a necessitate, sub libertatis nomine non reperitur in scripturis, sed solum nomen libertatis a peccato. 42. Iustitia, qua iustificatur per fidem impius, consistit formaliter in obedientia mandatorum, quae est operum iustitia, non autem in gratia aliqua animae infusa, qua adoptatur homo in filinm Dei, et secundum interiorem hominem renovatur, ac divinae naturae consors efficitur, ut sic per Spiritum sanctum renovatus, deinceps bene vivere, et Dei mandatis obedire possit. 43. In hominibus poenitentibus ante sacramentum absolutionis, et in cathecumenis ante baptismum, est vera iustificatio; separata tamen a remissione peccatorum. 44. Operibus plerisque, quae a fidelibus fiunt, solum, ut Dei mandatis pareant, cuiusmodi sunt obedire parentibus, depositum reddere, ab homicidio, a furto, a fornicatione abstinere, iustificantur quidem homines, quia sunt legis obedientia, et vera legis iustitia;

non tamen iis obtinent incrementa virtutum. 45. Sacrificium missae non alia ratione est sacrificium, quam generali illa, qua omne opus, quod fit, ut sancta societate Deo homo inhaereat. 46. Ad rationem, et definitionem peccati, non pertinet voluntarium; nec definitionis quaestio est, sed causae, et originis, utrum omne peccatum debeat esse voluntarium. 47. Unde peccatum originis vere habet rationem peccati, sine ulla ratione, ac respectu ad voluntatem, a qua originem habuit. 48. Peccatum originis est habituali parvuli voluntate voluntarium, et habitualiter dominatur parvulo, eo quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium. 49. Et ex habituali voluntate dominante fit, ut parvulus discedens sine regenerationis sacramento, quando usum rationis consecutus erit, actualiter Deum odio habeat, Deum blasphemet, et legi Dei repugnet. 50. Prava desideria, quibus ratio non consentit, et quae homo invitus patitur, sunt prohibita praecepto *non concupisces*. 51. Concupiscentia, sive lex membrorum, et prava eius desideria, quae inviti sentiunt homines, sunt vera legis inobedientia. 52. Omne scelus est eius conditionis, ut suum auctorem, et omnes posteros, eo modo inficere possit, quo infecit prima transgressio. 53. Quantum est ex vi transgressionis, tantum meritorum malorum a generante contrahunt, qui cum minoribus nascuntur vitiis, quam qui cum maioribus. 54. Definitiva haec sententia, Deum homini nihil impossibile praecepisse, falso tribuitur Augustino, cum Pelagii sit. 55. Deus non potuisset ab initio talem creare hominem, qualis nunc nascitur. 56. In peccato sunt actus, et reatus; transeunte autem actu, nihil manet nisi reatus, sive obligatio ad poenam. 57. Unde in sacramento baptismi, aut sacerdotis absolutione, proprie reatus peccati dumtaxat tollitur, et ministerium sacerdotum solum liberat a reatu. 58. Peccator poenitens non vivificatur ministerio sacerdotis absolventis, sed a solo Deo, qui poenitentiam suggerens, et inspirans vivificat eum, et resuscitat: ministerio autem sacerdotis solum reatus tollitur. 59. Quando per eleemosynas, aliaque poenitentiae opera Deo satisfacimus pro poenis temporalibus, non dignum pretium Deo pro peccatis nostris offerimus, sicut quidam errantes autumant (nam alioqui essemus, saltem aliqua ex parte, redemptores), sed aliquid facimus, cuius intuitu Christi satisfactio nobis applicatur, et communicatur. 60. Per passiones sanctorum indulgentiis communicatas non proprie redimuntur nostra delicta; sed per communio-

nem charitatis nobis eorum passiones impartiuntur, ut digni simus, qui pretio sanguinis Christi a poenis pro peccatis debitis, liberemur. 61. Illa doctorum distinctio, divinae legis mandata bifariam impleri, altero modo, quantum ad praeceptorum operum substantiam tantum; altero quantum ad certum quemdam modum, videlicet, secundum quem valeant operantem perducere ad regnum aeternum (hoc est ad modum meritorum), commentitia est, et explodenda. 62. Illa quoque distinctio, qua opus dicitur bifariam bonum, vel quia ex obiecto, et omnibus circumstantiis rectum est bonum (quod moraliter bonum appellare consueverunt), vel quia est meritorium regni aeterni, eo quod sit a vivo Christi membro per spiritum charitatis, reiicienda est. 63. Sed et illa distinctio duplicis iustitiae, alterius, quae fit per spiritum charitatis inhabitantem, alterius, quae fit ex inspiratione quidem Spiritus sancti, cor ad poenitentiam excitantis, sed nondum cor inhabitantis, et in charitatem diffundentis, qua divinae legis iustificatio impleatur, similiter reiicitur. 64. Item, et illa distinctio duplicis vivificationis, alterius, qua vivificatur peccator, dum ei poenitentia, et vitae novae propositum, et inchoatio per Dei gratiam inspiratur; alterius, qua vivificatur, qui vere iustificatur, et palmes in vite Christo efficitur; pariter commentitia est, et scripturis minime congruens. 65. Non nisi pelagiano errore admitti potest usus aliquis liberi arbitrii bonus, sive non malus; et gratiae Christi iniuriam facit, qui ita sentit, et docet. 66. Sola violentia repugnat libertati hominis naturali. 67. Homo peccat etiam damnabiliter, in eo, quod necessario facit. 68. Infidelitas pure negativa in his, in quibus Christus non est praedicatus, peccatum est. 69. Iustificatio impii fit formaliter per obedientiam legis, non autem per occultam communionem, et inspirationem gratiae, quae per eam iustificatos faciat implere legem. 70. Homo existens in peccato mortali, sive in reatu aeternae damnationis, potest habere veram charitatem, et charitas etiam perfecta, potest consistere cum reatu aeternae damnationis. 71. Per contritionem etiam cum charitate perfecta, et cum voto suscipiendi sacramentum coniunctam, non remittitur crimen, extra casum necessitatis, aut martyrii, sine actuali susceptione sacramenti. 72. Omnes omnino iustorum afflictiones, sunt ultiones peccatorum ipsorum; unde, et Iob, et martyres, quae passi sunt, propter peccata sua passi sunt. 73. Nemo praeter Christum est absque peccato originali;

hinc beata Virgo mortua est propter peccatum ex Adam contractum, omnesque eius afflictiones in hac vita, sicut et aliorum iustorum, fuerunt ultiones peccati actualis, vel originalis. 75. Concupiscentia in renatis relapsis in peccatum mortale, in quibus iam dominatur, peccatum est, sicut et alii habitus pravi. 75. Motus pravi concupiscentiae, sunt pro statu hominis vitiati, prohibiti praecepto, *non concupisces;* unde homo eos sentiens, et non consentiens, transgreditur praeceptum *non concupisces;* quamvis transgressio in peccatum non deputetur. 76. Quamdiu aliquid concupiscentiae carnalis in diligente est, non facit praeceptum, diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo. 77. Satisfactiones laboriosae iustificatorum non valent expiare de condigno poenam temporalem restantem post culpam condonatam. 78. Immortalitas primi hominis non erat gratiae beneficium, sed naturalis conditio. 79. Falsa est doctorum sententia, primum hominem potuisse a Deo creari, et institui sine iustitia naturali.

Quas quidem sententias stricto coram nobis examine ponderatas, quamquam nonnullae aliquo pacto sustineri possent, in rigore, et proprio verborum sensu ab assertoribus intento haereticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, et in pias aures offensionem immittentes, respective: ac quaecumque super iis verbo, scriptoque emissa, praesentium auctoritate damnamus, circumscribimus, et abolemus, deque eisdem, et similibus posthac, quoquo pacto loquendi, scribendi, et disputandi facultatem quibuscumque interdicimus: qui secus fecerint etc. Datum Romae apud sanctum Petrum anno incarnationis dominicae 1567. kal. oct. pontificatus nostri an. secundo.

NUM. III. DAMNATIO ERRORUM IANSENII.

BULLA INNOCENTII X.

contra V. propositiones.

Innocentius episcopus, servus servorum Dei, universis Christi fidelibus salutem et apostolicam benedictionem.

Cum occasione impressionis libri, cui titulus, Augustinus Cornelii Iansenii, episcopi Yprensis, inter alias eius opiniones orta fuerit, praesertim in Galliis, controversia super quinque ex illis; complures Galliarum episcopi apud nos instituerunt, ut

easdem propositiones nobis oblatas expenderemus, ac de unaquaque earum certam, et perspicuam ferremus sententiam. Tenor vero praefatarum propositionum est prout sequitur.

I. Aliqua Dei praecepta hominibus iustis volentibus, et conantibus, secundum praesentes, quas habent vires, sunt impossibilia: deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant.

II. Interiori gratiae, in statu naturae lapsae, numquam resistitur.

III. Ad merendum, et demerendum in statu naturae lapsae non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione.

IV. Semipelagiani admittebant praevenientis gratiae interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei: et in hoc erant haeretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare.

V. Semipelagianum est, dicere Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.

Nos, quibus inter multiplices curas, quae animum nostrum assidue pulsant, illa in primis cordi est, ut ecclesia Dei nobis ex alto commissa, purgatis pravarum opinionum erroribus, tuto militare, et tamquam navis in tranquillo mari, sedatis omnium tempestatum fluctibus, ac procellis secure navigare, et ad optatum salutis portum pervenire possit; pro rei gravitate, coram aliquibus sanctae romanae ecclecIesiae cardinalibus ad id specialiter saepius congregatis, ac pluribus in sacra theologia magistris, easdem quinque propositiones, ut supra, nobis oblatas, fecimus singillatim diligenter examinari: eorumque suffragia, tum voce, tum scripto relata, mature consideravimus, eosdemque magistros, variis coram nobis actis congregationibus, prolixe super eisdem, ac super earum qualibet disserentes audivimus.

Cum autem ab initio huiuscemodi discussionis ad divinum implorandum auxilium, multorum Christi fidelium preces, tum privatim, tum publice indixissemus, postmodum iteratis eisdem ferventius, ac per nos sollicite implorata sancti Spiritus assistentia, tandem divino numine favente, ad infrascriptam devenimus declarationem, et definitionem.

Primam praedictarum propositionum: Aliqua Dei praecepta hominibus iustis volentibus, et conantibus, secundum praesentes, quas habent vires, sunt impossibilia; deest quoque illis

gratia, qua impossibilia fiant: temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam, et haereticam declaramus, et uti talem damnamus.

Secundam: Interiori gratiae in statu naturae lapsae, nunquam resistitur: haereticam declaramus, et uti talem damnamus.

Tertiam: Ad merendum, et demerendum in statu naturae lapsae, non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione: haereticam declaramus, et uti talem damnamus.

Quartam: Semipelagiani admittebant praevenientis gratiae interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei; et in hoc erant haeretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare: falsam, et haereticam declaramus, et uti talem damnamus.

Quintam: Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse; falsam, temerariam, scandalosam, et intellectam eo sensu, ut Christus pro salute dumtaxat praedestinatorum mortuus sit, impiam, blasphemam, contumeliosam, divinae pietati derogantem, et haereticam declaramus, et uti talem damnamus.

Mandamus igitur omnibus Christi fidelibus utriusque sexus, ne de dictis propositionibus sentire, docere, praedicare aliter praesumant, quam in hac praesenti nostra declaratione, et definitione continetur, sub censuris, et poenis contra hareticos, et eorum fautores in iure expressis.

Praecipimus pariter omnibus patriarchis, archiepiscopis, episcopis, aliisque locorum ordinariis, nec non haereticae pravitatis inquisitoribus, ut contradictores, et rebelles quoscumque per censuras, et poenas praedictas, ceteraque iuris, et facti remedia opportuna, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis, omnino coerceant, et compescant.

Non intendentes tamen per hanc declarationem, et definitionem super praedictis quinque propositionibus factam, approbare ullatenus alias opiniones, quae continentur in praedicto libro Cornelii Iansenii.

Datum Romae apud sanctam Mariam Maiorem, anno incarnationis dominicae 1653. pridie kalend. iunii, pontificatus nostri anno nono.

BULLA CLEMENTIS XI.

Clemens episcopus servus servorum Dei, universis Christi fidelibus salutem, et apostolicam benedictionem.

Unigenitus Dei filius pro nostra, et totius mundi salute filius hominis factus, dum discipulos suos doctrina veritatis instrueret, nniversamque ecclesiam suam in apostolis erudiret; praesentia disponens, et futura prospiciens, praeclaro, ac saluberrimo documento nos admonnit, ut attenderemus a falsis prophetis, qui veniunt ad nos vestimentis ovium; qnorum nomine potissimum demonstrantur magistri illi mendaces, et in deceptione illnsores, qui splendida pietatis specie prava dogmata latenter insinuantes, introducunt sectas perditionis sub imagine sanctitatis: utqne facilius incautis obrepant, quasi deponentes lupinam pellem, et sese divinae legis sententiis, velut quibusdam ovium velleribus obvolventes, sanctarum scripturarum, adeoque etiam ipsius novi testamenti verbis, quae mnltipliciter in suam, aliorumque perditionem depravant, nequiter nbutuntur: antiqui scilicet, a quo progeniti sunt, mendacii parentis exemplo, ac magisterio edocti, nullam omnino esse ad fallendum expeditiorem viam, quam, ut ubi nefarii erroris subintroducitnr fraudulentia, ibi divinorum verborum praetendatur auctoritas.

His nos vere divinis monitis instructi, ubi primnm, non sine intima cordis nostri amaritudine, accepimus, librum quemdam gallico idiomate olim impressum, et in plures tomos distributum, sub titulo « le Nouveau Testament en Francois, avec de reflexions morales sur chaque verset etc. a Paris 1699. aliter vero: Abbregé de la morale de l'évangile, des actes des apotres, des épitres de s. Paul, des épitres canoniques, et de l'Apocalypse, ou penses chretiennes sur le texte de ces livres sacres etc. à Paris 1693., et 1694. »: tametsi alias a nobis damnatum, ac revera catholicis veritatibus pravarum doctrinarum mendacia multifariam permiscentem, adhuc tamen tamquam ab omni errore immunem, a pluribus haberi, Christi fidelium manibus passim obtrudi, ac nonnullorum nova semper tentantium consilio, et opera studiose nimis quaquaversum disseminari, etiam latine redditum, ut perniciosae institutionis contagium, si

fieri possit, pertranseat de gente in gentem, et de regno ad populum alterum: versutis huiusmodi seductionibus, atque fallaciis creditum nobis dominicum gregem in viam perditionis sensim abduci summopere doluimus; adeoque pastoralis non minus curae nostrae stimulis, quam frequentibus orthodoxae fidel zelatorum querelis, maxime vero complurium, venerabilium fratrum, praesertim Galliae episcoporum, litteris, ac precibus excitati, gliscenti morbo, qui etiam aliquando posset in deteriora quaeque proruere, validiori aliquo remedio obviam ire decrevimus.

Et quidem ad ipsam ingruentis mali causam providae nostrae considerationis intuitum convertentes, perspicue novimus summam huiusmodi libri perniciem ideo potissimum progredi, et invalescere, quod eadem intus lateat, et velut improba sanies, nonnisi secto ulcere foras erumpat; cum liber ipse primo aspectu legentes specie quadam pietatis illiciat: molliti enim sunt sermones eius super oleum; sed ipsi sunt iacula, et quidem intento arcu ita ad nocendum parata, ut sagittent in obscuro rectos corde. Nihil propterea opportunius, aut salubrius praestari a nobis posse arbitrati sumus, quam si fallacem libri doctrinam generatim solummodo a nobis hactenus indicatam, pluribus singillatim ex eo excerptis propositionibus, distinctius, et apertius explicaremus, atque universis Christi fidelibus noxia zizaniorum semina e medio tritici, quo tegebantur, educta, velut ob oculos exponeremus. Ita nimirum denudatis, et quasi in propatulo positis, non uno quidem, aut altero, sed plurimis gravissimisque, tum pridem damnatis, tum etiam nove adinventis erroribus, plane confidimus, benedicente Domino, fore, ut omnes tandem apertae iam manifestaeque veritati cedere compellantur.

Id ipsum maxime e re catholica futurum, et sedandis praesertim in florentissimo Galliae regno exortis ingeniorum varie opinantium, iamque in acerbiores scissuras procedentium dissidiis apprime proficuum, conscientiarum denique tranquillitati perutile, et propemodum necessarium, non modo praefati episcopi, sed et ipse in primis charissimus in Christo filius noster Ludovicus francorum rex christianissimus, cuius eximium in tuenda catholicae fidel puritate, extirpandisque erroribus zelum satis laudare non possumus, saepius nobis est contestatus; repetitis propterea vere piis, et christianissimo rege dignis officiis, atque ardentibus votis a nobis efflagitans, ut instanti ani-

marum necessitati prolata quanto eius apostolici censura iudicii consuleremus.

Hinc aspirante Domino, eiusque caelesti ope confisi, salutare opus sedulo, diligenterque, ut rei magnitudo pastulabat, aggressi sumus; ac plurimas ex praedicto libro, iuxta supra recensitas respective editiones, fideliter extractas, et tum gallico, tum latino idiomate expressas propositiones a compluribus in sacra theologia magistris, prime quidem coram duobus ex venerabilibus fratribus nostris sanctae romanae ecclesiae cardinalibus accurate discuti; deinde vero coram nobis, adhibito etiam aliorum plurium cardinalium consilio, quam maxima diligentia, ac maturitate, singularum insuper propositionum cum ipsomet libri textu exactissime facta collatione, plures, iteratis congregationibus, expendi et examinari mandavimus.

SEQUUNTUR PROPOSITIONES DAMNATAE CI.

1. *Prop.* Quid aliud remanet animae, quae Deum, atque ipsius gratiam amisit, nisi peccatum, et peccati consecutiones, superba paupertas, et segnis indigentia, hoc est generalis impotentia ad laborem, ad orationem, et ad omne opus bonum? Extat haec propositio in observationibus moralibus Quisnelli ad Lucae cap. 16. vers. 3.
2. Iesu Christi gratia, principium efficax boni cuiuscumque generis necessaria est ad omne opus bonum, absque illa, non solum nihil fit, sed nec fieri potest. Ioan. 15. v. 5. ed. 1693.
3. In vanum Domine praecipis, si tu ipse non das, quod praecipis. Act. 16, 10.
4. Ita Domine; omnia possibilia sunt ei, cui omnia possibilia facis, eadem operando in illo. Marc. 9, 22.
5. Quando Deus non emollit cor per interiorem unctionem gratiae suae, exhortationes, et gratiae exteriores non inserviunt, nisi ad illud magis obdurandum. Rom. 9, 18. ed. 1693.
6. Discrimen inter foedus iudaicum, et christianum est, quod in illo Deus exigit fugam peccati, et implementum legis a peccatore, relinquendo illam in sua impotentia: in isto vero Deus peccatori dat, quod iubet, illum sua gratia purificando. Rom. 11, 27.
7. Quae utilitas pro homine in veteri foedere, in quo Deus illum reliquit eius propriae infirmitati, imponendo ipsi suam

legem? Quae vero felicitas non est admitti ad foedus, in quo Deus nobis donat, quod petit a nobis? Hebr. 8, 7.

8. Nos non pertinemus ad novum foedus, nisi in quantum participes sumus ipsius novae gratiae, quae operatur in nobis id quod Deus nobis praecipit. Hebr. 8, 10.

9. Gratia Christi est gratia suprema, sine qua confiteri Christum numquam possumus, et cum qua numquam illum abnegamus. 1. Corinth. 12, 3. ed. 1693.

10. Gratia est operatio manus omnipotentis Dei, quam nihil impedire potest, aut retardare. Matth. 20, 34.

11. Gratia non est aliud, quam voluntas omnipotentis Dei, iubentis, et facientis, quod iubet. Marc. 2, 11.

12. Quando Deus vult salvare animam, quocumque tempore, quocumque loco effectus indubitabilis sequitur voluntatem Dei. Marc. 2, 12.

13. Quando Deus vult animam salvam facere, eam tangit interiori gratiae suae manu, nulla voluntas humana ei resistit. Luc. 5, 13. ed. 1693.

14. Quantumcumque remotus a salute sit peccator obstinatus, quando Iesus se ei videndum exhibet lumine salutari suae gratiae, oportet, ut se dedat, accurrat, sese humiliet, et adoret Salvatorem suum. Marc. 5, 67. ed. 1693.

15. Quando Deus mandatum suum, et suam externam locutionem comitatur unctione sui Spiritus, et interiori vi gratiae suae, operatur illam in corde obedientiam, quam petit. Luc. 9, 60.

16. Nullae sunt illecebrae, quae non cedant illecebris gratiae, quia nihil resistit omnipotenti. Act. 8, 12.

17. Gratia est vox illa Patris, quae homines interius docet, ac eos venire facit ad Iesum Christum, quicumque ad eum non venit, postquam audivit vocem exteriorem Filii, nullatenus est doctus a Patre. Ioan. 6, 45.

18. Semen verbi, quod manus Dei irrigat, semper affert fructum suum. Act. 11, 21.

19. Dei gratia nihil aliud est, quam eius omnipotens voluntas: haec est idea, quam Deus ipse nobis tradit in omnibus suis scripturis. Rom. 14, 4. ed. 1693.

20. Vera gratiae idea est, quod Deus vult sibi a nobis obediri, et obeditur; imperat, et omnia fiunt; loquitur tamquam Dominus, et omnia sibi submissa sunt. Marc. 4, 39.

21. Gratia Iesu Christi est gratia fortis, potens, suprema, invincibilis, utpote quae est operatio voluntatis omnipotentis, sequela, et imitatio operationis Dei incarnantis, et resuscitantis Filium suum. 2. Cor. 5, 21. ed. 1693.

22. Concordia omnipotentis operationis Dei in corde hominis, cum libero ipsius voluntatis consensu, demonstratur illico nobis in incarnatione, veluti fonte, atque archetypo omnium aliarum operationum misericordiae, et gratiae, quae omnes gratuitae, atque ita dependentes a Deo sunt, sicut ipsa originalis operatio. Luc. 1, 38.

23. Deus ipse nobis ideam tradidit omnipotentis operationis suae gratiae, eam significans per illam, quae creaturas e nihilo producit, et mortuis reddit vitam. Rom. 4, 17.

24. Iusta idea, quam centurio habet de omnipotentia Dei, et Iesu Christi, in sanandis corporibus solo motu suae voluntatis, est imago ideae, quae haberi debet de omnipotentia suae gratiae in sanandis animabus a cupiditate. Luc. 7, 7.

25. Deus illuminat animam, et eam sanat aeque, ac corpus, sola sua voluntate; iubet, et ipsi obtemperatur. Luc. 18, 42.

26. Nullae dantur gratiae, nisi per fidem. Luc. 8, 18.

27. Fides est prima gratia, et fons omnium aliarum. 2. Pet. 1, 3.

28. Prima gratia, quam Deus concedit peccatori, est peccatorum remissio. Marc. 11, 25.

29. Extra ecclesiam nulla conceditur gratia. Luc. 10, 35.

30. Omnes, quos Deus vult salvare per Christum, salvantur infaliabiliter. Ioan. 16, 40.

31. Desideria Christi semper habent suum effectum: pacem intimo cordium infert, quando eis illam optat. Ioan. 10, 19.

32. Iesus Christus se morti tradidit ad liberandum pro semper suo sanguine primogenitos, id est electos, de manu angeli exterminatoris. Gal. 4, 5. 6. 7.

33. Proh! quantum oportet bonis terrenis, et sibimet ipsi renunciasse, ad hoc, ut quis fiduciam habeat, ut ita dicam, appropriandi Christum Iesum, eius amorem, mortem, et mysteria, ut facit sanctus Paulus dicens: Qui dilexit me, et tradidit semetipsum pro me. Gal. 2, 20.

34. Gratia Adami non producebat nisi merita humana. 2. Corinth. 5, 21. ed. 1693.

35. Gratia Adami est sequela creationis, et erat debita naturae sanae, et integrae. 2. Cor. 5, 21.

36. Differentia essentialis inter gratiam Adami, et status innocentiae, ac gratiam christianam est, quod primam unusquisque in propria persona recepisset: ista vero non recipitur, nisi in persona Iesu Christi resuscitati, cui nos uniti sumus. Rom. 7, 4.

37. Gratia Adami, sanctificando illum in semetipso, erat illi proportionata: gratia christiana nos sanctificando in Iesu Christo, est omnipotens, et digno Filio Dei. Eph. 1, 6.

38. Peccator non est liber, nisi ad malum, sine gratia liberatoris. Luc. 8, 19.

39. Voluntas, quam gratia non praevenit, nihil habet luminis, nisi ad aberrandum; ardoris, nisi ad se praecipitandum; virium, nisi ad se vulnerandum; est capax omnis mali, et incapax ad omne bonum. Matth. 20, 3, 4.

40. Sine gratia nihil amare possumus, nisi ad nostram condemnationem. 2. Thess. 3, 18. ed. 1693.

41. Omnis cognitio Dei, etiam naturalis, etiam in philosophis ethnicis, non potest venire, nisi a Deo, et sine gratia non producit, nisi praesumptionem, vanitatem, et oppositionem ad ipsum Deum, loco affectuum adorationis, gratitudinis, et amoris. Rom. 1, 19.

42. Sola gratia Christi reddit hominem aptum ad sacrificium fidei; sine hoc nihil, nisi impuritas; nihil, nisi indignitas. Act. 11, 9.

43. Primus effectus gratiae baptismalis est facere, ut moriamur peccato; adeo ut spiritus, cor, sensus non habeant plus vitae pro peccato, quam homo mortuus habeat pro rebus mundi. Rom. 6, 2. ed. 1693.

44. Non sunt, nisi duo amores, unde volitiones, et actiones omnes nostrae nascuntur; amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Deus remuneratur; et amor, quo nos ipsos, ac mundum diligimus, qui quod ad Deum referendum est, non refert, et propter hoc ipsum fit malus. Ioan. 5. 29.

45. Amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante, necesse est, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omnesque actiones eius corrumpat. Luc. 15, 13. ed. 1693.

46. Cupiditas, aut charitas, usum sensuum bonum, vel malum faciunt. Matth. 5, 28.

47. Obedientia legis profluere debet ex fonte, et hic fons est charitas. Quando Dei amor est illius principium interius, et Dei

gloria eius finis, tum purum est, quod apparet exterius; alioquin non est, nisi hypocrisis, aut falsa iustitia. Matth. 23, 26. ed. 1693.

48. Quid aliud esse possumus, nisi aberratio, et nisi peccatum sine fidei lumine, sine Christo, et sine charitate? Eph. 5, 8.

49. Ut nullum peccatum est sine amore nostri, ita nullum est opus bonum sine amore Dei. Marc. 22, 23.

50. Frustra clamamus ad Deum, Pater mi, si spiritus charitatis non est ille, qui clamat. Rom. 8, 15.

51. Fides iustificat, quando operatur: sed ipsa non operatur, nisi per charitatem. Act. 13, 39.

52. Omnia alia salutis media continentur in fide, tamquam in suo germine, et semine; sed haec fides non est absque amore, et fiducia. Act. 10, 43.

53. Sola charitas christianos modos facit (actiones christianas) per relationem ad Deum, et Iesum Christum. Colossen. 3, 14.

54. Sola charitas est, quae Deo loquitur, eam solam Deus audit. 1. Cor. 13, 1.

55. Deus non coronat, nisi charitatem; qui currit ex alio impulsu, et ex alio motivo, in vanum currit. 1. Cor. 6, 34.

56. Deus non remunerat nisi charitatem, quoniam charitas sola Deum honorat. Matth. 25, 36.

57. Totum deest peccatori, quando ei deest spes; et non est spes in Deo, ubi non est amor Dei. Matth. 27, 5.

58. Nec Deus est, nec religio, ubi non est charitas. 1. Ioan. 4, 8.

59. Oratio impiorum est novum peccatum, et quod Deus illis concedit, est novum in eos iudicium. Ioan. 10, 25. ed. 1693.

60. Si solus supplicii timor animat poenitentiam, quo haec est magis violenta, eo magis ducit ad desperationem. Matth. 27, 5.

61. Timor nonnisi manum cohibet, cor autem tamdiu peccato adducitur, quamdiu ab amore iustitiae non ducitur. Luc. 20, 19.

62. Qui a malo non abstinet, nisi timore poenae, illud committit in corde suo, et iam est reus coram Deo. Matth. 21, 46.

63. Baptizatus adhuc est sub lege sicut Iudaeus, si legem non adimpleat, aut adimpleat ex solo timore. Rom. 6, 14.

64. Sub maledicto legis, numquam fit bonum, quia peccatur, sive faciendo malum, sive illud nonnisi ob timorem evitando. Gal. 5, 18.

65. Moyses, prophetae, sacerdotes, et doctores legis mortui sunt

absque eo, quod ullum Deo dederint filium, cum non effecerint, nisi mancipia per timorem. Marc. 12, 19.

66. Qui vult Deo appropinquare, nec debet ad ipsum venire cum brutalibus passionibus, neque adduci per instinctum naturalem, aut per timorem sicuti bestiae, sed per fidem, et per amorem sicuti filii. Hebr. 12, 20. 1693.

67. Timor servilis non sibi repraesentat Deum, nisi, ut Dominum durum, imperiosum, iniustum, intractabilem. Luc. 19, 21. ed. 1693.

68. Dei bonitas abbreviavit viam salutis claudendo totum in fide, et precibus. Act. 2, 21.

69. Fides, usus, augmentum, et praemium fidei, totum est donum pure liberalitatis Dei. Marc. 9, 22.

70. Numquam Deus affligit innocentes, et afflictiones semper serviunt, vel ad puniendum peccatum, vel ad purificandum peccatorem. Ioan. 9, 3.

71. Homo ob sui conservationem potest sese dispensare ab ea lege, quam Deus condidit propter eius utilitatem. Marc. 2, 18.

72. Nota ecclesiae christianae est, quod sit catholica, comprehendens et omnes angelos caeli, et omnes electos, et iustos terrae, et omnium saeculorum. Hebr. 12, 22, 23, 24.

73. Quid est ecclesia, nisi coetus filiorum Dei, manentium in eius sinu, adoptatorum in Christo, subsistentium in eius persona, redemptorum eius sanguine, viventium eius spiritu, agentium per eius gratiam, ex expectantium gratiam futuri saeculi? 2. Thess. 1, 12. ed. 1693.

74. Ecclesia, sive integer Christus, incarnatum Verbum habet, ut caput, omnes vero sanctos, ut membra. 1. Tim. 3, 6.

75. Ecclesia est unus solus homo, compositus ex pluribus membris, quorum Christus est caput, vita, subsistentia, et persona; unus solus Christus compositus ex pluribus sanctis, quorum est sanctificator. Eph. 2, 14, 15, 16.

76. Nihil spatiosius ecclesia Dei, quia omnes electi, et iusti omnium saeculorum illam componunt. Eph. 2, 22.

77. Qui non ducit vitam dignam Filio Dei, et membro Christi, cessat interius habere Deum pro Patre, et Christum pro capite. 1. Ioan. 27. ed. 1693.

78. Separatur quis a populo electo, cuius figura fuit populus iudaicus, et caput est Iesus Christus, tam non vivendo secundum evangelium, quam non credendo evangelio. Act. 3, 23.

79. Utile, et necessarium est omni tempore, omni loco, et omni personarum generi studere, et cognoscere spiritum, pietatem, et mysteria sacrae scripturae. 1. Cor. 14, 5.

80. Lectio sacrae scripturae est pro omnibus. Act. 8, 29.

81. Obscuritas sancta verbi Dei non est laicis ratio dispensandi se ipsos ab eius lectione. Act. 8, 13.

82. Dies dominicus a christianis debet sanctificari lectionibus pietatis, et super omnia sanctarum scripturarum. Damnosum est velle christianum ab hac lectione retrahere. Act. 1, 21, 5.

83. Est illusio sibi persuadere, quod notitia mysteriorum religionis non debeat communicari feminis lectione sacrorum librorum. Non ex feminarum simplicitate, sed ex superba virorum scientia ortus est scripturarum abusus, et natae sunt haereses. Ioan. 4, 26.

84. Abripere e christianorum manibus novum testamentum, seu eis illud clausum tenere, auferendo eis modum illud intelligendi, est illis Christi os obturare. Matth. 5, 2.

85. Interdicere christianis lectionem sacrae scripturae, praesertim evangelii, est interdicere usum luminis filiis lucis, et facere, ut patiantur speciem quamdam excommunicationis. Luc. 11, 33. ed. 1693.

86. Eripere simplici populo hoc solatium, iungendi vocem suam voci totius ecclesiae, est usus contrarius praxi apostolicae, et intentioni Dei. 1. Cor. 14, 16.

87. Modus plenus sapientia, lumine, et charitate, est dare animabus tempus portandi cum humilitate, et sentiendi statum peccati, petendi spiritum poenitentiae, et contritionis, et incipiendi ad minus, satisfacere iustitiae Dei, antequam reconcilientur. Act. 8, 9.

88. Ignoramus quid sit peccatum, et vera poenitentia, quando volumus statim restitui possessioni bonorum illorum, quibus nos peccatum spoliavit, et detrectamus separationis istius ferre confusionem. Luc. 17, 11.

89. Quartus decimus gradus conversionis peccatoris est, quod cum sit iam reconciliatus, habet ius assistendi sacrificio ecclesiae. Luc. 15, 23. ed. 1693.

90. Ecclesia auctoritatem excommunicandi habet, ut eam exerceat per primos pastores de consensu saltem praesumpto totius corporis. Matth. 18, 17.

91. Excommunicationis iniustae metus numquam debet nos im-

pedire ab implendo debito nostro, numquam eximus ab ecclesia, etiam quando hominum nequitia videmur ab ea expulsi, quando Deo, Iesu Christo, atque ipsi ecclesiae per charitatem afflxi sumus. Ioan. 9, 22, 23.

92. Pati potius in pace excommunicationem, et anathema iunctum, quam prodere veritatem, est imitari sanctum Paulum: tantum abest, ut sit erigere se contra auctoritatem, aut scindere unitatem. Rom. 3, 9.

93. Iesus quandoque sanat vulnera, quae praeceps primorum pastorum festinatio infligit, sine ipsius mandato. Iesus restituit, quod lpsi inconsiderato zelo rescindunt. Ioan. 18, 11.

94. Nihil peiorem de ecclesia opinionem ingerit eius inimicis, quam videre illic dominatum exerceri supra fidem fidelium, et foveri divisiones propter res, quae nec fidem laedunt, nec mores. Rom. 14, 16.

95. Veritates eo devenerunt, nt sint lingua quasi peregrina plerisque christianis, et modus eas praedicandi est veluti idioma incognitum, adeo remotus est a simplicitate apostolorum, et supra communem captum fidelium; neque satis advertitur, quod hic defectus sit unum ex signis maxime sensibilibus senectutis ecclesiae, et irae Dei in filios suos. 1. Cor. 14, 21. ed. 1699.

96. Deus permittit, ut omnes potestates sint contrariae praedicatoribus veritatis, ut eius victoria attribui non possit, nisi divinae gratiae. Act. 17, 8.

97. Nimis saepe contingit membra illa, quae magis sancte, ac magis stricte unita ecclesiae sunt, respici, atque tractari tamquam indigna, ut sint in ecclesia, vel tamquam ab ea separata, sed iustus vivit ex fide, et non ex opinione hominum. Act. 4, 11.

98. Status persecutionis, et poenarum, quas quis tolerat, tamquam haereticus flagitiosus, et impius, ultima plerumque probatio est, et maxime meritoria, utpote quae facit hominem magis conformem Iesu Christo. Luc. 22, 37.

99. Pervicacia, praeventio, obstinatio in nolendo, aut aliquid examinare, aut cognoscere se fuisse deceptum, mutant quotidie quoad multos in odorem mortis, id, quod Deus in sua ecclesia posuit, ut in ea esset odor vitae, v. g. bonos libros, instructiones, sancta exempla etc. 2. Cor. 2, 16.

100. Tempus deplorabile, quo creditur honorari Deus, persequendo veritatem, eiusque discipulos, tempus hoc advenit . . .

Haberi, et tractari a religionis ministris tamquam impium, et indignum omni commercio cum Deo, tamquam membrum putridum, capax corrumpendi omnia in societate sanctorum, est hominibus piis morte corporis mors terribilior. Frustra quis sibi blanditur de suarum intentionum puritate, et zelo quodam religionis, persequendo flamma, ferroque viros probos, si propria passione est excaecatus, aut abreptus aliena, propterea, quod nihil vult examinare. Frequenter credimus sacrificare Deo impium, et sacrificamus diabolo Dei servum. Ioan. 16, 2.

101. Nihil spiritui Dei, et doctrinae Iesu Christi magis opponitur, quam communia facere iuramenta in ecclesia; quia hoc est multiplicare occasiones peierandi, laqueos tendere infirmis, et idiotis, et efficere, ut nomen et veritas Dei aliquando deserviant consilio impiorum. Matth. 5, 37.

Auditis itaque tum voce, tum scripto nobis exhibitis praefatorum cardinalium, aliorumque theologorum suffragiis, divinique in primis luminis, privatis ad eum finem, publicisque etiam indictis precibus, implorato praesidio; omnes et singulas propositiones praeinsertas, tamquam falsas, captiosas, male sonantes, piarum aurium offensivas, scandalosas, perniciosas, temerarias, ecclesiae, et eius praxi iniuriosas, neque in ecclesiam solum, sed etiam in potestates saeculi contumeliosas, seditiosas, impias, blasphemas, suspectas de haeresi, ac haeresim ipsam sapientes, nec non haereticis, et haeresibus, ac etiam schismati faventes, erroneas, haeresi proximas, pluries damnatas, ac demum etiam haereticas, variasque haereses, et potissimum illas, quae in famosis Iansenii propositionibus, et quidem in eo sensu, in quo haec damnatae fuerunt, acceptis, continentur, manifeste innovantes, respective, hac nostra perpetua valitura constitutione declaramus, damnamus, et reprobamus.

Mandamus omnibus utriusque sexus Christi fidelibus, ne de dictis propositionibus sentire, docere, praedicare aliter praesumant, quam in hac eadem nostra constitutione continetur; ita ut quicumque illas, vel illarum aliquam coniunctim, vel divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis, etiam disputative, publice, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ecclesiasticis censuris, aliisque contra similia perpetrantes a iure statutis poenis ipso facto, absque alia declaratione, subiaceat.

Ceterum per expressam praefatarum propositionum reprobationem, alia in eodem libro contenta nullatenus approbare in-

tendimus ; cum praesertim in decursu examinis complures alias in eo deprehenderimus propositiones istis, quae ut supra, damnatae fuerunt, consimiles, et affines, iisdemque erroribus imbutas: nec sane paucas sub imaginario quodam veluti grassantis hodie persecutionis obtentu, inobedientiam, et pervicaciam nutrientes, easque falso christianae patientiae nomine praedicantes; quas propterea singillatim recensere, et nimis longum esse duximus, et minime necessarium, ac demum, quod intolerabilius est, sacrum ipsum novi testamenti textum damnabiliter vitiatum comperimus, et alteri dudum reprobatae versioni gallicae moricensi in multis conformem: a vulgata vero editione, quae tot saeculorum usu in ecclesia probata est, atque ab orthodoxis omnibus pro authentica haberi debet, multipliciter discrepantem, et aberrantem, pluriesque in alienos, exoticos, ac saepe noxios sensus, non sine maxima perversitate detortum.

Eumdem propterea librum, utpote per dulces sermones, et benedictiones, ut Apostolus loquitur, hoc est, sub falsa piae institutionis imagine, seducendis innocentium cordibus longe accommodatum, sive praemissis, sive alio quovis titulo inscriptum, ubicumque, et quocumque alio idiomate, seu quavis editione, aut versione hactenus impressum, aut in posterum (quod absit) imprimendum, auctoritate apostolica tenore praesentium iterum prohibemus, ac similiter damnamus; quemadmodum etiam alios omnes, et singulos in eius defensionem tam scripto, quam typis editos, seu forsan (quod Deus avertat) edendos libros, seu libellos, eorumque lectionem, descriptionem, retentionem, et usum omnibus, et singulis Christi fidelibus sub poena excommunicationis per contrafacientes ipso facto incurrenda, prohibemus pariter, et interdicimus.

Praecipimus insuper venerabilibus fratribus patriarchis, archiepiscopis, et episcopis, aliisque locorum ordinariis, nec non haereticae pravitatis inquisitoribus, ut contradictores, et rebelles quoscumque per censuras, et poenas praefatas, aliasque iuris, et facti remedia, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, brachii saecularis auxilio, omnino coerceant, et compellant.

Volumus autem etc. Nulli autem hominum liceat etc. Anno incarnationis dominicae 1713. 6. idus septembris. Pontificatus nostri anno octavo.

PIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Universis Christifidelibus salutem, et apostolicam benedictionem.

Auctorem fidei, et consummatorem Iesum aspicientes nos iubet Apostolus 1) sedulo recogitare qualem, quantamque ille sustinuit a peccatoribus adversum semetipsum contradictionem, ut ne laboribus, et periculis defatigati deficiamus aliquando animis nostris, peneque concidamus. Hac saluberrima cogitatione muniri nos, ac refici, tum maxime necessum est, cum adversus corpus ipsummet Christi, *quod est ecclesia* 2), dirae istius, nec umquam desiturae coniurationis aestus acrius exardescit: ut a Domino confortati, et in potentia virtutis eius, scuto fidei protecti resistere possimus in die malo, et omnia tela iniquissima ignea extinguere 3). In hoc sane motu temporum, in hac rerum perturbatissima conversione gravis est quidem bonis omnibus contra omnes cuiusque generis christiani nominis hostes colluctatio subeunda: gravior nobis, quibus pro credita pastorali nostrae sollicitudini gregis totius cura, et moderatione, *maior cunctis, christianae religionis zelus incumbit* 4). Verum in hac ipsa oneris gravitate, quae humeris nostris imposita est, *portandi onera omnium, qui gravantur*, quo magis conscii nobis sumus infirmitatis nostrae, eo firmiorem in spem erigit nos, et sublevat apostolici huiusce muneris in persona B. Petri divinitus instituta ratio, ut qui semel tradita sibi a Christo ecclesiae gubernacula numquam derelicturus erat, ipse apostolicae gubernationis onera illis portare non desineret, quos ei Deus protegendos perpetua successione, ac tuendos heredes dedisset.

Et in hisce quidem aerumnis, quae undique circumstant, ad ceterarum molestiarum velut cumulum accessit, ut unde oportuerat nos gaudere, maiorem inde tristitiam hauriremus. *Quippe cum aliquis sacrosanctae ecclesiae Dei praepositus, sub sacerdotis nomine ipsum Christi populum a tramite veritatis in praeceps*

1) Ad hebr. 12. — 2) Ad colos. 1. — 3) Ad ephes. 6. — 4) S. Siricius ad Himerium Tarrac. epist. 1 apud Const.

deviae persuasionis avertit, et hoc in amplissima urbe, tum plane est geminanda lamentatio, et maior sollicitudo adhibenda 1).

Fuit sane non in ultimis terris, verum in media luce Italiae, sub oculis urbis, et prope apostolorum limina; fuit episcopus duplicis sedis honore insignis (Scipio de Riccis antea episcopus pistorien., et praten.), quem ad nos pro pastorali munere suscipiendo accedentem paterna charitate complexi sumus: qui vicissim nobis, atque huic apostolicae sedi in ipso sacrae suae ordinationis ritu debitam fidem, et obedientiam sollemnis iurisiurandi religione obstrinxit.

Atque is ipse, non longo intervallo posteaquam a complexu nostro cum osculo pacis dimissus, ad commissas sibi plebes accessit, conservatorum perversae sapientiae magistrorum fraudibus circumventus, eo coepit intendere, ut quam superiores antistites ex ecclesiastica regula laudabilem, et pacatam christianae institutionis formam iam pridem invexerant, ac pene defixerant, non ille pro eo, ac debebat, tueretur, coleret, perficeret, sed contra per speciem fictae reformationis importunis inducendis novitatibus perturbaret, convelleret, funditus everteret.

Quin etiam cum et hortatu nostro ad synodum dioecesanam animum adiunxisset, praefracta eius in suo sensu pertinacia effectum est, ut unde remedium aliquod vulnerum petendum erat, inde gravior pernicies enasceretur. Sane postquam synodus haec pistoriensis e latebris erupit, in quibus aliquamdiu abdita delituit, nemo fuit de summa religione pie, sapienterque sentiens, qui non continuo adverterit, hoc fuisse auctorum consilium, ut quae antea per multiplices libellos pravarum doctrinarum semina sparserant, ea in unum velut corpus compingerent, proscriptos dudum errores exuscitarent, apostolicis, quibus proscripti sunt, decretis fidem auctoritatemque derogarent.

Quae cum cerneremus, quo graviora sunt per sese, tanto impensius pastoralis nostrae sollicitudinis opem efflagitare, mentem convertere non distulimus ad ea capienda consilia, quae surgenti malo, vel sanando, vel comprimendo accommodatiora viderentur.

Atque in primis sapientis moniti memores praedecessoris nostri B. Zosimi 2), *ea quae magna sunt, magnum pondus examinis desiderare*, synodum ab episcopo editam primum quatuor episcopis, aliisque adiunctis e clero saeculari theologis examinan-

1) S. Caelest. I. ep. 12. apud Const. — 2) S. Zosimus ep. 2. apud Const

dam commisimus; tum et plurium S. R. E. cardinalium, aliorumque episcoporum congregationem deputavimus, qui totam actorum seriem diligenter perpenderent, loca inter se dissita conferrent, excerptas sententias discuterent, quorum suffragia coram nobis voce, et scripto edita excepimus; qui et synodum universe reprobandam, et plurimas inde collectas propositiones, alias quidem per sese, alias attenta sententiarum connexione plus minusve acribus censuris perstringendas censuerunt : quorum auditis perpensisque animadversionibus, illud quoque nobis curae fuit, ut selecta ex tota synodo praecipua quaedam pravarum doctrinarum capita, ad quae potissimum fusae per synodum reprobandae sententiae directe, vel indirecte referuntur, in certum deinceps ordinem redigerentur, eisdemque sua cuique peculiaris censura subiiceretur.

Ne vero ex hac ipsa tametsi accuratissime peracta, sive locorum collatione, sive sententiarum disquisitione, pervicaces homines obtrectandi occasionem arriperent, ut huic forte iam paratae calumniae obviam iretur, sapienti consilio uti statuimus, quod in emergentibus huiusmodi periculosis, noxiisque novitatibus reprimendis plures nostri sanctissimi praedecessores, tum et gravissimi antistites, ac generales etiam synodi rite, cauteque adhibitum, illustribus exemplis testatum, commendatumque reliquissent.

Norant illi versutam novatorum fallendi artem, qui catholicarum aurium offensionem veriti, captionum suarum laqueos persaepe student subdolis verborum involucris obtegere, ut inter discrimina sensuum 1) latens error lenius influat in animos, fiatque, ut, corrupta per brevissimam adiectionem, aut commutationem veritate sententiae, confessio quae salutem operabatur, subtili quodam transitu vergat in mortem. Atque haec quidem involuta, fallax disserendi ratio, cum in omni orationis genere vitiosa est, tum in synodo minime ferenda, cuius est haec laus praecipua, eam in docendo dilucidam consectari dicendi rationem, quae nullum offensionis periculum relinquat. Quo in genere proinde, si quid peccatum sit, hac nequeat, quae afferri solet, subdola excusatione defendi, quod quae alicubi durius dicta exciderint, ea locis aliis planius explicata, aut etiam correcta reperiantur, quasi procax isthaec affirmandi, et negandi,

1) S. Leo M. ep. 129. edit. Baller.

ac secum pro libito pugnandi licentia, quae fraudulenta semper fuit novatorum astutia ad circumventionem erroris, non potius ad prodendum, quam ad excusandum errorem valeret; aut quasi rudibus praesertim, qui in hanc, vel illam forte inciderint partem synodi vulgari lingua omnibus expositae, praesto semper essent alia, quae inspicienda forent, dispersa loca; aut his etiam inspectis, satis cuique facultatis suppeteret ad ea, sic per sese componenda, ut, quemadmodum perperam isti effutiunt, erroris omne periculum effugere valerent. Exitiosissimum profecto insinuandi erroris artificium, quod in constantinopolitani antistitis Nestorii litteris iam olim sapienter detectum, gravissima reprehensione praedecessor noster Caelestinus 1) coarguit; quibus nempe in litteris vestigatus veterator ille, deprehensus, et tentus, suo se multiloquio labefaciens, dum vera involvens obscuris, rursus utraque confundens, vel confiteretur negata, vel niteretur negare confessa. Ad quas depellendas insidias nimium saepe omni aetate renovatas, non alia potior via inita est, quam, ut iis exponendis sententiis, quae sub latibulo ambiguitatis periculosam, suspiciosamque involvunt discrepantiam sensuum, perversa significatio notaretur, cui subesset error, quem catholica sententia reprobaret.

Quam et nos moderationis plenam rationem eo libentius amplexi sumus, quo magis ad reconciliandos animos, et ad unitatem spiritus in vinculo pacis adducendos (quod favente Deo, in pluribus gaudemus iure feliciter evenisse), magno fore adiumento prospeximus, providere primum, ne pertinacibus, si qui supererunt, quod Deus avertat, synodi sectatoribus integrum sit posthac ad novas turbas ciendas, iustae suae damnationis consortes veluti, ac socias sibi adsciscere scholas catholicas, quas invitas plane, ac repugnantes, per detortam quamdam affinium vocabulorum similitudinem in expressa, quam illae testantur sententiarum dissimilitudinem, in partes suas pertrahere nituntur. Deinde, si quos imprudentes aliqua fefellit adhuc praeconcepta mitior opinio de synodo, his etiam omnis conquerendi locus praecludatur, qui si recte sapiunt, ut videri volunt, aegre ferre nequeant doctrinas damnari sic denotatas, quae errores praeseferant, a quibus ipsi profitentur se longissime abesse.

Nec dum tamen satis ex animo lenitati nostrae factum pu-

1) S. Caelestinus ep. 13. n. 2. ap. Const.

tavimus, seu verius charitati, quae urget nos erga fratrem nostrum, *cui* omne ope *volumus, si adhuc possumus subvenire* 1). Charitas nempe illa urget nos, qua inductus praedecessor noster Caelestinus 2) etiam *contra fas*, seu maiori, quam fas esse videretur, patientia sacerdotes corrigendos expectare non abnuebat. Magis enim cum Augustino, milevitanisque patribus volumus, et optamus homines prava docentes *pastorali cura in ecclesia sanari, quam desperata salute ex illa resecari, si necessitas nulla compellat* 3).

Quam ad rem, ne quod genus officii ad lucrandum fratrem praetermissum videretur, praefatum episcopum, antequam ad ulteriora progrederemur, amantissimis litteris ad eum iussu nostro datis, ad nos acciendum duximus, polliciti fore, ut benevolo animo a nobis exciperetur, nec vetaretur, quin, quae in rem suam facere sibi viderentur, libere, aperteque exprimeret. Nec vero spes nos omnis deseruerat fieri posse, ut siquidem animum illum docibilem afferret, quem ex Apostoli sententia in episcopo maxime Augustinus 4) requirebat, cum simpliciter, et candide, omni remota concertatione, et acerbitate recognoscenda, ei proponerentur praecipua doctrinarum capita, quae visa essent maiori animadversione digna, tum facile sese ipse colligens non dubitaret, quae ambigue posita essent, in saniorem sensum exponere, quaeve manifestam pravitatem praeseferrent, aperte repudiare; atque ita magna cum sui nominis existimatione, tum laetissima bonorum omnium gratulatione, pacatissima, qua fieri posset, ratione, orti in ecclesia strepitus optatissima correctione comprimerentur 5).

Nunc vero cum ille oblato beneficio incommodae valetudinis nomine minus utendum sibi esse censuerit, differre iam non possumus, quin apostolico nostro muneri satisfaciamus. Non unius tantummodo, alteriusve dioecesis periculum agitur, *universalis ecclesia quacumque novitate pulsatur* 6). Undique iam pridem non expectatur modo, verum assiduis repetitis precibus efflagitatur supremae apostolicae sedis iudicium. Absit, ut vox Petri in illa umquam sede sua conticescat, in qua perpetuo vi-

1) S. Caelestinus ep. 14. ad populum C. P. n. 8. ap. Const. — 2) Ep. 13. ad Nestor. num. 9. — 3) Epist 176. num. 4. — 4) L. 4. de bapt. cont. Donat. c. 5, et l. 5. c. 26. — 5) S. Caelestinus epist. 16. num. 2. apud Const. 178. num 2. edit Maur. — 6) S. Caelestinus ep. 21. ad episcopos Galliarum.

vens ille, ac praesidens praestat quaerentibus fidei veritatem 1). Tuta non est in talibus longior conniventia, quia tantumdem pene criminis est connivere in talibus, quanti est tam irreligiosa praedicare 2). Abscidendum igitur tale vulnus, quo non unum membrum laeditur, sed totum corpus ecclesiae sanciatur 3). Atque divina opitulante pietate providendum, ut, amputatis dissensionibus, fides catholica inviolata servetur, et his, qui prava defendunt, ab errore revocatis, nostra auctoritate, quorum fides probata fuerit, muniantur 4).

Implorato itaque cum assiduis nostris, tum et piorum christifidelium privatis publicisque precibus, Spiritus sancti lumine, omnibus plene, et maturae consideratis, complures ex actis, et decretis memoratae synodi propositiones, doctrinas, sententias, sive expresse traditas, sive per ambiguitatem insinuatas, suis, ut praefatum est, cuique appositis notis, et censuris, damnandas, et reprobandas censuimus, prout hac nostra perpetuo valitura constitutione damnamus, et reprobamus.

Sunt autem quae sequuntur.

DE OBSCURATIONE VERITATUM IN ECCLESIA.

Ex decr. de grat. §. 1.

I. Propositio, quae asserit *postremis hisce saeculis sparsam esse generalem obscurationem super veritates gravioris momenti, spectantes ad religionem, et quae sunt basis fidei, et moralis doctrinae Iesu Christi,*

Haeretica.

DE POTESTATE COMMUNITATI ECCLESIAE ATTRIBUTA, UT PER HANC PASTORIBUS COMMUNICETUR.

Epist. convoc.

II. Propositio, quae statuit *potestatem a Deo datam ecclesiae, ut communicaretur pastoribus, qui sunt eius ministri pro salute animarum,*

Sic intellecta, ut a communitate fidelium in pastores derivetur ecclesiastici ministerii, ac regiminis potestas,

Haeretica.

1) Chrys. ep. ad Eutychem. — 2) S. Caelestinus ep. 12. n. 2. — 3) Idem ep 11. Cyrillo num. — 4) S. Leo M. ep. 23. Flaviano C. P. num. 2.

DE CAPITIS MINISTERIALIS DENOMINATIONE ROMANO PONTIFICI ATTRIBUTA.

Decret. de fide §. 8.

III. Insuper, quae statuit *roman. pontificem esse caput ministeriale,*

Sic explicata, ut romanus pontifex non a Christo in persona B. Petri, sed ab ecclesia potestatem ministerii accipiat, qua velut Petri successor, verus Christi vicarius, ac totius ecclesiae caput pollet in universa ecclesia,

Haeretica.

DE POTESTATE ECCLESIAE QUOAD CONSTITUENDAM, ET SANCIENDAM EXTERIOREM DISCIPLINAM.

Decr. de fide §§. 13. 14.

IV. Propositio affirmans, *abusum fore auctoritatis ecclesiae transferendo illam ultra limites doctrinae, ac morum, et eam extendendo ad res exteriores, et per vim exigendo, id quod pendet a persuasione, et corde* tum etiam, *multo minus ad eam pertinere, exigere per vim exteriorem subiectionem suis decretis,*

Quatenus indeterminatis illis verbis *extendendo ad res exteriores* notet velut abusum auctoritatis ecclesiae, usum eius potestatis acceptae a Deo, qua usi sunt, et ipsimet apostoli in disciplina exteriore constituenda, et sancienda,

Haeretica.

V. Qua parte insinuat, ecclesiam non habere auctoritatem subiectionis suis decretis exigendae aliter, quam per media, quae pendent a persuasione,

Quatenus intendat ecclesiam *non habere collatam sibi a Deo potestatem non solum dirigendi per consilia, et suasiones, sed etiam iubendi per leges, ac devios, contumacesque exteriore iudicio, ac salubribus poenis coercendi, atque cogendi,*

Ex Bened. XIV. in brevi *Ad assiduas*, anni 1755. primati, archiepiscopis, et episcopis regni Polon.,

Inducens in systema alias damnatum, ut haereticum.

IURA EPISCOPIS PRAETER FAS ATTRIBUTA.

Decr. de ord. §. 25.

VI. Doctrina synodi, qua profitetur *persuasum sibi esse*,

episcopum accepisse a Christo omnia iura necessaria pro bono regimine suae dioecesis,

Perinde ac si ad bonum regimen cuiusque dioecesis necessariae non sint superiores ordinationes spectantes sive ad fidem, et mores, sive ad generalem disciplinam, quarum ius est penes summos pontifices, et concilia generalia pro universa ecclesia,
Schismatica, ad minus erronea.

VII. Item in eo, quod hortatur episcopum *ad prosequendam naviter perfectiorem ecclesiasticae disciplinae constitutionem*, idque, *contra omnes contrarias consuetudines, exemptiones, reservationes, quae adversantur boni ordini dioecesis, maiori gloriae Dei, et maiori aedificationi fidelium;*

Per id, quod supponit episcopo fas esse proprio suo iudicio, et arbitratu statuere, et decernere contra consuetudines, exemptiones, reservationes, sive quae in universa ecclesia, sive etiam in unaquaque provincia locum habent, sine venia, et interventu superioris hierarchicae potestatis, a qua inductae sunt, aut probatae, et vim legis obtinent,
Inducens in schisma, et subversionem hierarchici regiminis, erronea.

VIII. Item quod et sibi persuasum esse ait, *iura episcopi a I. C. accepta pro gubernanda ecclesia nec alterari, nec impediri posse; et ubi contigerit horum iurium exercitium quavis de causa fuisse interruptum, posse semper episcopum, ac debere in originaria sua iura regredi, quotiescumque id exigit maius bonum suae ecclesiae;*

In eo, quod innuit iurium episcopalium exercitium nulla superiori potestate praepediri, aut coerceri posse, quandocumque episcopus proprio iudicio censuerit minus id expedire maiori bono suae ecclesiae,
Inducens in schisma, et subversionem hierarchici regiminis, erronea.

IUS PERPERAM TRIBUTUM INFERIORIS ORDINIS SACERDOTIBUS IN DECRETIS FIDEI, ET DISCIPLINAE.

Epist. convoc.

IX. Doctrina, quae statuit, *reformationem abusuum circa ecclesiasticam disciplinam in synodis dioecesanis ab episcopo, ut parochis aequaliter pendere, ac stabiliri debere: ac sine li-*

bertate decisionis indebitam fore subiectionem suggestionibus, et iussionibus episcoporum,

Falsa, temeraria, episcopalis auctoritatis laesiva, regiminis hierarchici subversiva, favens haeresi arianae a Calvino innovatae.

Ex ep. convoc. Ex ep. ad vic. for. Ex orat. ad syn. §. 8. *ex sess.* 3.

X. Item doctrina, qua parochi, aliive sacerdotes in synodo congregati pronuntiantur una cum episcopo iudices fidei, et simul innuitur iudicium in causis fidei ipsis competere iure proprio, et quidem etiam per ordinationem accepto,

Falsa, temeraria, ordinis hierarchici subversiva, detrahens firmitati definitionum, iudiciorumve dogmaticorum ecclesiae, ad minus erronea.

Orat. synod. §. 8.

XI. Sententia enuntians veteri maiorum instituto ab apostolicis usque temporibus ducto, per meliora ecclesiae saecula servato, receptum fuisse, *ut decreta, aut definitiones, aut sententiae etiam maiorum sedium non acceptarentur, nisi recognitae fuissent, et approbatae ab synodo dioecesana,*

Falsa, temeraria, derogans pro sua generalitate obedientiae debitae constitutionibus apostolicis, tum et sententiis ab hierarchica superiore legitima potestate manantibus, schisma fovens, et haeresim.

CALUMNIAE ADVERSUS ALIQUAS DECISIONES IN MATERIA FIDEI AB ALIQUOT SAECULIS EMANATAS.

De fide §. 12.

XII. Assertiones synodi complexive acceptae circa decisiones in materia fidei ab aliquot saeculis emanatas, quas perhibet velut decreta ab una particulari ecclesia, vel paucis pastoribus profecta, nulla sufficienti auctoritate suffulta, nata corrumpendae puritati fidei, ac turbis excitandis, iutrusa per vim, e quibus inflicta sunt vulnera nimium adhuc recentia,

Falsae, captiosae, temerariae, scandalosae, in romanos pontifices, et ecclesiam iniuriosae, debitae apostolicis constitutionibus obedientiae derogantes, schismaticae, perniciosae, ad minus erroneae.

Or. synod. §. 2. *in nota.*

XIII. Propositio relata inter acta synodi, quae innuit Clementem IX. pacem ecclesiae reddidisse per approbationem distinctionis iuris, et facti in subscriptione formulari ab Alexandro VII. praescripti,

Falsa, temeraria, Clementi IX. iniuriosa.

XIV. Quatenus vero ei distinctioni suffragatur, eiusdem fautores laudibus extollendo, et eorum adversarios vituperando,

Temeraria, perniciosa, summis pontificibus iniuriosa, schisma fovens, et haeresim.

DE COAGMENTATIONE CORPORIS ECCLESIAE.

Append. n. 28.

XV. Doctrina, quae proponit ecclesiam *considerandam velut unum corpus mysticum coagmentatum ex Christo capite, et fidelibus, qui sunt eius membra per unionem infallibilem, qua mirabiliter evadimus cum ipso unus solus sacerdos, una sola victima, unus solus adorator perfectus Dei Patris in Spiritu, et veritate,*

Intellecta hoc sensu, ut ad corpus ecclesiae non pertineant nisi fideles, qui sunt perfecti adoratores in Spiritu, et veritate,

Haeretica.

DE STATU INNOCENTIAE.

De grat. §§. 4. 7. *de sacr. in gen.* §. 1. *de poenit.* §. 4.

XVI. Doctrina synodi de statu felicis innocentiae, qualem eum repraesentat in Adamo ante peccatum, complectente non modo integritatem, sed et iustitiam interiorem cum impulsu in Deum per amorem charitatis, atque primaevam sanctitatem aliqua ratione post lapsum restitutam,

Quatenus complexive accepta innuit statum illum sequelam fuisse creationis, debitum ex naturali exigentia, et conditione humanae naturae, non gratuitum Dei beneficium,

Falsa, alias damnata in Baio, et Quesnellio, erronea, favens haeresi pelagianae.

DE IMMORTALITATE SPECTATA UT NATURALI CONDITIONE HOMINIS.

De bapt. §. 2.

XVII. Propositio his verbis enuntiata: *Edocti ab Apostolo spectamus mortem non iam, ut naturalem conditionem hominis, sed revera, ut iustam poenam culpae originalis.*

Quatenus sub nomine Apostoli subdole allegato insinuat, mortem, quae in praesenti statu inflicta est velut iusta poena peccati per iustam subtractionem immortalitatis, non fuisse naturalem conditionem hominis, quasi immortalitas non fuisset gratuitum beneficium, sed naturalis conditio,

Captiosa, temeraria, Apostolo iniuriosa, alias damnata.

DE CONDITIONE HOMINIS IN STATU NATURAE.

De grat. §. 10.

XVIII. Doctrina synodi enuntians, *post lapsum Adami Deum annuntiasse promissionem futuri liberatoris, et voluisse consolari genus humanum per spem salutis, quam I. C. allaturus erat*, tamen *Deum voluisse, ut genus humanum transiret per varios status, antequam veniret plenitudo temporum*, ac primum ut in statu naturae *homo relictus propriis luminibus disceret de sua caeca ratione diffidere, et ex suis aberrationibus moveret se ad desiderandum auxilium superioris luminis,*

Doctrina, ut iacet, captiosa, atque intellecta de desiderio adiutorii superioris luminis in ordine ad salutem promissam per Christum, ad quod concipiendum homo relictus suis propriis luminibus supponatur sese potuisse movere,

Suspecta, favens haeresi semipelagianae.

DE CONDITIONE HOMINIS SUB LEGE.

Ibid.

XIX. Item, quae subiungit, hominem sub lege *cum esset impotens ad eam observandam, praevaricatorem evasisse, non quidem culpa legis, quae sanctissima erat, sed culpa hominis, qui sub lege sine gratia magis magisque praevaricator evasit*, superadditque, *legem, si non sanavit cor hominis, effecisse, ut sua mala cognosceret, et de sua infirmitate convictus desideraret gratiam mediatoris,*

Qua parte generaliter innuit hominem praevaricatorem eva-

sisse per inobservantiam legis, quam impotens esset observare; quasi *impossibile aliquid potuerit imperare, qui iustus est, aut damnaturus sit hominem pro eo, quod non potuit vitare, qui pius est,*

Ex S. Caesario serm. 73. in append. s. Augustini. serm. 273. edit. maur.

Ex s. Aug. de nat. et gr. c. 43.

De grat. et lib. arb. c. 16.

Enar. in psal. 56. n. 1.

Falsa, scandalosa, impia, in Baio damnata.

XX. Qua parte datur intelligi, hominem sub lege sine gratia potuisse concipire desiderium gratiae mediatoris ordinatum ad salutem promissam per Christum; quasi *non ipsa gratia faciat, ut invocetur a nobis,*

Ex concil. araus. II. can. 3.

Propositio, ut iacet, captiosa, suspecta, favens haeresi semipelagianae.

DE GRATIA ILLUMINANTE, ET EXCITANTE.

De grat. §. 11.

XXI. Propositio, quae asserit, *lumen gratiae quando sit solum, non praestare, nisi ut cognoscamus infelicitatem nostri status, et gravitatem nostri mali: gratiam in tali casu producere eumdem effectum, quem lex producebat; ideo necesse esse, ut Deus creet in corde nostro sanctum amorem, et inspiret sanctam delectationem contrariam amori in nobis dominanti, hunc amorem sanctum, hanc sanctam delectationem esse proprie gratiam I. C., inspirationem charitatis, qua cognita sancto amore faciamus; hanc esse illam radicem, e qua germinantur bona opera, hanc esse gratiam novi testamenti, quae nos liberat a servitute peccati, et constituit filios Dei,*

Quatenus intendat eam solam esse proprie gratiam Iesu Christi, quae creat in corde sanctum amorem, et quae facit, ut faciamus, sive etiam, qua homo liberatus a servitute peccati constituitur filius Dei, et non sit etiam proprie gratia Christi ea gratia, qua cor hominis tangitur per illuminationem Spiritus sancti (trid. sess. 6. cap. 5.), nec vera detur interior gratia Christi, cui resistitur,

Falsa, captiosa, inducens in errorem in secunda propositione Iansenii damnatum ut haereticum, eumque renovans.

De fide §. 1.

XXII. Propositio, quae innuit, fidem, *a qua incipit series gratiarum, et per quam velut primam vocem vocamur ad salutem, et ecclesiam*, esse ipsammet excellentem virtutem fidei, qua homines fideles nominantur, et sunt,

Perinde, ac prior non esset gratia illa, quae, *ut praevenit voluntatem, sic praevenit et fidem*,

Ex S. Aug. de dono persev. c. 16. n. 41.

Suspecta de haeresi, eamque sapiens, alias in Quesnellio damnata, erronea.

DE DUPLICI AMORE.

De grat. §. 8.

XXIII. Doctrina synodi de duplici amore dominantis cupiditatis, et charitatis dominantis, enuntians hominem sine gratia esse sub servitute peccati; ipsumque in eo statu per generalem cupiditatis dominantis influxum omnes suas actiones inficere, et corrumpere,

Quatenus insinuat in homine, dum est sub servitute, sive in statu peccati, destitutus gratia illa, qua liberatur a servitute peccati, et constituitur filius Dei, sic dominari cupiditatem, ut per generalem huius influxum omnes illius actiones in se inficiantur, et corrumpantur; aut opera omnia, quae ante iustificationem fiunt, quacumque ratione fiant, sint peccata,

Quasi in omnibus suis actibus peccator serviat dominanti cupiditati,

Falsa, perniciosa, inducens in errorem a tridentino damnatum ut haereticum, iterum in Baio damnatum art. 40.

§. 12.

XXIV. Qua vero parte inter dominantem cupiditatem, et charitatem dominantem nulli ponuntur affectus medii a natura ipsa insiti, suapteque natura laudabiles, qui una cum amore beatitudinis naturalique propensione ad bonum *remanserunt velut extrema lineamenta, et reliquiae imaginis Dei*,

Ex s. Aug. de spir. et lit. c. 28.

Perinde ac si *inter dilectionem divinam, quae nos perducit ad regnum, et dilectionem humanam illicitam, quae damnatur*, non daretur *dilectio humana licita, quae non reprehenditur*,

Ex s. Aug. serm. 349. de charit. edit. maur.,
Falsa, alias damnata.

DE TIMORE SERVILI.

De poenit. §. 3.

XXV. Doctrina, quae timorem poenarum generatim perhibet *dumtaxat non posse dici malum, si saltem pertingit ad cohibendam manum,*

Quasi timor ipse gehennae, quam fides docet peccato infligendam, non sit in se bonus, et utilis, velut donum supernaturale, ac motus a Deo inspiratus praeparans ad amorem iustitiae,

Falsa, temeraria, perniciosa, divinis donis iniuriosa, alias damnata, contraria doctrinae concilii tridentini, tum et communi patrum sententiae, opus esse *iuxta consuetum ordinem praeparationis ad iustitiam*, ut intret timor primo, per quem veniat charitas; timor medicamentum, charitas sanitas,

Ex s. Aug. in epist. Ioan. c. 4. tract. 9. n. 4. 5.
In Ioan. evang. tract. 41. n. 10.
Enarratione in psal. 127. n. 7.
Sermone 157. de verbis Apostoli c. 13.
Sermone 161. de verbis Apostoli n. 8.
Sermone 349. de charitate n. 7.

DE POENA DECEDENTIUM CUM SOLO ORIGINALI.

De bapt. §. 3.

XXVI. Doctrinam, quae velut fabulam pelagianam explodit locum illum inferorum (quem limbi puerorum nomine fideles passim designant), in quo animae decedentium cum sola originali culpa poena damni citra poenam ignis puniantur,

Perinde ac si hoc ipso, quod qui poenam ignis removent, inducerent locum illum, et statum medium expertem culpae, et poenae inter regnum Dei, et damnationem aeternam, qualem fabulabantur pelagiani,

Falsa, temeraria, in scholas catholicas iniuriosa.

DE SACRAMENTIS, AC PRIMUM DE FORMA SACRAMENTALI CUM ADIUNCTA CONDITIONE.

De bapt. §. 12.

XXVII. Deliberatio synodi, qua praetextu adhaesionis ad

antiquos canones in casu dubii baptismatis propositum suum declarat de omittenda formae conditionalis mentione,
Temeraria, praxi, legi, auctoritati ecclesiae contraria.

DE PARTICIPATIONE VICTIMAE IN SACRIFICIO MISSAE.

De euch. §. 6.

XXVIII. Propositio synodi, qua postquam statuit *victimae participationem esse partem sacrificio essentialem*, subiungit, *non tamen se damnare, ut illicitas missas illas, in quibus adstantes sacramentaliter non communicant, ideo quia isti participant licet minus perfecte de ipsa victima, spiritu illam recipiendo*,

Quatenus insinuat ad sacrificii essentiam deesse aliquid in eo sacrificio, quod peragatur, sive nullo adstante, sive adstantibus, qui nec sacramentaliter, nec spiritualiter de victima participant; et quasi damnandae essent, ut illicitae missae illae, in quibus solo sacerdote communicante, nemo adsit, qui sive sacramentaliter, sive spiritualiter communicet,
Falsa, erronea, de haeresi suspecta, eamque sapiens.

DE RITUS CONSECRATIONIS EFFICACIA.

De euch. §. 2.

XXIX. Doctrina synodi, qua parte tradere instituens fidei doctrinam de ritu consecrationis, remotis quaestionibus scholasticis circa modum, quo Christus est in eucharistia, a quibus parochos docendi munere fungentes abstinere hortatur, duobus his tantum propositis: 1. Christum post consecrationem vere, realiter, substantialiter esse sub speciebus: 2. tunc omnem panis, et vini substantiam cessare solis remanentibus speciebus, prorsus omittit ullam mentionem facere transubstantiationis, seu conversionis totius substantiae panis in corpus, et totius substantiae vini in sanguinem, quam velut articulum fidei tridentinum concilium definivit, et quae in solemni fidei professione continetur,

Quatenus per inconsultam istiusmodi, suspiciosamque omissionem notitia subtrahitur tum articuli ad fidem pertinentis, tum etiam vocis ab ecclesia consecratae ad illius tuendam professionem adversus haereses, tenditque adeo ad eius oblivionem inducendam, quasi ageretur de quaestione mere scholastica,

Perniciosa, derogans expositioni veritatis catholicae circa dogma transubstantiationis, favens haereticis.

DE APPLICATIONE FRUCTUS SACRIFICII.

De euch. §. 8.

XXX. Doctrina synodi, qua dum profitetur *credere sacrificii oblationem extendere se ad omnes, ita tamen, ut in liturgia fieri possit specialis commemoratio aliquorum tam vivorum, quam defunctorum, precando Deum peculiariter pro ipsis;* dein continuo subiicit: *non tamen, quod credamus in arbitrio esse sacerdotis applicare fructus sacrificii cui vult; immo damnamus hunc errorem velut magnopere offendentem iura Dei, qui solus distribuit fructus sacrificii, cui vult, et secundum mensuram, quae ipsi placet;* unde, et consequenter traducit velut *falsam opinionem invectam in populum, quod illi, qui eleemosynam subministrant sacerdoti sub conditione, quod celebret unam missam, specialem fructum ex ea percipiant,*

Sic intellecta, ut, praeter peculiarem commemorationem, et orationem, specialis ipsa oblatio, seu applicatio sacrificii, quae fit a sacerdote, non magis prosit, ceteris paribus, illis, pro quibus applicatur, quam aliis quibusque; quasi nullus specialis fructus proveniret ex speciali applicatione, quam pro determinatis personis, aut personarum ordinibus faciendam commendat, ac praecipit ecclesia; speciatim a pastoribus pro suis ovibus; quod velut ex divino praecepto descendens a sacra tridentina synodo diserte est expressum,

Sess. 23. cap. 1. de reform.

Bened. XIV. constit. *Cum semper oblatas,* §. 2.

Falsa, temeraria, perniciosa, ecclesiae iniuriosa, inducens in errorem alias damnatum in Wicleffo.

DE CONVENIENTE ORDINE IN CULTU SERVANDO.

De euch. §. 5.

XXXI. Propositio synodi enuntians conveniens esse pro divinorum officiorum ordine, et antiqua consuetudine, ut in unoquoque templo unum tantum sit altare, sibique adeo placere morem illum restituere,

Temeraria, perantiquo, pio, multis abhinc saeculis in ecclesia praesertim latina vigenti, et probato mori iniuriosa.

Ibid.

XXXII. Item praescriptio vetans, ne super altaria sacrarum reliquiarum thecae, floresve apponantur,

Temeraria, pio, ac probato ecclesiae mori iniuriosa.

Ibid. §. 6.

XXXIII. Propositio synodi, qua cupere se ostendit, ut causae tollerentur, per quas ex parte inducta est oblivio principiorum ad liturgiae ordinem spectantium, *revocando illam ad maiorem rituum simplicitatem, eam vulgari lingua exponendo, et elata voce proferendo,*

Quasi vigens ordo liturgiae ab ecclesia receptus, et probatus aliqua ex parte manasset ex oblivione principiorum, quibus illa regi debet,

Temeraria, piarum aurium offensiva, in ecclesiam contumeliosa, favens haereticorum in eam conviciis.

DE ORDINE POENITENTIAE.

De poenit. §. 7.

XXXIV. Declaratio synodi, qua postquam praemisit ordinem poenitentiae canonicae, sic ad apostolorum exemplum ab ecclesia statutum fuisse, ut esset communis omnibus, nec tantum pro punitione culpae, sed praecipue pro dispositione ad gratiam, subdit, se *in ordine illo mirabili, et augusto totam agnoscere dignitatem sacramenti adeo necessarii, liberam a subtilitatibus, quae ipsi decursu temporis adiunctae sunt,*

Quasi per ordinem, quo sine peracto canonicae poenitentiae cursu, hoc sacramentum per totam ecclesiam administrari consuevit, illius fuisset dignitas imminuta,

Temeraria, scandalosa, inducens in contemptum dignitatis sacramenti, prout per ecclesiam totam consuevit administrari, ecclesiae ipsi iniuriosa.

De poenit. §. 10. *n.* 4.

XXXV. Propositio his verbis concepta: *si charitas in principio semper debilis est, de via ordinaria ad obtinendum augmentum huius charitatis, oportet, ut sacerdos praecedere faciat eos actus humiliationis, et poenitentiae, qui fuerunt omni aetate ab ecclesia commendati, redigere hos actus ad paucas orationes, aut ad aliquod ieiunium post iam collatam absolutionem, videtur potius materiale desiderium conservandi huic sacramento nudum nomen poenitentiae, quam medium illumina-*

tum, et aptum ad augendum illum fervorem charitatis, qui debet praecedere absolutionem: longe quidem absumus ab improbanda praxi imponendi poenitentias etiam post absolutionem adimplendas; si omnia nostra bona opera semper adiunctos habent nostros defectus, quanto magis vereri debemus, ne plurimas imperfectiones admiserimus in difficillimo, et magni momenti opere nostrae reconciliationis!

Quatenus innuit poenitentias, quae imponuntur adimpiendae post absolutionem, spectandas potius esse velut supplementum pro defectibus admissis in opere nostrae reconciliationis, quam ut poenitentias vere sacramentales, et satisfactorias pro peccatis confessis; quasi ut vera ratio sacramenti non nudum nomen servetur, oporteat de via ordinaria, ut actus humiliationis, et poenitentiae, qui imponuntur per modum satisfactionis sacramentalis, praecedere debeant absolutionem,

Falsa, temeraria, communi praxi ecclesiae iniuriosa, inducens in errorem haereticali nota in Petro de Osma confixum.

DE PRAEVIA NECESSARIA DISPOSITIONE PRO ADMITTENDIS POENITENTIBUS AD RECONCILIATIONEM.

De grat. §. 15.

XXXVI. Doctrina synodi, qua postquam praemisit: *Quando habebuntur signa non aequivoca amoris Dei dominantis in corde hominis, posse illum merito iudicari dignum, qui admittatur ad participationem sanguinis Iesu Christi, quae fit in sacramentis*, subdit, *supposititias conversiones, quae fiunt per attritionem nec efficaces esse solere, nec durabiles:* consequenter *pastorem animarum debere insistere signis non aequivocis charitatis dominantis, ante quam admittat suos poenitentes ad sacramenta*, quae signa, ut deinde tradit (§. 17.), *pastor deducere poterit ex stabili cessatione a peccato, et fervore in operibus bonis*, quem insuper *fervorem charitatis* perhibet (*de poenit.* §. 10.) velut dispositionem, quae *debet praecedere absolutionem,*

Sic intellecta, ut non solum contritio imperfecta, quae passim attritionis nomine donatur, etiam quae iuncta sit cum dilectione, qua homo incipit diligere Deum tamquam omnis iustitiae fontem, nec modo contritio charitate formata, sed et fervor charitatis dominantis, et ille quidem diuturno experimento per fervorem in operibus bonis probatus, generaliter, et absolute re-

quiratur, ut homo ad sacramenta, et speciatim poenitentes ad absolutionis beneficium admittantur,

Falsa, temeraria, quietis animarum perturbativa, tutae, ac probatae in ecclesia praxi contraria, sacramenti efficaciae detrahens, et iniuriosa.

DE AUCTORITATE ABSOLVENDI.

De poenit. §. 10. *n.* 6.

XXXVII. Doctrina synodi, quae de auctoritate absolvendi accepta per ordinationem enuntiat, *post institutionem dioecesium, et parochiarum conveniens esse, ut quisque iudicium hoc exerceat super personas sibi subditas, sive ratione territorii, sive iure quodam personali*, propterea quod *aliter confusio induceretur, et perturbatio*,

Quatenus post institutas dioeceses, et parochias, enuntiat tantummodo, *conveniens esse ad praecavendam confusionem, ut absolvendi potestas exerceatur super subditos*, sic intellecta tamquam ad validum usum huius potestatis non sit necessaria ordinaria, vel subdelegata illa iurisdictio, sine qua tridentinum declarat nullius momenti esse absolutionem a sacerdote prolatam,

Falsa, temeraria, perniciosa, tridentino contraria, et iniuriosa, erronea.

Ibid. §. 11.

XXXVIII. Item doctrina, qua postquam synodus professa est, *se non posse, non admirari illam adeo venerabilem disciplinam antiquitatis, quae*, ut ait, *ad poenitentiam non ita facile, et forte numquam eum admittebat, qui post primum peccatum, et primam reconciliationem relapsus esset in culpam*, subiungit, *per timorem perpetuae exclusionis a communione, et pace, etiam in articulo mortis magnum frenum illis iniectum iri, qui parum considerant malum peccati, et minus illud timent,*

Contraria can. 13. *concilii nicaeni I. decretali Innocentii I. ad Exuperium Tholos.; tum et decretali Caelestini I. ad episcopos viennen. et narbonen. provinciae, redolens pravitatem, quam in ea decretali sanctus pontifex exhorret.*

DE PECCATORUM VENIALIUM CONFESSIONE.

De poenit. §. 12.

XXXIX. Declaratio synodi de peccatorum venialium con-

fessione, quam optare se ait non tantopere frequentari, ne nimium contemptibiles reddantur eiusmodi confessiones,

Temeraria, perniciosa, sanctorum, ac piorum praxi a s. conc. trid. probatae contraria.

DE INDULGENTIIS.

De poenit. §. 16.

XL. Propositio asserens, *indulgentiam secundum suam praecisam notionem aliud non esse, quam remissionem partis eius poenitentiae, quae per canones statuta erat peccanti,*

Quasi indulgentia praeter nudam remissionem poenae canonicae, non etiam valeat ad remissionem poenae temporalis pro peccatis actualibus debitae apud divinam iustitiam,

Falsa, temeraria, Christi meritis iniuriosa, dudum in art. 19. *Lutheri damnata.*

Ibid.

XLI. Item in eo, quod subditur, *scholasticos suis subtilitatibus inflatos invexisse thesaurum male intellectum meritorum Christi, et sanctorum, et clarae notioni absolutionis a poena canonica substituisse confusam, et falsam applicationis meritorum,*

Quasi thesauri ecclesiae, unde papa dat indulgentias, non sint merita Christi, et sanctorum,

Falsa, temeraria, Christi, et sanctorum meritis iniuriosa, dudum in art. 17. *Lutheri damnata.*

Ibid.

LXII. Item in eo, quod superaddit, *luctuosius adhuc esse quod chimerica isthaec applicatio transferri volita sit in defunctos,*

Falsa, temeraria, piarum aurium offensiva, in romanos pontifices, et in praxim, et sensum universalis ecclesiae iniuriosa, inducens in errorem haereticali nota in Petro de Osma confixum, iterum damnatum in art. 12. *Lutheri.*

Ibid.

XLIII. In eo demum, quod impudentissime invehitur in tabellas indulgentiarum, altaria privilegiata etc.,

Temeraria, piarum aurium offensiva, scandalosa, in summos pontifices, atque in praxim tota ecclesia frequentatam contumeliosa.

De poenit. §. 19.

XLIV. Propositio synodi assumens, *reservationem casuum nunc temporis aliud non esse, quam improvidum ligamen pro inferioribus sacerdotibus, et sonum sensu vacuum pro poenitentibus assuetis non admodum curare hanc reservationem,*

Falsa, temeraria, male sonans, perniciosa, concilio tridentino contraria, superioris hierarchicae potestatis laesiva.

Ibid.

XLV. Item de spe, quam ostendit fore, *ut reformato rituali, et ordine poenitentiae nullum amplius locum habiturae sint huiusmodi reservationes,*

Prout attenta generalitate verborum innuit per reformationem ritualis, et ordinis poenitentiae factam ab episcopo, vel synodo aboleri posse casus, quae tridentina synodus (sess. 14. c. 7.) declarat pontifices maximos potuisse pro suprema potestate sibi in universa ecclesia tradita peculiari suo iudicio reservare,

Propositio falsa, temeraria, concilio tridentino, et summorum pontificum auctoritati derogans, et iniuriosa.

DE CENSURIS.

De poenit. §§. 20. 22.

XLVI. Propositio asserens, *effectum excommunicationis exteriorem dumtaxat esse, quia tantummodo natura sua excludit ab exteriore communicatione ecclesiae.*

Quasi excommunicatio non sit poena spiritualis, ligans in caelo, animas obligans,

Ex s. Aug. ep. 250. Auxilio episcopo. Tract. 50. in Ioan. num. 12.

Falsa, perniciosa, in art. 23. Lutheri damnata, ad minus erronea.

§§. 21. 23.

XLVII. Item quae tradit, necessarium esse iuxta leges naturales, et divinas, ut sive ad excommunicationem, sive ad suspensionem praecedere debeat examen personale, atque adeo sententias dictas *ipso facto,* non aliam vim habere, nisi seriae comminationis sine ullo actuali effectu,

Falsa, temeraria, perniciosa, ecclesiae potestati iniuriosa, erronea.

§. 22.

XLVIII. Item quae pronuntiat, *inutilem, ac vanam esse formulam nonnullis abhinc saeculis inductam absolvendi generaliter ab excommunicationibus, in quas fidelis incidere potuisset,*
Falsa, temeraria, praxi ecclesiae iniuriosa.

§. 24.

XLIX. Item quae damnat ut nullas, et invalidas *suspensiones ex informata conscientia,*
Falsa, perniciosa, in trid. iniuriosa.

Ibid.

L. Item in eo, quod insinuat soli episcopo fas non esse uti potestate, quam tamen ei defert tridentinum (sess. 14. c. 1. de ref.), suspensionis *ex informata conscientia* legitime infligendae,
Iurisdictione praelatorum ecclesiae laesiva.

DE ORDINE.

De ordine §. 4.

LI. Doctrina synodi, quae perhibet, in promovendis ad ordines hanc more, et instituto veteris disciplinae rationem servari consuevisse, *ut si quis clericorum distinguebatur sanctitate vitae, et dignus aestimabatur, qui ad ordines sacros ascenderet, ille solitus erat promoveri ad diaconatum, vel sacerdotium, etiamsi inferiores ordines non suscepisset; neque tam talis ordinatio dicebatur per saltum, ut postea dictum est:*

§. 5.

LII. Item quae innuit non alium titulum ordinationum fuisse, quam deputationem ad aliquod speciale ministerium, qualis praescripta est in concilio chalcedonensi, subiungens (§. 6.) quamdiu ecclesia sese his principiis in delectu sacrorum ministrorum conformavit, ecclesiasticum ordinem floruisse; verum beatos illos dies transiisse, novaque principia subinde introducta, quibus corrupta fuit disciplina in delectu ministrorum sanctuarii:

§. 7.

LIII. Item quod inter haec ipsa corruptionis principia refert, quod recessum sit a vetere instituto, quo, ut ait (§. 5.), ecclesia insistens Apostoli vestigiis neminem ad sacerdotium admittendum statuerat, nisi qui conservasset innocentiam baptismalem,

Quatenus innuit corruptam fuisse disciplinam per decreta, et instituta,

1. Sive quibus ordinationes per saltum vetitae sunt,

2. Sive quibus pro ecclesiarum necessitate, et commoditate probatae sunt ordinationes sine titulo specialis officii, velut speciatim a tridentino ordinatio ad titulum patrimonii, salva obedientia, qua sic ordinati ecclesiarum necessitatibus deservire debent iis obeundis officiis, quibus pro loco, ac tempore ab episcopo admoti fuerint, quemadmodum ab apostolicis temporibus in primitiva ecclesia fieri consuevit,

3. Sive quibus iure canonico facta est criminum distinctio, quae delinquentes reddunt irregulares; quasi per hanc distinctionem ecclesia recesserit a spiritu Apostoli, non excludendo generaliter, et indistincte ab ecclesiastico ministerio omnes quoscumque, qui baptismalem innocentiam non conservassent,

Doctrina singulis suis partibus falsa, temeraria, ordinis pro ecclesiarum necessitate, et commoditate inducti perturbativa, in disciplinam per canones, et speciatim per trid. decreta probatam iniuriosa.

§. 13.

LIV. Item quae velut turpem abusum notat umquam praetendere eleemosynam pro celebrandis missis, et sacramentis administrandis, sicuti, et accipere quemlibet proventum dictum *stolae,* et generatim quodcumque stipendium, et honorarium, quod suffragiorum, aut cuinslibet parochialis functionis occasione offerretur,

Quasi turpis abusus crimine notandi essent ministri ecclesiae, dum secundum receptum, et probatum ecclesiae morem, et institutum utuntur iure promulgato ab Apostolo accipiendi temporalia ab his, quibus spiritualia ministrantur,

Falsa, temeraria, ecclesiastici, ac pastoralis iuris laesiva, in ecclesiam, eiusque ministros iniuriosa.

§. 14.

LV. Item qua vehementer optare se profitetur, ut aliqua ratio inveniretur minutuli cleri (quo nomine inferiorum ordinum clericos designat) a cathedralibus, et collegiatis submovendi, providendo aliter, nempe per probos, et provectioris aetatis laicos, congruo assignato stipendio, ministerio inserviendi missis, et aliis officiis velut acolythi etc., ut olim, inquit, fieri solebat, quando eius generis officia, non ad meram speciem pro maioribus ordinibus suscipiendis redacta erant,

Quatenus reprehendit institutum, quo cavetur, ut *minorum*

ordinum functiones per eos tantum praestentur, exerceanturve, qui in illis constituti, adscriptive sunt (concil. prov. IV. mediol.); idque ad mentem tridentini (sess. 23. c. 17.), *ut sanctorum ordinum a diaconatu ad ostiariatum functiones ab apostolicis temporibus in ecclesia laudabiliter receptae, et in pluribus locis aliquamdiu intermissae iuxta sacros canones revocentur, nec ab haereticis tamquam otiose traducantur,*

Suggestio temeraria, piarum aurium offensiva, ecclesiastici ministerii perturbativa, servandae, quoad fieri potest, in celebrandis mysteriis decentiae imminutiva, in minorum ordinum munera, et functiones, tum in disciplinam per canones, et speciatim per trid. probatam iniuriosa, favens haereticorum in eam conviciis, et calumniis.

§. 18.

LVI. Doctrina, quae statuit conveniens videri in impedimentis canonicis, quae proveniunt ex delictis in iure expressis ullam umquam nec concedendam, nec admittendam esse dispensationem,

Aequitatis, et moderationis canonicae a sacro concilio tridentino probatae laesiva, auctoritati, et iuribus ecclesiae derogans.

Ibid. 22.

LVII. Praescriptio synodi, quae generaliter, et indiscriminatim velut abusum reiicit quamcumque dispensationem, ut plus quam unum residentiale beneficium uni, eidemque conferatur; item in eo, quod subiungit, certum sibi esse iuxta ecclesiae spiritum plus, quam uno beneficio, temetsi simplici, neminem frui posse,

Pro sua generalitate derogans moderationi tridentini sess. 7. *c.* 5. *et sess.* 24. *c.* 17.

DE SPONSALIBUS ET MATRIMONIO.

Libel. memor. circa sponsalia etc. §. 2.

LVIII. Propositio, quae statuit sponsalia proprie dicta actum mere civilem continere, qui ad matrimonium celebrandum disponit, eademque civilium legum praescripto omnino subiacere,

Quasi actus disponens ad sacramentum non subiaceat sub hac ratione iuri ecclesiae,

Falsa, iuris ecclesiae quoad effectus etiam e sponsalibus vi canonicarum sanctionum profluentes laesiva, disciplinae ab ecclesia constitutae derogans.

De matrim. §§. 7. 11. 12.

LIX. Doctrina synodi asserens, *ad supremam civilem potestatem dumtaxat originarie spectare contractui matrimonii apponere impedimenta eius generis, quae ipsum nullum reddunt, dicunturque dirimentia*, quod *ius originarium* praeterea dicitur cum *iure dispensandi essentialiter connexum*, subiungens, *supposito assensu, vel conniventia principum potuisse ecclesiam iuste constituere impedimenta dirimentia ipsum contractum matrimonii,*

Quasi ecclesia non semper potuerit, ac possit in christianorum matrimoniis iure proprio impedimenta constituere, quae matrimonium non solum impediant, sed et nullum reddant quoad vinculum, quibus christiani obstricti teneantur etiam in terris infidelium, in eisdemque dispensare,

Canonum 3. 4. 9. 12. *sess.* 24. *concil. trid. eversiva, haeretica.*
Cit. lib. et memor. circa sponsal. §. 10.

LX. Item rogatio synodi ad potestatem civilem ut *e numero impedimentorum tollat cognationem spiritualem, atque illud, quod dicitur publicae honestatis, quorum origo reperitur in collectione Iustiniani,* tum ut *restringat impedimentum affinitatis, et cognationis ex quacumque licita, aut illicita coniunctione provenientis ad quartum gradum iuxta civilem computationem per lineam lateralem, et obliquam, ita tamen, ut spes nulla relinquatur dispensationis obtinendae,*

Quatenus civili potestati ius attribuit, sive abolendi, sive restringendi impedimenta ecclesiae auctoritate constituta, vel comprobata; item qua parte supponit ecclesiam per potestatem civilem spoliari posse iure suo dispensandi super impedimentis ab ipsa constitutis, vel comprobatis,

Libertatis, ac potestatis ecclesiae subversiva, tridentino contraria, ex haereticali supra damnato principio profecta.

DE OFFICIIS, EXERCITATIONIBUS, INSTITUTIONIBUS
AD RELIGIOSUM CULTUM PERTINENTIBUS,
ET PRIMUM DE ADORANDA HUMANITATE CHRISTI.

De fide §. 3.

LXI. Propositio quae asserit, *adorare directe humanitatem Christi, magis vero aliquam eius partem fore semper honorem divinum datum creaturae.*

Quatenus per hoc verbum *directe* intendat reprobare adora-

tionis cultum, quem fideles dirigunt ad humanitatem Christi, perinde ac si talis adoratio, qua humanitas, ipsaque caro vivifica Christi adoratur non quidem propter se, et tamquam nuda caro, sed prout unita divinitati, foret honor divinus impertitus creaturae, et non potius una, eademque adoratio, qua Verbum incarnatum cum propria ipsius carne adoratur,

Ex concil. C. P. V. gen. can. 9.

Falsa, captiosa, impia, ac debito cultui humanitatis Christi a fidelibus praestito, ac praestando detrahens, et iniuriosa.

De orat. §. 17.

LXII. Doctrina, quae devotionem erga sacratissimum cor Iesu reiicit inter devotiones, quas notat velut novas, erroneas, aut saltem periculosas,

Intellecta de hac devotione, qualis est ab apostolica sede probata,

Falsa, temeraria, perniciosa, piarum aurium offensiva, in apostolicam sedem iniuriosa.

De orat. 10. *Et append. n.* 32.

LXIII. Item in eo, quod cultores cordis Iesu hoc etiam nomine arguit, quod non advertant sanctissimam carnem Christi, aut eius partem aliquam, aut etiam humanitatem totam cum separatione, aut praecisione a divinitate adorari non possunt cultu latriae,

Quasi fideles cor Iesu adorarent cum separatione, vel praecisione a divinitate, dum illud adorant, ut est cor Iesu, cor nempe personae Verbi, cui inseparabiliter unitum est, ad eum modum, quo exangue corpus Christi in triduo mortis sine separatione, aut praecisione a divinitate adorabile fuit in sepulcro,

Captiosa, in fideles cordis Christi cultores iniuriosa.

DE ORDINE PRAESCRIPTO IN PIIS EXERCITATIONIBUS OBEUNDIS.

De orat. §. 14. *Append. n.* 34.

LXIV. Doctrina, quae velut superstitiosam universe notat *quamcumque efficaciam, quae ponatur in determinato numero precum, et piarum salutationum,*

Tamquam superstitiosa censenda esset efficacia, quae sumitur non ex numero in se spectato, sed ex praescripto ecclesiae certum numerum precum, vel externarnm actionum praefinientis pro indulgentiis consequendis, pro adimplendis poenitentiis,

et generatim pro sacro, et religioso cultu rite, et ex ordine peragendo,

Falsa, temeraria, scandalosa, perniciosa, pietati fidelium iniuriosa, ecclesiae auctoritati derogans, erronea.

De poenit. §. 10.

LXV. Propositio enuntians, *irregularem strepitum novarum institutionum, quae dictae sunt exercitia, vel missiones . . . . forte numquam, aut saltem perraro eo pertingere, ut absolutam conversionem operentur, et exteriores illos commotionis actus, qui apparuere, nil aliud fuisse, quam transeuntia naturalis concussionis fulgura,*

Temeraria, male sonans, perniciosa, mori pio, salutaliter per ecclesiam frequentato, et in verbo Dei fundato, iniuriosa.

DE MODO IUNGENDAE VOCIS POPULI CUM VOCE ECCLESIAE IN PRECIBUS PUBLICIS.

De orat. §. 24.

LXVI. Propositio asserens, *fore contra apostolicam praxim*, *et Dei consilia, nisi populo faciliores viae pararentur vocem suam iungendi cum voce totius ecclesiae,*

Intellecta de usu vulgaris linguae in liturgicas preces inducendae,

Falsa, temeraria, ordinis pro mysteriorum celebratione praescripti perturbativa, plurium malorum facile productrix.

DE LECTIONE SACRAE SCRIPTURAE.

Ex nota in fine decr. de gratia.

LXVII. Doctrina perhibens a lectione sacrarum scripturarum *nonnisi veram impotentiam excusare*, subiungens ultro se prodere obscurationem, quae ex huiusce praecepti neglectu orta est super primarias veritates religionis,

Falsa, temeraria, quietis animarum perturbativa, alias in Quesnellio damnata.

DE PROSCRIPTIS LIBRIS IN ECCLESIA PUBLICE LEGENDIS.

De orat. §. 29.

LXVIII. Laudatio, qua summopere synodus commendat Quesnellii commentationes in novum testamentum, aliaque aliorum quesnellianis erroribus faventium opera, licet proscripta, eademque parochis proponit, ut ea, tamquam solidis religionis prin-

cipiis referta in suis quisque paroeciis populo post reliquas functiones perlegant,

Falsa, *scandalosa*, *temeraria*, *seditiosa*, *ecclesiae iniuriosa*, *schisma fovens et haeresim.*

DE SACRIS IMAGINIBUS.

De orat. §. 17.

LXIX. Praescriptio, quae generaliter, et indistincte inter imagines ab ecclesia auferendas, velut rudibus erroris occasionem praebentes, notat imagines Trinitatis incomprehensibiles,

Propter sui generalitatem temeraria, ac pio per ecclesiam frequentato mori contraria, quasi nullae extent imagines sanctissimae Trinitatis communiter approbatae, ac tuto permittendae;

Ex brevi, *Sollicitudini nostrae*, Benedicti XIV. an. 1745.

LXX. Item doctrina, et praescriptio generatim reprobans omnem specialem cultum, quem alicui speciatim imagini solent fideles impendere, et ad ipsam potius, quam ad aliam confugere,

Temeraria, *perniciosa*, *pio per ecclesiam frequentato mori*, *tum et illi providentiae ordini iniuriosa*, *quo* ita Deus nec in omnibus memoriis sanctorum ista fieri voluit, qui dividit propria unicuique prout vult.

Ex s. Aug. ep. 78. clero, senioribus, et universae plebi ecclesiae hipponen.

LXXI. Item quae vetat ne imagines, praesertim B. Virginis, ullis titulis distinguantur, praeterquam denominationibus, quae analogae mysteriis, de quibus in sacra scriptura expressa fit mentio,

Quasi nec adscribi possent imaginibus piae aliae denominationes, quas vel in ipsismet publicis precibus ecclesiae probat, et commendat,

Temeraria, *piarum aurium offensiva*, *venerationi B. praesertim Virgini debitae iniuriosa.*

LXXII. Item quae velut abusum extirpari vult morem, quo velatae asservantur certae imagines,

Temeraria, *frequentato in ecclesia*, *et ad fidelium pietatem fovendam inducto mori contraria.*

DE FESTIS.

Libell. memor. pro fest. reform. §. 3.

LXXIII. Propositio enuntians novorum festorum institutio-

nem ex neglectu in veteribus observandis, et ex falsis notionibus naturae, et finis earumdem sollemnitatibus originem duxisse,

Falsa, temeraria, scandalosa, ecclesiae iniuriosa, favens haereticorum in dies festos per ecclesiam celebratos conviciis.

Ibid. §. 8.

LXXIV. Deliberatio synodi de transferendis in diem dominicum festis per annum institutis; idque pro iure, quod persuasum sibi esse ait episcopo competere super disciplinam ecclesiasticam in ordine ad res mere spirituales; ideoque et praeceptum missae audiendae abrogandi diebus, in quibus ex pristina ecclesiae lege viget etiamnum id praeceptum; tum etiam in eo, quod superaddit de transferendis in adventum episcopali auctoritate ieiuniis per annum ex ecclesiae praecepto servandis,

Quatenus adstruit episcopo fas esse iure proprio transferre dies ab ecclesia praescriptos pro festis, ieiuniisve celebrandis, aut inductum missae audiendae praeceptum abrogare,

Propositio falsa, iuris conciliorum generalium, et summorum pontificum laesiva, scandalosa, schismati fovens.

DE IURAMENTIS.

Libel. memor. pro iuram. reform. §. 4.

LXXV. Doctrina, quae perhibet beatis temporibus nascentis ecclesiae iuramenta visa esse a documentis divini praeceptoris, atque ab aurea evangelica simplicitate adeo aliena, ut *ipsummet iurare sine extrema, et ineluctabili necessitate reputatus fuisset actus irreligiosus, homine christiano indignus;* insuper *continuatam patrum seriem demonstrare iuramenta communi sensu pro vetitis habita fuisse;* indeque progreditur ad improbanda iuramenta, quae curia ecclesiastica, iurisprudentiae feudalis, ut ait, normam secuta in investituris, et in sacris ipsis episcoporum ordinationibus adoptavit; statuitque adeo implorandam a saeculari potestate legem pro abolendis iuramentis, quae in curiis etiam ecclesiasticis exiguntur pro suscipiendis muniis, et officiis, et generatim pro omni actu curiali,

Falsa, ecclesiae iniuriosa, iuri ecclesiastici laesiva, disciplinae per canones inductae, et probatae subversiva.

DE COLLATIONIBUS ECCLESIASTICIS.

De collat. ecclesiast. §. 1.

LXXVI. Insectatio, qua synodus scholasticam exagitat, ve-

lut eam, *quae viam aperuit inveniendis novis, et inter se discordantibus systematibus, quoad veritates maioris pretii, ac demum adduxit ad probabilismum, et laxismum.*

Quatenus in scholasticam reiicit privatorum vitia, qui abuti ea poterunt, aut abusi sunt,

Falsa, temeraria, in sanctissimos viros, et doctores, qui magno catholicae religionis bono scholasticam excoluere, iniuriosa, favens infestis in eam haereticorum conviciis.

Ibid.

LXXVII. Item in eo, quod subdit, *mutationem formae regiminis ecclesiastici, qua factum est, ut ministri ecclesiae in oblivionem venirent suorum iurium, quae simul sunt eorum obligationes, eo demum rem adduxisse, ut obliterari faceret primitivas notiones ministerii ecclesiastici, et sollicitudinis pastoralis,*

Quasi per mutationem regiminis congruentem disciplinae in ecclesia constitutae, et probatae, obliterari umqnam potuerit, et amitti primitiva notio ecclesiastici ministerii, pastoralisve sollicitudinis,

Propositio falsa, temeraria, erronea.

§. 4.

LXXVIII. Praescriptio synodi de ordine rerum tractandarum in collationibus, qua posteaquam praemisit, *in quolibet articulo distinguendum, id quod pertinet ad fidem, et ad essentiam religionis ab eo, quod est proprium disciplinae,* subiungit, *in hac ipsa* (disciplina) *distinguendum, quod est necessarium, aut utile ad retinendos in spiritu fideles ab eo, quod est inutile, aut onerosius, quam libertas filiorum novi foederis patiatur, magis vero ab eo, quod est periculosum, aut noxium, utpote inducens ad superstitionem, et materialismum,*

Quatenus pro generalitate verborum comprehendat, et praescripto examini subiiciat etiam disciplinam ab ecclesia constitutam, et probatam, quasi ecclesia, quae spiritu Dei regitur, disciplinam constituere posset non solum inutilem, et onerosiorem, quam libertas christiana patiatur, sed et periculosam, noxiam, inducentem in superstitionem, et materialismum,

Falsa, temeraria, scandalosa, perniciosa, piarum aurium offensiva, ecclesiae, ac spiritui Dei, quo ipsa regitur, iniuriosa, ad minus erronea.

CONVICIA ADVERSUS ALIQUAS SENTENTIAS IN SCHOLIS CATHOLICIS USQUE ADHUC AGITATAS.

Orat. ad synod. §. 1.

LXXIX. Assertio, quae conviciis, et contumeliis insectatur sententias in scholis catholicis agitatas, et de quibus apostolica sedes nihil adhuc definiendum, aut pronunciandum, censuit,

Falsa, temeraria, in scholas catholicas iniuriosa, debitae apostolicis constitutionibus obedientiae derogans.

DE TRIBUS REGULIS FUNDAMENTI LOCO A SYNODO POSITIS PRO REFORM. REGULARIUM.

Libell. memorial. pro reform. regular. §. 9.

LXXX. Regula 1., quae statuit universe, et indiscriminatim *statum regularem, aut monasticum natura sua componi non posse cum animarum cura, cumque vitae pastoralis muneribus, nec adeo in partem venire posse ecclesiasticae hierarchiae, quin ex adverso pugnet ipsiusmet vitae monasticae principiis,*

Falsa, perniciosa, in sanctissimos ecclesiae patres, et praesules, qui regularis vitae instituta cum clericalis ordinis muneribus consociarunt, iniuriosa, pio, vetusto, probato ecclesiae mori, summorumque pontificum sanctionibus contraria: quasi monachi, quos morum gravitas, et vitae, ac fidei institutio sancta commendat, *non rite, nec modo sine religionis offensione, sed et cum multa utilitate ecclesiae* clericorum officiis aggregentur:

Ex s. Siricio epist. decret. ad Himerium tarracon. c. 13.

LXXXI. Item in eo, quod subiungit, sanctos Thomam, et Bonaventuram sic in tuendis adversus summos homines mendicantium institutis versatos esse, ut in eorum defensionibus minor aestus, accuratio maior desideranda fuisset,

Scandalosa, in sanctissimos doctores iniuriosa, impiis damnatorum auctorum contumeliis favens.

LXXXII. Regula 2. *Multiplicationem ordinum, ac diversitatem naturaliter inferre perturbationem, et confusionem;* item in eo quod praemittit §. 4. *regularium fundatores,* qui post monastica instituta prodierunt, *ordines superaddentes ordinibus, reformationes reformationibus, nihil aliud effecisse, quam primariam mali causam magis, magisque dilatare,*

Intellecta de ordinibus, et institutis a sancta sede probatis,

quasi distincta piorum munerum varietas, quibus distincti ordines addicti sunt, natura sua perturbationem, et confusionem parere debeat,

Falsa, calumniosa in sanctos fundatores, eorumque fideles alumnos, tum et in ipsos summos pontifices iniuriosa.

LXXXIII. Regula 3., qua postquam praemisit, *parvum corpus degens intra civilem societatem, quin fere sit pars eiusdem, parvamque monarchiam figit in statu, semper esse periculosum*, subinde hoc nomine criminatur privata monasteria, communis instituti vinculo sub uno praesertim capite consociata, velut speciales totidem monarchias civili reipublicae periculosas, et noxias,

Falsa, temeraria, regularibus institutis a sancta sede ad religionis profectum approbatis iniuriosa, favens haereticorum in eadem instituta insectationibus, et calumniis.

DE SYSTEMATE, SEU ORDINATIONUM COMPLEXIONE DUCTA EX ALLATIS REGULIS, ET OCTO SEQUENTIBUS ARTICULIS COMPREHENSA PRO REFORMATIONE REGULARIUM.

§. 10.

LXXXIV. Art. 1. *De uno dumtaxat ordine in ecclesia retinendo, ac de seligenda prae ceteris regula sancti Benedicti, cum ob sui praestantiam, tum ob praeclara illius ordinis merita; sic tamen, ut in his, quae forte occurrent temporum conditioni minus congrua, instituta vitae ratio apud portum regium lucem praeferat ad explorandum quid addere, quid detrahere conveniat.*

2. *Ne compotes fiant ecclesiasticae hierarchiae, qui se huic ordini adiunxerint, nec ad sacros ordines promoveantur, praeterquam ad summum unus, vel duo, initiandi tamquam curati, vel cappellani monasterii, reliquis in simplici laicorum ordine remanentibus.*

3. *Unum tantum in unaquaque civitate admittendum monasterium, idque extra moenia civitatis in locis abditioribus, et remotioribus collocandum.*

4. *Inter occupationes vitae monasticae pars sua labori manuum inviolate servanda, relicto tamen congruo tempore psalmodiae impendendo, aut etiam, si alicui libuerit, litterarum studio. Psalmodia deberet esse moderata, quia nimia eius prolixitas parit praecipitantiam, molestiam, evagationem. Quo plus auctae sunt psalmodiae, orationes, preces, tantumdem peraequa*

proportione omni tempore imminutus fervor est, sanctitasque regularium.

5. *Nulla forte admittenda distinctio monachos inter sive choro, sive ministeriis addictos; inaequalitas isthaec gravissimas omni tempore lites excitavit, ac discordias, et a communitatibus regularium spiritum charitatis expulit.*

6. *Votum perpetuae stabilitatis numquam tolerandum. Non illud norant veteres monachi, qui tamen ecclesiae consolatio, et christianismi ornamentum extiterunt. Vota castitatis, paupertatis, et obedientiae non admittenda instar communis, et stabilis regulae. Si quis ea vota, aut omnia, aut aliqua facere voluerit, consilium, et veniam ab episcopo postulabit, qui tamen numquam permittet, ut perpetua sint, nec anni fines excedent. Tantummodo facultas dabitur ea renovandi sub iisdem conditionibus.*

7. *Omnem episcopus habebit inspectionem in eorum vitam, studia, progressum in pietate: ad ipsum pertinebit monachos admittere, et expellere, semper tamen accepto contubernalium consilio.*

8. *Regulares ordinum, qui adhuc remanent, licet sacerdotes, in hoc monasterium admitti etiam possent, modo in silentio, et solitudine propriae sanctificationi vacare cuperent: quo casu dispensationi locus fieret in generali regula num. 2. statuta, sic tamen ne vitae institutionem sequantur ab aliis discrepantem, adeo ut non plus quam una, aut ad summum duae in diem missae celebrentur, satisque ceteris sacerdotibus esse debeat una cum communitate concelebrare.*

ITEM PRO REFORMATIONE MONIALIUM.

§. 11.

Vota perpetua usque ad annum 40. *aut* 45. *non admittenda. Moniales solidis exercitationibus, speciatim labori addicendae: a carnali spiritualitate, qua pleraeque destinentur, avocandae: expendendum, utrum, quod ad ipsas attinet, satius foret monasterium in civitate relinqui.*

Systema vigentis, atque iam antiquitus probatae, ac receptae disciplinae subversivum, perniciosum, constitutionibus apostolicis, et plurium conciliorum etiam generalium, tum speciatim tridentini sanctionibus oppositum, et iniuriosum, favens haereticorum in monastica vota, et regularia instituta stabiliori

consiliorum evangelicorum professioni addicta conviciis, et calumniis.

DE NATIONALI CONCILIO CONVOCANDO.

Libell. memor. pro convoc. concil. nation. §. 1.

LXXXV. Propositio enuntians qualemcumque cognitionem ecclesiasticam historiae sufficere, ut fateri quisque debeat convocationem concilii nationalis unam esse ex viis canonicis, qua finiantur in ecclesia respectivarum nationum controversiae spectantes ad religionem,

Sic intellecta, ut controversiae ad fidem, et mores spectantes in ecclesia quacumque subortae, per nationale concilium irrefragabili iudicio finiri valeant; quasi inerrantia in fidei, et morum quaestionibus nationali concilio competeret,

Schismatica, haeretica.

Mandamus igitur omnibus utriusque sexus Christifidelibus, ne de dictis propositionibus, et doctrinis sentire, docere, praedicare praesumant, contra quam in hac nostra constitutione declaratur, ita ut quicumque illas, vel earum aliquam coniunctim, vel divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam disputando publice, vel privatim tractaverit, nisi forsitan impugnando, ecclesiasticis censuris, aliisque contra similia perpetrantes a iure statutis poenis, ipso facto, absque alia declaratione subiaceat.

Ceterum per hanc expressam praefatarum propositionum, et doctrinarum reprobationem, alia in eodem libro contenta nullatenus approbare intendimus, cum praesertim in eo complures deprehensae fuerint propositiones, et doctrinae, sive illis, quae supra damnatae sunt, affines, sive quae communis, ac probatae cum doctrinae, et disciplinae temerarium contemptum, tum maxime infensum in romanos pontifices, et apostolicam sedem animum praeseferunt.

Duo vero speciatim notanda censemus, quae de augustissimo sanctissimae Trinitatis mysterio §. 2. decreti de fide, si non pravo animo, imprudentius certe synodo exciderunt, quae facile rudes praesertim, et incautos in fraudem impellere valeant. Primum, dum posteaquam rite praemisit Deum in suo esse, unum, et simplicissimum permanere, continuo subiungens, ipsum Deum in tribus personis distingui, perperam discedit a communi, et probata in christianae doctrinae institutionibus formula, qua Deus

unus quidem in tribus personis distinctis dicitur, non in tribus personis distinctus: cuius formulae commutatione hoc vi verborum subrepit erroris periculum, ut essentia divina distincta in personis putetur, quam fides catholica sic nnam in personis distinctis confitetur, ut eam simul profiteatur in se prorsus indistinctam.

Alterum, quod de ipsismet tribus divinis personis tradit, eas secundum earum proprietates personales, et incommunicabiles exactius loquendo exprimi, seu appellari Patrem, Verbum, et Spiritum sanctum, quasi minus propria, et exacta foret appellatio filii tot scripturae locis consecrata, voce ipsa Patris e caelis, et a nube delapsa, tum formnla baptismi a Christo praescripta, tum et praeclara illa confessione, qua beatus ab ipsomet Christo Petrus est pronuntiatus; ac non potius retinendum esset, quod edoctus ab Augustino angelicus praeceptor 1) vicissim ipse docuit *in nomine Verbi eamdem proprietatem importari, quae in nomine filii,* dicente nimirum Augustino 2), *eo dicitur Verbum, quo filius.*

Neque silentio praetereunda insignis ea, fraudis plena, synodi temeritas, quae pridem improbatam ab apostolica sede conventus gallicani declarationem an. 1682. ausa sit non amplissimis modo laudibus exornare, sed quo maiorem illi auctoritatem conciliaret, eam in decretum *de fide* inscriptum insidiose includere, articulos in illa contentos palam adoptare, et quae sparsim per hoc ipsum decretum tradita sunt, horum articulorum publica, et sollemni professione obsignare. Quo sane non solum gravior longe se nobis offert de synodo, quam praedecessoribus nostris fuerit de comitiis illis expostulandi ratio, sed et ipsimet gallicanae ecclesiae non levis iniuria irrogatur, quam dignam synodus existimaverit, cuius auctoritas in patrocinium vocaretur errorum, quibus illud est contaminatum decretum.

Qnamobrem, quae acta conventus gallicani, mox ut prodierunt praedecessor noster ven. Innocentius XI. per litteras in forma brevis die 11. aprilis an. 1682., post autem expressius Alexander VIII. constit. *Inter multiplices* die 4. aug. an. 1699., pro apostolici sui muneris ratione improbarunt, resciderunt, nulla, et irrita declararunt: multo fortius exigit a nobis pastoralis sollicitudo recentem horum factam in synodo tot vitiis affectam ado-

1) S. Th. 1. p. q. 31. art. 2. ad 3. — 2) Aug. de Trinit. l. 7. c. 2.

ptionem, velut temerariam, scandalosam, ac praesertim post edita praedecessorum nostrorum decreta, huic apostolicae sedi summopere iniuriosam reprobare, ac damnare, prout eam praesenti hac nostra constitutione reprobamus, et damnamus, ac pro reprobata, et damnata haberi volumus. Ad id genus fraudis pertinet, quod synodus in hoc ipso decreto de fide quamplures articulos complexa, quos lovaniensis facultatis theologi ad Innocentii XI. iudicium detulerunt, tum et alios duodecim a card. de Noailles Benedicto XIII. oblatos, non dubitaverit ex reprobato secundo ultraiectensi concilio vanum, vetusque commentum exsuscitare, temereque his verbis iactare in vulgus, nempe universae Europae notissimum esse, eos articulos Romae severissimo examini subiectos fuisse, et non solum a qualicumque censura immunes exiisse, sed etiam a laudatis romanis pontificibus fuisse commendatos: cuius tamen assertae commendationis non modo nullum extat authenticum documentum, quin potius eidem refragantur acta examinis, quae in nostrae supremae inquisitionis tabulis asservantur, e quibus id tantum apparet, nullum super iis prolatum fuisse iudicium.

Hisce propterea de causis librum hunc ipsum, cui titulus: *Atti, e decreti del concilio diocesano di Pistoia del* 1786. « *In Pistoia per Atto Bracali stampatore vescovile. Con approvazione,* » sive praemisso, sive quovis alio titulo inscriptum, ubicumque, et quocumque idiomate, quavis editione, aut versione hactenus impressum, aut imprimendum, auctoritate apostolica tenore praesentium prohibemus, et damnamus, quemadmodum etiam alios omnes libros in eius, sive eius doctrinae defensionem, tam scripto, quam typis forsan iam editos, seu, quod Deus avertat, edendos, eorumque lectionem, descriptionem, retensionem, et usum omnibus, et singulis Christifidelibus sub poena excommunicationis per contrafacientes ipso facto incurrendae, prohibemus pariter, et interdicimus.

Praecipimus insuper venerabilibus fratribus patriarchis, archiepiscopis, et episcopis, aliisque locorum ordinariis, nec non haereticae pravitatis inquisitoribus, ut contradictores, et rebelles quoscumque per censuras, et poenas praefatas, aliaque iuris, et facti remedia, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, brachii saecularis auxilio, omnino coerceant, et compellant.

Volumus autem, ut earumdem praesentium transumptis, etiam impressis, manu alicuius notarii publici subscriptis, et sigillo per-

sonae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis, eadem fides prorsus adhibeatur, quae ipsis originalibus litteris adhiberetur, si forent exhibitae, vel ostensae.

Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostrae declarationis, damnationis, mandati, prohibitionis, et interdictionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

Datum Romae apud sanctam Mariam maiorem anno incarnationis dominicae millesimo septingentesimo nonagesimo quarto quinto calendas septembr., potificatus nostri anno vigesimo.

Ph. card. pro-datarius.

R. card. Braschius de Honestis.

VISA

De curia I. Manassei.

Loco † plumbi

F. Livizzarius.

REGISTRATA IN SECRETARIA BREVIUM.

Anno a nativitate domini nostri Iesu Christi millesimo septingentesimo nonagesimo quarto, indictione duodecima, die vero trigesima prima augusti, pontificatus sanctissimi in Christo Patris, et domini nostri, domini Pii divina providentia papae sexti anno vigesimo, supradictae litterae apostolicae affixae, et publicatae fuerunt ad valvas basilicae lateranen., et principis apostolorum, cancellariae apostolicae, curiae generalis in Monte citatorio, in acie campi Florae, ac in aliis locis solitis, et consuetis urbis per me Ioannem Renzoni apostolicum cursorem.

Felix Castellacci magister cursorum.

PARS ALLOCUTIONIS

HABITAE IN CONSISTORIO SECRETO DIE XXVI. IUNII MCCCV.

A SANCTISSIMO DOMINO NOSTRO

PIO

DIVINA PROVIDENTIA

PAPA VII.

Primo nostro in illam urbem (*Florentiam*) adventu iam praesenseramus, ven. fratrem nostrum Scipionem Riccium pistoriensem olim, et pratensem episcopum, de se cum nobis, et sancta catholica romana ecclesia reconciliando, quod a longo nos tempore optabamus, bonique omnes avidissime operiebantur, graviter cogitare. Iam vero cogitationem hanc suam nobis in praefatam civitatem reversis egregio, planeque imitando exemplo complevit. Filiali enim cum fiducia nobis significavit, se formulae, quam ipsi proponere nobis placuisset, sincero corde subscripturum. Nec fidei, quam 'nobis dederat, defuit. Formulam enim per ven. fratrem nostrum archiepiscopum philippensem ei missam legit, admisit, suaque manu signavit. Hac ergo formula, quam reparando scandalo publicam in cognitionem deduci concupivit, declaravit, se pure, et simpliciter, omninoque ex animo accipere, et venerari constitutiones a sede apostolica factas, quibus errores Baii, Iansenii, Quesnellii, et illorum, qui cos sectati sunt, proscribuntur, praesertim vero bullam dogmaticam *Auctorem fidei*, qua octoginta quinque propositiones damnantur e synodo pistoriensi, quam ipse coegerat, et publicari iusserat, excerptae: has propterea propositiones omnes, et singulas se reprobare, et damnare iis qualificationibus, iisque sensibus, qui in praefata bulla expressi sunt; denique in sanctae ecclesiae catholicae apostolicae romanae fide, inque omnimoda subiectione, veraque obedientia nobis nostrisque successoribus tamquam in Petri cathedra sedentibus, et Iesu Christi vicariis, velle se vivere et mori. Post solemnem adeo declarationem, cum ad nos accersivimus, formulamque a se subscriptam nobis denuo asserentem, et suorum sensuum sinceritatem, atque intimam dogmaticis sa.

me. Pii sexti decisionibus submissionem iteratis verbis testantem, addictumque suum ortodoxae fidei, sedique apostolicae mediis etiam in erroribus animum profitentem, paterne complexi sumus : meritaque ob actum, quem gessit, laude commendatum, omni charitatis affectu nobis, catholicaeque ecclesiae reconciliavimus. Cum vero datis nuper ad nos litteris, quibus de felici, faustoque nostro in urbem reditu nobis gratulatur, retractationem Florentiae factam, ratam se habere confirmaverit, paterno cor nostrum gaudio rursus affecit.

APPENDIX ANALYTICA
AD CONCILIUM TRIDENTINUM
ORDINE ALFABETICO DIGESTA.

A

B

D

E

ignoto sacerdoti missas celebrare liceat, ibid. Non admittant clericum peregrinum ad divina celebranda, sacramenta administranda, sine commendatitiis sui ordinarii litteris, 147. Nullus confessiones audiat, nisi ab ordinario approbatus, 146.

Episcopi ius habent reservandi sibi casus, 75, et 83. Ab episcopo solo decernantur excommunicationes ad finem revelationis, 204. Excommunicationes non ferat, nisi causa diligenter examinata, ibid. Ordinariorum censuras, et interdicta publicent regulares in eorum ecclesiis, eaque servent, 117.

Episcopis liceat in irregularitatibus, et suspensionibus dispensare, et delinquentes sibi subditos absolvere, 168. Ordinarius potest dispensare a denuntiationibus matrimonialibus, 155. Poenitentiam publicam in aliam secretam commutare potest, 168.

Episcopus, si praeceperit in sua dioecesi dies festos, ab exemptis omnibus etiam regularibus serventur, 194.

Episcopo non liceat pontificalia in alterius dioecesi exercere, nisi de ordinarii loci licentia expressa, 35, et 85. Si secus factum fuerit, episcopus ab exercitio pontificalium, et sic ordinati ab executione ordinum sint ipso iure suspensi, 35. Episcopi gratis concedant litteras dimissorias, aut testimoniales, 112. Per semetipsos ordines conferant, 141. Quod si aegritudine fuerint impediti, subditos suos non aliter, quam iam probatos, et examinatos ad alium episcopum dimittant, ibid. Cetera quoad ordinationem, vide ordinatio.

Episcopi curent, ut nuptiae fiant ea, qua decet, modestia, et honestate, 161. Curent, ut concilii decretum de matrimonio publicetur, ac explicetur in singulis parochiis, 156, et seq.

Episcopi curent, ut ea, quae de regularibus, et monachis a concilio fuerunt decreta exequantur, 200. Sin minus episcoporum negligentiam concilia provincialia suppleant, et coerceant, 168. Puniant regulares, qui a conventu recedunt absque sui superioris licentia, 187. Puniant regularem extra monasterium delinquentem, nisi a suo superiore puniatur, 34, et 195.

Episcopi moneant suos clericos, ut conversatione, sermone, et scientia commisso sibi Dei populo praeeant, 84.

Episcoporum munus est subditorum vitia redarguere, 84, et 127. Ad corrigendum excessus prudenter, ac diligenter intendant, 34, et 62. Saeculares clericos, si deliquerint, visitare, punire, et corrigere possunt, 34, et 126. Episcopus suos clericos absque suo praecedenti examine, quacumque auctoritate promotos, quos tamen minus idoneos, et capaces reperit a susceptis ordinibus suspendere, et interdicere potest, 86. In sacris ordinibus constitutus potest condemnare, deponere, et degradare, 64. Cogant episcopi beneficiatos cathedralium, vel collegiatarum officium suum exercere, 128. Pro tempore possint deputare coadiutores, aut vicarios rectoribus parochialium, ecclesiarum illiteratis, et imperitis, 116. Eosdem vero rectores turpiter, et scandalose viventes coerceant, ac castigent, ibid. Et si adhuc incorrigibiles in sua nequitia perseverent, eos episcopi beneficiis privandi facultatem habeant, ibid. Provideant episcopi paternis admonitionibus, ut regularium superiores, iuxta eorum regularium instituta debitam vivendi rationem observent, et observari faciant, et sibi subditos in officio contineant, ac moderentur, 118. Quod si admoniti intra sex menses eos non

sis, ibid. In ecclesiis ubi unus non potest sufficere ecclesiasticis sacramentis ministrandis, et cultui divino peragendo, cogant rectores convenientem sacerdotum numerum sibi adiungere, ibid. Quomodo provideant ecclesiis parochialibus fructus nimis exigui, 174. Parochias distinguant, ibid. Fieri curent ubi nulla sunt, ibid. Quomodo provideant parochialibus ecclesiis, quae certos fines non habent, 175. Quid gerere debeat episcopus ecclesia parochiali vacante, 179, et seq. Idoneum in ea vicarium constituat, donec ei de rectore provideatur, ibid. et 180. Ordinarii locorum quoscumque plura curata aut alias incompatibilia beneficia ecclesiastica obtinentes, dispensationes suas exhibere districte compellant, 41. Et quomodo debeant procedere, 12. Ordinarii quibus modis possunt contumaces ad residentiam compellere, 33, et 139. Episcopus antiquior probare debebit absentiam metropolitani, 138. Vel illum denuntiare tenetur romano pontifici, 41. Dispensationes extra romanam curiam ordinariis committantur, 130. Eae vero quae gratiose conceduntur, ab iisdem ordinariis examinentur, ibid. Ordinarii locorum cognoscant in prima instantia de causis ad forum ecclesiasticum pertinentibus, 182. Cognoscant de causis exemptorum, 44 Episcopus possit initio solus procedere ad summariam informationem et necessariam detentionem, cum de atrocioribus delictis agitur, et de fuga timetur, 206. Ab episcopis non appelletur in diversis causis, 62, et seq. In criminalibus appellatio ab episcopo cui committatur, ibid. Episcopus summarie cognoscat de subreptione et obreptione gratiae, quae super absolutione alicuius publici criminis vel delicti de quo ipse inquirere coeperat, aut remissione poenae, falsis precibus impetratur, ibid. Ordinarii diligenter cognoscant de patronatibus, et in totum revocent quos legitime constitutos non repererint, 211. Ordinarii soli cognoscant de causis clericorum concubinariorum, 214. Et sine strepitu et figura iudicii, et sola facti veritate inspecta procedere possint, ibid. Ordinarii, et alii iudices terminandis causis studeant, quanta fieri poterit brevitate, ac litigatorum artibus occurrant, 212.

Episcopus notariis minus idoneis vel delinquentibus usum officii eius in negotiis ecclesiasticis potest probibere, 132. Ordinario rationem administrationis reddere teneantur administratores tam ecclesiastici, quam laici quorumque piorum locorum, 131. Episcopus noviter promotus ab oeconomo et vicario vel ab aliis in eius locum, sede vacante, constitutis rationem exigat officiorum iurisdictionis, administrationis, aut cuiuscumque eorum muneris, 177, et seq. Et eos qui deliquerint potest punire, ibid.

Episcopi examinent praesentatos ad beneficia, 44. Et, si idonei non fuerint, episcopo liceat eos repellere, 210.

Episcopus ante professionem diligenter exploret virginis voluntatem, an coacta, an seducta sit, an sciat quid agat, 197. Curent episcopi, ut clausura sanctimonialium diligenter restituatur, et conservetur, 190. Episcopus in casibus necessariis tantum debet dare licentiam, ut quis ingrediatur intra septa monasterii monialium, 191. Absque aliqua legitima causa ab episcopo approbanda, non licet sanctimoniali post professionem exire e monasterio, ibid. Cureut episcopi ut sanctimonalium monasteria extra urbes reducantur, ibid. Episcopus praeter ordinarium confessorem alium extraordinarium sanctimonialibus offerat bis aut ter in anno, 193. Episcopi gu-

F

L

M

P

Papa, vide pontifex maximus.

Parochiae suae interesse unusquisque tenetur ad audiendum verbum Dei, 166. Parochias frequentandas esse saltem diebus dominicis, et maioribus festis populus moneatur, 126. Episcopi curent, ut pueri in singulis parochiis edoceantur, 167. Parochi praedicare debent, 14, 140, 166. Populo explicent vim, et usum sacramentorum, 168. Sacra eloquia salutisque monita singulis diebus festis, vel sollemnibus explanent, ibid. Fideles in lege Domini erudire studeant, ibid. Fidelibus commendent ecclesiae statuta, ieiunia, et festorum celebrationem, 222. Eos admoneant obedire praepositis suis, ibid. Frequenter inter missarum celebrationem aliquid exponant ex iis, quae in missa leguntur, 123, et seq. Oves suas agnoscant, et pro his sacrificium offerant, ibid. Illis sacramenta administrent, et eas bono pascant exemplo, ibid. Pauperum aliarumque miserabilium personarum curam paternam gerant, ibid.

Parochi officium quoad matrimonium, vide matrimonium. Quoad baptismum, vide baptismus.

Parochi dioecesanae synodo intersint, 164. Parochialium ecclesiarum rectores cogantur ab episcopo sibi tot sacerdotes adiungere, quot sufficiant ad sacramenta exhibenda, et cultum divinum celebrandum, 115. Parochialium ecclesiarum rectoribus illitteratis, et imperitis coadiutores, aut vicarios pro tempore deputare possint episcopi, 116. Eosdem vero rectores turpiter, ac scandalose viventes coerceant episcopi, ac castigent, ibid. Et si adhuc incorrigibiles in sua nequitia perseverent, eos episcopi beneficiis privandi facultatem habeant, ibid. Parochiali ecclesia vacante, episcopus idoneum in ea vicarium constituat, donec ei de rectore provideatur, 179. Ad parochiales ecclesias nominati, vel praesentati, si non idonei reperti fuerint, non admittantur, 180, 206. Qua forma, et a quibus examinandi, 179, et seq. Examinatores quales esse debeant, et quid praestare teneantur, ibid. Parochiales ecclesiae plures ab uno non possint retineri, 178. Parochis, qui tenuioribus praesunt ecclesiis, quisque de bonis sibi a Deo collatis subveniat, 213. Parochialibus ecclesiis fructus nimis exigui quomodo providendum episcopus, 174. Ecclesiae parochiales, quarum reditus summam ducatorum centum non excedunt, nullis pensionibus, aut reservationibus fructuum graventur, 175.

Parochialibus ecclesiis, quae certos fines non habent, quomodo providendum ab episcopo, 175. Parochiae novae ubi necesse fuerit erigendae, 115. Parochiales ecclesias refici, et instaurari procurent episcopi, 117. Ecclesiarum parochialium uniones perpetuas facere possint episcopi propter earum paupertatem, et in ceteris casibus a iure permissis, 115.

Parochiali ecclesiae quarta, quae funeralium dicitur, persolvenda, 214.

Parvuli sunt baptizandi, 10. Parvuli per baptismi lavacrum regenerati adeptam filiorum Dei gratiam amittere non possunt, dum usu rationis carent, 111. Non sunt iterum baptizandi eum ad annos discretionis pervenerint, 39. Nec interrogandi an ratum habere velint, quod patrini eorum nomine polliciti sunt, ibid. Nulla obligantur necessitate ad sacramentalem eucharistiae communionem, 111.

Principes catholicos Deus sanctae fidei, et ecclesiae protectores esse voluit, 219. Debitam sacris summorum pontificum, et conciliorum constitutionibus observantiam praestent, ibid. Decreta concilii ab haereticis depravari, aut violari non permittant, ibid. Ecclesiae, et personarum ecclesiasticarum immunitatem violari non permittant, ibid. Quae iuris ecclesiastici sunt venerentur, nec ab ullis laedi patiantur, 220. Episcopos paterno honore, ac debita reverentia prosequantur, 217. Locum ad monomachiam in terris suis concedentes excommunicantur, 218.

Processionibus publicis interesse debent exempti omnes ad eas vocati, iis tantum exceptis, qui in strictiori clausura perpetuo vivunt, 195. Mos circumferendi eucharistiam in processionibus pius, et religiosus, 57.

Professio in quacumque religione non fiat ante decimum sextum annum expletum, nec qui minori tempore, quam per annum post susceptum habitum, in probatione steterit, ad professionem admittatur, 195. Professio autem antea facta sit nulla, ibid. Finito tempore novitiatus, superiores novitios, quos habiles invenerint ad profitendum admittant, aut e monasterio eos eiiciant, 196. Nihil ex novitii bonis monasterio tribuatur ante professionem, quin potius abeuntibus ante professionem omnia restituantur, quae sua erant, ibid. Nulla renuntiatio, aut obligatio facta valeat nisi cum licentia episcopi; fiat intra duos menses proximos ante professionem, nec sortiatur effectum nisi secuta professione, ibid. Regularis habitum volens dimittere non audiatur nisi intra quinquennium tantum a die professionis, 198.

Professionis virginum libertati providetur, 197. Ad professionem emittendam quicumque mulierem coegerint excommunicantur, ibid. Item, qui eam sine iusta causa impedierint, 198. Ante mensem praefecta certiorem faciat episcopum de professionis tempore, 197. Ante professionem virginis voluntas ab episcopo diligenter exploranda, an coacta, an seducta sit, an sciat quid agat, ibid.

Promotos per saltum, si non ministraverint, episcopus ex legitima causa potest dispensare, 146. Promoti ad maiores ecclesias munus consecrationis suscipiant, 43, et 140.

Protestantibus conceditur salvus conductus, 67. Ipsis conceditur salvus conductus amplioris formae, ut omnis cunctandi diutius causa ipsis adimatur, 93. Tertius illis conceditur salvus conductus, et quibuscumque aliis, 104. Protestantium adventum magno desiderio expectavit tridentina synodus, 66. Si venerint, humaniter excipiendi, et benigne audiendi, 93. Eorum causa definitio aliquot articulorum differtur, 68, 105. Nulla spes restat illos amplius adventuros, 223.

Puella volens habitum regularem suscipere maior duodecim annis sit, 197. Exploretur ab episcopo ante professionem, ibid. Quicumque puellam coegerint ad ingrediendum monasterium excommunicantur, 197. Item qui eam sine iusta causa impedierint, ibid.

Pueri in singulis parochiis docendi, 167.

Purgatorii veritas, 184. De ipso sana ecclesiae doctrina teneatur, et doceatur, 185. Apud rudem vero plebem difficiliores, ac subtiliores quaestiones, quaeque ad aedificationem non faciunt, a popularibus concionibus secludantur, 184. Incerta item, vel quae falsi specie laborant non evulganda, aut

T

U

V

INDEX

SESSIONUM, DECRETORUM, CAPITUM ET SUMMARIORUM

CONCILII TRIDENTINI

NECNON PARTIS SECUNDAE

QUA COMPLECTUNTUR VARIA

AD IDEM CONCILIUM SPECTANTIA.

Sessio VII.

SESSIO XIV.

Sessio XXII.

Sessio XXIII.

Sessio XXIV.

Sessio XXV. et ultima.

PARS ALTERA

COMPLECTENS VARIA DOCUMENTA

CONCILIUM TRIDENTINUM

SPECTANTIA.

APPENDIX ALIORUM QUORUMDAM DOCUMENTORUM QUAE THEOLOGIAE CANDIDATIS UTILIA ESSE VIDENTUR.

REIMPRIMATUR

Fr. Dominicus Buttaoni Ord. Praed. S. P. A. M.

REIMPRIMATUR

Jo. Canali Archiep. Constantinopolit. Vicesgerens.

